

TİCARET ŞİRKETLERİNDE KRİPTO PARA/VARLIKLARIN
SERMAYE OLARAK KONULMASI

Yüksek Lisans Tezi

GÜLSU ELMAS

Hukuk Bölümü
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Ankara
Ağustos 2023

GÜLSU ELMAS TİCARET ŞİRKETLERİNDE KRİPTO PARA/VARLIKLARIN
SERMAYE OLARAK KONULMASI Bilkent Üniversitesi 2023

TİCARET ŞİRKETLERİNDE KRİPTO PARA/VARLIKLARIN
SERMAYE OLARAK KONULMASI

İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü

GÜLSU ELMAS

Özel Hukuk Disiplininde Yüksek Lisans Derecesi
Kazanma Yükümlülüklerinin Bir Parçasıdır.

HUKUK BÖLÜMÜ
İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ
ANKARA

Ağustos 2023

TİCARET ŞİRKETLERİNDE KRİPTO PARA/VARLIKLARIN
SERMAYE OLARAK KONULMASI
Gülsu ELMAS

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Hukuk Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

Hamdi PINAR
Tez Danışmanı

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Hukuk Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

Aslı Elif GÜRBÜZ USLUEL
Tez Jüri Üyesi

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve nitelik bakımından Hukuk Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

Semih Sırrı ÖZDEMİR
Tez Jüri Üyesi

Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü'nün onayı

Refet S. GÜRKAYNAK
Enstitü Müdürü

ABSTRACT

CAPITAL POSITION OF CRYPTO CURRENCY/ ASSETS IN TRADING COMPANIES

Elmas, Gülsu

LL.M., Department of Law

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hamdi PINAR, LL.M. (Munich)

August 2023

Using cryptology techniques, digital money, which entered our lives as a natural part of the e-commerce process, which initiated with the transfer of commerce to the internet environment as a consequence of the development and spread of the internet age, has evolved into crypto money/assets. Crypto currency/assets are an element of "asset" even though there is no consensus on their definition and legal status. In this study, which was written to address the question of whether crypto money/assets, which is an asset element, can be brought as capital to commercial companies, the emphasis is first placed on the elements that can be brought as capital to commercial companies. After examining the definition, functions, and categories of money, detailed explanations were provided regarding the emergence of crypto money/asset, which is considered a subtype of digital money, its distinction from other types of money, its types, and its examples. The feasibility of bringing crypto money/assets to trading companies as cash or in-kind capital has been

demonstrated through a comparison with elements that are adequate as cash or in-kind capital.

Keywords: Trading Companies, Capital, Money, Crypto Currency/Asset

ÖZET

TİCARET ŞİRKETLERİNDE KRIPTO PARA/VARLIKLARIN SERMAYE OLARAK KONULMASI

Elmas, Gülsu

Yüksek Lisans, Özel Hukuk Programı

Tez Danışmanı: Assoc. Prof. Dr. Hamdi PINAR, LL.M. (Munich)

Ağustos 2023

İnternet çağının gelişmesi ve yaygınlaşmasının bir sonucu olarak ticaretin de internet ortamına taşınması ile başlayan e-ticaret sürecinin doğal bir parçası olarak hayatımıza giren dijital para, kriptoloji biliminin teknikleri kullanılmak suretiyle kripto para/varlığa evrilmiştir. Tanımı ve hukuki niteliği konusunda evrensel bir görüş birliği bulunmamakla birlikte tartışmasız olan tek şey kripto para/varlıkların “bir malvarlığı” unsuru olduklarıdır. Bir malvarlığı unsuru olan kripto para/varlıkların, ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilmesinin mümkün olup olmadığı sorusuna cevap bulmak amacıyla kaleme alınan bu çalışmada, öncelikle ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilebilecek unsurlar üzerinde durulmuş, daha sonra paranın tanımı, işlevleri ve türleri incelendikten sonra dijital paranın bir alt türü olarak kabul edilen kripto para/varlığın ortaya çıkışı, diğer para türlerinden farkı, türleri ve örneklerine ilişkin ayrıntılı açıklamaların ardından, kripto para/varlıkların, nakdi veya aynı sermaye olarak ticaret şirketlerine getirilmesinin mümkün olup olmadığı, nakdi

veya aynı sermaye yeterliliğine sahip olan unsurlar ile karşılaştırma yapılmak suretiyle ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ticaret Şirketleri, Sermaye, Para, Kripto Para/Varlık

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	i
ÖZET.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR CETVELİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TİCARET ŞİRKETLERİNE SERMAYE KONULMASI

I. SERMAYE VE TİCARET ŞİRKETİ.....	6
A- Sermayenin Tanımı.....	6
B- Ticaret Şirketinin Tanımı.....	8
C- Ticaret Şirketlerinde Sermaye.....	10
II. SERMAYE OLARAK KONULABİLECEK DEĞERLERİN SINIFLANDIRILMASI..	12
A- Nakdi Sermaye.....	12
B- Ayni Sermaye.....	14
1)Ayni Sermaye Kavramı.....	14
2) Ayni Sermaye Olarak Nitelendirme Koşulları.....	15
a) Ticaret Şirketlerine İlişkin Genel Hükümler.....	15
b) Anonim ve Limited Şirketlere İlişkin Özel Hükümler.....	17

İKİNCİ BÖLÜM

KRİPTO PARA/VARLIK

I. PARA.....	26
A-Paranın Özellikleri.....	30
B-Paranın İşlevleri.....	32
1- Paranın Değişim Aracı Olma İşlevi.....	33
2- Paranın Ortak Değer Olma İşlevi	34
3- Paranın Tasarruf/Servet Depolama Aracı Olma İşlevi.....	35
4- Paranın İktisat Politikası Aracı Olma İşlevi.....	36
II. PARANIN ÇEŞİTLERİ.....	36
A- Mal/Emtia Para.....	37
B-Temsili Para.....	37
C-İtibari/Fiyat Para.....	38
D-Kaydi Para.....	38
E-Dijital Para (<i>E-money, E-cash, Digital Currency</i>).....	39
1- Elektronik Para (<i>Electronic money, Electronic fund, Electronic cash, Digital cash</i>)	40
2- Sanal Para (<i>Virtual Money</i>).....	46
III. BİR DİJİTAL PARA TÜRÜ OLARAK KRİPTO PARA/VARLIK.....	49
A- Kripto Para/Varlık Kavramı (<i>Crypto currency/asset</i>).....	49
B- Kripto Para/Varlığın Diğer Para Birimlerinden Farkı.....	52
1- Kripto Para/Varlığın Geleneksel Para Birimlerinden Farkı.....	52
2- Kripto Para/Varlığın Elektronik Paradan Farkı.....	53
3- Kripto Para/Varlığın Diğer Sanal Para Birimlerinden Farkı.....	57
C- Kripto Para/Varlıklar İlgili Temel Kavramlar	58
1- Blok.....	58
2- Parmak izi (<i>Hash</i>).....	58
3-Blokzincir (<i>Blockchain</i>).....	59

4-Düğüm (Node)	60
5- Madencilik (Mining)	60
6- Cüzdan (Wallet)	61
7- Özel Anahtar (Private Key)	64
8- Açık Anahtar (Public Key)	64
9- Dijital Kimlik.....	65
10- İş İspatı (Proof Of Work).....	65
11- Akıllı Sözleşmeler (Smart Contracts)	65
D- Kripto Para/Varlık İşlem Süreci.....	68
E- Kripto Para/Varlık Türleri (Token Türleri)	71
1- Teknik/Yapısal Açıdan Kripto Para/Varlıklar	71
2- Ekonomik/İşlevsel Açıdan Kripto Para/Varlıklar.....	72
a) Ödeme Tipi Kripto Para/Varlık (Ödeme Token)	72
b) Hizmet Tipi Kripto Para/Varlık (Hizmet Token).....	72
c) Varlığa Dayalı Kripto Para/Varlık (Varlığa Dayalı Token).....	73
3- Doğal ve Doğal Olmayan Kripto Para/Varlık.....	74
F- Kripto Para/Varlık Örnekleri.....	75
1- Bitcoin.....	75
2- Ethereum.....	75
3- Ripple.....	76
4- Litecoin.....	77
5- Iota	78
G- Bir Kripto Para/Varlık Olarak NFT (Non-Fungible Token).....	78

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERMAYE KOYMA BORCU KAPSAMINDA

KRİPTO PARA/VARLIKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

I- SERMAYE OLARAK KRİPTO PARA/VARLIKLARIN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	82
II- KRİPTO PARA/VARLIKLARIN NAKDİ SERMAYE OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ.....	92
III- KRİPTO VARLIKLARIN AYNİ SERMAYE OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ	96
A- Taşınır ve Taşınmaz Eşyalar Özelinde Kripto Para/Varlıkların Eşya Niteliği....	97
B- Kripto Para/Varlıkların Menkul Kıymetler Olarak Değerlendirmesi.....	106
C- Sermaye Şirketlerine Ait Paylar/Ortaklık Payları ve Kripto Para/Varlıklar.....	116
D- Alacak Hakları Yönünden Kripto Para/Varlıkların Değerlendirilmesi.....	122
E- Fikri Mülkiyet Hakları Yönünden Kripto Para/Varlıklar.....	131
IV- KRİPTO PARA/VARLIKLARIN SERMAYE OLARAK KONULMASI USULÜ	142
A- Ticaret Şirketlere Sermaye Koyma Usulü	142
1- Nakdi Sermaye Koyma	143
2- Ayni Sermaye Koyma.....	146
a) Ayni Sermaye Taahhüdü	147
b) Değerleme	147
c) Şerh, Kayıt ve Tevdi Koşulu	149
d) İfa Süreci	153
B- Kripto Para/Varlıkların Sermaye Olarak Konulması Usulü	158
V-SERMAYE KOYMA BORCUNUN YERİNE GETİRİLMEMESİ.....	161
A- TTK’ daki Düzenlemeler.....	161

B- Sermaye Koyma Borcunun İfası Bakımından Temerrüt ve Temerrüdün Sonuçları	163
1- Sermaye Borcunun İfası Davası.....	163
2- Zararın Tazmini.....	164
3- Temerrüt faizi.....	165
4- Cezai Şart	166
5- Iskat.....	167

SONUÇ	170
--------------------	------------

KAYNAKÇA.....	179
----------------------	------------

KISALTMALAR CETVELİ

ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
BBDK	:Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
ECB	:European Central Bank
FED	:Federal Reserve Bank
FSEK	:Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HMK	:Hukuk Muhakemeleri Kanunu
ICO	:Initial Coin Offering
İİK	:İcra İflas Kanunu
M.Ö.	:Milattan Önce
OECD	:The Organisation for Economic Co-operation and Development
SMK	:Sınai Mülkiye Kanunu
SerPK	:Sermaye Piyasası Kanunu
SWIFT	:Society for Worldwide Interbank FinancialTelecommunication
TCMB	:Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TDK	:Türk Dil Kurumu
TBK	:Türk Borçlar Kanunu
TMK	:Türk Medeni Kanunu
TTK	:Türk Ticaret Kanunu
VDMK	:Varlığa Dayalı Menkul Kıymet

GİRİŞ

M.Ö 530-475 yılları arasında Efes’de yaşamış olan Herakleitos’un dediği gibi “Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir.”

Mal ve hizmetlerin karşılıklı değiştirilmesi esasına dayanan takas sisteminden taş, boncuk, deniz kabukları, kahve ve tuzun para olarak kullanıldığı mal/emtia paraya, altın ve gümüş paradan değerini altın ve gümüşten alan temsili paraya, devletlerin kontrolü altında basılan ve gücünü altın ve gümüşten değil, vatandaşın devlete duyduğu güvenden alan itibari/fiyat paradan, fiziki olarak elle tutulup görülemeyen kaydi paraya ve nihayetinde dijital paraya geçiş süreci ünlü filozofun haklılığını bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Dijital para, dijital ortamda üretilen, saklanabilen ve kullanılabilen yani transfer edilebilen parayı ifade eden ve aslında elektronik para, sanal para, kripto para/varlıkları da kapsayan bir üst kavramdır. Dijital paranın kendi içindeki gelişimi ve nihayetinde kriptoloji biliminin teknikleri kullanılmak suretiyle dijital olarak oluşturulan kripto para/varlığın ortaya çıkışı baş döndürücü gelişmenin en çarpıcı örneğidir. *Satashi Nakatoma* tarafından 2008 yılında yayınlanan bir makale ile duyurulan ve 2009 tarihinde faaliyete geçen ilk kripto para/varlık Bitcoin’in ardından Litcoin, Ethereum, Ripple, Ioto, Dash, Monera... NFT (*Non-Fungible Token*) gibi kripto para/varlıklarla ile gelişim devam etmekte olup, halen dünya üzerinde 21.058 adet kripto para/varlık bulunmaktadır.

Kripto para/varlık cephesinde yaşanan bu baş döndürücü gelişmeler karşısında ülkeler mevcut hukuk düzenleri çerçevesinde bu yeni olguyu adlandırma ve onu bir

kalıba koyma ve buna göre belli rejimlere tabi tutma arayışı içine girmişlerdir. Bu girişimler ülkelerin farklı siyasi ve ekonomik bakış açılarına ve hatta aynı ülkenin farklı kurumlarının önceliklerine göre şekillenmiş, bu durum ise kripto para/varlığa ilişkin ortak bir tanım üzerinde uzlaşamama sonucunu doğurmuştur.

Kripto para/varlıkların âdem-i merkeziyetçi yapıya sahip olması ve ani kur dalgalanmalarına açık olmasından kaynaklanan riskleri, hukuki nitelendirme çalışmalarının çoğunlukla “önlem alma” ve kimi ülkelerde de zaman içerisinde “yasaklama” saikinin gölgesinde yapılmasına sebebiyet vermiştir. FATF (Mali Eyles Görev Gücü) 2014 yılında yayınladığı raporda, kripto para/varlıkların terörizmin finansmanı ve kara para aklanması risklerini artırdığı belirtilirken, UNODC (Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Suç Ofisi) tarafından hazırlanan el kitabında kripto para/varlıkların sahip oldukları özelliklerinden hareketle işlenebilecek suçlar ve bu suçlarla mücadele yöntemleri ile kripto para/varlıkların müsadere yöntemleri üzerinde durulmuştur. OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) 2014 yılında hazırladığı raporunda vergi ödemek ile mükellef olan insanların ödemelerini ancak ülke parası ile yapılabileceğini bu nedenle kripto para/varlıkların hiçbir zaman bir ödeme aracı olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı, ayrıca kripto para/varlık piyasasının oynak bir zemine sahip olması nedeniyle bu durumun tüketiciler açısından da büyük bir risk oluşturduğu ifade edilmiştir. IMF (Uluslararası Para Fonu) 2016 yılında yayınladığı bir raporda, kripto para/varlıkları da kapsar bir şekilde sanal paralara ilişkin hukuki düzenleme çabalarının uluslararası düzeyde yürütülmesi gerektiği, ancak böylelikle ortak bir standart belirlenerek sanal paradan kaynaklanan risklerin bertaraf edilebileceği belirtilmiştir. Aynı yaklaşımlar EBA (Avrupa Bankacılık Otoritesi) tarafından yayınlanan raporlarda da ortaya konulmuş

olmakla birlikte ülkeler arasında tam bir işbirliğinin sağlanamadığı, ülkelerin çoğunlukla kripto para/varlıkları “tanımama”, kullanımı konusunda “uyarma” ve ilerleyen aşamalarda da “yasaklama” yöntemlerini tercih ettiği, bu kapsamda kripto para/varlıkların “ülke parası” (El Salvador), “ödeme aracı” (Japonya), “vergilendirme yönünden sermaye” (Almanya), “sanal emtia” (Çin), “özel para” (İngiltere) olarak çeşitli kabullerinin olduğu görülmüştür.

Kripto para/varlıkların tanımlanma süreci ülkemiz açısından da benzer şekilde ilerlemiş, “bir tedbir alma” refleksi ile başlayan “tanımama”, “uyarma” ve ardından 16.04.2021 tarihinde yayınlanan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” ile “yasaklayıcı” bir yaklaşım ile bugünkü aşamaya gelinmiştir. Yönetmelik ile “kripto para” yerine “kripto varlık” ibaresi kullanılarak kripto varlık *“dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinde dağıtımı yapılan gayri maddi varlık”* şeklinde açıklanmasının ardından “yasaklama” refleksinin etkisiyle durumun daha da iyi anlaşılabilir olması adına kripto varlığın itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilemeyeceği de ayrıca belirtilmiştir. Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerden olan sözleşme özgürlüğünün; temel esasları, ilkeleri ve çerçevesi bir kanunla belirlenmeden düzenleyici işlem niteliğinde olan yönetmelik ile sınırlandırılması Anayasaya aykırı olmakla birlikte söz konusu yönetmelik halen yürürlüktedir.

Kripto para/varlıklara ilişkin olarak yaşanan bu “tanımlama” ve “hukuki nitelendirme” süreçleri içerisinde tartışmasız olarak kabul edilen tek konu kripto para/varlıkların bir “malvarlığı unsuru” olmalarıdır. Çalışmamızın konusu da bir

malvarlığı unsuru olan kripto para/varlıkların ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilmesinin mümkün olup olmadığının irdelenmesidir. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır:

Ticaret şirketlerine sermaye konulmasının incelendiği birinci bölümde, öncelikle çeşitli disiplinler kapsamında genel olarak sermaye ve ticaret şirketi kavramları üzerinde durulmuş, akabinde genel olarak ticaret şirketlerinde sermaye olarak konulabilecek değerlerin neler olduğu açıklandıktan sonra şirketlerin özellikleri itibariyle sermaye olarak getirilemeyecek değerlerin neler olduğu irdelenmiştir. Yine bu bölümde, sermaye olarak getirilebilecek değerlerin sınıflandırılması başlığı altında önce nakdi sermaye kavramı incelenmiş, ardından aynı sermaye kavramının kapsamı üzerinde durularak, aynı sermaye olarak kabul edilme koşulları önce TTK 127 madde hükmü kapsamında genel olarak irdelenmiş, daha sonra anonim ve limited şirketler yönünden aranan ilave koşulların neler olduğu konusunda kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır.

İkinci bölümde genel olarak paranın tanımı, özellikleri ve işlevleri konusunda ayrıntılı bir inceleme yapılmış, paranın türleri çerçevesinde mal/emtia para, temsili para, itibari/fiyat para, kaydi para ve dijital para kapsamında elektronik para ve sanal para üzerinde durulduktan sonra çalışmanın temelini oluşturan kripto para/varlıkların irdelenmesine geçilmiştir. Bu kapsamda öncelikle kripto para/varlığa ilişkin tanımlama çalışmalarına ve kripto para/varlıklar ile geleneksel para ve elektronik para arasındaki farklılıklara değinilmiş, ardından kripto para/varlıklarla ilgili temel kavramlar olan blok, *hash*, blok zincir, *node*, madencilik, cüzdan, özel anahtar, açık anahtar, dijital kimlik, iş ispatı, akıllı sözleşmelerin neyi ifade ettiği, Bitcoin özelinde kripto para/varlık işlem sürecinin nasıl gerçekleştiği, kripto para/varlıkların türleri,

Bitcoin, Eherium gibi kripto para/varlık örnekleri ve son olarak da bir kripto para/varlık olarak NFT (*Non-Fungible Token*) ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Sermaye koyma borcu kapsamında kripto para/varlıkların değerlendirilmesine ilişkin üçüncü bölümde ise, öncelikle kripto para/varlıkların hukuki nitelendirilmesine ilişkin yapılan düzenlemeler üzerinde durulmuş, akabinde kripto para/varlıkların nakdi sermaye olarak getirilip getirilemeyeceği nakdi sermaye olarak kabul edilen değerler kapsamında etraflıca irdelenmiş, kripto para/varlıkların aynı sermaye yeterliliğine sahip olup olmadığının tespitine yönelik olarak da önce kripto para/varlıkların eşya niteliği tartışılmış, daha sonra menkul kıymet olarak değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığı TTK, SerPK, Borçlanma Araçları Tebliği ve bu kapsamdaki diğer düzenlemeler ile Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik hükümleri çerçevesinde incelenmiştir. Yine, aynı sermaye yeterliliğine sahip olan sermaye şirketine ait ortaklık payları ve alacak haklarına ilişkin temel bilgiler ışığında sermaye şirketlerine ait ortaklık paylarının tokenize edilmesi ve bir alacak hakkına dayalı olarak kripto para/varlık oluşturulması halinde bu kripto para/varlıkların aynı sermaye yeterliliğine sahip olup olmayacağı, ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilebilecek fikri ve sınai hakların neler olduğu ve bu kapsamda NFT'nin içerdiği eser yönünden bir fikri hak veya sınai hak olarak değerlendirilmesinin koşulları ve sonuçları tartışılmış, akabinde ticaret şirketlerine nakdi ve aynı sermaye koyma usulleri, aynı sermaye koyma usulü kapsamında aynı sermaye taahhüdü, değerlendirme, şerh, kayıt ve tevdi koşulu ile ifa sürecine ilişkin genel hükümler ışığında kripto para/varlıkların sermaye olarak konulması usulleri ve son olarak da sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesinin sonuçları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TİCARET ŞİRKETLERİNE SERMAYE KONULMASI

I. SERMAYE VE TİCARET ŞİRKETİ

A- Sermayenin Tanımı

Sermaye, Farsça “ser+mâye” kelimelerinden gelmektedir. Türk Dil Kurumuna göre “*Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gereken ana para ve paraya çevrilebilir malların tamamı, anamal, başmal, kapital, meta*” ve “*Varlık, servet*” olarak tanımlanmaktadır.¹

Ekonomi bilimi açısından sermaye², toprak ve emek yanında diğer bir üretim faktörü olarak kabul edilir.³ Üretim faktörü olarak sermaye ile kastedilen de fiziki sermayedir.⁴ Bir üretim faktörü olarak sermaye, insanlar tarafından üretilen tüm üretim araçlarını ifade etmek için kullanılır.⁵ Sermaye, mal ve hizmetlerin üretiminde kullanılan insan yapımı kaynaklardan oluştuğu için, fabrika ve tesisler, makine, alet ve gereçler sermaye kapsamı içinde değerlendirilir.⁶ Şu halde, bir üretim faktörü olarak sermayeden bahsedildiğinde aslında kastedilen “fiziki sermayedir”. Üretim

¹ Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi : 26.11.2022).

² Özgüven, bu kavram yerine “teknik sermaye” kavramını kullanmayı tercih etmektedir. Özgüven, A.: İktisat Bilimine Giriş, 9. Baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul 2011, s. 459.

³ Ison, S./Wall, S.: İktisat Giriş (Çev. Çakmak, Ahmet/Oktar, Suat/Şişman, Mehmet/Yavuz, Suat), 3. Baskı, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul 2013, s. 87.

⁴ Dinler, K.: İktisat, 13. Basım, Ekin Yayınları, Bursa 2021, s. 150.

⁵ Alkin, E.: İktisat, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2021, s. 148; Tomanbay, M./Gümüş, T.: Genel Ekonomi, 3. Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara 2004, s. 40.

⁶ Biçkici, A.: Taşınmazların Anonim Şirketlere Sermaye Olarak Konulması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021, s. 15; Ison/Wall, s. 88.

araçlarını satın alabilmek için gerekli olan para da finansal sermaye olarak tanımlanmaktadır.⁷

İşletme bilimi açısından sermaye, işletmenin amaçlarına ve üretim faaliyetlerine uygun olarak bir araya getirilen maddi ve gayri maddi varlıkların toplamını ifade eder.⁸

Muhasebe açısından sermaye, bir işletmenin kuruluşu sırasında işletmeye getirilen ve para ile ifade edilebilen tüm değerlerin toplamıdır.⁹

Hukuk bilimi bakımından sermaye ise genel olarak borçlar hukuku ve ticaret hukuku hükümlerine göre kurulan ortaklıkların, amaçlarını gerçekleştirmelerini sağlamaya yönelik tüm değerleri ifade etmek için kullanılır.¹⁰ Bu tanımın içine, ortaklar tarafından ortaklığa getirilmesi taahhüt edilen maddi ve gayri maddi malvarlığı unsurları ile ticari itibar ve emek gibi para ile ölçülebilen tüm unsurlar girmektedir.¹¹ Şu halde sermaye, bir yandan ortaklığın kurulmasını sağlayan diğer yandan da kendisini getireni şirketin bir parçası yani ortağı olmasını sağlayan bir unsurdur.¹²

⁷ Dinler, Z.: İktisada Giriş, 24. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa, 2018, s. 294; Mülazimoğlu, M.: Anonim Şirketler Hukukunda Sermayenin Korunması İlkesi, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 3.

⁸ Öztürk, N.: Para, Banka Kredi, 5. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa 2021, s. 12.

⁹ Tanış, V.N./Berikol, B.Z.: Meslek Yüksekokullarına Yönelik Genel Muhasebe, 6. Baskı, Karahan Kitapevi, Adana 2018, s. 12.

¹⁰ Demir, K.: Şirketler Hukuku Temel Bilgiler, Lykeion Yayıncılık, Ankara 2023, s. 21; Göle, C.: Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfade Temerrüt, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1976, s. 7.

¹¹ Bülbül, F.M.: Anonim Şirketlere Ayni Sermaye Olarak Konulabilecek Malvarlığı Unsurları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s. 4; Ekinci, H.: Anonim Şirketlerde Sermaye Koyma Borcunun Yerine Getirilmemesinin Hukuki Sonuçları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2010, s. 5.

¹² Bilgili, F./Cengil, M.F.: *Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesi*, Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2019, C. XXIII, Sayı. 3, s. 7.

B- Ticaret Şirketinin Tanımı

Türk Dil Kurumuna göre “şirket” ve “ortaklık”; “İki veya daha çok kimsenin iş yaparak kazanç elde etmek için birleşmeleri” olarak tanımlanmaktadır.¹³

Hukuki açıdan şirket; ekonomik bir amacı gerçekleştirmek için bir sözleşme ile kurulan birleşmelerdir.¹⁴ Birleşmenin temelinde, ortak bir ekonomik amaç vardır ve birleşme bir sözleşme çerçevesinde gerçekleştirilir.

Mülga Borçlar Kanunu’nun 520/1 maddesinde şirket, “İki ya da daha fazla kişinin saylerini ve mallarını müşterek bir gayeye erişmek için birleştirmeyi üstlendikleri sözleşme” olarak tanımlanmışken, yürürlükte bulunan 6098 sayılı TBK ve 6102 sayılı TTK’da bir şirket tanımına yer verilmemiştir. Öğretide şirkete ilişkin tanımlamalarda farklılık görülmekle birlikte¹⁵ tüm tanımlardaki temel noktalardan hareket edildiğinde en basit anlatımla şirket, ortak bir ekonomik amaca ulaşmak için katılanların mal ve emeklerini birleştirmek için yaptıkları bir sözleşmedir.¹⁶

Türk hukuk sisteminde şirketler yönünden ilk ayrım TTK’da düzenlenip düzenlenmemiş olmalarına göre yapılmaktadır. Çok yalın bir ifade ile ticaret şirketleri, TTK hükümlerine göre kurulan ve tüzel kişiliği bulunan şirketler olarak tanımlanabilir ki iş bu çalışmamızın konusunu da ticaret şirketleri oluşturmaktadır.

¹³ Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 26.11.2022).

¹⁴ Pulaşlı, H.: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s. 4.

¹⁵ Yüce, A.A.: Şirketler Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s. 56; Ayhan, R./Çağlar, H./Özdamar, M.: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 6; Topsoy, F.: Şirketler Hukuku Ders Notları, Legal Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 2; Çebi, H.: Şirketler Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2020, s. 39; ; Kendigelen, A./Kırca, İ.: Şirketler Hukuku Cilt 1, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 9; Bahtiyar, M.: Ortaklıklar Hukuku, 16. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2022, s. 15; Poroy, R./Tekinalp, Ü./Çamoğlu, E.: Ortaklıklar Hukuku I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021, s. 25; Pulaşlı, s. 53.

¹⁶ Ayhan/Çağlar/Özdamar, (Şirketler Hukuku), s. 6; Yusufoglu, F.: Anonim Şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, s. 8.

Yürürlükte bulunan 6102 sayılı TTK'da ticaret şirketlerine ilişkin bir genel tanımlama yapılmak yerine, ticaret şirket olarak kabul edilen şirket türlerinin sayılması ve her şirket türünün başında da o şirketin tanımının yapılması tercih edilmiştir. Hemen belirtelim ki TTK'daki bu sayma, sınırlı sayı (*numerus clausus*) niteliğinde olup, Türk hukuk sisteminde ticaret şirketi kurmak isteyenler, ancak kanunda belirtilen türde bir şirket kurabileceklerdir.¹⁷

Şirketlere ilişkin Türk hukuk sistemindeki ikinci ayrım ise şahıs şirketi-sermaye şirketi şeklindeki ayrımdır. *Pulaşlı*'ya göre bu ayrım, şirkette sermayenin mi yoksa şahsın mı ön planda olup olmamasına göre yapılmaktadır.¹⁸ Şahıs şirketlerinde ortakların kimliği, malvarlığı ve ticari itibarı ön planda olup, ortaklar şirket borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı tüm malvarlıkları ile sorumludurlar.¹⁹ Sermaye şirketlerinde ise, ortakların kimliğinden ziyade önemli olan husus şirketin sermayesidir.²⁰ Sermaye şirketlerinde ortaklar, şirketin borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı malvarlığı ile sorumlu değildir. Burada ortakların tek sorumluluğu, şirkete koymayı taahhüt ettikleri katılım payı ile sınırlıdır (Tek borç ilkesi). Şirket, borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı kendi malvarlığı ile sorumludur.²¹

TTK'nın 124. maddesinde ticaret şirketler, kollektif, komandit, anonim, limited şirket ve kooperatifler olarak sayılmış olup bu şirketlerden kollektif ve adi komandit şirketler şahıs şirketi; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ise sermaye şirketi olarak kabul edilmiştir.

¹⁷ Ayhan/Çağlar/Özdamar, (Şirketler Hukuku), s. 18; Kendigelen/Kırca, s. 1.

¹⁸ Pulaşlı, s. 8.

¹⁹ Yusufoglu, s. 9.

²⁰ Kendigelen/Kırca, s. 26.

²¹ Biçkici, s. 17.

C- Ticaret Şirketlerinde Sermaye

Ticaret şirketlerinin amacı, ekonomik bir kazanç sağlamaktır. Sermaye ise ticaret şirketinin bu amacını sağlaması noktasındaki en önemli unsurdur.²² Ticaret şirketinin ortakları, kendi malvarlığında yer alan bazı değerleri, ekonomik kazanç elde etmek amacıyla şirkete katılım payı olarak koymakla yükümlüdür.²³ Yalın bir ifade ile bu katılım payları sermayenin temelini oluşturur. Her ortağın katılım payı olarak şirkete getirmeyi taahhüt ettiği değerlerin toplamı, ticaret şirketlerinin sermayesini ifade eder.²⁴

Ticaret şirketlerine sermaye olarak konulacak değerler, şirketin türüne göre değişkenlik göstermekle birlikte²⁵ TTK'nın 127/1 maddesinde genel olarak ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabilecek değerler sayılmıştır. Bu sayma sınırlayıcı bir nitelikte değil²⁶ aksine örnekleme amacına yöneliktir.²⁷ Kural olarak, kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça ekonomik bir değeri olan, devredilebilen ve nakdi olarak değerlendirilebilen²⁸ ve şirket amacını gerçekleştirmeye elverişli²⁹ her türlü değerler ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabilir.

²² Karaman Coşgun, Ö.: *Anonim Şirketlerde Sermaye Kavramı ve Ayni Sermaye Değerinin Belirlenmesi*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı 2012, C.18, S.2, s. 334. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruhad/issue/48277/614766>, Erişim Tarihi: 01.05.2023).

²³ TTK 128/1.maddesine göre, “Her ortak, usulüne göre düzenlenmiş ve imza edilmiş şirket sözleşmesiyle koymayı taahhüt ettiği sermayeden dolayı şirkete karşı borçludur.”

²⁴ Ayhan/Çağlar/Özdamar, (Şirketler Hukuku), s. 129.

²⁵ Mülazimoğlu, s. 5.

²⁶ Bilgili /Cengil, (Ticaret), s. 9; Coşgun, s. 335; Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 344; Ancak Pulaşlı aksi kanaattedir. Pulaşlı'ya göre, yasada aksi öngörülmemiş ise maddede sınırlı olarak sayılan bu değerler sermaye olarak bir şirkete konulabilir. Pulaşlı, s. 61.

²⁷ Bahtiyar, s. 47.

²⁸ Bilgili/Cengil, (Ticaret), s. 9; Kaya, A.E.: *Anonim Şirkete Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcun Yerine Getirilmemesinin Hukuki Sonuçları*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2021, s. 17.

²⁹ Ayhan/Çağlar/ Özdamar, (Şirketler Hukuku), s. 130.

TTK'nın 127/1 maddesinde sayılan değerler para, alacak, kıymetli evrak ve sermaye şirketine ait paylar, fikrî mülkiyet hakları³⁰, taşınır ve her çeşit taşınmazlar, taşınır ve taşınmaz malların faydalanma ve kullanma hakları, kişisel emek, ticari itibar, ticari işletmeler, haklı olarak kullanılan devredilebilir sanal ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler, maden ruhsatnameleri ve bunun gibi ekonomik değeri olan diğer haklar³¹ ile devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değerler olarak belirtilmiştir. Ancak madde, sermaye olarak konulabilecek değerler yönünden komandit şirketlere ilişkin olarak TTK 307/2, anonim şirketlere ilişkin 342/1 ve limited şirketlere³² ilişkin 581/1 madde hükümlerini ayırık tutmuştur.³³ Anonim ve limited şirketin borçlarından sorumluluğunun malvarlığı ile sınırlı olması nedeniyle TTK 342/1 ve 581/1 madde hükümleri uyarınca hizmet edimleri, şahsi emek ve ticari itibar bu şirketlere sermaye olarak konulamayacaktır. Aynı şekilde vadesi gelmemiş alacakların da sermaye olarak konulması mümkün değildir. Şirket alacaklarına karşı ortaklardan bir veya birkaçının sorumluluğunun sınırlandırılmadığı, diğer ortak veya ortakların sorumluluğunun belirli bir sermaye ile sınırlandırıldığı şirket türü olan komandit şirketlerde ise şirketin borçlarından dolayı üçüncü kişilere karşı tüm malvarlığı ile sorumlu olan komandite ortak, şahsi emek ve ticari itibarını şirkete sermaye olarak koyabileceği³⁴ halde sorumluluğu sadece şirkete koymayı taahhüt ettiği katılım payı ile sınırlı olan komanditer ortak ise TTK

³⁰ “Kanunun 1128.maddesi, fikri mülkiyet hakları ve diğer değerler varsa, özel sicillerine bu hüküm uyarınca kaydedildikleri takdirde aynı sermaye olarak kabul olunur hükmünü içermekte olup. Bu düzenleme uyarınca tescil zorunluluğu aranmaksızın da fikri ve sınai mülkiyet haklarının aynı sermaye olarak taahhüt edilebilecekleri sonucuna varılmaktadır.” Yarg. 11. HD, T. 09.10.2017, E. 2016/1756, K. 2017/5174. (<https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim tarihi: 01.05.2023).

³¹ Bozkurt, s. 247; Şener, O.H.: Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 33.

³² Çamoğlu, E.: Limited Ortaklıklar Hukukunun Genel İlkeleri, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2023, s. 11.

³³ Arıcı, M.F.: *Sermaye Şirketleri Hukukunda Vadeli Alacağın Sermaye Olarak Konulması Yasağı*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 2015, C.LXXIII, S. 1, s. 319.

³⁴ Ayhan/Çağlar/Özdamar, (Şirketler Hukuku), s. 145.

307/2 maddesi uyarınca şahsi emek ve ticari itibarını şirkete sermaye olarak koyamaz.³⁵

II. SERMAYE OLARAK KONULABİLECEK DEĞERLERİN SINIFLANDIRILMASI

TTK'da sermaye olarak konulacak değerlere ilişkin bir sınıflandırma yapılmamakla birlikte öğretide genellikle nakdi ve ayni sermaye şeklinde bir sınıflandırmaya gidildiğini söylemek mümkündür.³⁶ Bu sınıflandırma önemini, özellikle sermaye taahhüdü borcu ve bu borcun yerine getirilmesi aşamasında uygulanacak hükümler açısından kendisini göstermektedir.

A- Nakdi Sermaye

Nakdi sermaye kavramından ne anlaşılması gerektiği konusunda öğretide değişik görüşler bulunmakla birlikte çoğunluk görüşe göre nakdi sermaye olarak kastedilen aslında paradır.³⁷ Ancak doktrinde, kıymetli evrak, alacaklar, mal senetleri (konşimento, varant, makbuz senedi, taşıma senedi) ve ticari senetlerin de (hisse senetleri, ipotekli borç senetleri, irat senetleri) nakdi sermaye kapsamında olduğunu

³⁵ Şener, s. 278.

³⁶ Dinç, H.: Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Konulması, Seçkin Yayınevi, 2016, s. 29; Kaya, s. 18; Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 344.

³⁷ Arıcı, s. 319; Dinç, s. 30; Durmuş, A.N.: Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirketlerde Sermayenin Kaybi ve Borca Batıklık, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 47; Kaya, s. 18; Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 345; Pulaşlı, s. 61.

savunan görüşler olduğu gibi³⁸ kıymetli evrak ve alacakların aynı ve nakdi sermaye kavramı dışında ayrı bir grup içinde değerlendirilmesi gerektiğini savunan görüşler de mevcuttur.³⁹ Yine öğretide, TTK'nın nakdi ve aynı sermaye kavramlarını tanımlamamakla birlikte, TTK'nın 339/2-e maddesinde belirtilen “*Paradan başka sermaye olarak konulan haklar ve ayınlar*” ibaresinden hareketle Kanun'un “para dışındaki tüm ekonomik değerleri” aynı sermaye olarak kabul ettiği de savunulan görüşler arasındadır.⁴⁰

Nakdi sermaye taahhüdünde bulunan ortak, sermaye koyma borcunu nakden yerine getirmekle yükümlüdür. Bu halde, aynı sermaye taahhüdünde olduğu gibi ayrıca bir değerlendirme sürecine ihtiyaç duyulmayacaktır.⁴¹

Nakdi sermaye koyma taahhüdü, kural olarak belli bir miktar paranın şirkete sermaye olarak konulmasını içerir.⁴² Bu durumda, ortağın borcunun bir para borcu niteliğinde olması nedeniyle TBK'nın para borcuna ilişkin hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır. TBK'nın 99/1 maddesine göre, kural olarak para borçları ülke parası ile ödenir. Ancak sözleşme ile bunun aksinin kararlaştırılması mümkündür. Madde hükmünü konumuz özelinde irdelediğimizde, ticaret şirketlerinde, esas sözleşme ile sermaye koyma borcunun yabancı ülke parası ile ödenmesi kararlaştırılabilir. Şirket esas sözleşmesinde, sermaye koyma borcunun yabancı ülke parası ile ödenmesi kararlaştırılmışsa ve esas sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmuyorsa, borç ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parasıyla ödenebilecektir.

³⁸ Pulaşlı, s. 61.

³⁹ Göle, s. 28.

⁴⁰ Biçkici, s. 27; Bülbül, s. 17; Dinç, s. 30; Yusufoglu, s. 19.

⁴¹ Dinç, s. 30; Durmuş, s. 47; Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 345.

⁴² Ekinci, s. 55; Kaya, s. 18.

B- Ayni Sermaye

1- Ayni Sermaye Kavramı

Arapça kökenli bir kelime olan “aynî” kelimesi, sözlük anlamına göre “*para olarak değil madde olarak*” tanımlanan şeydir.⁴³

Ayni sermaye kavramı, ortaklıklar hukukuna özgü bir kavram olup, sermayenin bu türünü eşya hukukunun temelini oluşturan “ayın” kavramından hareketle tanımlamak mümkün olmayacaktır.⁴⁴ Zira, eşya hukukunda “ayn” kelimesi ile kastedilen “eşya” dır. Eşya ise, cismani bir niteliği olan yani kendi başına maddi bir varlığı olan ve üzerinde hakimiyet kurulabilen şey olarak tanımlanmaktadır.⁴⁵ Bu tanıma göre Türk hukukunda sadece maddi şeyler eşya kapsamına girmektedir.⁴⁶ Ancak ticaret şirketleri yönünden genel hükümler içeren TTK 127, anonim şirketler yönünden TTK 342/1 ve limited şirketler yönünden TTK 581 madde hükümleri dikkate alındığında, sermaye olarak konulabilecek bazı değerlerin, örneğin fikri ve sınai haklar ile alacak haklarının maddi bir varlığa sahip olduğunu söylemek mümkün değildir.⁴⁷

Öğretide kimi yazarlar ayni sermaye kavramının, eşya hukukundaki ayın kavramı ile arasındaki farklılığının altını çizmek amacıyla, “ayni sermaye” kavramı yerine “nakit dışı sermaye”⁴⁸ veya “paradan başka sermaye” kavramlarının

⁴³ Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi : 01.12.2022).

⁴⁴ Çonkar, M.H.: Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye, Onikilevha Yayınları, İstanbul, s. 34.

⁴⁵ Sirmen, L.: Eşya Hukuku, 6. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018, s. 4-5.

⁴⁶ Oğuzman, M.K./Seliçi, Ö./Oktay Özdemir, S.: Eşya Hukuku, 21. Baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul, s. 8.

⁴⁷ Pulaşlı'ya göre; “... ayın sermaye, mal veya eşya demektir. Dar anlamda mallar, taşınır ve taşınmaz mallardır. Ancak ayın sermaye denildiği zaman taşınır ve taşınmaz mallardan başka maddi olmayan malların, yani hakların buna dahil edilmesi gerekir.” Pulaşlı, s. 63.

⁴⁸ Yusufoglu, s. 20.

kullanılmasını önermişlerdir.⁴⁹ Buna karşı birçok yazar, “ayni sermaye” kavramının ortaklıklar hukukuna ve dolayısıyla ticaret hukukuna özgü bir terim olduğunu belirterek” ayni sermaye” kavramının kullanımının yerinde olduğunu ileri sürmüşlerdir.⁵⁰

TTK’ da ayni sermaye kavramı tanımlanmamış olmakla birlikte öğretide hâkim olan çoğunluk görüşe göre ayni sermaye, nakdi sermaye dışında kalan tüm değerleri ifade etmek için kullanılmaktadır.⁵¹

2- Ayni Sermaye Olarak Nitelendirme Koşulları

a) Ticaret Şirketlerine İlişkin Genel Hükümler

Ticaret şirketlerine uygulanacak genel bir hüküm niteliğinde bulunan TTK 127 maddesinde, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabilecek değerler belirtilirken para ve para dışındaki birtakım değerler örnekleme yöntemiyle sayılmış, bunların dışında ayrıca 127/1-j maddesi ile “*devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değer*in” de sermaye olarak kabul edileceği hüküm altına alınmıştır. *Manavgat*’a göre “değer” kavramı, haktan daha geniş bir kavram olup, ayni sermaye unsurlarını da kapsayıcı bir niteliktedir.⁵²

TTK 127/1-j maddesinde “*devredilebilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü şeyin*” ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabileceği belirtilmiş olmakla birlikte, maddenin birinci fıkrasında “*kanunda aksine hüküm bulunmadıkça*” ibaresi

⁴⁹ Arıcı, F.: Alacak Hakkının Anonim Ortaklığa Sermaye Olarak Taahhüdü, Beta Yayınları, İstanbul 2003, s. 26.

⁵⁰ Biçkici, s. 28; Çonkar, s. 34; Dinç, s. 32.

⁵¹ Biçkici, s. 27; Bülbül, s. 22; Çonkar, s. 36; Dinç, s. 30; Durmuş, s. 49; Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 350; Mülazimoğlu, s. 117; Yusufoglu, s. 19.

⁵² Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 351.

ile sınırlama getirildiği gibi maddenin ikinci fıkrasında da komandit şirketlere ilişkin olarak TTK 307/2, anonim şirketlere ilişkin 342/1 ve limited şirketlere ilişkin 581/1 madde hükümlerinin ayırık tutulduğu açıkça belirtilmiştir.⁵³

Nakden değerlendirilebilme özelliği, bir değer ayni sermaye olarak kabul edilip edilmeyeceğinin tayini noktasındaki en temel kriterdir.⁵⁴ Bu özellik sadece TTK 127/1-j maddesinde belirtilen değerler yönünden değil, TTK 127/1-a ile TTK 127/1-i bentleri arasında sayılan değerler yönünden de geçerlidir.⁵⁵

Nakden değerlendirilebilir olma, ayni sermayenin parasal olarak değerinin belirlenebilir olmasını ifade eder.⁵⁶ Zira ayni sermaye, parasal olarak değerlendirilerek şirket sermayesine yansıtılacaktır.⁵⁷ Bu nedenle, ayni sermaye olarak konulacak değer, somut ve sabit bir rakamsal değer ile ifade edilebilmesi gerekir.⁵⁸ Bu şekilde karşılığı tespit edilemeyen değerlerin, ayni sermaye olarak kabul edilmesi mümkün değildir.⁵⁹

Devredilebilir olma ise, ticaret şirketleri yönünden genel hüküm niteliğinde bulunan TTK 127/1-j bendindeki değerler⁶⁰ ile TTK 342/1 maddesi gereğince anonim şirkete ve TTK 581/1 maddesi gereğince limited şirkete sermaye olarak konulabilecek değerler yönünden aranacak bir şart olarak karşımıza çıkmaktadır.⁶¹

⁵³ Çonkar, s. 42.

⁵⁴ TTK'nın ticaret şirketlerine ilişkin birtakım hükümlerinin uygulanabilmesi için ayni sermaye olarak konulan değerlerin ortak bir ölçme birimi olan paraya dönüştürülebilir nitelikte olması gerekir. Anonim ve limited şirketler yönünden esas sermaye miktarının sabit bir rakam olması ve bu sabit rakamın esas sözleşmede gösterilmesi zorunluluğu yine ayni sermaye karşılığı verilecek payların miktarının esas sözleşmede gösterilmesi zorunluluğu şeklindeki hükümler bu kapsamda değerlendirilmelidir. Çonkar, s. 56.

⁵⁵ Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 351.

⁵⁶ Kaya, s. 22.

⁵⁷ Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 351.

⁵⁸ Çonkar, s. 73.

⁵⁹ Çonkar, s. 56; Dinç, s. 35.

⁶⁰ Manavgat'a göre; devredilebilme özelliği TTK 127/1-j bendinde öngörülmüş olup, a-i bentlerinde sayılanlar dışında kalan varlıkları kapsamaktadır. Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 351.

⁶¹ Çonkar, s. 74.

Devredilebilirlik ile kastedilen, bir malvarlığının mülkiyet hakkının şirkete geçirilmesi değil⁶², şirkete sermaye olarak taahhüt edilen ve nakden değerlendirilen bir değer, şirkete devredilebilir nitelikte olmasıdır.⁶³ Bu nedenle, bir malvarlığı üzerindeki şirket lehine intifa hakkı kurulması suretiyle şirkete sermaye konulabileceği gibi var olan bir faydalanma hakkının⁶⁴ da şirkete sermaye olarak getirilmesi mümkündür.⁶⁵ Devredilebilir olma, esasında sermaye olarak konulan değer üzerinde, şirketin doğrudan ve serbestçe tasarruf etme imkanına sahip olmasını⁶⁶ içerdiği gibi⁶⁷ öğretide bazı yazarlara göre söz konusu değer şirket tarafından üçüncü kişilere de devredilebilir olmasını ve buna bağlı olarak da haczedilebilecek nitelikte olmasını da ifade eder.⁶⁸ Ancak bazı yazarlar da, üçüncü kişilere devredilebilir olma ve haczedilebilir olma niteliklerinin, kanun koyucu tarafından aranan şartlar olmadığı gibi esas sermaye sisteminden de böyle bir şartın çıkartılamayacağını ileri sürmektedirler.⁶⁹

b) Anonim ve Limited Şirketlere İlişkin Özel Hükümler

TTK 342/1 maddesinde anonim şirketler yönünden, TTK 581/1 maddesinde de limited şirketler yönünden aynı sermaye olarak kabul edilebilecek değerlerle ilgili olarak ayrıca “malvarlığı unsuru olma” ve “üzerinde sınırlı aynı bir hak, haciz ve

⁶² Dinç, s. 35.

⁶³ Çonkar, s. 7; Kaya, s. 21.

⁶⁴ Burada kast edilen MK 806/1 maddesi kapsamında intifa hakkının kullanılmasının şirkete sermaye olarak getirilmesidir.

⁶⁵ Kaya, s. 21.

⁶⁶ TTK 128/4 maddesi “Paradan başka ekonomik bir değer veya bir taşınırın sermaye olarak konulmasının borçlanılması hâlinde şirket, tüzel kişilik kazandığı andan itibaren bunlar üzerinde malik sıfatıyla doğrudan tasarruf edebilir.” hükmünü içermektedir.

⁶⁷ Kaya, s. 21.

⁶⁸ Göle, s. 14.

⁶⁹ Çonkar, s. 81.

tedbir bulunmama” koşulları öngörülmüştür. Düzenlemenin amacı, şirketin sermaye olarak konulan bu değerlere herhangi bir sorunla karşılaşmadan doğrudan ve kesin bir şekilde ulaşmasını sağlamaktır.⁷⁰

Malvarlığı unsuru olma ile kastedilen, şirkete ayni sermaye olarak getirilecek değerlerin “*maddi bir edim niteliğinde*” olmasıdır.⁷¹ Bu edim, malvarlığı ile yerine getirilecek bir edim olmalıdır.⁷² Zira, kişisel edimler anonim şirkete sermaye olarak konulamayacaktır.

Anonim şirketler ve limited şirketler yönünden bir değer ayni sermaye olarak kabul edilebilmesi için, bu değer üzerinde “*sınırlı ayni bir hak, haciz veya tedbir*” bulunmaması gerekir.

Eşya üzerinde doğrudan doğruya hakimiyet tanıyan ayni haklar, sağladığı yetkiler itibarıyla “*mülkiyet hakkı*” ve “*sınırlı ayni hak*” olarak iki gruba ayrılır.⁷³

Mülkiyet hakkı, sahibine mülkiyete konu olan şey (eşya) üzerinde en geniş yetkiler tanıyan bir haktır. Malik, hukuk düzeni sınırları içerisinde, sahibi olduğu eşyayı dilediği gibi kullanma, o eşyadan istediği şekilde ve sürede yararlanma ve o eşya üzerinde fiili ve hukuki tasarrufta bulunma ve hatta isterse sahibi olduğu eşyayı tüketme, sarf etme hakkına sahiptir.⁷⁴

Sınırlı ayni haklar ise, sahibine mülkiyet hakkı kadar geniş yetkiler sağlamaz. Sınırlı ayni hak sahibi, mülkiyet hakkı sahibinin sahip olduğu yetkilerin birine ya da birkaçına sahiptir. TMK’ya göre sınırlı ayni haklar; irtifak hakları, rehin hakları ve taşınmaz yüküdür.

⁷⁰ Şener, s. 319.

⁷¹ Kaya, s. 20.

⁷² Dinç, s. 33.

⁷³ Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 23.

⁷⁴ Sirmen, s. 509.

İrtifak hakkı, sahibine eşya üzerinde kullanma ve/veya yararlanma yetkisini sağlayan⁷⁵ ya da mülkiyet hakkı sahibinin sahip olduğu yetkilerinden bir kısmını, sınırlı ayni hak sahibi lehine sınırlayan⁷⁶ haklardır. Geçit hakkı, üst hakkı bu kapsamdaki sınırlı ayni haklardandır.

Rehin hakkı, hak sahibinin alacağını güvence altına alan ve alacak tahsil edilmediği takdirde rehin edilen malın satılması yoluyla elde edilecek paradan alacağın karşılanması yetkisini sağlayan haklardır.

Taşınmaz yükü ise taşınmaz malikini, mülkü dolayısıyla bir başka kişi lehine belirli bir edimde bulunma yükü altına sokan, hak sahibine de o taşınmazla güvence altına alınmış bir alacak hakkı tanıyan sınırlı bir ayni haktır.⁷⁷ Taşınmaz maliki, yüklendiği edimleri yerine getirmediği takdirde, hak sahibi taşınmazı paraya çevirerek alacağını elde etme yetkisine sahiptir.

TTK 342 maddesi hükmüne⁷⁸ göre üzerinde sınırlı bir ayni hak bulunan değerlerin anonim şirkete sermaye olarak getirilmesi mümkün değildir. Madde gerekçesi ile bu tercihin nedeni “sermayenin korunması” ilkesi olarak açıklanmıştır.⁷⁹ Diğer ticaret şirketlerinden farklı olarak anonim şirketler ve limited şirketler yönünden ayni sermaye olarak konulacak değerlere ilişkin olarak bu özelliklerin aranmasının nedeni, sermayenin ve doğal olarak alacaklıların korunmasını sağlamaktadır.⁸⁰ Ancak doktrinde, sınırlı haklar yönünden her sınırlı ayni hakkın, sermaye konusu edilen unsur eşit şekilde etkilemeyeceği, bu nedenle toptancı bir yasaklama anlayışı yerine somut olayın özelliğine ve ayni hakkın

⁷⁵ Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 23.

⁷⁶ Sirmen, s. 509.

⁷⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 24; Sirmen, s. 509.

⁷⁸ Benzer düzenleme TTK 581. Maddesinde de mevcuttur.

⁷⁹ Gerekçeye göre “Üzerinde sınırlı ayni hak, haciz veya tedbir bulunan ... ayınların anonim şirkete sermaye olarak konulması, sermayenin korunması ilkesi ile bağdaşmaz bulunmuştur. 6762 sayılı Kanunda düzenlenmeyen bu nokta açıklığa kavuşturulmuştur.” Çonkar, s. 88.

⁸⁰ Durmuş, s. 49; Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 352; Şener, s. 319.

niteliğine göre bu sınırlı ayni hak nedeniyle sermaye olarak konulmak istenen şeyde meydana gelecek değer kaybının tespit edilerek buna göre bir sonuca varılmasının daha yerinde bir uygulama olacağı yönünde görüşler de bulunmaktadır.⁸¹ Yine bazı yazarlar, yapılan bu tartışmaların varlığı nedeniyle bu sorunun çözümü için TTK 342. maddesi hükmünün daha açık bir şekilde kaleme alınarak, hangi sınırlı ayni hakların bu yasak kapsamında olduğunun net bir şekilde düzenlenmesi gerektiğini ileri sürmektedirler.⁸²

Sonuç olarak mevcut olan yasal düzenleme karşısında, hangi tür sınırlı ayni hak olursa olsun, üzerinde sınırlı bir ayni hak bulunan bir değer anonim şirketler ile limited şirketlere ayni sermaye olarak konulması mümkün değildir.

TTK 342 ve 581 maddeleri hükümlerine göre, anonim şirkete ve limited şirkete sermaye olarak getirilmek istenen değer üzerinde haciz bulunması da o değer ayni sermaye olarak kabulünü engelleyen bir durumdur.

Haciz, kesinleşmiş bir icra takibinin konusu olan belli bir para alacağını tahsil edebilmek amacıyla alacaklının talebi üzerine icra dairesi tarafından borçlunun malvarlığına dahil mal ve haklarına, asıl alacak, faiz ve takip masraflarını karşılayacak şekilde hukuken el konulmasıdır.⁸³ Yapılan bu tanım “kesin hacze” ilişkin olup bu noktada “ihtiyati haciz”, “geçici haciz”, “tamamlama haczi” ve “ilave haciz” kavramlarını da açıklamanın gerekli olduğunu düşünmekteyiz.

İhtiyati haciz, bir para alacağının zamanında ödenmesini teminat altına almak amacıyla herhangi bir icra takibine başlanmadan, mahkeme kararı ile geçici olarak

⁸¹ Çonkar’a göre; kanun koyucunun mevcut sorunu bir değerlendirme prosedürü çerçevesinde çözmek yerine adeta “pire için yorgan yakmak” yöntemini tercih ederek bir yasaklama yoluna gitmiştir. Çonkar, s. 89; Dinç, s. 37.

⁸² Biçkici s. 37.

⁸³ Kuru, B.: İcra ve İflas Hukuk El Kitabı, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, 2013, s. 410.

borçlunun malvarlığına el konulmasıdır.⁸⁴ İhtiyati haciz, sadece para alacaklarına ilişkin olup ihtiyati haciz istenebilmesi için alacağın rehin ile temin edilmemiş olması gerekir. İhtiyati haciz kararı ile üzerine haciz konulan mal ve haklar, ihtiyati tedbirin aksine⁸⁵ uyuşmazlık konusu olan mal ve haklar değildir.⁸⁶ İhtiyati haciz talebinde bulunabilmek için kural olarak alacağın vadesinin gelmiş olması yani alacağın muaccel olması gerekmektedir birlikte vadesi gelmemiş alacaklar yönünden de söz konusu alacağın vadesinde alınabilmesinin ciddi bir şekilde tehlikeye düştüğü veya düşmesi ihtimalinin olması halinde bu alacaklar yönünden de ihtiyati haciz talebinde bulunulabilecektir. Borçlunun belli bir ikametinin olmaması ya da borcunun taahhütlerinden kurtulmak için mallarını gizlemeye veya kaçırmaya hazırlık yapması veyahut kendisinin kaçması ya da kaçmaya hazırlık yapması hallerinde, müaccel alacağın vadesinde alınmasının ciddi bir şekilde tehlikeye düştüğü kabul edilmektedir. İhtiyati haciz kararının alınması ve on günlük yasal süresi içinde bu kararının icrasının istenmesi üzerine icra dairesi, ihtiyati haciz kararında gösterilen ve borçluya ait olan tüm mal ve hakları üzerine genel haciz hükümlerine göre haciz koyar. İhtiyati haciz, geçici bir tedbir olup alacaklının ihtiyati haciz konulmasından itibaren yedi gün içinde borçlu hakkında icra takibi başlatması ya da bir alacak davası açması gerekir.⁸⁷ Aksi halde ihtiyati haciz hükümsüz hale gelir.

⁸⁴ Kuru, (İcra ve İflas), s. 1033.

⁸⁵ İhtiyati haciz "para alacaklarına ilişkin mevcut veya müstakbel bir takibin sonucunun güvence altına alınması için mahkeme kararı ile borçlunun mal varlığına el konulmasını sağlayan geçici bir hukuki koruma", ihtiyati tedbir ise;"... kesin hükme kadar devam eden yargılama boyunca, davacı veya davalının (dava konusu ile ilgili olarak) hukuki durumunda meydana gelebilecek zararlara karşı öngörülmuş geçici nitelikte, geniş veya sınırlı olabilen hukuki korumadır." şeklinde tarif edilmiştir. (Medeni Usul Hukuku 12. Baskı Sh. 724. Prof. Dr. Hakan Pekcantez, Prof. Dr. Oğuz Atalay, Prof. Dr. Muhammet Özkes) Yarg. 1. HD, T. 01.03.2012, K. 2012/82822-2158. (LEXSPERA, Erişim tarihi: 31.01.2023).

⁸⁶ "...37. İhtiyati hacizde, ihtiyaten haczedilen mal ve haklar, alacaklının açtığı veya yaptığı veya açmayı yahut yapmayı düşündüğü dava veya icra takibinin konusu değildir. Hâlbuki ihtiyati tedbirde, hakkında tedbir kararı alınan şey, esasen asıl davanın konusudur. Yarg. HGK, T. 20.05.2021, E. 2017/1796, K. 2021/607. (LEXSPERA, Erişim tarihi: 31.01.2023).

⁸⁷ Kuru, (İcra ve İflas), s. 1069.

Geçici haciz, itirazın geçici kaldırılması haline özgü bir haciz türüdür. Adi bir senede dayanılarak hakkında başlatılan icra takibi nedeniyle kendisine ödeme emri tebliğ edilen borçlunun, adi senet altındaki imzaya inkâr etmesi halinde, alacaklı icra mahkemesinden itirazın geçici olarak kaldırılmasına karar verilmesini isteyebilir. Mahkeme basit yargılama usulüne göre yapacağı yargılama sonucunda alacaklının dayandığı adi senet altındaki imzanın borçluya ait olduğu kanaatine varırsa, itirazın geçici olarak kaldırılmasına karar verir. Bu karar üzerine alacaklı, geçici haciz talebinde bulunabilir. Geçici haciz, kural olarak kesin haciz hükümlerine tabidir. Ancak geçici hacizde alacaklı haczedilen mal ve haklara ilişkin olarak satış talebinde bulunamaz. İtirazın geçici kaldırma kararının, borçlu tarafından yasal süre içinde borçtan kurtulma davası açılmaması veya açılan davanın reddedilmesi nedeniyle kesin kaldırma kararına dönüşmesi ile geçici haciz de kesin hacze dönüşür.⁸⁸

İlave haciz ve tamamlama haczi ise aslında kesin haczin türleridir. İlave haciz, haczedilen malların satış bedelinin, hacze iştirak eden tüm alacaklıların alacaklarını karşılamaya yetmemesi halinde icra müdürü tarafından aynı derecedeki alacaklıların bütün alacaklarını karşılamak amacıyla yapılan hacizdir. Tamamlama haczi ise icra müdürü tarafından icra takibi sonunda resen yapılan bir haciz türü olup haczedilen malların değerinin yanlış tespit edilmesi nedeniyle satış bedelinin alacağın tamamını karşılamaması halinde yapılan hacizdir.⁸⁹

TTK 342 ve 581 maddelerinde yer alan “haciz” kavramı ile kast edilenin öncelikle kesin haciz olduğu, bu noktada bir kesin haciz türü olan “ilave haciz” ve “tamamlama haczine” konu olan değerlerin anonim ve limited şirketler yönünden aynı sermaye olarak kabul edilemeyeceği açık olduğu gibi, anılan maddelerde yer

⁸⁸ Kuru, (İcra ve İflas), s. 458.

⁸⁹ Arslan, R./Yılmaz, E./Taşpınar Ayvaz, S./Hanağası, E.: İcra ve İflâs Hukuku, Yetkin Yayınları, 5. Baskı, 2019, s. 238.

alan “tedbir” kavramı içinde değerlendirilmesi gerektiği belirtilen “ihtiyati haciz” ve bunun doğal sonucu olarak “geçici haciz” hallerinin varlığı da aynı sermaye yeterliliğine engel teşkil edecektir.⁹⁰

Haciz, borçlu malikin kendisine ait mallar ve haklar üzerinde tasarruf yetkisini kısıtlayan bir kurum olup⁹¹ üzerinde haciz bulunan bir değer anonim şirkete ve limited şirkete aynı sermaye olarak konulması mümkün değildir.

TTK 342/1 ve TTK 581/1 maddelerinde yer alan “tedbir” kavramı ile kastedilenin ne olduğu hususu açık olmamakla birlikte bu konuda ilk akla gelen HMK’nın 389 ilâ 399.maddelerinde “geçici bir hukuki koruma”⁹² tedbiri olarak düzenlenmiş bulunan “ihtiyati tedbir” kurumudur.⁹³ İhtiyati tedbir, davacının davaya kazanması halinde o dava ile elde edeceği mal veya hakka kavuşmasının tehlikeye

⁹⁰ Bıçkıcı, s. 38; Çonkar, s. 103.

⁹¹ Çonkar, icra hukukunun hacizli mal ve haklar için getirdiği tasarruf kısıtlamasının TTK 342.madde düzenlemesi ile elde edilmek istenen sonucu sağlamaya elverişli olmadığını belirtmektedir. Bknz. Çonkar, s. 101.

⁹² A. Geçici Hukuki Koruma Tedbirleri

Esas hakkında açılacak dava ile hakkın elde edilmesi asıl ise de; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle bazı durumlarda yargılama sonucunu beklemek bir takım hakların kaybına veya geri dönülmez zararların doğmasına neden olmaktadır. Bu nedenle yargılama öncesinde ve yargılama sırasında bir takım önlemlerin alınmasına gerek duyulmaktadır. İşte tarafların ihtiyaç duyduğu bu korumayı geçici hukuki koruma tedbirleri sağlamaktadır. Yargılama sonucu verilen kararlar kesin bir hukuki koruma sağlamasına karşın, yargılama öncesi veya yargılama sırasında alınan bu tedbirler geçici bir koruma sağlamaktadır. (Arslan, R./Yılmaz, E./Taşpınar Ayvaz, S./Hanağası, E.: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 571).

Geçici hukuki koruma tedbirleri HMK’nın 10. Kısımında; ihtiyati tedbir, delil tespiti ve diğer hukuki koruma tedbirleri olarak düzenlenmiştir. Medeni usul hukuku dışında da geçici hukuki koruma tedbirleri de bulunmaktadır. Bunun en yaygın olanı da ihtiyati hacizdir.

B. İhtiyati Tedbir

HMK’nın 389. Maddesinde ihtiyati tedbirin, “Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde,” verilebileceğine ilişkin düzenleme bulunmaktadır. İhtiyati tedbirin verilebileceği bu şartlar dikkate alındığında ihtiyati tedbirin amacı da ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan ihtiyati tedbir, yargılama ile elde edilmesi amaçlanan hakka kavuşmanın yarattığı sakıncaların giderilmesi açısından alınacak en önemli geçici hukuki koruma tedbirleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yarg. 6. HD, T. 12.10.2022, K. 2022/3529-4699. (LEXSPERA, Erişim tarihi: 31.01.2023).

⁹³ Çonkar, maddede açıkça “ihtiyati tedbir” yerine “tedbir” kavramının kullanılmış olması karşısında, artık kanun koyucunun bilinçli olarak ihtiyati tedbire gönderme yaptığını söylemenin kolay olmadığını, hatta uygulamada ve doktrinde ihtiyati tedbir kavramının zaman zaman “ihtiyati haciz” ve hatta “diğer hukuki geçici korumalar” yerine ve bazen de bunları kapsar bir şekilde üst kavram olarak kullanılması nedeniyle aslında maddede yer alan “tedbir” kavramı ile kast edilenin ne olduğu konusunda kesin bir bilgiye varmanın güç olduğunu belirtmiştir. Çonkar, s. 103.

girmesini önlemek amacıyla dava sırasında dava konusu mal veya hakkın güvence altına alınmasını sağlayan tedbirlerdir.⁹⁴ İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce istenebileceği gibi dava açıldıktan sonra da istenebilir. İhtiyati tedbir kararı ancak mevcut durumda meydana gelecek herhangi bir değişiklik nedeni ile dava konusu edilecek/edilen mal veya hakkın elde edilmesinin imkânsız hale geleceği ya da önemli oranda zorlaşacağı veya telafisi imkânsız bir zararın doğma ihtimalinin bulunması hallerinde verilebilir. İhtiyati tedbir kararı sadece dava konusu edilen/edilecek hak veya malla ilgili olarak verilebilir.⁹⁵

Diğer geçici hukuki koruma türlerinden olan “delil tespiti” ile aile hukukuna ilişkin geçici hukuki koruma, koruma önlemleri, aile ilişkilerinin düzenlenmesine

⁹⁴ Kuru, B.: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, Legal Yayınları, 2016, s. 631; Yılmaz, E.: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Yetkin Yayınları, Genişletilmiş 4. Baskı, 2021, C. 4, s. 5257.

⁹⁵ “...26. Davanın açılması ile hüküm arasında geçen zaman içinde dava konusunun (müddeabihin) çeşitli şekillerde istenmeyen değişikliklere maruz kalması veya maruz bırakılması mümkündür. Bu değişiklikler sonucu davanın sonunda elde edilecek hükmün icrası, mümkün olmayabilir veya çok güçleşebilir. İşte, ortaya çıkan bu tehlikeyi bertaraf etmek amacıyla ihtiyatî tedbir müessesesi kabul edilmiştir (Pekcanitez H./Atalay O./Özekes M.: Medeni Usul Hukuku, Yetkin Yayınları, 13. Basım, 2012, s. 873).

27. Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle bir hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi hâllerinde, uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyatî tedbir kararı verilebilir (m. 389/1).

28. Bu noktadan hareketle ihtiyatî tedbir geniş anlamıyla şu şekilde tanımlanabilir: “İhtiyatî tedbir; kesin hükme kadar devam eden yargılama boyunca davacı veya davalının (dava konusu ile ilgili olarak) hukukî durumunda meydana gelebilecek zararlara karşı öngörölmüş, geçici nitelikte, geniş veya sınırlı olabilen hukukî korumadır” (Kuru B.: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, 1. Baskı, 2016, s. 632).

29. Mahkemece, ihtiyatî tedbir yargılamasının gerektirdiği inceleme ve ispat kuralları çerçevesinde yapılan incelemeden sonra, bu sakınca veya zararı ortadan kaldıracak tedbire karar verilmesi mümkün olacaktır.

30. İhtiyatî tedbirde asıl olan, ihtiyatî tedbire esas olan bir hakkın bulunması ve bir ihtiyatî tedbir sebebinin ortaya çıkmasıdır. Bunlar ihtiyatî tedbirin temel şartlarını oluştururlar.

31. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 389. maddesinde bu iki hususa yer verilmiş, ihtiyatî tedbire ilişkin hak ve özellikle ihtiyatî tedbir sebebi genel olarak belirtilmiştir. Tedbir talebinin kabulü veya reddi bir kısım genel ilkeler konularak hâkime bırakılmış, ancak ihtiyatî tedbirin “uyuşmazlık konusu hakkında” verileceği hüküm altına alınmıştır.

32. İhtiyatî tedbire esas olan hakkın iyi belirlenmesi gerekir. Taraflar arasında çekişmeli olan şey veya yargılama konusunu oluşturan hak, aynı zamanda tedbirin konusu olan hakkı oluşturacaktır. Kanun, “uyuşmazlık konusu hakkında” diyerek bu hususa vurgu yapmıştır (m. 389/1). Bu nedenle ihtiyatî tedbir, dava konusu hak, mal ya da şeyler üzerinde uygulanabilir.

33. Sonuç olarak HMK’nın 389. maddesinde yapılan vurguya dikkat edilmek suretiyle uyuşmazlık konusu olmayan bir mal ya da hakkın üzerine ihtiyatî tedbir konulmamalıdır. Yarg. HGK, T. 20.05.2021, E. 2017/1796, K. 2021/607. (LEXSPERA, Erişim tarihi: 31.01.2023).

ilişkin geçici tedbirler ile önleyici tedbirlerin TTK 342/1 ve TTK 581/1 maddelerinde belirtilen “tedbir” kavramı kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği konusu net olmamakla birlikte doktrinde bazı yazarlar⁹⁶ tarafından, sadece nakit dışı malvarlığını ilgilendiren geçici hukuki korumaların “tedbir” kavramı içinde kabul edilmesi gerektiği savunulmaktadır. Kanımızca, TTK’nın 342/1 ve 581/1 maddelerinin düzenleniş şekli itibarıyla “tedbir” kavramı ile bir unsurun aynı sermaye olarak kabulünü etkileyecek nitelikteki tüm geçici hukuki koruma türlerinin işaret edildiğini kabul etmek, kanun koyucunun amacına daha uygun olacaktır.

⁹⁶ Çonkar, s. 107.

İKİNCİ BÖLÜM

KRİPTO PARA/VARLIK

I- PARA

Ekonominin vazgeçilmez bir unsuru⁹⁷ olan para, sözlük anlamına göre; “Devletçe bastırılan, üzerinde değeri yazılı kâğıt veya metalden ödeme aracı, nakit” demektir.⁹⁸

Ekonomi bilimi açısından para, tanımı en zor olan kavramlardan olup bu konuda ekonomistler arasında görüş birliği de bulunmamaktadır.⁹⁹ Bunun temelinde ise zaman içinde paranın fiziki formu¹⁰⁰ ve işlevleriyle birlikte insanların para ile ilgili düşünce ve alışkanlıklarının da değişmesi yatmaktadır¹⁰¹. Para tarihsel süreç içerisinde, para olarak kullanılan çeşitli mallardan (Rai Taşları,¹⁰² boncuklar,¹⁰³ deniz

⁹⁷ Üzel, B.: Sanal Para Birimleri, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeter Tezi, Ankara 2017, s. 4.

⁹⁸ Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 02.12.2022).

⁹⁹ Canlı Akbaş, A.: Kripto Para Basımı ve Devlet Otoritesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020, s. 3.; Dinler, (İktisada Giriş) s. 429; Mutluoğlu, D.: Kripto Para Birimleri ve Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s. 5; Öztürk, s. 5; Öztürk, N./Koç, A.: *Elektronik Para, Diğer Para Türleriyle Karşılaştırılması ve Olası Etkileri*, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi 2006, C. 6, S. 11, s. 209. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/susead/issue/28430/302840>, Erişim Tarihi:30.04.2023); Ülgen, K.: *Elektronik Para: Türkiye ve Dünya Uygulaması, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2010, s. 9.

¹⁰⁰ Üzel, s. 5.

¹⁰¹ Aksu, H.: Küresel Boyutta Kripto Paralar ve Bunların Türkiye’de Vergilendirilebilirliği Üzerine Bir Değerlendirme, Adalet Yayınevi, Ankara 2022, s. 21; Akbaş, C.: s. 3; Demirbaş, A.A.: Kripto Varlıkların Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Seçkin Yayınları, Ankara 2022, s. 23; Ülgen, s. 8.

¹⁰² Ortasında bir delik olan ve ağırlığı yaklaşık 5 tona ulaşan Rai taşları (https://tr.wikipedia.org/wiki/Rai_taşları, Erişim tarihi :02.12.2022) Okyonusya içerisinde Büyük Okyonus’un batı kesiminde yer alan ve toplam 607 adadan oluşan bir ülke olan Mikronezya ya da resmi adı ile Mekronezya Federal Devletlerin bir adası olan Yap adasında yaklaşık 100 yıl önce para olarak kullanılmıştır. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Mikronezya>, Erişim Tarihi : 02.12.2022).

kabukları¹⁰⁴, tuz, okolata, kahve, vb.¹⁰⁵) fiziksel olarak gümüş ve altın paralara, metal paralardan banknotlara dönüşmüş, yine banka kartlarının ortaya çıkıp yaygınlaşması ile yeni bir forma bürünmüş ve teknolojik ilerlemeyle birlikte son olarak da sanal paralara evrilmiştir.

Ekonomik açıdan para, doktrinde çoğunlukla paranın işlevlerinden hareketle tanımlanmaya çalışılmıştır.¹⁰⁶ Bu anlamda en kabul gören tanımın, paranın “*değışim aracı*” olma işlevinden faydalanılarak yapılan tanım olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Dinler parayı; “bir ekonomide mal ve hizmetlerin alım satımında kullanılan, herkes tarafından kabul gören mübadele aracı”¹⁰⁷ olarak tanımlarken Dülger’e göre de para “mal ve hizmet bedeli ile borçların ödenmesinde kullanılan ve genel kabul gören ortak bir değışim aracıdır.”¹⁰⁸ Yazara göre, para sadece bir temsil ve ortak değışim aracı olduğundan, bedel ödemede kullanılan¹⁰⁹ ve genel kabul gören her şey para olarak kabul edilebilir.¹¹⁰

Bora parayı “herhangi bir ekonomide mal ve hizmetlerin alım ve satımında ve borçların geri ödenmesinde kullanılan ve herkes tarafından kabul gören bir

¹⁰³ Arkeolag LYnn Gamble’ye göre; Chumash yerlileri 200 yıl önce para birimi olarak işlenmiş boncukları kullanmışlardır. (<https://arkeofili.com/cumas-yerlileri-2-000-yil-once-para-olarak-boncuk-kullaniyordu>, Erişim tarihi: 02.12.2022).

¹⁰⁴ zgven, s. 308.

¹⁰⁵ Bilgili, F./Cengil, M.F.: Blockchain ve Kripto Para Hukuku, 2. Baskı, Dora Yayınları, Bursa 2022, s. 17; Canlı Akbaş, s. 13; Demirbaş, s. 24.

¹⁰⁶ Aksu, s. 22; Mutluoğlu, s. 5; Proctor, C.: Mann on The Legal Aspect of Money, Oxford University Press, 6th Ed., 2005, s.10.

¹⁰⁷ Dinler, (İktisada Giriş), s. 429.

¹⁰⁸ Benzer yöndeki görüşler için bkz. İmamoğlu, A.D.: *Kripto Para Birimleri ve Türk Hukukunda Düzenlenmesi*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 40; zsoy, İ.M.: *Kripto Para Haczi*, Seçkin Yayınları, Ankara 2021, s. 19; Pınar, A./Erdal, B.: *Para, Banka Kredisi ve Para Politikası*, 14. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2021, s. 1.

¹⁰⁹ zgven, s. 309.

¹¹⁰ Dülger, M.V.: *Dijital ağda Dijital deme Aracı, Bitcoin ve Dijital Para*, Hukuk +Plus Dergisi 2019, S.7, s. 4; Aynı yönde görüşler için bkz. Durmush, G.: *Kripto Para ve İcra Hukuku Yönünden Düşündürdükleri*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019, s. 3.

mübadele (değişim) aracı¹¹¹” şeklinde açıklarken Ülgen¹¹² ve Ünsal’a¹¹³ göre de para, herkesin kabul ettiği takas aracıdır.¹¹⁴ Zira paranın doğuşu, aslında onun değişim aracı olma işlevi ile ilgilidir.¹¹⁵

Paranın “*insan icadı yapay bir araç*” olduğunu belirten Öztürk parayı “*toplum içerisinde yaşayan bireyler tarafından genel kabul görmüş değer ölçüsü ve mübadele aracı*” olarak tanımlamıştır.¹¹⁶

Tomanbay/Gümüş ise paranın değer ölçüsü olma işlevine öncelik vererek paranın “*mal ve hizmetlerin değerlerinin ölçülmesinde kullanılan bir araç*” olduğunu belirtmişlerdir.¹¹⁷

Paranın değişim aracı olma işlevi yanında diğer tüm işlevlerini dikkate alarak tanımlama yapma yoluna giden Ison/Wall’a göre para; “*Genel olarak herkes tarafından kabul edilen ve değişim aracı, değerlendirme aracı, servet depolama aracı ve gelecekteki ödemelerin değerini oluşturma aracı gibi dört temel para işlevini yerine getiren herhangi bir şeyi*” ifade etmektedir.¹¹⁸

Paranın değişim aracı olma ve değer ölçüsü olma işlevlerinden hareket eden bazı Yazarlara göre para, değişim değeri ya da hesap birimi ölçüsü olması nedeniyle mal ve hizmetlerin değişiminde ve değerlendirilmesinde ortak paydadır.¹¹⁹

Hukuk bilimi açısından para tanımlanmaya çalışılırken, genel olarak ekonomi bilimindeki tanımlamalardan çok uzaklaşılmamış ve hukuki açıdan paranın, borcun

¹¹¹ Bora, A.: Temel Ekonomi (Edt. Dikkaya, Mehmet/Özyakışır, Deniz), 5. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018, s. 303.

¹¹² Ülgen, s. 9.

¹¹³ Ünsal, E.M.: Makro İktisada Giriş, 4. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara 2014, s. 219.

¹¹⁴ Ülgen, s. 9.

¹¹⁵ Aynı yöndeki görüş için bkz. Tüfek, B.Ü.: Elektronik Ödeme Araçları ve Geleceğin Yaklaşımı Kripto Para, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017, s. 43.

¹¹⁶ Öztürk, s. 5.

¹¹⁷ Tomanbay/Gümüş, s. 40.

¹¹⁸ Ison/Wall, s. 266.

¹¹⁹ Özsoy, s. 18.

ifasını¹²⁰ sağlayan bir ödeme aracı olduğu kabul edilmiştir.¹²¹ Bu tanımdan anlaşılacağı üzerine hukuk bilimi açısından yapılan tanımlama çalışmalarında da yine paranın “değişim aracı olma” işlevinin ön plana çıkarıldığı görülmektedir.¹²² Ancak yapılan bu tanımlamanın hukuk bilimi açısından yetersiz olduğuna dikkat çekilerek paranın tanımını yapmak ve niteliğini belirlemek için çeşitli teoriler ortaya atılmıştır. Klasik/resmi para teorisine göre bir şeye para niteliğini veren onun devlet otoritesi tarafından tedavüle sürülmesidir.¹²³ Bu teoriye göre para, devletin egemenlik gücünün bir görünümü olarak, ülkede mübadele aracı ve hesap birimi olarak kullanılmak üzere oluşturduğu bir emtiadır.¹²⁴ Bu düşünceye karşı çıkan toplumsal para teorisine göre ise paraya özelliğini veren, onun bir devlet otoritesi tarafından çıkartılması değil, toplumu oluşturan bireylerin bir değişim aracı olarak ona duydukları güvendir.¹²⁵ Modern teoriye göre ise, devlet egemenlik gücünü kullanarak mal ve hizmet alımında bir değişim aracı ve değer ölçüsü olarak bir para birimi ve ismi belirleyerek bunu kabul zorunluluğunu getirir. Devlet tarafından ismi ve birimi belirlenen paranın tedavüle sürülmesi ve değerinin korunması ise merkez bankalarının görev ve yetkisi kapsamındadır.¹²⁶

¹²⁰ Para, mal ve hizmet satın almada, borçları ödemede kullanılan genel kabul görmüş en yaygın araçtır. Balıkcı, E.: *Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar*, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2021, C.16, S.2, s. 275. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/eruhfd/issue/65658/1016637>, Erişim Tarihi : 01.05.2023).

¹²¹ Demirbaş, s. 35; Sezgin, G.: *Takibin ve Haczin Konusu Bakımından Kripto Paralar*, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s. 23.

¹²² Özsoy, s. 19.

¹²³ Şener, O. H.: *E-cash Sisteminde Üretilen Elektronik Paranın (Nakdi) Para Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (2007), S. 9, s. 477. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46938/588999>, Erişim Tarihi: 01.05.2023).

¹²⁴ Mutluoğlu, s. 6.

¹²⁵ John K. Galbraith'e göre para, insanların para olarak kullanmak üzere kabul edeceği her şeydir. Öztürk/Koç, s. 210.

¹²⁶ Mutluoğlu, s. 10.

Şener, bu iki teoriden de yola çıkarak hukuk bilimi yönünden parayı “*hukuk düzeninin ödeme aracı olarak tanıdığı, maddi görünüş şekli önemli olmayan, genel bir mübadele aracı olan, hesap birimi*” olarak tanımlamaktadır.¹²⁷

Türk hukuk sistemi açısından klasik/resmi para teorisinin benimsendiğini söylemek gerekecektir. 5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun’un 1. maddesine göre, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin para birimi Türk lirasıdır. Anayasa’nın 87. maddesine göre para basılmasına karar verme yetkisi TBMM’ye aittir. Ancak TBMM, bu yetkisini önce 30 yıllığına, ardından 1994 yılında yapılan değişiklikle süre sınırlaması kaldırılmak suretiyle Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasına devretmiştir. 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanun’un 2/e maddesine göre Türk parası “*Türkiye Cumhuriyeti’nin kanunlarına göre Türkiye’de tedavülde bulunan veya tedavülden kaldırılmış olsa bile değiştirme süresi dolmamış olan paralardır.*”

A- Paranın Özellikleri

Bir şeyin para olarak kabul edilebilmesi için birtakım özellikler taşıması gerekir.¹²⁸ Paranın özellikler konusunda öğretide bir görüş birliği bulunmamakla birlikte “genel kabul görme, taşınabilir olma, bölünebilir olma ve dayanıklı olma” özelliklerinin öğretide kabul edilen ortak özellikler olduğunu söylemek mümkündür.¹²⁹

¹²⁷ Şener, (E-cash), s. 479.

¹²⁸ Balıkcı, s. 275; Ülgen, s. 10.

¹²⁹ Balcı, M./Çakır, K.: Kripto Para ve Elektronik Para Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s. 163; Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 18-19; Demirbaş, s. 33; İmamoğlu, s. 40; Clayton, G.E.: Economics: Principles & Practices, USA 2008; Özgüven, s. 317.

Bir şeyin para olarak nitelendirilebilmesi, toplum tarafından bir değişim aracı olduğu yönünde “genel bir kabulün bulunmasına” bağlıdır.¹³⁰ Bir değişim veya ödeme aracı olarak paranın, insanlar arasında dolaşabilmesi için “taşınabilir” nitelikte olması gerekir. Paranın bu özelliği, kullanımını kolaylaştırmaktadır.¹³¹

Malların değişimine dayanan takas sisteminde genel olarak malların istenilen biçimde bölünememesi, takas sisteminden paraya geçilmesinin en önemli nedeni olmuştur. Bir değişim aracı olarak paranın istekleri karşılayacak şekilde “bölünebilir” olması, daha açık bir ifade ile kendinden daha küçük bölümlere ayrılabilmesi gerekir.¹³²

Paranın gerek bir değişim aracı gerekse bir servet depolama aracı olabilmesi, onun “dayanıklı” olmasına, yani uzun bir süre yıpranmamasına bağlıdır.¹³³

Paranın açıklanan özellikleri yanında “taklit edilememe, standart olma¹³⁴, homojen olma¹³⁵, sınırlı sayıda olma¹³⁶, zaman içinde değer kaybetmeme” öğretide belirtilen diğer özellikleridir.

Taklit edilememe¹³⁷ para basma ve tedavüle çıkarma yetkisi sadece Devlete aittir. Yani para, Devletin kontrolü altında olup Devlet, paraların taklit edilememesini sağlamak üzere gerekli tüm önlemleri¹³⁸ alır.

Standart olma, para olarak kabul edilen şeyin, ülkenin her yerinde aynı değere sahip olmasını ifade ederken; homojen olma, paranın herkes tarafından her yerde

¹³⁰ Öztürk, s. 25.

¹³¹ Ülgen, s. 10.

¹³² Aksu, s. 23; Demirbaş, s. 33.

¹³³ Durmush, s. 5; Öztürk, s. 26.

¹³⁴ Durmush, s. 3.

¹³⁵ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 19-20.

¹³⁶ Dinler, (İktisada Giriş), s. 430; İmamoğlu, s. 40.

¹³⁷ Demirbaş, s. 33.

¹³⁸ Bunun için çoğunlukla fligranlı resim ve madeni bant kullanılması gerekir. Öztürk, s. 26.

kolaylıkla tanınması¹³⁹ ve paranın gerek nitelik gerek görünüm bakımından her yerde aynı olması¹⁴⁰; sınırlı sayıda olma ise, paranın piyasada sınırlı bir miktarda olması demektir. Sınırsız miktarda paranın bulunması halinde paranın değerinde azalma olması kaçınılmazdır¹⁴¹.

Zaman içinde değer kaybetmeme, kural olarak paranın değerini korumasıdır.¹⁴²

Paranın değeri ile kastedilen paranın satın alma gücüdür. Paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma, paranın elde tutulma isteğini ortadan kaldırır.

B-Paranın İşlevleri

Paranın “değişim aracı olma”, “ortak değer ölçüsü olma”, “tasarruf/servet depolama aracı olma” ve “iktisat politikası olma” şeklinde işlevleri bulunmaktadır. Öğretide, iktisat politikası olma işlevi, paranın “çağdaş işlevi” olarak kabul edilirken, diğer işlevler ise paranın “geleneksel işlevleri” olarak nitelendirilmektedir.¹⁴³

¹³⁹ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 20.

¹⁴⁰ Öztürk, s. 26.

¹⁴¹ İmamoğlu, s. 40.

¹⁴² Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 20.

¹⁴³ Dinler, (İktisada Giriş), s. 429.

1-Paranın Değişim Aracı Olma İşlevi

Paranın temel işlevi, değişim aracı olmasıdır.¹⁴⁴ Değişim aracı olması ile kastedilen, kişilerin mal ve hizmetlerini para karşılığında satmaları, elde ettikleri para ile de ihtiyaç duydukları mal ve hizmetleri satın almalarıdır.¹⁴⁵

Paranın icadından önce kişiler, ihtiyaç duydukları malları elde etmek için takas yani malın malla değiştirilmesi yöntemini kullanıyorlardı. Takas, sadece isteklerin değil, aynı zamanda istenilen miktarların da karşılıklı çakışmasını gerektirmesi nedeniyle etkin bir değişim sistemi olmadığı gibi ayrıca değişime tabi olan malların değerinin ne şekilde belirleneceği sorununu da içermesi nedeniyle oldukça zor ve zaman alan bir süreçti.¹⁴⁶ Bu zorlu süreç çoğunlukla insanların ihtiyaç duydukları malları kendisinin üretmesine neden olmuştur.

Takas sisteminde yaşanan bu zorlukların aşılması, ancak herkesçe kabul edilen bir şeyin (önceleri bazı taş, boncuk, tuz vb. ürünler, sonraları altın gümüş gibi değerli madenler ve ardından banknot) değişim aracı olarak kullanılması ile mümkün olmuştur.¹⁴⁷ Bu durumda artık malın mal ile değiştirilmesi değil, malın para ile değiştirilmesi dönemi başlamıştır.¹⁴⁸ Bu yöntem, takasa göre daha zahmetsiz bir süreçtir. Böylelikle insanlar, artık ihtiyaç duydukları tüm malları kendileri üretme yoluna gitmemiş, yapılan iş bölümü üzerine herkes farklı nitelikte mal ve hizmet

¹⁴⁴ İmamoğlu, s. 38; Murad, A.: *The Nature of Money*, Southern Economic Journal 1943, C.9, S.3, s. 223; Özgüven, s. 310; Öztürk, s. 22.

¹⁴⁵ Ünsal, s. 219.

¹⁴⁶ Ison/Wall, s. 267.

¹⁴⁷ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 21; Durmush, s. 7, Ülgen, s. 11.

¹⁴⁸ Özsoy, s. 25; Üzel, s. 4.

üretmeye başlamış, bunun sonucunda insanlar belirli mal ve hizmetlerin üretilmesi konusunda uzmanlaşmışlardır.¹⁴⁹

Paranın değişim aracı olma işlevi, paranın genel kabul görme, taşınabilir olma, dayanıklı olma, bölünebilir olma, taklit edilememe ve sınırlı sayıda olma özellikleri ile doğrudan bağlantılıdır.

2-Paranın Ortak Değer Ölçüsü Olma İşlevi

Bir değer ölçüsü olarak para, bütün mal ve hizmetlerin değerinin birbirlerine göre değil, ülkenin her yerinde geçerli olan ortak bir değer esas alınarak belirlenmesini sağlar.¹⁵⁰ Belirlenen bu değere de o mal veya hizmetin fiyatı denir. *Dinler'e göre, ortak değer ölçüsü olarak para, " bir mal ya da hizmetin ne kadar para birimi karşılığında el değiştirdiğini gösterir ki, bu da o mal veya hizmetin fiyatıdır. "*¹⁵¹

Paranın ortak bir değer ölçüsü olması, mal ve hizmetlerin fiyatının belirlenmesini¹⁵² ve bu değer üzerinden mal ve hizmetlerin birbiri ile karşılaştırılmasını¹⁵³ sağlar. Böylelikle bir yandan takasın zorlukları ortadan kalktığı gibi diğer yandan değişim de kolaylaşmış olur.

Paranın ortak değer ölçüsü olması işlevi, paranın standart olma ve homojen olma özellikleri ile bağlantılıdır.¹⁵⁴

¹⁴⁹ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 21; Dinler, (İktisada Giriş), s. 430; Ison/Wall, s. 267.

¹⁵⁰ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 21; Üzel, s. 4.

¹⁵¹ Dinler, (İktisada Giriş), s. 430-431; Özsoy, s. 25; Öztürk, s. 23.

¹⁵² Ülgen, s. 11.

¹⁵³ Ison/Wall, s. 267; İmamoğlu, s. 39.

¹⁵⁴ Ison/Wall, s. 267.

3-Paranın Tasarruf/Servet Depolama Aracı Olma İşlevi

Paranın tasarruf/servet depolama aracı olma işlevi, aslında doğrudan paranın dayanıklı olma ve zaman içinde değerini kaybetmeme özellikleri ile yakından ilişkilidir.

Takasın aksine, malın para ile değiştirilmesi, verdiği mal karşılığında para alanlara, bu para ile yeni bir mal veya hizmet almayı erteleyerek, parayı daha sonraki bir mal ya da hizmet alımı için saklama yani tasarruf etme imkanı sağlamıştır.¹⁵⁵

Paranın dayanıklılık özelliği sayesinde, paranın hemen harcanmayıp bir süre saklanması, bir yandan tüketiminin ertelenmesine imkan tanırken,¹⁵⁶ diğer yandan satın alma gücünün yani servetin gelecek bir zamanda kullanılmak üzere saklanması¹⁵⁷/dondurulması¹⁵⁸/depolanması¹⁵⁹ sonucunu doğurmaktadır.¹⁶⁰ Paranın tasarruf¹⁶¹/servet depolama işlevini yerine getirebilmesi, paranın zaman içinde değerini kaybetmemesine bağlıdır, zira ekonomide enflasyonun varlığı yani paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma paranın elde tutulma isteğini ortadan kaldırır.¹⁶²

¹⁵⁵ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 22; Ison/Wall, s. 267; Ülgen, s. 12; Ünsal, s. 220; Üzel, s. 5.

¹⁵⁶ İmamoğlu, s. 39.

¹⁵⁷ Durmush, s. 8.

¹⁵⁸ Demirbaş, s. 33.

¹⁵⁹ Dinler, s. 431.

¹⁶⁰ Dinler, s. 431.

¹⁶¹ Balıkçı, s. 275.

¹⁶² Ülgen, s. 12.

4-Paranın İktisat Politikası Aracı Olma İşlevi

Paranın iktisat politikalarına aracı olma işlevi, değişen dünya düzeni ve yaşanan ekonomik krizler sonrasında ortaya atılmış bir işlevdir. Bu nedenle paranın diğer işlevleri geleneksel işlevler olarak kabul edilirken, “iktisat politikasına aracı olma” işlevi, çağdaş bir işlev olarak değerlendirilmiştir.¹⁶³

Devlet uyguladığı para politikaları aracılığıyla¹⁶⁴, tasarruf ve yatırımları ve buna bağlı olarak istihdam ve milli gelir düzeyini etkileyebilir, daha açık bir ifade ile ekonomiye yön verebilir. Bu ise paranın yeni kazandığı bu çağdaş işlevinin bir sonucudur.¹⁶⁵

II- PARANIN ÇEŞİTLERİ

Paranın icadından günümüze kadar para olarak nitelendirilen araç ve gereçler zaman içinde değişiklik göstermiştir. Çalışmamızın temelini oluşturan kripto para/varlık sürecine gelene kadar paranın evrildiği bu aşamalar sırasında ortaya çıkan para çeşitleri, mal/emtia para, temsili para, itibari para, kaydi para ve kripto para/varlıklar için de üst başlık olan dijital para ve kripto para/varlık dışındaki diğer alt türleri olan elektronik para ve sanal para başlıkları altında incelenecektir.

¹⁶³ Demirbaş, s. 33; Dinler, s. 431; Özsoy, s. 26; Öztürk, s. 24.

¹⁶⁴ Demirbaş, s. 33.

¹⁶⁵ Dinler, s. 431.

A- Mal/Emtia Para

Tarihsel süreç içinde para olarak önceleri deri, tütün, tuz, çikolata, kahve, deniz kabukları, boncuklar, hatta çeşitli hayvanlar kullanılmış ise de daha sonra altın ve gümüş gibi değerli madenler para olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Mal/emtia para, değerini yapıldığı nesneden alan paradır.¹⁶⁶ Mal/emtia parada, para olarak kullanılan malın kendi değeri, temsil ettiği değere eşittir.¹⁶⁷

B- Temsili Para

Temsili para, bir mal/emtiaya dayanılarak çıkartılan, değerinin karşılığını bu mal/emtiadan alan¹⁶⁸ ve onlara çevrilebilen¹⁶⁹ paralardır. Altın ve gümüş sertifikaları, tarihte yer almış temsili paralardır.¹⁷⁰

Temsili para olarak kabul edilen şeylerin ya kendiliğinden herhangi bir değeri yoktur ya da kendi değerleri üzerlerinde yazılı olan değer çok altındadır.¹⁷¹ Temsili paralar üzerinde yazılan değer, dayanak mal/emtianın değerine eşittir. Bu nedenle, temsili paraların karşılığında, devlet hazinesinde dayanak teşkil eden emtia/mal (altın veya gümüş) bulundurulmaktadır.

¹⁶⁶ Bora, s. 306; Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 23; Sezgin, s. 25, Tomanbay/Gümüş, s. 344.

¹⁶⁷ Balıkçı, s. 277; Dinler, s. 432.

¹⁶⁸ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 23.

¹⁶⁹ Canlı Akbaş, s. 27.

¹⁷⁰ Balıkçı, s. 277; Özgüven, s. 314.

¹⁷¹ Dinler, s. 432; Sezgin, s. 26.

C- İtibari /Fiyat Para

İtibari-fiyat para, bir mal/emtiaya dayanılarak çıkartılmaz. İtibari/fiyat para değerini, onu tedavüle çıkartan devletten alır.¹⁷² Devlet, yasa ile belirlenen ve korunan parayı vatandaşına beyan eder ve vatandaş da bu beyana itibar eder.¹⁷³ İtibari/fiyat paralar, devletin kontrolü altında basılır ve tedavüle sunulur. İtibari para gücünü, vatandaşın parayı tedavüle sunan devlete duydukları güvenden alır.

D- Kaydi Para

Kaydi para “banka parası” ya da “mevduat parası” olarak da adlandırılmaktadır.¹⁷⁴ Teknolojinin gelişmesine paralel olarak bankacılık işlemleri de zaman içinde büyük bir değişim göstermiştir. Bankalar aracılığı ile maaş ve ücretlerle, mal ve hizmet bedellerinin ödenebilir olması, kişileri üzerlerinde nakit para taşımak yerine mevduatlarını bankalarda tutma eğilimine yöneltmiştir. Böylelikle kişiler, aldıkları mal ve hizmet karşılığında ödemelerini virman yoluyla ya da kredi kartı veya çekle yapmaya başlamışlardır. Bu durumda, kişiler üzerlerinde herhangi bir şekilde nakit taşımak zorunda kalmadıkları gibi bankalardan da herhangi bir şekilde nakit para çıkmamakta, ödemeler bankalardaki vadesiz mevduat hesapları arasında yapılan aktarımlar ile gerçekleşmektedir. Bu sistemde para işlevini gören kredi kartı ya da çek değil, bizzat vadesiz mevduat hesabının kendisidir (Mevduat parası).¹⁷⁵

¹⁷² Aksu, s. 51.

¹⁷³ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 24; Canlı Akbaş, s. 31.

¹⁷⁴ Sezgin, s. 26.

¹⁷⁵ Dinler, s. 434.

Bankalar da kaydi para yaratabilir (Banka parası). Bu sistemin temelini de bankalara yatırılan mevduatlar oluşturmaktadır. Bankalar kendilerine yatırılan paraların zorunlu karşılık olan miktarın (Merkez Bankasına yatırılması zorunlu olan miktar) dışında kalan miktarı bir başka kişiye kredi olarak verir. Bu kişinin de aldığı krediyi bankaya mevduat olarak yatırması durumunda, aynı işlem tekrarlanır. Bu şekilde yatırılan mevduatlardan zorunlu karşılık miktarları dışında kalan miktarların finans sisteminde kredi olarak döndürülmesi suretiyle ilk başta yatırılan mevduat miktarının çok üzerinde bir miktar oluşmuş olur.¹⁷⁶

E- Dijital Para (*E-money, E-cash, Digital currency*)

Gelişen ve yaygınlaşan internet teknolojisi, internet üzerinden ticaret yapılması sürecini başlatmış, bunun doğal sonucu olarak da yeni ödeme sistemlerinin kullanılmasını zorunlu kılmıştır.

Dijital para, belli bir para türü ya da birimini ifade etmek için kullanılan bir kavram değildir. Aksine, para birimlerinin “dijital temsil” özelliğini ifade etmek için kullanılan bir üst kavramdır.¹⁷⁷ Dijital para, internet veya mobil uygulama kullanılarak dijital ortamda üretilen, depolanan ve transfer edilen paradır.¹⁷⁸

¹⁷⁶ Canlı Akbaş, s. 36; Dinler, s. 434; Durmush, s. 11.

¹⁷⁷ Aksu, s. 65; Demir, O./Odabaşı, H.: *Merkez Bankası Para Sisteminin Avantaj ve Dezavantajları Neler Olabilir?*, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2021, S.61, s. 200, Durdu, E.: *Kripto Para Birimi Olarak Bitcoin ve Ceza Hukuku*, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018, s. 7; Mutluoğlu, s. 18; Öztürk, s. 67.

¹⁷⁸ Demir/Odabaşı, s. 200.

Öğretide, elektronik para, sanal para ve çalışmamızın temelini oluşturan kripto para/varlık ise bu üst başlığın altında incelenen dijital para birimleri olarak ele alınmaktadır.¹⁷⁹

1- Elektronik Para (*Electronic money, Electronic fund, Electronic cash, Digital cash*)

Elektronik para konusunda farklı tanımlar olmakla birlikte belki de en kısa ve en yalın tanım “*dijital ortamda saklanabilen ve transfer edilebilen bir ödeme aracı*” olduğu şeklindedir.¹⁸⁰

Basel Bankacılık Gözetim ve Denetim Komitesinin¹⁸¹ 1998 yılında yaptığı tanıma göre elektronik para “*Ödeme noktası terminalleri yolu ile veya iki araç arasında doğrudan veya internette açık bilgisayar ağları üzerinden borçların ödenmesi için depolanmış değer veya önceden ödeme mekanizmasıdır.*”¹⁸²

Avrupa Birliği (ECB) 2000/40 sayılı elektronik para ile ilgili olarak hazırladığı direktif taslağında elektronik parayı; “*Çip kart ya da bilgisayar hafızası gibi elektronik araçlarda saklanan, ihraç eden kuruluş dışında diğer kişiler tarafından ödeme aracı olarak kabul edilen, madeni ya da kağıt paranın amacına elektronik*

¹⁷⁹ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 26,27,28; Canlı Akbaş, s. 39; Durdu, s. 7-9.

¹⁸⁰ Canlı Akbaş, s. 40.

¹⁸¹ Basel Bankacılık Denetim Komitesi (*Basel Committee On Banking Supervision - Bcbs*), İsviçre'nin Basel kentinde yerleşik olan Uluslararası Mutabakat Bankası (BIS) çatısı altında faaliyet gösteren ve bankacılık sektöründe küresel ölçekte ihtiyati düzenlenme çerçeveleri hazırlayan uluslararası bir kuruluştur. Komite, aynı zamanda bankaların denetimi başlığında iş birliği sağlamaktadır. Komite, küresel finansal istikrarı sağlamlaştırmak amacıyla başta sermaye ve likidite alanlarında olmak üzere düzenleme çerçeveleri yayımlar ve bu düzenlemelerin ülkelerdeki uygulamalarını izler. Komite, temel kararlarını ve çalışma planını, Merkez Bankası ve Denetim Otoriteleri Başkanları Grubu'nun (GHOS) onayına sunar. TCMB Merkez Bankası Terimler Sözlüğü. (<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/banka+hakkinda/egitim-akademik/terimler+sozlugu/>), Erişim Tarihi : 04.12.2022).

¹⁸² Bozkurt Yüksel, E.: *Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları'na Hukuki Bir Bakış*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 2015, C.LXXIII, S.2, s. 174. (<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/230763>, Erişim Tarihi: 04.12.2022).

olarak da hizmet eden ve sınırlı ödemelerin elektronik transferi için oluşturulan parasal değer” şeklinde tanımlamıştır.¹⁸³ Birlik tarafından çıkartılan 2000/46 EG sayılı “Elektronik Para Üreten Kurumların Faaliyetlerine Başlaması, İcrası ve Denetlenmesine İlişkin Yönerge” nin 1/3-b maddesinde elektronik para, “üreten kuruma karşı bir alacak şeklinde parasal bir değer olup bu değer;

- i) Bir veri taşıyıcısına depolanır,
- ii) Bir para meblağının ödenmesi karşılığında çıkartıldığı (elektronik) paranın değerinden az olamaz.
- iii) Üreten kurumdan başka işletmeler tarafından ödeme aracı olarak kabul edilir.”¹⁸⁴

Birlik 2009/110 sayılı direktifinde de elektronik parayı “ödeme işlemlerinin yerine getirilmesi için fon sağlanması amacı ile çıkarılmış ve onu çıkaran haricindeki gerçek veya tüzel kişi tarafından kabul edilen, manyetik olanlar da dahil elektronik olarak onu ihraç edene karşı bir taleple temsil edilmek üzere depolanmış parasal değer” olarak tanımlamıştır.¹⁸⁵

Alman hukukunda elektronik para, “elektronik veri taşıyıcılarına depolanan, bir para meblağının önceden ödenmesi karşılığında çıkarılan ve üçüncü kişilerce (üye işyerlerince) kanuni ödeme aracı niteliğine sahip olmaksızın ödeme aracı olarak kabul edilebilen, çıkaran kuruma karşı bir alacak şeklindeki değer birimleridir.”¹⁸⁶

¹⁸³ Koç, A.: Elektronik Para ve Para Politikası Üzerindeki Etkileri, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak 2006, s. 20, 21.

¹⁸⁴ Şener, (E-cash), s. 468.

¹⁸⁵ Canli Akbaş, s. 40.

¹⁸⁶ Şener, (E-cash), s. 469.

Sezgin'e göre elektronik para “banknot ve madeni paralarda karşılığı olan yani para basmaya yetkili birim tarafından basılmış ve piyasaya sürülmüş olan somut paranın elektronik ortamda bulunan temsilidir.”¹⁸⁷

6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun'un “Tanımlar” Başlıklı 3/1-ç maddesine göre elektronik para, *“Elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değeri”* ifade eder. Bu tanımdan yola çıkarak elektronik paranın özelliklerini;

- Belli kurum ve kuruluşlarca çıkartılabilme,
- Fon karşılığı ihraç edilme,
- Elektronik olarak saklanma,
- Ödeme aracı olma
- İhraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilme

Şeklinde sıralamak mümkündür.¹⁸⁸

Elektronik para, sadece ve sadece elektronik para kuruluşları¹⁸⁹ tarafından çıkartılabilir.¹⁹⁰ 6493 sayılı Kanun'un 18. maddesine göre; elektronik para ihracına yetkili kuruluşlar, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren

¹⁸⁷ Sezgin, s. 27.

¹⁸⁸ Kahraman, A., Türk ve Avrupa Birliği Düzenlemeleri Işığında Elektronik Para, Adalet Yayınevi, s. 80-83.

¹⁸⁹ 6493 sayılı Kanunun 3/1-d maddesine göre, bu Kanun kapsamında elektronik para ihraç etme yetkisi verilen tüzel kişiyi ifade eder.

¹⁹⁰ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 27.

bankalar, PTT AŞ ve Merkez Bankası tarafından elektronik para çıkarma izni verilen kuruluşlar olup bunlar dışındaki kişi ve/veya kuruluşların elektronik para çıkarma yetkisi bulunmamaktadır.

Elektronik para kuruluşu aldığı fon kadar elektronik para ihraç eder. Fon; 6493 sayılı Kanun 3/1-e maddesine göre “*Banknot, madeni para, kaydi para veya elektronik parayı*” ifade eder. Elektronik para kuruluşu kendilerine yatırılan fonları gecikmeksizin elektronik paraya çevirerek kullanıma hazır hale getirir ve bu hali ile elektronik olarak saklanır.

Elektronik para 6493 sayılı Kanunun 12/1 maddesinde belirtilen ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılır. Ayrıca elektronik para, sadece kendisini ihraç eden elektronik para kuruluşları tarafından değil, bunun dışındaki tüm gerçek ve tüzel kişiler tarafından da bir ödeme aracı olarak kabul edilir. 6493 Sayılı Kanun’un 3. maddesinin 1. fıkrasının (ö) bendine göre ödeme aracı, “*Ödeme hizmeti sağlayıcısı ile kullanıcısı arasında belirlenen ve ödeme hizmeti kullanıcısı tarafından ödeme emrini vermek için kullanılan kart, cep telefonu, şifre ve benzeri kişiye özel araçtır.*” Ödeme hizmeti ile kastedilen ise Kanunun 12/1 maddesinde belirtilen hizmetlerdir. Buna göre;

- Ödeme hesabına para yatırılması ve para çekilmesine olanak sağlayan hizmetler başta olmak üzere ödeme hesabının işletilmesi için gerekli tüm işlemler,
- Ödeme hesabından fon aktarımı, doğrudan borçlandırma işlemi, ödeme kartı ya da benzeri araçla yapılan ödeme işlemleri ile düzenli ödeme emri dahil para transferlerini,
- Ödeme aracı ihraç veya kabulü

- Bilişim sistemleri aracılığıyla ödeme işlemleri,
- Fatura ödemelerine yönelik işlemler,
- Başka bir ödeme hizmeti sağlayıcısında bulunan ödeme hesabıyla ilgili sunulan ödeme emri başlatma işlemleri,
- Ödeme hizmeti kullanıcısının ödeme hizmeti sağlayıcıları nezdinde bulunan ödeme hesabına ilişkin konsolide edilmiş bilgilerin çevrim içi platformlarda sunulması işlemleri,
- Ödemeler alanında toplam büyüklük veya etki alanı açısından Merkez Bankasınca belirlenecek seviyeye ulaşan diğer işlemler,

Ödeme hizmeti olarak kabul edilmekte, daha açık bir ifade ile bu ödeme işlemlerinin elektronik para ile yapılmasına izin verilmektedir. Kanunun 12/2 maddesinde ise elektronik para ile yapılamayacak ödeme işlemleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.¹⁹¹

¹⁹¹ 6493 sayılı Kanunun 12/2.maddesine göre;

“Aşağıda yer alan işlem ve hizmetler bu Kanun kapsamında ödeme hizmeti olarak değerlendirilmez:

- a) Ödeme işleminin aracı kullanılmaksızın doğrudan alıcıya nakit olarak yapılması*
- b) Ödeme işleminin, gönderen ya da alıcı namına mal veya hizmet pazarlığına ya da alım satımına yetkili olan ticari temsilci aracılığıyla yapılması*
- c) Kâr amacı gütmeyen veya yardım amacıyla yapılan faaliyetler çerçevesinde paranın nakit olarak toplanması ve teslimi suretiyle yapılan ödeme işlemleri*
- ç) Mal veya hizmet alımından kaynaklanan ödeme işleminin gerçekleştirilmesinden hemen önce ödeme hizmeti kullanıcısının açık talebi üzerine, işlemin bir parçası olarak nakit paranın alıcıdan gönderene verildiği hizmetler*
- d) Ödeme hesabına bağlı olmaksızın nakit olarak gerçekleşen döviz alım ve satım işlemleri*
- e) 6102 sayılı Kanun kapsamındaki kıymetli evrak, yabancı banka çekleri, seyahat çekleri ve kâğıt posta havalelerinden herhangi biriyle gerçekleşen ödeme işlemleri*
- f) Sistemlerde; Banka, mutabakat kuruluşu, merkezi karşı taraf, takas odaları, ödeme hizmeti sağlayıcıları ve sistemin diğer katılımcılarının aralarında kendi nam ve hesaplarına gerçekleştirdikleri ödeme işlemleri*

6493 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme sonucunda, elektronik paranın ülkemizde Kanunda belirtilen ödeme hizmetleri yönünden yasal bir ödeme aracı olarak tedavül gören para olduğunu söylemek mümkündür.

Elektronik para, elektronik ortamda saklanabilen, transfer edilebilen, elektronik para kuruluşları dışındaki tüm gerçek ve tüzel kişiler tarafından da bir ödeme aracı olarak kabul edilen paradır. Kimi yazarlara göre “*Nakdin dijital tanıtımıdır*”¹⁹², zira elektronik para, ülke içinde tedavülde olan para biriminin elektronik karşılığıdır.¹⁹³

g) Bu fıkranın (f) bendi kapsamında belirtilen tüzel kişiler ve sermaye piyasası kurumlarının 6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamındaki sermaye piyasası faaliyetleri ile ilgili ödeme işlemleri

ğ) Teknik hizmet sağlayanların sunduğu, ödeme hizmetlerinde provizyon işlemlerinin yapılmasını destekleyen, verinin işlenmesi, saklanması, güvenliğinin sağlanması, gizliliğinin korunması ve doğrulanması ile bilgi teknolojisi, iletişim ağı ve ödeme hizmetleri için kullanılan araçların tedarik ve bakımını kapsayan, teknik hizmet sağlayanların işlemin herhangi bir anında transfer edilen fonun sahibi olmadığı hizmetler

h) Sadece ödeme aracını çıkaranın iş yerinde, sınırlı bir hizmet sağlayıcı ağında ya da sınırlı bir mal veya hizmet çeşidi için ödeme aracını ihraç eden ile yapılan ticari bir anlaşma çerçevesinde gerçekleştirilen mal veya hizmet alımında kullanılabilen araçlara ilişkin işlemler

ı) Bir bilişim veya elektronik haberleşme cihazı aracılığıyla gerçekleşen, bilişim veya elektronik haberleşme işletmecisinin ödeme hizmeti kullanıcısı ile mal veya hizmet sağlayıcısı arasında sadece aracı olarak faaliyet göstermediği durumlarda, satın alınan mal veya hizmetlerin bilişim veya elektronik haberleşme cihazına aktarıldığı ve söz konusu cihaz aracılığıyla kullanıldığı ödeme işlemleri

i) Ödeme hizmeti sağlayıcıları ile bunların temsilcileri veya şubeleri arasında kendi nam ve hesaplarına yapılan ödeme işlemleri

j) Ana şirket ile bağlı ortaklıkları veya bağlı ortaklıkların kendi aralarında gerçekleşen ve aynı gruba ait bir şirket dışında hiçbir ödeme hizmeti sağlayıcısının aracılık etmediği ödeme hizmetleri

k) Ödeme hizmetlerinden herhangi birini sunmayan ve ödeme hesabından para çeken müşteri ile yapılmış çerçeve sözleşmenin tarafı olmayan bir hizmet sağlayıcı tarafından işletilen ve kart çıkaran bir veya daha fazla kuruluş adına çalışan ATM’ler aracılığıyla nakit çekimi hizmetleri

l) Bankaca belirlenecek diğer işlem ve hizmetler.^[1]

¹⁹² Koç, s. 20.

¹⁹³ Balcı, s. 164; İmamoğlu, s. 44.

Elektronik para, parasal değerin saklandığı ortama göre kart tabanlı elektronik para ve ağ tabanlı elektronik para olarak ikiye ayrılır.¹⁹⁴ Kart tabanlı elektronik para sistemlerinde, parasal değ elektronik para kartları üzerinde saklanmaktadır. Bu sistemde ödemeler üzerine çip yerleştirilen kartlar aracılığı ile yapılır.¹⁹⁵ Kartta bulunan çip sayesinde karta istenildiği kadar parasal değ yüklenir, her kullanımda kartta bulunan bu parasal değ azalır. Bunlara değ yüklemeli kart veya elektronik cüzdan ya akıllı kart denilmektedir.¹⁹⁶ Ağ tabanlı elektronik para, bir bilgisayara yüklenen yazılım yoluyla bilgisayarın belleğinde saklanan sanal para, internet üzerinden yapılan alışverişlerde kullanılır.¹⁹⁷ Bu sistemde paranın bir fiziksel şekli yoktur, kart tabanlı elektronik para sistemindeki gibi saklanan parayı kullanmak için özel bir karta da ihtiyaç yoktur. Ağ tabanlı elektronik paranın karşılığı, nakit, kredi, çek veya kredi mektubu gibi araçlarla sağlanır.¹⁹⁸

2-Sanal Para (*Virtual Money*)

Sanal paranın tanımı konusunda bir uzlaş bulunmadığı gibi öğretide¹⁹⁹, elektronik para birimi dışındaki tüm dijital para birimlerini kapsayan bir çatı kavram olduğunu söyleyen görüşlerin²⁰⁰ yanı sıra, sanal paranın elektronik paranın bir çeşidi olduğunu söyleyen görüşler²⁰¹ de bulunmaktadır. Çalışmamızda, sanal para, tıpkı elektronik para gibi dijital paranın bir türü olarak incelenmektedir.

¹⁹⁴ Ülgen, s. 27.

¹⁹⁵ Canlı Akbaş, s. 42.

¹⁹⁶ Tüfek, s. 61; Ülgen, s. 28.

¹⁹⁷ Canlı Akbaş, s. 42; Mutluoğlu, s. 18; Tüfek, s. 61.

¹⁹⁸ Ülgen, s. 29.

¹⁹⁹ Dabrowski, M./Janikowski, L.: “Virtual Currencies and Central Banks Monetary Policy: Challenges Ahead”, Requested by the European Parliament’s Committee on Economic and Money, Brussels June 2018, s.7.

²⁰⁰ Canlı Akbaş, s. 52; Durdu, s. 9.

²⁰¹ Durmush, s. 14; Karakaş Eker, H.: *Bitcoin ve Kripto Paraların Hukuki Yönden Değerlendirilmesi*, Bursa Barosu Dergisi 2019, C.43, S.107, s. 104. (bursabarosu.org.tr, Erişim Tarihi :01.05.2023).

Avrupa Merkez Bankası tarafından 2012 yılında sanal para “Genellikle geliştiriciler tarafından ihraç ve kontrol edilen, belli bir sanal ortamın üyeleri tarafından kabul gören ve kullanılan, kanunlarla düzenlenmemiş dijital bir para çeşidi” şeklinde tanımlanmıştır.²⁰² Banka, 2015 yılında bu tanımları biraz daha geliştirerek ve değiştirerek; “Herhangi bir merkez bankası , kredi kuruluşu ya da a-para kuruluşu tarafından ihraç edilmemiş ve bazı durumlarda paraya alternatif olarak kullanılabilen varlığın dijital temsili” olarak ifade etmiştir.²⁰³

ABD Gelir İdaresi²⁰⁴ ise 2014 yılında sanal parayı, “bir değişim aracı, hesap birimi ve/veya bir değer saklama aracı olarak işlev gören ve herhangi bir yargı alanında yasal ödeme aracı statüsüne sahip olmayan bir değerın dijital temsili” olarak açıklamıştır.²⁰⁵

Avrupa Bankacılık Otoritesi²⁰⁶ ise sanal parayı “Bir merkez bankası veya kamu otoritesi tarafından ihraç edilmediği halde, gerçek veya tüzel kişiler tarafından değişim aracı olarak kullanılan ve elektronik ortamda transfer edilebilen, saklanabilen, ticareti yapılabilen ve karşılığının olması da şart olmayan değerın dijital temsili” şeklinde tanımlamıştır.²⁰⁷

Aksu'ya göre sanal para “dijital ortamlarda alınıp satılabilen, merkezi bir otorite tarafından düzenlenmediğinden teminat altında olmayan, dolayısıyla yasal

²⁰² Balıkcı, s. 279; Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 27; Canlı Akbaş, s. 51; Durdu, s. 9; European Central Bank: Virtual Currency Schemes, Frankfurt am Main October 2012, s.13.

²⁰³ **Pirinçci, A.E.:** *Yeni Yüzyılda Sanal Para Bitcoin'in Değerlendirilmesi*, International Journal of Economics Politics Humanities and Social Sciences 2018, Vol. 1, s. 47. (<https://asosindex.com.tr/index.jsp?modul=articles-page&journal-id=818&article-id=45321>, Erişim Tarihi : 01.05.2023); European Central Bank: Virtual Currency Schemes, Frankfurt am Main October 2012, s.25.

²⁰⁴ Internal Revenue Service.

²⁰⁵ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 27; Canlı Akbaş, s. 51.

²⁰⁶ European Banking Authority.

²⁰⁷ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 28; European Banking Authority: “EBA Opinion on “Virtual Curriencies”, 2014/08, London 4 July, 2014, s.11.

*statüsü bulunmayan ve bilindik manada paranın üç temel fonksiyonunu sadece sanal parayı kullananlarla sınırlı olarak yerine getiren bir dijital değer çeşididir.”*²⁰⁸

Bu tanımlardan çıkarılabilecek ortak özellikler;

- Bir kamu otoritesi tarafından ihraç edilmeme,
- Elektronik ortamda saklanabilme,
- Elektronik ortamda transfer edilebilme,
- Paraya alternatif bir değişim aracı olarak kullanılabilme,
- Temsil ettiği bir mal ya da banknotun olmaması,
- Karşılığının bulunmasının şart olmaması,

Şeklinde sıralanabilir.

Sanal para, dijital paranın bir türü olmakla birlikte, dijital paranın diğer bir türü olan elektronik paradan farklı olarak bir kamu otoritesi tarafından ihraç edilmemektedir ve bu nedenle yasal bir tedavülü bulunmamaktadır. Yine sanal para, elektronik paranın aksine bir itibari parayı temsil etmemektedir.²⁰⁹

Sanal para, gerçek ekonomiyle ilişkilerine göre²¹⁰ kapalı sanal para, tek yönlü akışa sahip sanal para ve çift yönlü akışa sahip sanal para şeklinde üç gruba ayrılmaktadır.²¹¹ Kapalı sanal para, sadece bir grup içinde kullanılmaktadır. Kişiler yasal para ile bir ücret ödeyerek bu gruba katılmakta ve o grup içindeki faaliyetleri ile kazandıkları para ile yine sadece o grup içinde sunulan mal ve hizmetleri satın alabilmektedirler.²¹² Kazanılan bu sanal para ile başka bir ekonomik faaliyet gerçekleştirilmesi mümkün değildir. İnternet üzerinden oynanan oyunlarda kullanımı

²⁰⁸ Aksu, s. 78.

²⁰⁹ Balıkçı, s. 279; Yıldırım, F.: *Kripto Paralar, Blok Zinciri Teknolojisi ve Uluslararası İlişkilere Muhtemel Etkileri*, Medeniyet Araştırmaları Dergisi 2015, C. 2, S. 4, s. 81-97. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/mad/issue/35960/462816>, Erişim tarihi: 01.05.2023).

²¹⁰ Durmush, s. 15; Canlı Akbaş ise bu kriteri “yasal para birimleri karşısındaki duruma” göre şeklinde açıklamıştır. Bknz. Canlı Akbaş, s. 51.

²¹¹ Balıkçı, s. 280.

²¹² Durmush, s. 16.

yaygın olan bu sanal para, satın alındıktan sonra tekrar yasal para birimine çevrilemez.²¹³ Kapalı sanal paranın, gerçek ekonomi ile herhangi bir bağlantısı bulunmamaktadır.²¹⁴ Tek yönlü akışa sahip sanal para ise yasal para ile satın alınabilen, ancak satın alındıktan sonra tekrar yasal para birimine çevrilmesi mümkün olmayan, sadece sanal mal ve hizmet alımında kullanılan sanal para türüdür. Yasal para ile satın alınabilen ve satın alındıktan sonra tekrar yasal paraya dönüştürülebilen ve hem sanal hem de gerçek mal ve hizmetlerin alımında kullanılan sanal para ise çift yönlü akışa sahip sanal paradır.²¹⁵

III-BİR DİJİTAL PARA TÜRÜ OLARAK KRİPTO PARA/VARLIK

A- Kripto Para/Varlık Kavramı (*Crypto currency/asset*)

Kripto para/varlığa ilişkin olarak üzerinde uzlaşılmış bir tanım bulunmamaktadır. Bunun temel nedeni kripto para/varlık birimine ilişkin sürecin halen gelişmeye devam etmesidir. Yine kripto para/varlığa ilişkin hukuksal düzenlemelerin, kripto para/varlık sürecinin gelişimine paralel olarak ilerleyememesi ve kripto para/varlıkların, uzun bir süre “sanal para”, “dijital para”, “kripto varlık” ifadeleri yerine ya da onu kapsayacak şekilde kullanılmış olması da ortak bir tanım yapılmasının önündeki diğer engeller olarak karşımıza çıkmaktadır.

²¹³ İmamoğlu, s. 42; Tüfek, s. 68.

²¹⁴ Balıkcı, s. 280; Durmush, s. 16; Üzer, s. 15.

²¹⁵ Canlı Akbaş s. 51-52; Üzer, s. 15.

Kripto para/varlık, esasında dijital paranın bir alt türü olan sanal paradır.²¹⁶

Kripto para/varlığı diğer dijital paralardan ayıran en temel özellik “kriptoloji” bilimi çerçevesinde bir şifreleme yöntemine sahip olmasıdır.²¹⁷

Avrupa Merkez Bankası (ECB) 2012 yılında yayınladığı raporda sanal paralara ilişkin ayırım yaparken²¹⁸ bu konuda düzenlenen şemada kripto para/ varlıklar, sanal paranın bir alt kategorisi olarak gösterilmiştir.²¹⁹

Kripto para/varlığa ilişkin gerek ulusal gerekse uluslararası kuruluşların yanı sıra doktrinde de birçok tanım yapılmıştır.²²⁰ Bu tanımlardan hareketle kripto para, kriptoloji biliminin tekniklerini kullanan, çoğunlukla Blockchain²²¹ teknolojisine dayanan, herhangi bir merkezi yapının yönetimi ve denetimi altında olmayan ödeme ve değişim aracı olarak kullanılabilen sanal/dijital para olarak açıklanabilir. Kriptoloji esasına dayanan dijital verileri ifade etmek üzere karşılaştırmalı hukukta

²¹⁶ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 28.

²¹⁷ Aluç Demirel, R.: Kripto Paralar Kullanılarak İşlenen Suçlar ile Bilişim Sistemleri Kullanılarak İşlenen Sermaye Piyasası Suçları (Edt. Kulular İbrahim, Merve Ayşe), Adalet Yayınevi, Ankara 2023, s. 65.

²¹⁸ Sanal paralar; kapalı sanal para, tek yönlü akışa sahip sanal para ve çift yönlü akışa sahip sanal para olarak ayırma tabi tutulmuş ve kripto para da çift yönlü akışa sahip para içerisinde kabul edilmiştir.

²¹⁹ Demirbaş, s. 41.

²²⁰ Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 2016 yılında yayınlanan bir raporda kripto para/ varlık “Kriptografik/şifreli olarak güvenli işlem yapmaya ve ek sanal para arzına olanak sağlayan dijital değerler” olarak tanımlanmıştır. Durdu, s. 12; Bilgili/Cengil’e göre kripto para/varlık; “...yapılarında güvenli ve gizli bir şekilde işlem yapmaya imkan tanıyan kriptoloji (şifreleme) uygulamaları barındıran, çok önemli bir bölümü Blockchain teknolojisine dayanan ve büyük ölçüde âdem-i merkeziyetçi yapıda işleyen, başta ödeme ve değişim aracı olmak üzere birçok işleve sahip sanal para/dijital veridir.” Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto) s. 28; Turan’a göre “Kripto, crypto ve currency kelimelerinin birleşmesinden oluşan, Türkçe anlamı şifreli para olan kelimedir. Şifre anlamında kullanılmasının sebebi, sanal cüzdanlardan şifre ile alınıp şifre ile çıkarılmaktadır.” Turan, Z.: Kripto Paralar, Bitcoin, Blockchain, Petro Gold, Dijital Para ve Kullanım Alanları, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2018, C.11, S. 13, s. 2; Tüfek ise, kripto para/varlığın aslında bir sanal para olduğuna işaret ettikten sonra en genel anlamıyla kripto para/varlığın “sayısal para veya sayısal emtia” olarak tanımlanabileceğini belirtmiştir. Tüfek, s. 66; Diğer tanımlar için bkz. Canlı Akbaş, s. 119; Durdu, s. 12; Kaplanhan, F.: Kripto Paranın Türk Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi “Bitcoin Örneği”, Vergi Sorunları Dergisi 2018, C.41, S.353, s. 106; Yılmaz, A.: Türk Sermaye Hukuku Açısından Kripto Para Birimi Bitcoin, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 22; Auer- Reinsdorff, A./Conrad, I.: Handbuch IT- und Datenschutz, 2. Aufl., München 2016, s.88; Kuhlmann, N.: Bitcoins, Funktionsweise und rechtliche Einordnung der digitalen Währung, CR 2014, s.691; Aksu, s. 93.

²²¹ Çalışmamızda blok zincir olarak adlandırılacaktır.

kullanılan “Token”²²², “Crypto-asset” veya “Kryptowert” gibi üst kavramların karşılığı hukukumuzda “kripto varlık” olarak nitelendirilmiştir.²²³

Kripto varlık, 16.04.2021 tarih ve 31456 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “*Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik*” ile mevzuatımıza da girmiştir. “*Ödemelerde kripto varlıkların kullanılmamasına, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılmamasına ve ödeme ve elektronik para kuruluşlarının kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık etmemesine ilişkin*”²²⁴ usul ve esasların belirlenmesi amacı ile çıkarılan bu yönetmelikte “kripto para” yerine “kripto varlık” ibaresi kullanılması tercih edilmiştir. Bilgili/Cengil’e göre, yönetmelikte kullanılan “kripto varlık” ibaresi “bir üst kavram” niteliğindedir.²²⁵

Yönetmeliğin 3/1 maddesine göre kripto varlık, “...dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıkları ifade eder.”

Madde, kripto varlığın ne olduğundan daha çok ne olmadığı üzerinde durulmak suretiyle bir tanımlama yoluna gitmiştir. Bu tanıma göre kripto para;

²²² Lihtenştayn Token ve Güvenilir Teknoloji Hizmet Sağlayıcısı Kanununa buna örnek gösterilebilir. Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 138; Eggen, M.: “Was ist token?”, Aktuelle juristische Praxis 2018, Vol.27(5) s.558 vd.

²²³ Çalışmanın ilerleyen sayfalarında “Kripto Para/Varlık Türleri” başlığı altında inceleyeceğimiz token, aslında başka bir kripto para/varlığa ait blokzinciri kullanan kripto para/varlıkları ifade etmekle birlikte karşılaştırmalı hukukta ve hukukumuzda bir üst kavram olarak da kabul görmektedir.

²²⁴ 16.04.2021 tarih ve 31456 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “*Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik*” m.1.

²²⁵ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 132.

- İtibari para değildir.
- Kaydi para değildir.
- Elektronik para değildir.
- Bir ödeme aracı değildir.
- Menkul kıymet değildir.
- Sermaye piyasası aracı da değildir.

Ancak kripto varlık;

- Dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılmak üzere oluşturulan,
 - Dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan,
 - Gayri maddi varlıkları
- İfade eder.

B- Kripto Para/Varlığın Diğer Para Birimlerinden Farkı

1-Kripto Para/Varlığın Geleneksel Para Birimlerinden Farkı

Geleneksel para birimleri, bir kamu otoritesi tarafından ihraç edilir, yönetilir ve denetlenir, ayrıca yasal olarak da korunur. Kripto para/varlık açısından böyle bir yönetim ve denetim söz konusu değildir.²²⁶ Kripto para/varlıklar, geleneksel paraların aksine herhangi bir kamu otoritesi tarafından ihraç edilmediği gibi herhangi bir otoritenin de denetimine tabi değildir. Daha açık bir ifade ile, kripto para/varlık kontrol ve denetimden uzak, âdem-i merkeziyetçi bir yapıya sahiptir.²²⁷

²²⁶ Canlı Akbaş, s. 118; Durdu, s. 26; Durmush, s. 19.

²²⁷ İmamoğlu, s. 43.

Geleneksel para birimlerinde, nakit işlemler dışındaki para hareketleri kurum ve kuruluşlar (bankalar, finans kuruluşları) aracılığı ile gerçekleşirken, blok zincir teknolojisine dayanan kripto para/varlık sistemi “aracı yokluğu” temelinde tasarlanmıştır.²²⁸ Kripto paraların dolaşımı, amir olarak adlandırılan kişiden lehtar olarak adlandırılan kişiye blok zincir veri tabanı üzerinden herhangi bir aracı olmaksızın doğrudan transfer edilmek suretiyle sağlanır. Daha açık bir ifade ile bu sistemde para transferi, herhangi bir aracıya ihtiyaç duyulmaksızın doğrudan taraflar arasında gerçekleşir.

2-Kripto Para/Varlığın Elektronik Paradan Farkı

Elektronik para, ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, belli ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilebilen parasal değeri ifade eder.²²⁹ Bu tanım, elektronik para ile kripto para/varlık arasındaki temel farkı da ortaya koymaktadır, zira elektronik para, ülke içinde tedavülde olan para biriminin elektronik karşılığıdır.²³⁰ Elektronik paranın ülkede tedavülde bulunan itibari para ile ilişkisi devam ettiği için yasal ödeme aracı olarak kabul edilmektedir.²³¹ Daha açık bir ifade ile elektronik para, ülke içinde tedavülde olan para biriminin karşılığını,

²²⁸ Durdu, s. 26.

²²⁹ 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun’un 3/1-ç.maddesi.

²³⁰ Perçin, Ö.(Edt.)/Deregözü, R./İlik, H./Varlı, A.T./Eren, E./Erçetin, P./Gürses, D./Öztürk, A.A.: Sorularla Fintek: Elektronik Para Kuruluşları ve Ödeme Araçları-Açık Bankacılık-Kripto Para ve Kripto Para Alım Satım Platformları, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021, s. 7.

²³¹ FATF (Financial Action Task Force)’e göre; elektronik para ülkede kabul edilen itibari paranın dijital halidir ve itibari paranın elektronik olarak transfer edilebilmesi için kullanılmaktadır. Bu özellik, elektronik parayı kripto paradan ayıran temel özelliktir. Durdu, s. 12; İmamoglu, s. 47.

değer olarak üzerinde taşıyan paradır.²³² Kripto para/varlık ise, ülke içinde tedavülde olan para biriminden bağımsız bir değeri ifade etmektedir.²³³

Kripto para/varlık, elektronik paradan farklı olarak bünyesinde kriptoloji/şifreleme biliminin tekniklerini barındırdığından, sahtecilik işlemleri ile ilgili elektronik paraya göre daha az risk taşımaktadır.

Avrupa Merkez Bankası (ECB) 2012 yılında hazırladığı raporda elektronik para ile kripto para/varlık arasındaki farklılıkları şu şekilde ortaya koymuştur:

➤ **Tedavüle çıkartma süreci yönünden;**

Elektronik para, kripto para/varlığın aksine ancak yetkili kurum veya kuruluşlarca çıkartılabilen paralardır. Ülkemiz açısından 6493 sayılı Kanun'un 18 maddesine göre elektronik para ihracına yetkili kuruluşlar, 5411 sayılı Kanun hükümlerine göre faaliyet gösteren bankalar, PTT AŞ ve Merkez Bankası tarafından elektronik para çıkarma izni verilen kuruluşlar olup, bunlar dışındaki kişi ve/veya kuruluşların elektronik para çıkarma yetkisi bulunmamaktadır. Kripto para/varlıkların çıkartılmasında ise böyle bir yetkilendirilmiş bir kurum ya da kuruluşa ihtiyaç bulunmamaktadır.²³⁴

²³² İmamoglu, s. 46.

²³³ Avrupa Merkez Bankası'na (ECB) göre, kripto para ile elektronik para arasındaki temel fark, kripto paranın ülke içinde tedavülde bulunan itibari para birimine zorunlu olarak bağlanmamış olmasıdır. Durdu, s. 12; İmamoglu, s. 47; Yatağan Özkan, Ç.: *Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesine İlişkin Düşünceler*, Terazi Hukuk Dergisi Haziran 2023, S.202, s. 72.

²³⁴ Sezgin, s. 32.

➤ **Denetime tabi olma yönünden;**

Ancak yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından çıkartılabilen elektronik para denetime tabi iken; kripto para/varlıklar yönünden bir denetim mekanizmasından söz etmek mümkün değildir.²³⁵

➤ **Tedavüle çıkartılma sınırı yönünden;**

Elektronik para çıkartmaya yetkili kuruluş, aldığı fon²³⁶ kadar elektronik para ihraç eder. Yani elektronik para, yetkili kuruluşun aldığı fon miktarı ile sınırlı olarak çıkartılır. Bir kısım yazarlara göre kripto para/varlık yönünden böyle bir sınırlamadan söz etmek mümkün değildir.²³⁷ Ancak bazı kripto para/varlıklar (örneğin Bitcoin²³⁸) yönünden tedavüle sürülecek kripto para/varlık miktarının belli olduğu dikkate alındığında, “sınırlı miktarda ihraç edilme” olgusunun iki para birimi yönünden kesin bir farklılık oluşturduğunu söylemek her zaman mümkün olmayacaktır.

➤ **Yasal bir ödeme aracı olarak kabul edilme yönünden;**

Elektronik paralar yasal bir ödeme aracı olarak kabul edildiği halde, kripto para/varlıklar için aynı şeyi söylemek mümkün değildir.

6493 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme sonucunda, elektronik paranın ülkemizde Kanunda belirtilen ödeme hizmetleri yönünden yasal bir ödeme aracı olarak tedavül gören para olduğunu söylemek mümkündür. 16.04.2021 tarih ve

²³⁵ Avrupa Ticaret Derneği (*European Business Association*) tarafından yapılan değerlendirmelerde, kripto para birimlerinin âdem-i merkezîyetçi yapısına değinilerek, yapısal olarak denetime tabi olmadığına işaret edilmiştir. İmamoglu, s. 47.

²³⁶ Fon; 6493 sayılı Kanun 3/1-e maddesine göre “*Banknot, madeni para, kaydi para veya elektronik parayı*” ifade eder.

²³⁷ İmamoglu, s. 49.

²³⁸ Tedavüle çıkartılmadan önce, tedavüle çıkartılacak Bitcoin sayısı 21 milyon olarak belirlenmiş olup, bu sayı sınırlıdır ve çoğaltılamaz. Durmush, s. 25; Tüfek, s. 67.

31456 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan ve 30.04.2021 tarihinde yürürlüğe giren “*Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik*” hükümlerine göre kripto para/varlık, ülkemizde ödemelerde doğrudan veya dolaylı bir şekilde kullanılamayacağı gibi kripto para/varlıkların ödemelerde kullanılmasına yönelik hizmet de sunulamayacaktır.

➤ **Kabul edilebilirlik yönünden;**

Elektronik para, sadece kendisini ihraç eden elektronik para kuruluşları tarafından değil, elektronik parayı kabul edeceğini taahhüt eden tüm kuruluşlar tarafından da bir ödeme aracı olarak kabul edilir.²³⁹

➤ **Geri ödeme garantisi yönünden,**

Elektronik paralarda, yapılan hatalı işlemin geri alınması ve hatalı işleme konu paranın sahibine geri ödenmesi mümkün iken, kripto para/varlıklar yönünden böyle bir durum söz konusu değildir, zira kripto para/varlık ile yapılan işlemler ileriye doğru etkili olup bugün geçerli olan teknolojik koşullar itibari ile bu işlemlerin geriye döndürülmesi ya da iptali mümkün değildir.²⁴⁰

➤ **Yasal bir düzenlemeye tabi olma yönünden;**

Elektronik para yasal bir düzenlemeye tabi iken, kripto para/varlıklar için herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Her ne kadar 16.04.2021 tarih ve 31456 sayılı Resmî Gazete’de “*Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına*

²³⁹ Durdu, s. 13; İmamoglu, s. 48.

²⁴⁰ İmamoglu, s. 49.

Dair Yönetmelik” yayınlanmış ise de bu konuya ilişkin çıkarılmış bir kanun hükmü bulunmamaktadır.

➤ **İşlem gördükleri sistemler yönünden**

Elektronik para, merkezi kapalı bir ağda işlem görürken, kripto para/varlıklar merkezi olmayan dağıtık bir veri tabanında işleme tabi tutulmaktadır.²⁴¹

3-Kripto Para/Varlığın Diğer Sanal Para Birimlerinden Farkı

Kripto para/varlık, esasında sanal bir paradır. Avrupa Merkez Bankası (ECB) tarafından 2012 yılında yayınlanan raporda kripto para/varlık, çift yönlü akışa sahip sanal para birimi olarak kabul edilmiştir.²⁴² Ancak kripto para/varlığın temelinde yatan “*Kriptoloji bilimi teknikleri*” kullanılması özelliği nedeni ile diğer sanal paralardan ayrılmaktadır.

²⁴¹ Perçin, s. 8.

²⁴² Durdu, s. 13.

C- Kripto Para/Varlıklarla İlgili Temel Kavramlar

1-Blok (*Block*)

Kripto para sistemine ilişkin gerçekleştirilen tüm işlemlerin şifreli olarak kaydedildiği dosya/defter olarak nitelendirilebilir.²⁴³ Veriler bloklara, sıralı bir şekilde kaydedilir.²⁴⁴ Sisteme yapılan her bir kayıt kendi zaman damgasını taşır.²⁴⁵ Bu zaman damgası, o verinin belirtilen zamanda var olduğunu gösterir.²⁴⁶ Bir blokun dolması durumunda sonraki blok üretilir.²⁴⁷

2-Parmak izi (*Hash*)

Kripto para sistemindeki tüm işlemler şifreli olarak bloklarda bulunur. Blokların kapasiteleri belirlidir. Bir bloğun kapasitesi dolunca yeni bir blok üretilir.²⁴⁸ Üretilen yeni blok, bir önceki bloğa bağlanır ve bu şekilde bir zincir oluşur.²⁴⁹ *Hash*, blokları birbirine bağlamakta kullanılan bir algoritmadır.²⁵⁰ Bir bloğun kapasitesi dolunca, bu blok içindeki tüm veriler *hash* sayesinde sabit uzunlukta bir veriye dönüştürülür,²⁵¹ yani *hash* aslında bloğun parmak izi

²⁴³ Canlı Akbaş, s. 122.

²⁴⁴ Demirbaş, s. 44.

²⁴⁵ Durmush, s. 40; Karsch, G.M.: *Bitcoin, The Law and Emerging Public Policy: Towards A 21st Century Regulatory Scheme*, Florida A&M University Law Review 2014, C.10, S.1, s. 200.

²⁴⁶ Demirbaş, s. 45.

²⁴⁷ Canlı Akbaş, s. 122.

²⁴⁸ Demirbaş, s. 44.

²⁴⁹ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 48; Crospy, M./Nachiappan/Pattanayak, P./Verma, S./Kalyanamaran, V.: “Blockchain Technology: Beyond Bitcoin”, Sutardja Center for Entrepreneurship & Technology Technical Report, California 2015, s. 9; Canlı Akbaş, s. 123.

²⁵⁰ Durdu, s. 22; Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 48; Singhal, B./Dhameja, G./Panda, P.S.: *Beginning Blockchain*, Apress, Newyork 2018, s.159.

²⁵¹ İmamoğlu, s. 51.

niteliğindedir. Yeni üretilen bloğa giren verilerden biri de kendisine bağlanan bloğun *hashi* yani parmak izidir.²⁵²

3- Blokzincir (*Blockchain*)

Blok zincir, gerçekleştirilen tüm işlemlerin kaydedildiği blokların bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlandığı²⁵³ dağıtık bir veri tabanıdır.²⁵⁴ Tüm verilerin tek bir merkezde toplandığı ve verileri silme, değiştirme gibi işlemlerin tek bir merkezden yapıldığı merkezi sistemin²⁵⁵ aksine, merkezi olmayan bir yapıya sahip olan bu sistemde²⁵⁶, bloklarda yer alan şifrelenmiş haldeki tüm işlemler, sisteme kayıtlı bulunan tüm kullanıcılar tarafından takip edilebilmektedir. Bu durumun sisteme şeffaflık sağladığı açıktır.²⁵⁷

Blok zincir teknolojisi, verilerin aracısız bir şekilde sisteme kayıtlı kullanıcılar doğrudan takas edilebilmesine imkân tanımaktadır.²⁵⁸ Daha açık bir anlatımla, herhangi bir aracıya gereksinim duyulmaksızın, her kullanıcı sisteme bağlanarak yeni işlem yapabilir, yapılan işlemleri doğrulayabilir ve yeni bloklar oluşturabilir.²⁵⁹

²⁵² Alpago, H.: *Bitcoin'den Selfcoin'e Kripto Para*, IBAD Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi 2018, C.3, S.2, s. 414. (<https://dergipark.org.tr/pub/ibadjournal/issue/36797/419462>, Erişim Tarihi:01.05.2023); Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s.48.

²⁵³ Demirbaş, s. 47; Sezgin, s. 47; Yılmaz, s. 25.

²⁵⁴ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 48; Singhal/Dhameja/Panda, s.154; Verma A.K./Garg, A.: "Blockchain: An Analysis On Next-Generation Internet", International Journal of Advanced Research in Computer Science, Vol.8, No.8, September-October 2017, s.429; Tandulwadikar, A.: "Blockchain in Banking: A Measured Approach", Cognizant Reports 2016, s.3.

²⁵⁵ Durmush, s. 36.

²⁵⁶ Sezgin, s. 53.

²⁵⁷ Durmush, s. 38; Sezgin, s. 53; Lin, I-O./Liao, T-C.: "A Survey of Blockchain Security Issues and Challenges", International Journal of Network Security, C.19, S.5, s. 653.

²⁵⁸ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 49; İmamoğlu, s. 53; Özsoy, s. 41.

²⁵⁹ Durmush, s. 37.

4-Düğüm (Node)

Sistemde kullanılan herhangi bir makinedir. İnternete bağlı olan ve IP adresi olan tüm elektronik cihazlar düğüm olarak kullanılabilir.²⁶⁰ Kullanılan teknoloji Web 4.0²⁶¹ olarak adlandırılmaktadır.

5-Madencilik (Mining)

Madencilik, aslında bilgisayarlar aracılığıyla matematiksel bir problemin çözülmesi sürecidir.²⁶² Teknik olarak ifade etmek gerekirse özel bilgisayarlar²⁶³/makinalar²⁶⁴ sayesinde karmaşık algoritmalar kullanılarak zor matematiksel problemleri çözmek suretiyle blok oluşturmaktır.²⁶⁵ Daha yalın bir ifade ile kripto para/varlık üretimidir.²⁶⁶

Madenciler (*Miners*) özel makinaları/bilgisayarları sayesinde matematiksel bir problemi çözmek suretiyle blok oluşturmaya çalışırlar. Problemin çözülmesinde başarılı olan madenciler ödül kazanır (*Block Reward*).²⁶⁷ Bu ödül, kripto para/varlık birimine göre değişkenlik gösterebilir.

²⁶⁰ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 2; Canlı Akbaş, s. 123.

²⁶¹ Web 4.0, 2020 yılı ile başlayan internetin 2030 yılına kadar olan 10 yıllık aşamasıdır. İnternetin 4. çağıdır. İnternetin şu anki kullanılan aşamasıdır. (<https://turk.net/blog/web-4-0-nedir-ozellikleri-nelerdir/>, Erişim tarihi: 23.04.2023).

²⁶² Canlı Akbaş, s. 129.

²⁶³ Durmush, s. 27.

²⁶⁴ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 3.

²⁶⁵ Canlı Akbaş, s. 129; Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 3; Singhal/Dhameja/Panda, s.186-187; Halaburda, H./Sarvary M.: Beyond Bitcoin, The Economics of Digital Currencies, London 2016, s.106-107.

²⁶⁶ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 3; Kaplanhan, s. 110; Sezgin, s. 55; Yılmaz, s. 26; Kuhlmann, s.692; Boehm, F./Pesch, P.: *Bitcoins: Technische Herausforderungen einer virtuellen Währung – Eine erste juristische Einordnung*, MMR 2014, s.76; Müller, M.: *Bitcoin, Blockchain und Smart Contracts*, ZfIR 2017, s.605.

²⁶⁷ Yılmaz, s. 25.

Madencilik, belli bir gruba özgü bir iş değil, aksine herkese açık bir iştir.²⁶⁸ Madencilik için cüzdan, iyi bir teknik donanım ve buna uyumlu bir yazılım ve elektrik enerjisi gerekmektedir. Madencilik bu hali ile oldukça masraflı bir iş olduğundan, madenciler “pool” adı verilen gruplar çerçevesinde bir araya gelerek hareket etmek suretiyle masrafları azaltma yöntemini de tercih edebilmektedirler.²⁶⁹ Bu durumda, işlem bu gruba dâhil olan tüm madencilerin katkıları ile gerçekleşmiş olmaktadır. Bu durumda ödül de katkıları ölçüsünde gruba dahil olan madenciler arasında paylaşılır.²⁷⁰

Sisteme dâhil olacak madenci sayısında bir sınırlama olmamakla birlikte madenci sayısının artması halinde çözümlenmesi gereken matematiksel problem daha çok zorlaşmakta, tersi durumda ise kolaylaşmaktadır. Böylelikle kripto para/varlığın stok akış oranı yüksek tutulmak suretiyle değeri korunmaya çalışılır.²⁷¹

Bitcoin özelinde ifade etmek gerekirse madencilik faaliyeti sonucunda hem yapılan işlemlerin doğrulanması yapılmış hem de kripto para/varlık üretimi gerçekleştirilmiş olmaktadır. Ancak Ethereum madenciliğine de ise bu işlemlerin yanı sıra ayrıca akıllı sözleşmelerin de kurulup işlenmesi sağlanmaktadır.²⁷²

6-Cüzdan (Wallet)

Kripto para/varlığın saklanması için kullanılan ve içinde sahibine ait kripto değerlerin şifresini çözmeye yarayan özel anahtarı barındıran bir uygulamadır.²⁷³

²⁶⁸ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 76.

²⁶⁹ Akbaş, s. 130.

²⁷⁰ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 77.

²⁷¹ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 77; İmamoğlu, s. 76.

²⁷² Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 78.

²⁷³ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 5; Canlı Akbaş, s. 126.

Cüzdan, blok zincir sistemi üzerinde işlem yapılması için gerekli olan açık ve özel anahtarları saklayan bir uygulamadır ve bu cüzdanda yer alan anahtarlar sayesinde blok zincir sistemi üzerinden işlem yapılabilmektedir.²⁷⁴

Cüzdanlar, yazılım cüzdanları, donanım cüzdanları ve kâğıt cüzdanlar olmak üzere bir ayrımına tabi tutulurlar.

Yazılım cüzdanları kullanım kolaylığı yönünden ve yine donanım cüzdanlarının aksine ücretsiz olması nedeniyle tercih edilen cüzdanlardır. Bu cüzdanlar da masaüstü cüzdan ve çevrimiçi cüzdan olarak kendi içinde ikiye ayrılır. Masaüstü cüzdanlar masaüstü veya dizüstü bilgisayarlara indirilmek suretiyle kullanılan cüzdanlardır.²⁷⁵ Bu cüzdanlara erişim, ancak indirildikleri bilgisayarlar üzerinden mümkündür. Çevrimiçi cüzdanlar ise bulut üzerinden çalışan cüzdanlar olup internete bağlı olan herhangi bir cihazdan bu cüzdanlara erişim mümkündür. Erişim kolaylığı yönünden tercih edilmekle birlikte özel anahtarın hizmet sağlayıcısı tarafından saklanması nedeniyle güvenlik konusunda yeterli garantiyi sağladığı söylenemez. Mobil cüzdanlara ise akıllı cep telefonlarına yüklenen bir uygulama sayesinde erişilmektedir.

Donanım cüzdanları ise kripto para/varlıkların kullanılması ve saklanması için üretilen elektronik cihazlardır.²⁷⁶ Bu cüzdanlarda özel anahtar, cihaz içindeki bir mikroçipte saklanır. Bu cüzdanlarda saklanan kripto para/varlıkların kullanılabilmesi için cüzdanın bilgisayar, telefon ya da tablet gibi bir cihaza bağlanması gerekir²⁷⁷.

²⁷⁴ Sezgin, s. 63; Yılmaz, s. 27.

²⁷⁵ Sezgin, s. 64.

²⁷⁶ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 84; Suratkar, S./Shirole, M./Bhirud S.: “*Cryptocurrency Wallet: A Review*”, 4th Conference on Computer, Communications and Signal Processing (ICCCSP), 2020, s.1.

²⁷⁷ Sezgin, s. 65.

Özel anahtar, mikroçipte kayıtlı olduğu için, bağlandıkları cihazlarla işlem yapılırken dahi özel anahtarı bu cihazlarla paylaşmaz.²⁷⁸

Çevrimiçi ya da kodları bilgisayara indirilmiş bir çevrimdışı programda özel anahtar oluşturulması ve bunun bir kâğıda yazılması veya QR kodu olarak basılması²⁷⁹ halinde kâğıt cüzdanlar söz konusu olur. Bir ağa bağlı olmadıkları için güvenli olmakla birlikte çabuk kaybedilme tehlikesi mevcuttur.

Beyin cüzdanları, şifre olarak ezberlenen kelime veya kelime dizisinin cüzdana erişim için kullanılması durumunda söz konusu olur²⁸⁰, yani burada özel anahtar herhangi bir yerde saklanmamakta, aksine kullanıcının hafızasında tutulmaktadır. Kullanıcının işlem yapabilmesi, özel anahtarı oluşturan şifreyi hafızasında tutmasına bağlıdır.²⁸¹

Cüzdanlar internete bağlı olup olmamasına göre de bir ayrıma tabi tutulurlar. İnternete bağlı olan cüzdanlar sıcak cüzdan, bağlı olmayan cüzdanlar ise soğuk cüzdan olarak ifade edilir.²⁸² Yazılım cüzdanları sıcak cüzdan, donanım kâğıt cüzdanlar ise soğuk cüzdan olarak nitelendirilmektedir. Cüzdanların içinde özel ve açık anahtar bulunduğu dikkate alındığında, internete bağlı bulunan sıcak cüzdanların bir siber saldırıya uğraması söz konusu olabileceğinden kripto para/varlıkların soğuk cüzdan içinde saklanması önerilmektedir.²⁸³

²⁷⁸ Canlı Akbaş, s. 127.

²⁷⁹ Durdu, s. 67.

²⁸⁰ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 84.

²⁸¹ Canlı Akbaş, s. 127.

²⁸² Canlı Akbaş, s. 127; Durdu, s. 66.

²⁸³ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 82.

7-Özel Anahtar (*Private Key*)

Cüzdan tarafından üretilen özel anahtar, harf ve sayılardan oluşur. Özel anahtar, kullanıcıya özel bir şifre durumundadır.²⁸⁴ Kullanıcı, özel anahtar vasıtasıyla, cüzdanda bulunan kripto para/varlık üzerinde tasarrufta bulunabilir. Özel anahtar sayesinde kullanıcı, kripto para/varlığın sahibi olduğunu ispatlamakta ve kendisine ait kripto para/varlık üzerinde tasarruf edebilmektedir.²⁸⁵

8-Açık Anahtar (*Public Key*)

Kripto para/varlığın adresidir. Açık anahtar, hesap numarası (iban numarası) gibi düşünülebilir.²⁸⁶ Harf ve sayılardan oluşan açık anahtar, cüzdandaki özel anahtar tarafından matematiksel bir formülle²⁸⁷ oluşturulur. Yani açık anahtar, özel anahtardan üretilmektedir.²⁸⁸ Açık anahtar, sistemde paylaşılabilen ve dolayısıyla herkesin görebileceği bir adres niteliğindedir.²⁸⁹ Kripto para/varlık transferi ancak açık anahtardaki bilgiler girilerek gerçekleştirilebilir.²⁹⁰

²⁸⁴ Demirbaş, s. 51.

²⁸⁵ İmamoğlu, s. 52.

²⁸⁶ Demirbaş, s. 51.

²⁸⁷ Eliptik Eğri Şifrelemesi.

²⁸⁸ Yılmaz, s. 27.

²⁸⁹ Demirbaş, s. 51.

²⁹⁰ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 6.

9-Dijital Kimlik

Kripto para/varlık transferlerinde, sistem içinde gönderilen bilgilerin, kesinlikle gönderen kişi/kuruma ait olduğunu gösteren²⁹¹, yani adresi doğrulayan²⁹² dijital imzadır.²⁹³ Daha yalın bir anlatımla, alıcının gelen mesajın kaynağını doğrulamasını sağlayan imzadır.²⁹⁴

10-İş İspatı (Proof Of Work)

Madenciler tarafından matematiksel problem çözmek suretiyle gerçekleştirilen onaylama ve blok oluşturma prosedürüne verilen addır.

11- Akıllı Sözleşmeler (Smart Contracts)

Akıllı sözleşme kavramı ilk olarak 1994 yılında *Nick Szabo* tarafından yayımlanan “Akıllı Sözleşmeler” (*Smart Contracts*) başlıklı makale ile gündeme gelmiştir.²⁹⁵

*Szabo’ya göre “akıllı sözleşme, dijital formda düzenlenmiş taahhütler bütünüdür. Bu dijital form, tarafların taahhütlerine uygun ifayı sağlayan protokoller içermektedir”*²⁹⁶

²⁹¹ Canlı Akbaş, s. 125.

²⁹² Durmush, s. 42.

²⁹³ Durdu, s. 25.

²⁹⁴ Canlı Akbaş, s. 125.

²⁹⁵ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 238; Yıldırım, A.N.: Türk Borçlar Hukukunda Akıllı Sözleşmeler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 55.

²⁹⁶ Demirbaş, s. 105.

Ethereum'un kurucu ortağı *Vladimir Buterin* akıllı sözleşmeyi “önceden belirlenen isteğe bağlı kurallara göre dijital varlıkları otomatik olarak hareket ettiren sistemler” olarak açıklamıştır.²⁹⁷

Doktrinde akıllı sözleşmeye ilişkin birçok tanımlama bulunmakla²⁹⁸ birlikte en yalın hali ile akıllı sözleşmeler, bir sözleşmede bulunan şartların programlama diline çevrilerek elektronikleştirilmesidir.²⁹⁹ Akıllı sözleşmeler bir tür bilgisayar kodudur. Tarafların irade beyanları bir kod haline getirilerek sisteme kaydedilmekte, sözleşmenin koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği de yine bu önceden hazırlanan koda göre otomatik olarak belirlenmektedir.³⁰⁰

Akıllı sözleşmelerin özellikleri, dijital formda olma, dağıtık bir veri tabanı olan blok zincir sistemi üzerinde işlem görme, tüm aşamaların otomatik olarak kendiliğinden gerçekleşmesi, kodlanan içeriğin değişmez olması, şeffaf olması olarak sıralanabilir.

Niteliği gereği akıllı sözleşmeler dijital formda düzenlenir. Bu yönü ile klasik sözleşmeler ile en temel farklılıklarından biridir. Akıllı sözleşmelerin üretilmesi, açık ve özel anahtar ile dijital imza ile mümkündür. Akıllı sözleşmeler, merkezi bir

²⁹⁷ Gazioglu, A./Özen, A.: *NFT' nin Gelişimi ve Vergilendirilmesi Üzerine Genel Bir Değerlendirme*, İzmir Sosyal Bilimler Dergisi 2022, C. 4, S.1, s. 28.

²⁹⁸ *Bilgili/Cengil'e göre akıllı sözleşme, “tarafların irade beyanlarının Blockchain teknolojisinde kodlanarak ifade bulduğu ve bu kodda belirlenen koşulların gerçekleşmesi halinde Blockchain teknolojisi sayesinde koda uygun olarak kendiliğinden işlemi sonuçlandıran ve manipüle edilmekten uzak bilgisayar programlarıdır.” Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 239; Akıllı sözleşmeyi “icrasının genellikle bilgisayarlar tarafından otomatik olarak yapıldığı anlaşma” olarak tanımlayan Demirbaş'a göre, akıllı sözleşmeler “blok zincir sistemi kullanılarak hukuki bir sözleşmesinin yerine veya onun tamamlayıcısı olarak üretilmiş sözleşmelerdir.” Demirbaş, s. 105; Durmush da akıllı sözleşmeyi “bilgisayar kodu kullanılarak yazılmış elektronik bir protokol” olarak tanımlarken ²⁹⁸, Üstün akıllı sözleşmenin “önceden kararlaştırılmış şartlar uyarınca dijital malvarlıklarının otomatik olarak karşı tarafın malvarlığına katılmasını mümkün kılan bir sistem” olduğunu ifade etmiştir. Üstün, E.S.: TBK Kapsamında Geleneksel Sözleşmeler İle Mukayeseli Olarak Akıllı Sözleşmeler Blokzincir Teknolojisi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 73.*

²⁹⁹ Canlı Akbaş, s. 129; Kolber, A.J.: *Not-So-Smart Blockchain Contracts and Artificial Responsibility*, Stanford Technology Law Review 2018, Vol.21, s. 208.

³⁰⁰ Özdemir, S.S.: *Sanat Eserlerinin Menkul Kıymetleştirilmesinde Bir Araç Olarak Gayri Misli Sanal Jetonlar (NFT) ve Sahiplerine Sağladıkları Fikri Hakların Değerlendirilmesi*, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 2021, C.37, S.3, s.50; Raskin, M.: *The Law and Reality of Smart Contracts*, Georgetown Law Technology Review 2017, C. 1, S. 2, s. 311-319.

sunucuya bağılı olmayan, dağıtık defter teknolojisinde gerçekleştirilen ve saklanan sözleşmelerdir.³⁰¹ Sözleşmenin oluşum şartları yazılım ile önceden belirlendiği için tüm aşamalar kendiliğinden otomatik olarak gerçekleşmektedir.³⁰² Bu, sözleşmeye akıllı niteliğini veren en temel özelliktir. Akıllı sözleşmelerde, önceden tanımlanan şartların gerçekleşmesi ile sözleşmenin ifası da kendiliğinden gerçekleşmiş olur. Tarafların bu sürece müdahale etmesi söz konusu değildir. Önceden tanımlanan koşulların gerçekleşmesi ile tanımlanan sonuçlar gerçekleşir. Bu çerçevede sonuç hep aynıdır, değişmez.³⁰³

İşlemin gerçekleştiği blok zincir teknolojisinin özelliği itibariyle kural olarak akıllı sözleşmenin önceden programlanan içeriği değiştirilemez.³⁰⁴ Sözleşmeler blok zincir sisteminde yer aldığından, tüm işlemler sisteme kayıtlıdır ve tüm katılımcıların erişimine açıktır.

Akıllı sözleşmelerin aşamalarını en basit hali ile açıklamanın konunun daha iyi anlaşılmasını sağlaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Sözleşmenin içeriği, hükümleri ile tarafların karşılıklı hak ve yükümlülükleri ve nihayetinde sözleşmenin bedelinin belirlenmesinden sonra bu hükümler yazılım mühendisi tarafından program diline çevrilir (kodlanır). Daha sonra bu sözleşme blok zincir sistemine kaydedilir. Blok zincir sisteminin özelliği gereği, artık bu aşamadan sonra sözleşme hükümlerinin değiştirilmesi mümkün değildir. Bu aşamada ayrıca sözleşmenin ifası için gerekli kripto para/varlık da tarafların cüzdanlarında dondurulur.³⁰⁵ Önceden tanımlanan koşulların gerçekleşmesi ile sözleşme otomatik olarak yani kendiliğinden icra edilmiş olur. Bu işlemlerin blok zincir sistemine

³⁰¹ Demirbaş, s. 108.

³⁰² Canlı Akbaş, s. 129; Yıldırım, (Akıllı Sözleşmeler), s. 152.

³⁰³ Demirbaş, s. 108.

³⁰⁴ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 241.

³⁰⁵ Demirbaş, s. 110.

işlendiği andan itibaren madenciler sürece katılır. Bundan sonra cüzdanlarda dondurulan kripto para/varlıkların çözülmesi, bir cüzdandan diğer cüzdana kripto para/varlık aktarımının yapılması ve tüm bu işlemlerin sisteme kaydedilmesiyle akıllı sözleşmeden doğan borç ilişkisi sona ermiş ve akıllı sözleşme tamamlanmış olur.³⁰⁶

D-Kripto Para/Varlık İşlem Süreci

Kripto varlığın temelinde blok zincir teknolojisi yer almaktadır. Blok zincirde gerçekleştirilen tüm işlemlerin kaydedildiği blokların bir zincirin halkaları şeklinde bağlandığı dağıtık bir veri tabanıdır.³⁰⁷ Daha yalın bir ifade ile bloklardan oluşan bir zincirdir.

Blok, sistemde gerçekleştirilen tüm işlemlerin şifreli olarak kaydedildiği açık bir defter niteliğindedir.³⁰⁸ Bloklara kaydedilen tüm işlemler sıralı bir şekilde kaydedildikleri için zaman damgası taşırlar. Kayıtlar, merkezi bir otorite tarafından değil, ağ sistemine bağlı olan *node* (düğümler) yani sisteme bağlı olan makineler tarafından tutulmaktadır. Bu nedenle ağ sistemine bağlı olan makine sayısı ne kadar fazla olursa o derece merkeziyetsizlik artar.

Blokların kapasitesinin dolması halinde yeni bir blok üretilir.³⁰⁹ Üretilen her yeni blok da blokların parmak izi niteliğinde bulunan *hash*'lar vasıtasıyla birbirine bağlanarak blok zinciri oluşturur.³¹⁰

³⁰⁶ Demirbaş, s. 111.

³⁰⁷ Bilgili/Cengil, (*Blockchain ve Kripto*), s.48; Verma/Garg, s.429.

³⁰⁸ Demirbaş, s. 47; Zheng, Z./Xie, S./ Dai, H-N./Chen, X.: An Overview of Blockchain Technology: Architecture, Consensus and Future Trends, IEEE 6th International Congress on Big Data 2017.

³⁰⁹ Bilgili/Cengil, (*Blockchain ve Kripto*), s. 48; Crospy, M./Nachiappan/Pattanayak, P./Verma, s. 9.

³¹⁰ Bilgili/Cengil, (*Blockchain ve Kripto*), s. 48; Nakamoto, S.: Bitcoin: Peer to Peer Electronic Cash System, 2008, s.3; Verma/Garg, s.429.

Sistem merkezi olmayan bir ağ şeklinde olduğu yani sistemde merkezi bir sunucu bulunmadığından işlemler eşler arası/uçtan uca/kullanıcıdan kullanıcıya (*Peer to Peer*) (*P2P*) gerçekleşir.³¹¹ Yani sistemde işlem yapabilmek için başka bir aracıya örneğin bankalara ihtiyaç bulunmamaktadır.

Bitcoin özelinde bir kripto para/varlık işlemini açıklamak gerekirse; sistem içinde bir katılımcı, bir başka katılımcıdan kripto para/varlık karşılığında bir mal ya da hizmet satın almak isterse bunun için kendisine ait kripto para/varlığı diğer katılımcıya devretmesi gerekecektir. Bu değiş-tokuş işleminin tarafları olan her iki katılımcının da kendilerine ait cüzdanları vardır.

Cüzdan, aslında kripto para/varlıkların saklandığı, içinde tutulduğu elektronik bir dosyadır, yani kripto para/varlıklar, cüzdanlarda saklanmaktadır. Cüzdanların içinde ayrıca sahibine ait kripto değerlerin şifresini çözmeye yarayan özel anahtar da bulunmaktadır. Harf ve sayılardan oluşan özel anahtar, kullanıcıya özel bir şifre niteliğindedir. Özel anahtar, sahibine kripto para/varlık üzerinde tasarruf yetkisi verir. Aynı zamanda hak sahipliğini gösterir, zira özel anahtar kimde ise o kripto para/varlığın sahibi de o kişidir.

Yine katılımcıların, harf ve sayılardan ibaret olan ve cüzdanlarındaki özel anahtar tarafından matematiksel bir formüllü oluşturulan açık anahtarları mevcuttur. Açık anahtar, banka iban numarasına benzetilebilir.³¹² Bu anahtar, aslında sistemde paylaşılan ve herkes tarafından görülebilen bir adres olarak kabul edilir.³¹³ Kripto para/varlık devretmek isteyen katılımcı, kendi açık anahtarı ile sahip olduğu kripto para/varlığa ilişkin işlem referansını, transfer yapılacak adresi ve transfer edilecek

³¹¹ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 49; Singhal/Dhameja/Panda, s.154; Verma/Garg, s.429; Tandulwadikar, s. 3.

³¹² Demirbaş, s.52; Yaga,D./Mell,P./Roby, N./Scarfone, K.: Blockchain Technology Overview, Natiionaal Institute of Standarts and Technology Internal Report-8202, 2018.

³¹³ İmamoğlu, s. 53.

miktarı içeren bir mesaj gönderir ve bu mesajı kendisine ait özel anahtarı ile imzalar. Bu imza, gönderilen bilginin gönderen katılımcıya ait olduğunu gösteren dijital bir imzadır.

Gönderim ile katılımcının kripto para/varlık devri işlemi, onay için merkezi olmayan bu ağ sistemi içinde tüm düğümlere (*node*) yayımlanır. Özel bilgisayarları ile karmaşık algoritmalar kullanarak zor matematiksel problemleri çözmek suretiyle blok oluşturan sistemdeki madenciler, devir mesajını gönderen katılımcının, o kripto para/varlığın gerçek sahibi olduğunu tespit etmek için daha önceden tanımlanmış bir doğrulama prosedürünü başlatırlar. Madencileri, sistemdeki işlemlerin doğruluğunu ve önceki tüm işlemlerin tutarlılığını bu işlemle ilgili matematiksel problemi çözmek suretiyle onaylarlar. Madencilerin bu faaliyetleri sonucunda da bloklar oluşur, kripto para/varlık üretilmiş olur. Bu işlemle ilgili matematiksel problemi çözen madencilere her bir blok karşılığında ödül olarak kripto para/varlık verilir.

Onaylama prosedürü ile işlem tamamlanmış olur. İşlem zamanı kayıt altına alınır ve blok zincirine, başka bir blok olarak kaydedilir.³¹⁴

Bloklarda yer alan şifrelenmiş haldeki tüm bu işlemler, sistemdeki tüm katılımcılar tarafından görülebilen yani takip edilebilen işlemlerdir. Ve tüm katılımcıların gördükleri de aynıdır. Bloklara kaydedilen işlemlerin silinmesi veya değiştirilmesi mümkün değildir.³¹⁵

³¹⁴ İçel, K./Ünver, Y./Öz, K.: Kripto Para ve Ceza Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 27.

³¹⁵ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 49.

D-Kripto Para/Varlık Türleri (Token Türleri)

Kripto para/varlıklar gerek içerdikleri haklar gerekse fonksiyonları gerekse işleyişleri itibariyle çeşitli ayrımlara tabi tutulmuştur.

1-Teknik/Yapısal Açıdan Kripto Para/Varlıklar

Kripto para/varlıklar yapısal olarak “Coin”, “Altcoin” ve “Token” olarak üçe ayrılır.³¹⁶ Coin; kendi blok zinciri olan yani kendi blok zincirinde işleyen kripto para/varlıklardır. İlk coin, Bitcoin’dir ve 2009 yılında çıkmıştır.

Bitcoin’den sonra ona alternatif olarak çıkarılan coinlere, “Altcoin” (*Alternative Coin*) denir. Altcoinlerin, temelinde de blok zincir bulunmakla birlikte belli noktalarda ayrışır. Bitcoin dışındaki tüm kripto para/varlıklar, altcoin olarak nitelendirilmektedir.

Kendisine ait blok zinciri olmayan ve başka bir kripto para/varlığın blok zincirini kullanan kripto para/varlıklara da “Token” denir.³¹⁷ Belirteç veya jeton olarak da adlandırılan³¹⁸ token, doktrinde zaman zaman kripto varlıkların işlevsel olarak sınıflandırılmasında bir üst başlık olarak da kullanılmaktadır.³¹⁹ Tether, Chiliz, Uniswap ve Shiba tokenlere örnek olarak gösterilebilir.³²⁰

Tokenlerin kendine ait blok zinciri bulunmadığı ve başka bir kripto para/varlığa ait blok zincir üzerinden transfer onaylama işlemleri yaptığı için

³¹⁶ Demirbaş, s. 54.

³¹⁷ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 139; Kıran, S.: *Kambiyo Senetlerinde Bedelin Kripto Para Olarak Belirlenmesi*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2021, Vol.0, No.2, s. 2032.

³¹⁸ Mutluoğlu, s. 28; Sezgin, s. 37; Yıldırım, (Akıllı Sözleşmeler), s. 50.

³¹⁹ Balcı, s. 35; Lewis, A.: *The Basics of Bitcoins and Blockchains: An Introduction to Cryptocurrencies and the Technology that Powers Them*, Mango Publishing, 2018, s.301.

³²⁰ Sezgin, s. 37.

transfere ilişkin ücreti de o kripto para/varlık olarak ödemektedir. Şu hâlde tokenler, coinlerle satın alınmış olmaktadır. Ancak tokenlerle, coin satın alınması mümkün değildir.³²¹

2-Ekonomik/İşlevsel Açıdan Kripto Para/Varlıklar

a) Ödeme Tipi Kripto Para/Varlık (Ödeme Token)

Ödeme tipi kripto para/varlıklar, ödeme ve değişim aracı olarak kullanılan, değeri piyasadaki arz ve talebe göre belirlenen kripto para/varlıklardır.³²² Geleneksel para birimlerine alternatif olarak üretilmiştir.³²³ Bitcoin ve ona alternatif olarak çıkartılan Altcoinler bu kapsamdadır.

b) Hizmet Tipi Kripto Para/Varlık (Hizmet Token)

Hizmet tipi kripto para/varlıklar, belirli amaçları karşılamak üzere bir sistem içinde üretilen para/varlıklardır.³²⁴ Kendi içinde kullanma ve iş tipi kripto para/varlık olmak üzere ikiye ayrılır.

Kullanma tipi kripto para/varlıklar, doktrinde ihraç edenin işletmesine katılma olanağı vermeyen ancak işletmenin hizmet veya kullanım gibi belli bir ediminden yararlanması amacıyla yönelik oluşturulan bir tür alacak senetleri olarak tanımlanmaktadır.³²⁵ Bu kripto para/varlıkların asıl işlevi, belirli bir sistemdeki

³²¹ Demirbaş, s. 55.

³²² Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 140.

³²³ Demirbaş, s. 55.

³²⁴ Demirbaş, s. 55.

³²⁵ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 140.

hizmete erişimi sağlamaktır. Dolayısıyla bu para/varlıklar, sahibine sistem içinde kullanım hakkı vermektedir.³²⁶

İş tipi kripto para/varlıklar ise sahibine DAO³²⁷,nun (Merkezi Olmayan Özerk Kuruluşların) çalışmalarına katkıda bulunmak ve karşılığında kazanç sağlama hakkını verir.³²⁸ Bu tip para/varlık sahipleri, sisteme katkı sundukları ölçüde token kazanmaktadır.³²⁹

Hizmet tipi kripto para/varlıkların belirli bir edimden (hizmet, kullanım gibi) faydalanma imkânı vermesi, bu para/varlıkların gelir elde etme amacıyla iktisap edildiği gerçeğini ortadan kaldırmaz. Bu nedenle değerleri, içerdikleri ve sundukları haklardan daha çok, piyasadaki arz ve talebe göre belirlenir.³³⁰

c) Varlığa Dayalı Kripto Para/Varlık (Varlığa Dayalı Token)

Varlığa dayalı kripto para/varlıklar, blok zincir dışındaki malvarlığı değerlerini temsil eden, gerçek dünyadaki malvarlığı değerlerinin devrini kolaylaştırmak ve güvence altına almak için kullanılan kripto para/varlıklardır.³³¹ Gerçek hayatta var olan malvarlığına ilişkin bir varlığa dayalı olarak kripto para/varlık oluşturularak,³³² bu para/varlığa bağlı olan haklar (sahiplik veya kullanma gibi diğer haklar) blok

³²⁶ Filecoin, bulut depolama hizmeti sunan bir kripto para/varlıktır. Fan/taraftar tokenleri bu kapsamdadır.

³²⁷ DAO, Merkezi olmayan, özerk bir yapıya sahip olan şirket benzeri bir organizasyon olup temelindeki dağıtık yapıdaki blokzincir teknolojisi bulunmaktadır. Birden fazla tarafı ortak bir proje kapsamında akıllı sözleşme ile birbirine bağlanmaktadır. TC Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi tarafından DAO, “Kararların, tüm ağ katılımcıları tarafından müşterek olarak verildiği, özerk bir organizasyon yapısı ve yönetim sürecidir. Blokzincir protokolleri veya akıllı sözleşmeler tarafından tanımlanan kurallar, katılımcıların kararlarına rehberlik eder ve yönetsel otomatik bir fikir birliği tesis edilir.” Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 253.

³²⁸ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 140.

³²⁹ Demirbaş, s. 55.

³³⁰ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 141.

³³¹ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 141.

³³² Balcı, s. 36.

zincir sistemine aktarılmış olmaktadır. Bu para/varlıklar taşınır veya taşınmaz bir eşya veya bir sanat eseri olabilir.³³³ Altına, gümüşe ya da bir fiyat paraya dayalı olarak kripto para/varlık çıkarılması durumunda ise gerçek varlığa dayalı kripto para/varlık söz konusu olur.

3-Doğal ve Doğal Olmayan Kripto Para/Varlık

Doğal kripto para/varlık, blok zincir sistemi dışında herhangi bir talep hakkı vermeyen kripto para/varlıklardır. Bunlar, dijital değerlerden ibaret olup gerek ağın merkezi olmayan yapısı gerekse ağa katılanların borçlanma iradelerine sahip olmaması nedeniyle nisbi bir hak içermedikleri gibi sahiplerinin karşısında da haklarını ileri sürebilecekleri herhangi bir karşı taraf/muhatap bulunmamaktadır.³³⁴

Doğal olmayan kripto para/varlıklar ise, sahibine gerek blok zincir sisteminde gerekse bu sistemin dışında ihraç edene veya üçüncü kişiye karşı haklarını ileri sürebilme imkânı veren para/varlıklar olup hem nisbi ve hem de mutlak hakları temsil etmektedirler.³³⁵

³³³ Demirbaş, s. 204.

³³⁴ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 142.

³³⁵ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 142.

F-Kripto Para/Varlık Örnekleri

1-Bitcoin

Bitcoin, *Satashi Nakamoto* tarafından 2008 yılında yayınlanan bir makale ile duyurulmuş ve 03.01.2009 tarihinde de faaliyete geçmiştir. İlk Bitcoin işlemi 12.01.2009 tarihinde yapılmıştır. Temelinde blok zincir teknolojisi bulunan bu kripto varlık 21 milyon adet ile sınırlı olarak üretilebilecektir.³³⁶

Bitcoin, merkezi otoriteden bağımsız olarak üretilen ilk kripto para/varlık özelliğini taşımaktadır.³³⁷

2-Ethereum

Ethereum, 30.07.2015 tarihinde ortaya çıkmıştır. Kendine ait blok zincir teknolojisi mevcuttur. Ethereum, blok zincir sistemini, Ether ise, bu sistemdeki kripto para/varlığı ifade etmek için kullanılır.

Ethereum, blok zincir sisteminin para transferi dışında çok farklı işlemler içinde kullanılabileceğinden hareket edilerek oluşturulmuştur. Sistem, herkesin blok zincir temelinde merkezi olmayan uygulamalar geliştirip kullanmasına imkân veren açık bir platform olarak değerlendirilmektedir.³³⁸

Ethereum'un, blok zincir sistemine yaptığı en büyük katkı akıllı sözleşmeler olup³³⁹ onu Bitcoin'den ayıran en temel özellik de akıllı sözleşmelerin kurulmasına

³³⁶ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 64.

³³⁷ İmamoğlu, s. 55, Hamburger, J.: *Bitcoins vs. State Money Transmission Laws: Protecting Consumers Or Hindering Innovation*, Journal of Law, Economics and Policy 2015, C.11, S.2, s. 231.

³³⁸ Durdu, s. 84.

³³⁹ İmamoğlu, s. 61; Foundation for Economic Education (FEE), *Cryptocurrency & Bitcoin*, 2018, s.16.

imkan sağlayan bir sistem olmasdır.³⁴⁰ Ayrıca onaylama işleminin ve kripto para/varlık transferinin de Bitcoin'e göre daha hızlı olduğu iddia edilmektedir.³⁴¹ Yine Bitcoin 21 milyon adet ile sınırlı olarak üretilebileceği halde, Ethereum yönünden böyle bir sayı sınırlaması yoktur.³⁴² Ayrıca, aşağıda ayrı bir başlık altında inceleyeceğimiz NFT'lerin meta verileri (*Non Fungible Token*) Ethereum sistemi içinde saklanmaktadır.

3-Ripple

Ripple, hızlı, düşük maliyetli ve güvenilir bir şekilde para transferini gerçekleştirmek için oluşturulmuş bir ödeme platformudur. Sistemin temelinde banka ve ödeme sistemlerinin yani finans kuruluşlarının entegre edilmesi vardır. Bu nedenle yakın bir gelecekte SWIFT sisteminin yerini alacağı iddia edilmektedir. Ripple hem ödeme platformunun hem de oluşturulan kripto para/varlığın adı olduğu gibi aynı zamanda şirketin de adıdır.³⁴³

Bilgili/Cengil, Ripple' nin blok zincir teknolojisi yerine kendine özgü açık kaynaklı bir dağıtık mutabakat sistemini kullandığını savunurken,³⁴⁴ *Canlı Akbaş*; Ripple' nin açık kaynak kodu kullanmadığını ve bu özelliği ile diğer kripto para/varlıklardan ayrıldığını iddia etmektedir.³⁴⁵

Ripple' nin asıl amacı, finans kuruluşlarının mevcut sistemleri ile entegre bir ağ sistemi üzerinden işlemlerin daha düşük maliyetle ve eş zamanlı olarak

³⁴⁰ Aksu, s. 123; Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 70.

³⁴¹ İmamoğlu, s. 60; Bhatia, R./Kumar, P./Bansal, S./Rawat, S.: Blockchain The Technology of Crypto Currencies, 2018 International Conference on Advances in Computing and Communication Engineering (ICACCE-2018), France 2018, s.374.

³⁴² Durmush, s. 22.

³⁴³ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 71.

³⁴⁴ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 72, aynı yöndeki görüş için bkz. AKSU, s. 127.

³⁴⁵ Canlı Akbaş, s. 133.

gerçekleşmesini sağlamaktır.³⁴⁶ Ripple, düşük maliyetle para transferi, döviz alışverişi gibi finansal işlemlerin gerçekleştirildiği bir platformdur. Sistemden geçen tüm paralar kurdan kaynaklı herhangi bir kayıp yaşanmaksızın otomatik olarak önce Ripple' ye ardında talep edilen paraya dönüştürülmektedir.³⁴⁷

Ripple, blok zincir teknolojisindeki onaylama sistemi yerine "*Inteledger Protocol*" adı verilen kendine özgü bir sistemi kullanmaktadır.³⁴⁸ Ripple'de madencilik faaliyeti bulunmadığından, piyasaya yeni Ripple sürme imkânı da yoktur. Başlangıç olarak 100 milyar adet Ripple oluşturulmuş, bunun da sadece %55'lik kısmı piyasaya arz edilmiştir.³⁴⁹ Yine madencilik faaliyetinin olmaması nedeniyle Ripple sadece takas yoluyla elde edilebilmektedir.

Ripple, madencilik faaliyetini gerektirmediği için hızlı ve ekonomiktir. Banka ve ödeme platformlarına entegre olması nedeniyle, yaşanacak herhangi bir sorun nedeniyle başvurulacak bir muhatap da bulunmaktadır.³⁵⁰

4-Litcoin

Kasım 2013 yılında Bitcoin'e alternatif olarak piyasaya sürülen bir Altcoindir. Özellikle küçük miktartlı alışverişlerde Bitcoinin kullanılmamasından kaynaklanan boşluğu doldurmak üzere çıkarılmıştır.³⁵¹ Litecoin, kullanıcılarına sifira yakın bir maliyetle anlık ödeme yapma olanağı sunmaktadır.³⁵² Bitcoin'den farkı işlem

³⁴⁶ Mutluoğlu, s. 33.

³⁴⁷ Durmush, s. 23.

³⁴⁸ İmamoğlu, s. 65.

³⁴⁹ İmamoğlu, s. 65; Armknecht, F./Karame, G.O./Mandal, A./Youssef, F./Zenner, E.: Ripple, Overview and Outlook, 2015, s.2.

³⁵⁰ Canlı Akbaş, s. 133.

³⁵¹ Canlı Akbaş, s. 133.

³⁵² Aksu, s. 129.

süresinin daha kısa olması³⁵³ ve depolama sisteminin geliştirilmiş olmasıdır.³⁵⁴ Ancak piyasada Bitcoin'in tamamlayıcısı olarak görülmektedir. Litecoin 84 milyon adet ile sınırlı olarak üretilebilecektir.

5-Iota

Bu kripto para/varlık, “Tangle” isimli bir sistem üzerinde işlem görmektedir.³⁵⁵ Sensörlü olan ve internete bağlı olan cihazlar Tangle sistemi üzerinden birbirleri ile iletişime geçerek bilgi transferinde bulunurlar. Bu durum, en bilinen örnek üzerinden açıklamak gerekirse buzdolabının, sütün kalmadığından bahisle market ile iletişime geçerek süt siparişi vermesi şeklinde gerçekleşen “nesnelerin interneti” olarak ifade edilmektedir.³⁵⁶ Iota, Tangle sistemi içinde bu şekilde yayımlanan verileri toplayıp, bu verilerin anlık olarak firmalar tarafından satın alınmasını sağlayan kripto para/varlıktır.³⁵⁷ Sistemdeki verilerin dolaşımı Iota üzerinden sağlandığından, bu yönü ile aynı zamanda bir data niteliği de taşımaktadır. Sistem, hizmet veren ile alanı doğrudan buluşturarak, hızlı ve düşük maliyetli hizmet alımını sağlar.³⁵⁸

³⁵³ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 72; İmamoğlu, s. 63; Bhatia/Kumar/Bansal/Rawaat, s. 375-376.

³⁵⁴ Durdu, s. 82.

³⁵⁵ Canlı Akbaş, s. 135.

³⁵⁶ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 72-73.

³⁵⁷ Canlı Akbaş, s. 135.

³⁵⁸ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 72-73.

G-Bir Kripto Para/Varlık Olarak NFT (*Non-Fungible Token*)

Kripto para/varlıkların getirdiği en önemli teknolojilerden biri olan NFT (*Non-Fungible Token*), Türkçe’de “eşsiz, benzersiz ve değiştirilemeyen kripto varlık”, “eşsiz token”, “gayr-i misli jeton”³⁵⁹, “değişimi mümkün olmayan para”³⁶⁰, “değiştirilemez jeton”³⁶¹ “eşsiz dijital varlık”³⁶² olarak ifade edilmektedir. Türk Dil Kurumu ve Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisinin ortak çalışması sonucunda NFT’yi karşılamak üzere “Nitelikli Fikri Tapu” ibaresinin kullanılması önerilmiştir.³⁶³

*Bilgili/Cengil’e göre NFT, “dijital ve gerçek varlıkların blokzincir ağında temsil edilmesini sağlayarak onlar üzerindeki sahipliği kanıtlamaya ve özellikle dijital varlıkların benzersiz olduğunu ispat etmeye yarayan dijital veri/sertifika” olarak tanımlanabilir.*³⁶⁴ *İmamoğlu NFT’nin “dijital bir takım eserlerin ya da varlıkların Ethereum zinciri üzerinden birer token’a çevrilerek sergilenmesi ve pazarlanmasını” ifade ettiğini belirtmektedir.*³⁶⁵ *Sezgin de NFT’yi “belirli bir dijital ya da fiziki varlığa karşılık gelen, bu varlığın kime ait olduğu bilgisini ilgili blok zincirinde değiştirilemez ve inkar edilemez şekilde tutmaya yarayan kripto para” olarak tanımlamaktadır.*³⁶⁶

NFT, blok zincir sisteminde işlem gören bir kripto varlıktır. Ancak kendine özgü içerikleri, eşsiz olmaları ve oluşturma standartlarındaki farklılıklar nedeniyle sistemdeki diğer kripto para/varlıklardan ayrılır. NFT, dijital dünyada üretilen

³⁵⁹ Özdemir, s.61.

³⁶⁰ Gazioğlu/Özen, s. 23-33.

³⁶¹ Sezgin, s. 41.

³⁶² Üstün, s. 80.

³⁶³ Balcı, s. 43; Gazioğlu/Özen , s. 26; Sezgin, s. 61.

³⁶⁴ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 288.

³⁶⁵ İmamoğlu, s. 97.

³⁶⁶ Sezgin, s. 43.

fotoğraf, resim, çizim³⁶⁷, karikatür, oyun karakteri, gif, hikâye, belge, tweet³⁶⁸, video, müzik, dizi film gibi her türlü içeriğe özel bir kod vermek³⁶⁹ suretiyle onları eşsiz bir hale getirmekte ve onlara sahiplik imkânı sağlamaktadır.³⁷⁰ Bu açıdan NFT, dijital içeriklerin birbirinden ayırt edilmesini sağlayacak biçimde temsil edilmesini sağlayan dijital bir veri görevini yerine getirirken, blok zincir de bu verilerin kaydını tutan ağıdır.³⁷¹

NFT'nin temelinde blok zincir teknolojisi ile akıllı sözleşmeler yer almaktadır. NFT'nin temelini bir meta veri oluşturmaktadır. Bir NFT devredildiğinde, aslında devredilen NFT'nin meta verisidir.³⁷² Meta veri; NFT'nin adı, tanımı, içeriği ve özellikleri ile ilgili bilgileri (multimedya) kapsar. Ancak bu tür bilgilerin tamamının blok zincir sisteminde saklanması çok pahalı olması nedeniyle NFT'lerin birçoğunun meta verisinde bilgilerin tamamı değil bu bilgilere ulaşım sağlayan bir link bulunur. Bu durumda NFT satın alınmasıyla aslında alınan şey meta veri ile bu bilgilere ulaşım olanağı sağlayan linklerdir.³⁷³ Süreç içinde linklerin kaldırılması ya da değiştirilmesi risklerine karşılık güvenlik saklama sistemleri kullanılır.

NFT'ler, teknik ve teorik olarak mümkün olmakla birlikte para token olarak kullanılamasa da varlık, hizmet, yatırım ya da pay tokenları şeklinde oluşturulabilirler.

³⁶⁷ Kendisini “Kentçizer” olarak tanımlayan sanatçı Tarık Tolunay Eminönü, Tarihi Galata köprüsü ve Karaköy’ü merkezine alan illüstrasyon çalışmasını NFT dönüştürmüş, bu kripto varlık 36.000 Amerikan Dolarına satılmıştır. **Oduncu, S.:** *NFT, Kripto Sanatı ve Türkiye’deki Yansımaları*, SDÜ ART-E, Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi 2022, C.15, S.29, s. 205.

³⁶⁸ Gazeteci Cüneyt Özdemir, tweet ve videolarını NFT olarak oluşturarak satışa sunmuş ve gelirini bir hayır kurumuna bağışlamıştır. **Oduncu, S.:** s. 206.

³⁶⁹ NFT, akıllı sözleşmeler aracılığıyla oluşturulur. Bir NFT oluşturulduğunda, NFT'nin özelliklerini, işlevlerini, hak sahipliğinin doğrulanması ve devredilebilme yöntemlerini içeren bir akıllı sözleşme kodu yazılmaktadır. **Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 289.**

³⁷⁰ Fortnow M./Terry, Q.: *The NFT Handbook: How to Create, Sell and Buy Non-fungible Tokens*, John Wiley & Sons, New Jersey 2021, s.32.

³⁷¹ **Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 288; Sezgin, s. 43.**

³⁷² **Özdemir, s.71.**

³⁷³ **Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 290.**

NFT'ler, gayri maddi varlık niteliğinde olup³⁷⁴ ilgili blok zincirin kripto varlığı karşılığında edinilebileceği gibi fiyat para karşılığında da satın alınabilir. Satış işlemleri ise genellikle dijital müzayede evleri niteliğinde olan platformlarda gerçekleştirilir.

³⁷⁴ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 292.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERMAYE KOYMA BORCU KAPSAMINDA KRİPTO PARA/VARLIKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

I. SERMAYE OLARAK KRİPTO PARA/VARLIKLARIN HUKUKİ NİTELİĞİ

TTK' nın 127/1 maddesine göre, kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, ekonomik bir değeri olan, devredilebilen ve nakdi olarak değerlendirilebilen³⁷⁵ ve şirket amacını gerçekleştirmeye elverişli³⁷⁶ her türlü değerler ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabilir. Maddede bu değerler; para, alacak, kıymetli evrak ve sermaye şirketine ait paylar, fikrî mülkiyet hakları, taşınırlar ve her çeşit taşınmazlar, taşınır ve taşınmaz malların faydalanma ve kullanma hakları, kişisel emek, ticari itibar, ticari işletmeler, haklı olarak kullanılan devredilebilir sanal ortamlar, alanlar, adlar ve işaretler gibi değerler, maden ruhsatnameleri ve bunun gibi ekonomik değeri olan diğer haklar ile devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değer olarak örnekleme yöntemiyle sayılmıştır.

TTK'da anonim şirketler ve limited şirketler yönünden ayrıca özel bir düzenleme yapılarak, üzerlerinde sınırlı aynı bir hak, haciz ve tedbir bulunmayan, nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, fikrî mülkiyet hakları ile sanal ortamlar da dâhil, her türlü malvarlığı unsurlarının sermaye olarak getirilebileceği

³⁷⁵ Bilgili/Cengil, (Ticaret), s. 9; Kaya, s. 17.

³⁷⁶ Ayhan/Çağlar/Özdamar, (Şirketler Hukuku), s. 130.

kabul edilirken, hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacakların sermaye olarak getirilmesi yasaklanmıştır.

Kripto para/varlıkların, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabilecek değerler yönünden değerlendirilmesi öncesinde kripto para/varlığın hukuki niteliği üzerinde durulması gerekecektir.

Kripto para/varlıklara ilişkin olarak üzerinde uzlaşılmış bir tanım bulunmadığı gibi, kripto para/varlığın hukuki niteliğine ilişkin olarak da evrensel bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bunda ülkelerin siyasal ve ekonomik yaklaşımları arasındaki farklılıklar rol oynadığı gibi aynı ülkedeki farklı kuruluşların işlevlerine bağlı olarak kendi önceliklerine göre nitelendirmelerde bulunmaları da önemli bir etkidir. Birçok ülkede kripto para/varlık ödeme aracı olarak dahi kabul edilmezken, El Salvador ve Orta Afrika Cumhuriyeti³⁷⁷ kripto para/varlığı, ülke parası olarak nitelendirilmiştir. Yine kripto para/varlık ABD Milli Gelirler Dairesi tarafından “mülk”; ABD Hazine Dairesine bağlı FinCEN tarafından ise “değer” olarak kabul edilmektedir.³⁷⁸

Kripto para/varlıkların, günümüzde “değişim aracı” olarak kabul edilerek birçok sektörde işlem gördüğü³⁷⁹ ve aşırı dalgalanmalara maruz kalsa da bir değerinin bulunduğu görülmekle birlikte ülkemiz açısından kripto para/varlıkların hukuki durumuna ilişkin henüz bir yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak kripto para/varlıklara ilişkin olarak mevzuatımız açısından ilk düzenleme 16.04.2021 tarih ve 31456 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe “Ödemelerde Kripto

³⁷⁷ Sezgin, s. 71.

³⁷⁸ Durdu, s. 35.

³⁷⁹ Microsoft, Coca Cola, Mastercard, Starbucks gibi markalar ile banka ve finans kuruluşları, seyahat şirketleri ve bazı otomotiv firmaları tarafından bir ödeme aracı olarak kabul edilmektedir. Sezgin, s. 68.

Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” tir. Esasında bu düzenlemeye kadar geçilen süreç de bir hayli sancılı olmuştur.

Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu 25.11.2013 tarih ve 2013/32 sayılı basın açıklamasında³⁸⁰;

“Son dönemde bazı basın yayın kuruluşlarında ve internette “Bitcoin” hakkında çeşitli haberlerin çıktığı görülmektedir.

Bilindiği üzere, 6493 sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun” (Kanun) 27.06.2013 tarih ve 28690 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun Geçici 1 inci maddesine göre bu Kanunda öngörülen yönetmelikler Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içinde hazırlanarak yürürlüğe konulacaktır. Kanunun Geçici 2’nci maddesine göre ise Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibari ile ödeme hizmetleri sunan ya da elektronik para ihraç eden ve bu Kanun kapsamında ihdas edilen ödeme veya elektronik para kuruluşu kategorisine dahil edilebilecek olan kuruluşlar Kurumumuzca çıkarılacak ilgili yönetmeliklerin yayımı tarihinden başlayarak bir yıl içinde Kurumumuza başvurarak gerekli izinleri almak ve uygulamalarını bu düzenlemelerde yer alan hükümlere uygun hale getirmek zorundadır. Herhangi bir resmi ya da özel kuruluş tarafından ihraç edilmeyen ve karşılığı için güvence verilmeyen bir sanal para birimi olarak bilinen Bitcoin, mevcut yapısı ve işleyişi itibarıyla Kanun kapsamında elektronik para olarak değerlendirilmemekte, bu nedenle de söz konusu Kanun çerçevesinde gözetim ve denetimi mümkün görülmemektedir. Diğer taraftan, Bitcoin ve benzeri sanal paralar ile gerçekleştirilen işlemlerde tarafların kimliklerinin bilinmemesi, söz konusu sanal

³⁸⁰ (<https://www.bddk.org.tr/Duyuru/EkGetir/510?ekId=530>, Erişim tarihi : 15.01.2023).

paraların yasadışı faaliyetlerde kullanılması için uygun bir ortam yaratmaktadır. Ayrıca Bitcoin, piyasa değerinin aşırı oynak olabilmesi, dijital cüzdanların çalınabilmesi, kaybolabilmesi veya sahiplerinin bilgileri dışında usulsüz olarak kullanılabilmesi gibi risklerin yanı sıra yapılan işlemlerin geri döndürülemez olmasından dolayı operasyonel hatalardan ya da kötü niyetli satıcıların suistimalinden kaynaklı risklere de açıktır. Herhangi bir mağduriyet yaşanmaması adına, yukarıda belirtilen hususların duyurulmasında ve bu çerçevede Bitcoin ve benzeri sanal paraların barındırdığı muhtemel risklerin kamuoyuna hatırlatılmasında fayda mülahaza edilmektedir.” ifadelerine yer verilmiştir.

Açıklamayla;

➤ Bitcoin’in 6493 sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun” kapsamında bulunmadığı,

➤ Bitcoin’in elektronik para olarak değerlendirilmediği,

➤ Bu hali ile gözetim ve denetiminin mümkün olmadığı,

belirtilerek, sistemin mevcut yapısı ve işleyişi itibari ile içerdiği risklere işaret edilmiştir.

Yine Sermaye Piyasası Kurulu aracı kurumlardan gelen görüş talepleri üzerine; 27.11.2017 tarih ve 43 sayılı toplantısında; “...sanal para birimleri ile ilgili olarak Türkiye’de bir düzenleme veya tanımlama bulunmadığı ve Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında yer alan türev araçlara dayanak teşkil edebilecek unsurlar içerisinde sanal para birimlerinin bulunmadığı dikkate alınarak, bu aşamada müşterilere yönelik sanal para birimlerine dayalı spot veya türev işlemler yapılmaması gerektiği

*hususunda bildirimde bulunulmasına” karar vermiş ve bu husus bir genel mektup ile aracı kurumlara iletilmiştir.*³⁸¹

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı’nın 11.01.2018 tarihli basın açıklamasında da³⁸² yine aynı gerekçelerle benzer ifadelerle yer verilerek yatırımcılar uyarılmıştır.

SPK 27.09.2018 tarihli Dijital Varlık Satışları (ICO: Initial Coin Offering) hakkındaki duyurusunda *“Kripto Para Satışı” veya “Token Satışı” olarak da bilinen genellikle blok-zinciri teknolojisini kullanarak para toplamaya yönelik uygulamaların birçoğu Kurumumuzun düzenleme ve gözetim alanı dışında kaldığını”* bildirmiştir.³⁸³

Ülkemizin üç önemli kurumu tarafından yapılan bu açıklamalara rağmen yasal bir düzenleme yapılmamış, ancak kripto para/varlık ilk kez 16.04.2021 tarih ve 31456 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak 30.04.2021 tarihinde yürürlüğe giren *“Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik”* hükümlerine konu olmuştur. İş bu çalışmanın yazıldığı tarihlere kadar konu ile ilgili halen bir yasal düzenleme mevcut olmamakla birlikte 01.11.2022 tarihinde bizzat Hazine ve Maliye Bakanı tarafından kripto para/varlıklara ilişkin yasal bir düzenleme hazırlığı içinde bulunduğu açıklanmıştır. Bakan açıklamasında *“kripto para düzenlemelerini sadece vergi toplamak olarak görmediklerinin altının çizdi. Bakan Nebati, düzenlemelerle kripto varlıkların dünya genelinde benimsendiği bu dönemde soru işaretlerinin ortadan kaldırıldığı, ortak çabayla kripto varlıklar için aynı anlama*

³⁸¹ (<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/spkdan-sanal-paralara-dayali-islemler-hakkinda-aciklama/987330>, Erişim tarihi: 15.01.2023).

³⁸² (<https://www.ntv.com.tr/ekonomi/hazineden-kripto-para-aciklamasi,vnVCCQyDWkywrV66EtH0fA>, Erişim tarihi: 15.02.2023).

³⁸³ Demirbaş, s. 173.

sahip bir üst yapının oluşturulmaya çalışıldığını ” belirterek, bundan sonraki süreçte kripto yasa taslağının TBMM’nin onayına sunulacağını ifade etmiştir.³⁸⁴

Çalışmamızın bu bölümünde 16.04.2021 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan ve 30.04.2021 tarihinde yürürlüğe giren “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” hükümlerinin etraflıca incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, yönetmeliğin çıkarılma gerekçesini 16.04.2021 tarihinde “Ödemeler Alanına İlişkin Basın Duyurusu (2021/17)” başlıklı basın duyurusunda³⁸⁵

“Kripto varlıklar herhangi bir düzenleme ve denetim mekanizmasına tabi olmaması, merkezi bir muhatabın bulunmaması, piyasa değerlerinin aşırı oynaklık göstermesi, anonim yapıları nedeniyle yasadışı faaliyetlerde kullanılabilmesi, cüzdanların çalınabilmesi veya sahiplerinin bilgileri dışında usulsüz olarak kullanılabilmesi ile işlemlerin geri dönülemez nitelikte olması gibi nedenlerle ilgili taraflar açısından önemli riskler barındırmaktadır.

Son dönemde, söz konusu varlıkların ödemeler alanında kullanılmasına ilişkin çeşitli girişimlerin oluşmaya başladığı gözlenmiştir. Bu varlıkların ödemelerde kullanılmasının, yukarıda bahsedilen sebeplerle işlemin tarafları açısından telafisi mümkün olmayan mağduriyetler yaratma ihtimali bulunduğu ve bu alanda mevcutta kullanılan yöntem ve araçlara karşı güven zafiyeti meydana getirebilecek unsurlar içerdiği değerlendirilmektedir.

³⁸⁴(<https://tr.investing.com/news/cryptocurrency-news/hazine-ve-maliye-bakan-nebati-kripto-para-duzenlemeleriyle-ilgili-acklama-yapt-2375953>, Erişim Tarihi: 15.01.2023).

³⁸⁵(<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/duyurular/basin/2021/duy2021-17>, Erişim Tarihi : 30.04.2023).

Bu kapsamda, 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu ile 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanunda yer alan yetkiler çerçevesinde “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” yürürlüğe konulmuştur.”

şeklinde açıklanmıştır.

Yönetmeliğin amacı; (Madde 1)

- Ödemelerde kripto varlıkların kullanılmamasına,
- Ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılmamasına,
- Ödeme ve elektronik para kuruluşlarının kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık etmemesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Yönetmeliğin dayanağı 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu’nun 4/3-(I)-(f) ³⁸⁶ ve 4/4 maddeleri³⁸⁷ ile 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun’un 12/3³⁸⁸ ile 18/6 maddeleridir.³⁸⁹

³⁸⁶ Merkez Bankası, 1211 sayılı Kanun’un 4/3-(I)-(f) maddesine göre, “ödemeler için elektronik ortam dahil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek” ile görevlidir.

³⁸⁷ Merkez Bankası, 1211 sayılı Kanun’un 4/4. maddesine göre “Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu ve mevzuatla kendisine verilen yetki ve görevlerle ilgili olarak düzenleme yapmaya ve bunları uygulamaya, bu düzenlemelere tabi kurum ve kuruluşlar nezdinde bunlara uygun hareket edilip edilmediğini ve kendisine gönderilen bilgilerin doğru olup olmadığını denetlemeye görevli ve yetkilidir.”

³⁸⁸ 6493 sayılı Kanun’un 12/3. maddesine göre “Ödeme hizmetlerine, ödeme hizmetleri kapsamında tarafların hak ve yükümlülüklerine, ödeme hizmetine ilişkin sağlanacak bilgi ve koşullar ile çerçeve sözleşmeye ilişkin usul ve esaslar, Mali Suçları Araştırma Kurulunun görüşünün alınması suretiyle Bankaca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir (Ek cümle: 18/6/2020-7247/16 md.). Çerçeve sözleşme yazılı şekilde veya uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle mesafeli olarak ya da mesafeli olsun olmasın Bankanın yazılı şeklin yerine geçebileceğini belirlediği ve bir bilişim veya elektronik

Anayasa'nın 48 maddesine göre, herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme özgürlüğüne sahiptir. Şu hâlde "sözleşme özgürlüğü" Anayasa ile güvence altına alınan temel hak ve hürriyetlerdendir. Yine Anayasa'nın 13 maddesine göre temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın ve Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplerle bağlı olarak ancak kanunla sınırlanabilir. Yürütme organı ancak kanunda öngörülen sınırlamaya uyumlu olarak düzenlemeler yapabilir. Yürütme organı kanunda yer almayan sınırlama getiremeyeceği gibi kanunda yer alan bir sınırlamanın kapsamını da genişletemez. Kanun, TBMM tarafından Anayasa'da öngörülen usullere göre çıkartılan kanundur.³⁹⁰ Anayasa Mahkemesi 16.04.2015 tarih ve 2013/6693 sayılı *Mehmet Koray Eryaşa* kararında, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına yönelik yapılacak kanuni düzenlemelerde kanun koyucunun temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirledikten sonra diğer ayrıntıların, düzenleyici işlemlerle belirlenebileceği kabul edilmiştir. Aksi durumda temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin Anayasa'nın 13.maddesi hükmüne aykırılık oluşacağı ifade edilmiştir.³⁹¹

Yönetmeliğin dayanağı olan 1211 sayılı Kanunun 4. Maddesi hükümleri ile Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, ödemeleri için elektronik ortam da dahil olmak üzere kullanılacak yöntemleri ve araçları belirlemek, bu konuya ilişkin düzenleme yapmak, bu düzenlemeleri uygulamak ve bu düzenlemelere tabi kurum ve kuruluşlar nezdinde bunlara uygun hareket edilip edilmediğini ve kendisine

haberleşme cihazı üzerinden gerçekleştirilecek ve müşteri kimliğinin doğrulanmasına imkân verecek yöntemler yoluyla kurulacak şekilde düzenlenir.

³⁸⁹ 6493 sayılı Kanun'un 18/6. maddesine göre "Banka, elektronik para kuruluşu tarafından yapılamayacak diğer faaliyetleri belirlemeye yetkilidir.

³⁹⁰ Anayasa Mahkemesinin 25.06.2014 tarih ve 2014/256 sayılı Tuğba Arslan Başvurusu kararına göre kanun, bir yasama işlemi olup, TBMM'nin iradesinin ürünüdür. Kanun parlamento kararı dışında kalan ve Anayasa'nın yetki verdiği TBMM tarafından, Anayasa'da öngörülen kanun yapma usullerine uyularak yapılan işlemlerdir. Yılmaz, s. 37,38.

³⁹¹ Yılmaz, s. 39.

gönderilen bilgilerin doğru olup olmadığını denetlemek yetkisine sahiptir. Yönetmelik bu hali ile Kanuna dayanılarak ve Kanunun verdiği yetki çerçevesinde çıkartılmış olması nedeniyle hukuka uygun kabul edilebilirse de Yönetmeliğin dayanak Kanunlarda yer almayan bir şekilde sözleşme özgürlüğüne ilişkin geniş ve son derece yasaklayıcı bir içeriğe sahip olduğu tartışmasızdır. Kanımızca konunun kanunla düzenlenmesi daha yerinde olacaktır.

Yönetmelikte “kripto para” yerine “kripto varlık” kavramının kullanıldığı ve 3/1 maddede kripto varlığın “*dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlık*” olarak tanımlandığı görülmektedir.

Yapılan bu tanım, kripto varlığın ne olduğundan çok, nelerin kripto varlık olmadığını açıklama³⁹² amacına yöneliktir. Buna göre kripto varlık;

- İtibari para değildir.
- Elektronik para değildir.
- Ödeme aracı değildir.
- Menkul kıymet değildir.
- Diğer sermaye piyasası aracı da değildir.

Kripto varlık, tüm bunların dışında kalan ve dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan bir “gayri maddi varlıktır.”

³⁹² Karamanlioğlu, A.: *Son Gelişmeler Işığında Kripto Paraların hukuki Niteliği ve Kripto Para Borsalarına Dair Tespit ve Öneriler*, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Bülteni, 2021, s. 1. (<https://hukukbulteni.khas.edu.tr/bulten/45>, Erişim Tarihi: 01.05.2023).

Yönetmeliğin 3/2-3 maddelerinde ise yönetmeliğin amacına uygun olarak “yasaklama” hükümlerine yer verilmiştir. Buna göre kripto varlıklar,

- Ödemelerde doğrudan veya dolaylı şekilde kullanılamazlar.
- Kripto varlıkların ödemelerde doğrudan veya dolaylı bir şekilde kullanılmasına yönelik hizmet de sunulamaz.

Yönetmelik, kripto varlıkların ödeme/değişim aracı olarak kullanılmasını yasaklamak suretiyle varlıkları bir “değer/karşılık” olarak kabul etmediğini ortaya koymuştur. Yönetmeliğin bu açık hükmü karşısında;

- Kripto varlık karşılığında bir mal satın alınması mümkün değildir.
- Kripto varlık karşılığında bir hizmet alınması, yani alınan bir hizmet ediminin karşılığının kripto varlık ile ödenmesi mümkün değildir.

Yönetmelikle yasaklanan, alınan bir mal, hizmet veya benzeri şeyler karşılığında ödemelerin kripto varlıklarla yapılmasıdır. Kripto varlık alınması veya satılması yasaklanmamıştır.³⁹³

Yine Yönetmeliğin 4/1 maddesine göre; ödeme hizmeti sağlayıcıları, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılacağı bir şekilde iş modelleri geliştiremez, bu tür iş modellerine ilişkin herhangi bir hizmet sunamaz. 6493 sayılı Kanun’un “Tanımlar” başlıklı 3/1-t maddesine göre ödeme hizmeti sağlayıcısı, bu Kanun’un 13 maddesinde belirtilen kuruluşları ifade eder. Kanun’un 13. maddesine göre; 5411 sayılı Kanun kapsamındaki bankalar, elektronik para kuruluşları, ödeme kuruluşları ve Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi ödeme hizmeti sağlayıcısıdır.

³⁹³ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 136.

Yönetmeliğin 4/2 maddesine göre de ödeme ve elektronik para kuruluşları, kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık edemez. 6493 sayılı Kanuna göre ödeme kuruluşu, ödeme hizmeti sağlamak ve gerçekleştirmek için bu Kanun kapsamında yetkilendirilmiş tüzel kişiyi (3/1-ü maddesi) elektronik para kuruluşu, bu Kanun kapsamında elektronik para ihraç etme yetkisi verilen tüzel kişiyi (3/1-d maddesi), fon ise banknot, madeni para, kaydi para veya elektronik parayı (3/1-e maddesi) ifade eder.

II-KRİPTO PARA/VARLIKLARIN NAKDİ SERMAYE OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğretideki çoğunluk görüşe göre nakdi sermaye olarak kastedilen aslında paradır³⁹⁴, zira TTK'nın 339/2-e maddesinde yer alan “*Paradan başka sermaye olarak konulan haklar ve ayınlar*” ibaresi ile Kanun'un para dışındaki tüm ekonomik değerleri aynı sermaye olarak nitelendirdiği³⁹⁵ dikkate alındığında, nakdi sermaye olarak sadece paranın kabul edildiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Ticari şirketlerde nakdi sermaye koyma taahhüdü, kural olarak belli bir miktar paranın şirkete sermaye olarak konulmasını içerir. Bu durumda ortağın borcu, bir para borcu niteliğinde olduğundan, bu halde TBK'nın para borcuna ilişkin hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır. TBK 99/1 maddesine göre, kural

³⁹⁴ Dinç, s. 30; Durmuş, s. 47; Kaya, s. 18; Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 345; Pulaşlı, s. 61.

³⁹⁵ Bıçkıcı, s. 27; Bülbül, s. 17; Dinç, s. 30; Yusufoglu, s. 19.

olarak para borçları ülke parası ile ödenir. Ancak esas sözleşme ile sermaye koyma borcunun yabancı ülke parası ile ödenmesi kararlaştırılabilir.

Nakdi sermaye olarak kastedilenin “para” olması karşısında, kripto para/varlıkların “para” olarak kabul edilip, ticaret şirketlerine nakdi sermaye olarak konulması mümkün müdür?

TTK’nın 127/1 maddesine göre nakdi sermaye olarak kabul edilen para, itibari para/fiyat paradır.³⁹⁶ İtibari para, değerini kendisini tedavüle çıkartan devletten alan ve devlet tarafından çıkarılan yasalar ile korunan paradır.³⁹⁷ Kripto para/varlıklar, itibari/fiyat paranın aksine herhangi bir kamu otoritesi tarafından ihraç edilmediği gibi herhangi bir otoritenin de denetimine tabi değildir. Daha açık bir ifade ile kripto para, kontrol ve denetimden uzak, âdem-i merkezîyetçi bir yapıya sahiptir.³⁹⁸ Bu hali ile kripto para/varlığın, itibari para olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Ayrıca “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” hükümlerine göre kripto para, itibari para olarak da kabul edilmemektedir.³⁹⁹

Yine kripto para/varlık, elektronik ortamda saklanabilen, transfer edilebilen, elektronik para kuruluşları dışındaki tüm gerçek ve tüzel kişiler tarafından da bir ödeme aracı olarak kabul edilen elektronik paradan da farklıdır. Elektronik para, ülke

³⁹⁶ Türk Hukuk Sisteminde para, çoğunlukla “resmi para teorisi “ kapsamında ele alınmaktadır. Resmi Para teorisine göre para, devletin yetkili bir kurumu tarafından bir hesap birimine dayanılarak çıkartılan ve ülke sınırların içinde yasal ve genel bir ödeme/değişim aracı olarak kullanılan paradır. Bu teoriye göre yasal para ile para arasında herhangi bir ayrım yoktur. Toplumsal para teorisine göre ise paranın devlet otoritesi tarafından çıkartılması gerekli olmakla birlikte paranın ülke içinde geçerli bir ödeme ve değişim aracı olarak kabul edilebilmesi için toplum ve alışkanlıklar tarafından da desteklenmesi gerekir. Bu teoride yasal para ile para arasında bir ayrıma gidilmektedir. Kurumsal para teorisine göre paranın kullanım alışkanlıklarının değişmesi ve özellikle nakit kullanımının azalmasına bağlı olarak paranın fiziksel yerine banka üzerinden kayden transferinin artması karşısında devletin para üzerindeki etkisinin azaldığını, onun yerini merkez bankalarının ve etrafında örgütlenen finans kuruluşlarının aldığını savunmaktadır. Demirbaş, s. 57-59.

³⁹⁷ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 26.

³⁹⁸ İmamoğlu, s. 43.

³⁹⁹ Şahin, A.: “Bitcoin” Örneği Üzerinden Kripto Varlıkların Anonim Şirketlere Sermaye Getirilme Olanağı, Terazi Hukuk Dergisi Ekim 2021, C.16, S.182, s.1988-1999; Turanboy, A.: Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukuki Nitelikleri, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Eylül 2019, C.35, S.3, s.48-49.

içinde tedavülde olan para biriminin elektronik karşılığıdır.⁴⁰⁰ Elektronik paranın ülkede tedavülde bulunan itibari para ile ilişkisi devam ettiği için yasal ödeme aracı olarak kabul edilmektedir⁴⁰¹, zira elektronik para, ülke içinde tedavülde olan para biriminin karşılığını, değer olarak üzerinde taşıyan paradır.⁴⁰² Kripto para/varlık ise, ülke içinde tedavülde olan para biriminden bağımsız bir değeri ifade etmektedir.⁴⁰³ Şu halde, kripto para/varlıkların elektronik bir para olarak nitelendirilmesi mümkün değildir.⁴⁰⁴ Ayrıca yine “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” ile kripto para/varlıkların, elektronik para olarak kabul edilemeyeceği hüküm altına alınmıştır.

Peki, kripto para/varlıkların “ülke parası” veya “yabancı ülke parası” olarak kabul edilmesi mümkün müdür?

Ülke parası, bir ülkenin ihraca yetkili kurumu tarafından tedavüle çıkartılan ve ülke yasaları ile resmi para birimi olarak kabul edilen paradır.⁴⁰⁵ Yabancı ülke parası ise, başka bir ülkenin ihraca yetkili kurumu tarafından çıkarılan ve o ülke için resmi para olarak kabul edilen paradır.

5083 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Para Birimi Hakkında Kanun’un 1/1 maddesine göre “*Türkiye Cumhuriyeti Devletinin para birimi yeni Türk lirasıdır.*” 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu’nun 1. maddesine göre; “*Türkiye’de banknot ihracı imtiyazına münhasıran sahip ve bu*

⁴⁰⁰ İmamoğlu, s. 44.

⁴⁰¹ İmamoğlu, s. 47; FATF (*Financial Action Task Force*)’e göre; elektronik para ülkede kabul edilen itibari paranın dijital halidir ve itibari paranın elektronik olarak transfer edilebilmesi için kullanılmaktadır. Bu özellik, elektronik parayı kripto paradan ayıran temel özelliktir. Financial Action Task Force (FATF), Virtual Currencies – Key Definitions and Potential AML/CFT Risks, 2014, s.4; Durdu, s. 12.

⁴⁰² İmamoğlu, s. 46.

⁴⁰³ Avrupa Merkez Bankası’na (ECB) göre, kripto para ile elektronik para arasındaki temel fark, kripto paranın ülke içinde tedavülde bulunan itibari para birimine zorunlu olarak bağlanmamış olmasıdır. Durdu, s. 12; İmamoğlu, s. 47.

⁴⁰⁴ Balıkcı, s. 287; Yılmaz, s. 51.

⁴⁰⁵ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 143.

Kanunda yazılı görev ve yetkileri haiz olmak üzere “Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası” unvanı altında anonim şirket olarak bir banka kurulmuştur.” Bu Kanun’un 4/II-a maddesine göre *“Türkiye’de banknot ihracı imtiyazı tek elden Bankaya aittir.”* Şu hâlde Türk lirası, Türkiye Cumhuriyeti’nin ülke parasıdır. İş bu çalışmanın kaleme alındığı tarih itibariyle Türkiye Cumhuriyeti’nde, hiçbir kripto para/varlık, ülke parası olarak kabul edilmemiştir.⁴⁰⁶

Kripto para/varlıkların yabancı para olarak kabul edilebilmesi için, yabancı bir ülke tarafından resmi bir para birimi olarak kabul edilmesi gerekecektir. Yine iş bu çalışmanın kaleme alındığı tarih itibariyle dünya genelinde yetkili organları tarafından kripto para/varlık ihraç edilen bir ülke bulunmamakla birlikte El Salvador hükümeti tarafından bir kripto para çeşidi olan “Bitcoin” resmi para olarak kabul edilmiştir.⁴⁰⁷ Bu durumda Bitcoin’in, yabancı ülke parası olarak kabul edilebilir mi şeklinde oluşacak bir sorunun cevabının yine “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” hükümleri kapsamında aranması gerekecektir. Yönetmelik hükümlerine göre kripto varlık; itibari/fiyat para olarak nitelendirilmemektedir. Şu hâlde, itibari/fiyat para olarak nitelendirilemeyen kripto para/varlıkların, yabancı ülke parası olarak kabul edilmesi de mümkün olmayacaktır. Bu kapsamda Bitcoin, her ne kadar El Salvador devleti tarafından ülke parası olarak kabul edilse de ülkemizde Bitcoin’in yabancı ülke parası olarak değerlendirilmesi ve bu kapsamda Bitcoin hakkında TBK’nın yabancı paralara ilişkin hükümlerinin uygulanması söz konusu olmayacaktır.⁴⁰⁸

Sonuç olarak iş bu çalışmanın kaleme alındığı tarih itibariyle mevcut olan hukuki düzenlemeler çerçevesinde itibari/fiyat para, elektronik para, ülke parası veya

⁴⁰⁶ Yatağan Özkan, s.74.

⁴⁰⁷ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 143.

⁴⁰⁸ Balıkçı, s. 287.

yabancı ülke parası olarak kabul edilmesi mümkün olmayan kripto para/ varlıkların ticaret şirketlerine nakdi sermaye olarak getirilmesi mümkün değildir.

III- KRIPTO VARLIKLARIN AYNİ SERMAYE OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Gerek TTK 127/1-j maddesinin “*devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değer*” şeklindeki ifadesinden gerekse TTK 339/2-e maddesinde belirtilen “*Paradan başka sermaye olarak konulan haklar ve ayınlar*” ibaresinden hareketle, devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen para dışındaki her türlü ekonomik değerın aynı sermaye olarak kabul edileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak anonim ve limited şirketler yönünden, aynı sermaye yeterliliği için ayrıca “*malvarlığı unsuru olma*” ve “*üzerinde sınırlı aynı bir hak, haciz ve tedbir bulunmama*” koşullarının da dikkate alınması gerekecektir.

Peki, kripto para/varlıkların ticaret şirketlerine aynı sermaye olarak getirilmesi mümkün müdür? Bu sorunun cevabını bulmak için öncelikle kripto para/varlığın, aynı sermaye yeterliliğine sahip olduğu kabul edilen bazı değerler karşısındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi ve buna göre aynı sermaye yeterliliğine sahip olup olmadığının incelenmesi yoluna gidilecektir.

A-Taşınır ve Taşınmaz Eşyalar Özelinde Kripto Para/Varlıkların Eşya Niteliği

Taşınır-taşınmaz eşya ayrımı, eşya hukuku bakımından temel bir ayrımdır. Bu ayrım, eşyanın bir yerden başka bir yere taşınıp taşınmaması esasına dayanır.⁴⁰⁹ Ancak, taşınır ve taşınmaz eşya kavramlarını açıklamadan önce bir üst başlık olarak “eşya” kavramı üzerinde durmak gereklidir.

Fiziki olarak eşya, kendi başına bir varlığı olan ve üzerinde hâkimiyet kurulabilen cismani şeylerdir.⁴¹⁰ Ancak bu tanım her zaman hukuki anlamda eşya kavramını açıklamamaktadır. Bu durum çeşitli hukuk düzenlemelerinde eşya kavramının farklı olarak kabul edilmesine de yol açmıştır. Alman Medeni Kanun’u açısından sadece cismani nitelikteki varlıklar eşya olarak benimsenirken, Fransız hukukunda, bu özellikten ödün verilerek ekonomik değere sahip her şey eşya kavramı içinde kabul edilmiştir.

Türk hukuku yönünden ise Sirmen’e göre “*hukuki anlamda eşya, cismani, sınırlandırılmış, üzerinde fiili ve hukuki hâkimiyet kurulabilen şeyler olarak tanımlanabilir.*”⁴¹¹

Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir’e göre de “*Hukuki anlamda eşya, üzerinde bireysel hâkimiyet sağlanabilecek, ekonomik bir değer taşıyan, kişi ve hayvanlar dışındaki cismani varlıklardır.*”⁴¹²

Bu tanımlardan yola çıkılarak, hukuki anlamda eşyanın özellikleri “cismani olma”, “sınırlandırılmış olma”, “üzerinde fiili ve hukuki hâkimiyet kurulabilir olma”

⁴⁰⁹ Sirmen, s. 11.

⁴¹⁰ Sirmen, s. 4.

⁴¹¹ Sirmen, s. 4.

⁴¹² Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 8.

“ekonomik bir değer taşıma” ve “kişi ve hayvan dışında bir varlık olma” olarak sayılabilir.

Cismani olma ile kastedilen, maddi bir varlığa sahip olmadır. TMK’ya göre cismani olan yani maddi varlığa sahip olan şeyler eşya olarak kabul edilmiştir. Ancak Kanun, maddi bir varlığa sahip olmadığı için eşya olarak kabul edilmeyen bazı şeyler hakkında eşyaya ilişkin hükümlerin uygulanmasını da benimsemiştir.⁴¹³ TMK 704 maddesinin bağımsız ve sürekli hakların⁴¹⁴ taşınmaz mülkiyetine konu olabileceğine ve TMK 998 maddesinin bu hakların tapu siciline kayıt edilebileceğine, TMK 762 maddesinin doğal güçlerin⁴¹⁵ taşınır mülkiyetine konu olabileceğine, TMK 794/1 ve 795/1 maddelerinin haklar ve alacaklar üzerine intifa hakkı kurulabileceğine, TMK 954/1 maddesinin başkasına devredilebilen alacak ve haklar üzerinde rehin hakkı kurulabileceğine ilişkin düzenlemelerini bu kapsamda gösterebiliriz.

Fikir ve sanat eserleri ile icatlar üzerinde söz konusu olan hakların “mülkiyet hakkı” olarak değil “fikri hak” olarak adlandırılan diğer bir tür mutlak haklar kapsamında kaldığı kabul edildiğinden, fikir ve sanat eserleri ile icatların eşya kavramı dışında kaldığı kabul edilmektedir.⁴¹⁶ Ancak fikir ve sanat eserinin cismani niteliğe dönüştüğü örneğin bir tablo ya da bir icadın maddi bir varlığa dönüştüğü örneğin bir hava aracı ya da bilgisayar elbette eşya olarak nitelendirilmektedir.

⁴¹³ Sirmen, s. 5.

⁴¹⁴ Bağımsız ve sürekli hak, aslında taşınmaz olmadıkları halde, Kanun gereği taşınmaz sayılarak tapu kütüğünde kendilerine bağımsız sayfa açılan, devir ve intikal kabiliyeti bulunan ve kişiye bağlı olarak kurulan irtifak haklarıdır. TMK 826. maddesine göre üst hakkı, TMK 837.maddesine göre kaynak hakkı ve TMK 838. maddesine göre kurulan irtifak hakları bu kapsamdaki haklardan kabul edilmektedir. Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 160,162.

⁴¹⁵ Doğal güçlerin taşınır mülkiyetine konu olabilmesi için öncelikle bunların edinmeye elverişli olması, daha açık bir ifade ile kişilerin hakimiyeti altına girerek onlara yararlanma hakkı sunmasıdır. Elektrik ve atom enerjisi bu nitelikte kabul edilir. Doğal güçlerin taşınır mülkiyetine konu olabilmesinin ikinci koşulu ise, bunların taşınmaz mülkiyetine konu olmamasıdır. Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 740-741.

⁴¹⁶ Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 7.

Sınırlandırılmış olma; doğal veya yapay yoldan oluşan maddi ve fiziki bütünlüğü ifade eden cismani sınırlandırmayla birlikte işlevsel ve ekonomik bir bütünlüğü de içerir.⁴¹⁷ Cismani sınırlandırma, aslında o şey üzerindeki sahip olunan hâkimiyet yetkisinin kapsamını belirler.⁴¹⁸ Ancak cismani olarak sınırlandırılabilen şeyler, eşya olarak nitelendirilebilir. Katı eşyalar yönünden bu sınırlandırılmış olma hali kendiliğinden mevcuttur. Sıvı ve gaz halindeki eşyalar ise içinde bulundukları kabın şeklini almak suretiyle sınırlandırılmış olurlar. Taşınmazlar, tapu kütüğündeki plan ve bu palana göre arz üzerinde yapılan işaretleme ile sınırlandırılmış olur. Bu sınırlandırmaların hepsi cismani sınırlamalar olup, bir şeyin eşya sayılabilmesi için cismani sınırlandırma tek başına yeterli değildir. Cismani olarak sınırlandırılmış bir şeyin eşya olarak kabul edilebilmesi için, o eşyanın aynı zamanda işlevsel ve ekonomik anlamda bir bütünlük oluşturması gerekir.⁴¹⁹ Bir buğday tanesi, bir adet kum tanesi cismani olarak sınırlandırılmış olmakla birlikte, bu halleri ile tek başlarına bir ihtiyacı karşılamaya yeterli nitelikte olmadıkları için işlevsel yani ekonomik bir bütünlüğe sahip oldukları kabul edilemeyeceğinden, tek başına bir eşya olarak nitelendirilmezler.

Bir şeyin eşya olarak nitelendirilebilmesi için, o şeyin üzerinde fiili ve hukuki hakimiyet kurulmasına elverişli olması gerekir. Fiili hâkimiyet ile kastedilen o şey üzerinde kişilerin iradesinin geçerli olmasıdır.⁴²⁰ Ancak kişilerin ulaşabileceği, ele geçirebileceği, elde edebileceği, üzerinde birtakım faaliyetlerde bulunabileceği (örneğin ekebileceği, yontabileceği) şeyler eşya olarak kabul edilebilir. Bu kapsamda kişilerin üzerinde hâkimiyet kurmasının mümkün olmadığı hava, akarsu, açık deniz,

⁴¹⁷ Sirmen, s. 6.

⁴¹⁸ Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 7.

⁴¹⁹ Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 7.

⁴²⁰ Sirmen, s. 7.

yıldızlar ve güneş eşya olarak nitelendirilemez.⁴²¹ Hukuki hâkimiyet ise, o şeyin bir hakkın konusu olmaya elverişli olmasını ve o şey üzerinde hâkimiyet kurulmasına hukuk düzeninin izin vermesini ifade eder.⁴²² Şu halde ancak, üzerinde fiili hâkimiyet kurulması mümkün olan ve kullanılmasına, ondan faydalanılmasına ya da onun bir hukuki işleme konu yapılmasına hukuk düzeninin izin verdiği şeyler, eşya olarak kabul edilebilecektir.

Bir şeyin eşya olarak kabul edilebilmesi için, o şeyin kişi ve hayvan dışında bir varlık olması gerekir. Bu aslında hukuki hâkimiyet kriteri ile de yakından ilgilidir. Zira hukuk düzenimiz, cismani nitelik taşıma, sınırlandırılmış olma ve üzerinde fiili hakimiyet kurulabilme kriterlerini taşımasına rağmen, insan vücudu ve vücut parçalarının eşya olarak kabul edilmesine izin vermemektedir.

5199 sayılı Hayvan Koruma Kanunu'nun 4/1-a maddesine göre bütün hayvanlar eşit olarak doğar ve tüm hayvanlar yaşama hakkına sahiptirler. Anılan Kanun'da İsviçre Medeni Kanunundaki gibi açık bir düzenleme⁴²³ olmamasına rağmen, mevcut hukuk sistemimize göre hayvanların eşya olarak sayılmasının mümkün olmadığını söylemek yanlış olmayacaktır.⁴²⁴

Bir şeyin eşya olarak kabul edilebilmesi için ekonomik bir değere de sahip olması gerekir.⁴²⁵ Ancak, *Sirmen'e göre* bir şeyin eşya olarak nitelendirilmesi için böyle bir kriter ihtiyacı yoktur. Bir şeye eşya niteliğini veren onun ekonomik bir niteliğe sahip olmasından ziyade bir ihtiyaca cevap vermesidir.⁴²⁶

⁴²¹ Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 7.

⁴²² Sirmen, s. 7.

⁴²³ İsviçre Medeni Kanununa 04.01.2002 tarihinde eklenen 641/a maddesiyle hayvanların eşya olmadığı belirtilmiştir. Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 10.

⁴²⁴ Sirmen, s. 8.

⁴²⁵ Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 8.

⁴²⁶ Sirmen, s. 8.

TTK 127 maddesi ile “taşınır” ve “taşınmaz” eşyaların ticaret şirketlerine aynı sermaye olarak getirilebileceği kabul edilmiştir.

Taşınır eşya, esasında herhangi bir değişiklik olmadan/zarar vermeden bir yerden başka bir yere taşınabilen eşyalara denir.⁴²⁷ Yer değiştirmenin, kendiliğinden ya da başka bir güç yardımı ile olması eşyanın taşınır eşya olarak nitelendirilmesi açısından önemli değildir.⁴²⁸ Eşyanın taşınabilir nitelikte olup olmaması sadece eşyanın doğal yapısına göre değil, ekonomik yapısına ya da giderdiği ihtiyaçlara göre de değerlendirilir.⁴²⁹ Taşınır bir eşya, bir taşınmaz eşyanın bütünleyici parçası haline gelmesi durumunda, artık taşınır eşya olma niteliğini kaybeder ve taşınmaz mülkiyetine tabi olur. Yine niteliği itibariyle taşınır eşya niteliğinde olan ve ayrıca TTK 938 maddesi hükmüne göre ticaret kanunu uygulaması bakımından taşınır eşya olarak kabul edilen gemi, Türk Gemi Siciline kayıtlı olması halinde artık hakkında taşınır eşyaya ilişkin hükümler uygulanamayacaktır, zira Türk Gemi Siciline kayıtlı gemiler, TTK 996 ve devamı maddelerinde taşınmaz eşyalara ilişkin hükümlere benzeyen özel bir rejime tabi tutulmuştur. Ancak Türk Gemi Siciline kayıtlı olmayan gemiler üzerindeki mülkiyet ve sınırlı ayni haklar yönünden taşınır eşyalara ilişkin hükümler uygulanmaya devam edecektir.⁴³⁰ Yine motorlu taşıt araçları da taşınır eşya statüsünde bulunmasına rağmen, motorlu taşıt araçlarının satış ve devirleri de 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu ile özel hükümlere tabi kılınmıştır. Benzer bir düzenleme 2920 sayılı Sivil Havacılık Kanunu’nun 49. maddesi ile hava araçları için de getirilmiştir.

⁴²⁷ Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 10.

⁴²⁸ Biçkici, s. 38.

⁴²⁹ Sirmen, s. 12.

⁴³⁰ İcra İflas Kanunu’nun 23. maddesine göre gemiler, bu Kanun açısından taşınmaz eşya olarak sayılmakta iken 14.02.2011 tarih ve 27846 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun’un 41/2. maddesi ile bu İİK’ nın 23. maddesi tamamı ile değiştirilerek, bu hüküm yürürlükten kaldırılmıştır.

TMK 762 maddesine göre edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçler de taşınır mülkiyetinin konusunu oluşturmaktadır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken, doğal güçlerin aslında taşınır eşya olarak kabul edilmedikleridir. Eşya niteliğinde bulunmamakla birlikte edinilmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçler hakkında taşınır mülkiyetine ilişkin kurallar uygulanacaktır.

Taşınmaz eşya ise, esasında herhangi bir değişiklik yapmadan/zarar vermeden bir yerden başka bir yere taşınamayan eşyalara denir.⁴³¹ TMK'nın 704 maddesine göre taşınmaz mülkiyetinin konusu; araziler, tapu kütüğünde ayrı sayfaya kaydedilen bağımsız ve sürekli haklar ile kat mülkiyeti kütüğüne kayıtlı bağımsız bölümlerdir. Maddede sayılanlar, TMK 998 maddesi gereğince tapu kütüğüne “taşınmaz” olarak kaydedilecek şeylerdir. TMK'nın 704 maddesinde yapılan sayım, sınırlayıcı nitelikte olup, başka kanunlar bakımından “taşınmaz eşya“ olarak işlem gören eşyalar TMK yönünden taşınmaz eşya olarak kabul edilmezler. Yine TMK hükümlerine göre taşınmaz eşya olarak kabul edilen bir şeyin, başka kanunlar ile taşınmaz hükümleri dışında başka hükümlere tabi tutulması mümkündür. Ancak bu husus, o eşyanın TMK açısından taşınmaz eşya olarak kabul edilmesini engellemez, sadece bu eşyalar yönünden TMK hükümleri değil, özel nitelikteki düzenleme olarak ilgili kanun hükümleri uygulanır. Örneğin bir taşınmaz eşya niteliğinde olan madenler TMK hükümlerine değil, özel bir kanun niteliğinde olan 3212 sayılı Maden Kanunu ile getirilen özel düzenlemelere tabidir.

Eşya kavramı ve TTK'da aynı sermaye olarak kabul edilen taşınır ve taşınmaz eşya kavramlarına ilişkin bu genel açıklamalar çerçevesinde kripto para/varlıkların

⁴³¹ Bıçkıcı, s. 38, Oğuzman/Seliçi/Oktay/Özdemir, s. 10.

hukuki durumu incelendiğinde, kripto para/varlıkların eşyaya ilişkin “kişi ve hayvan dışında bir varlık olma” ve “ekonomik bir değer taşıma”, özelliklerini taşıdığından herhangi bir kuşku bulunmamaktadır.

Eşyaya ilişkin “sınırlandırılmış olma” özelliği yönünden kripto para/varlıkları değerlendirdiğimizde ise, blok zincir sistemi içinde üretilen ve yapılan tüm işlemler silinemeyecek şekilde sisteme kayıt edilen ve sistemde bulunan herkesin erişimine açık olan, sistem içinde açık ve özel anahtar kullanılmak suretiyle transfer edilebilen ve özel anahtarın devri ile el değiştirebilen kripto varlıkların fiziki olarak bir bütünlüğe sahip olmamakla birlikte ekonomik açıdan işlevsel bir bütünlüğe sahip olduğu söylenebilir.⁴³² Yine kripto para/varlıkların birimlere ayrılabilir olması⁴³³ ve sistemdeki her bir kripto para/varlığın diğerinden ayrı olarak belirli şekilde işlemlere konu olması⁴³⁴ “sınırlandırılmış” olma özelliğini karşıladığını göstermektedir.

“Üzerinde fiili ve hukuki hâkimiyet kurma” özelliği yönünden bakıldığında da blok zincir teknolojisinde işlem gören kripto para/varlıklar üzerinde hakimiyet kurulduğu görülmektedir. Kripto para/varlıklar blok zincir sistemi içinde üretilirler ve tüm işlemler de bu sistem içine kaydedilir.⁴³⁵ Bitcoin özelinde kripto para/ varlık cüzdanlarda saklanır ve cüzdanlar aracılığıyla kullanılır. Kripto para/varlık ile işlem yapılabilmesi özel anahtarın üretildiği bir cüzdana ve akabinde bir adrese sahip olunmasına bağlıdır.⁴³⁶ Blok zincir sistemi içinde kripto para/varlıklar çift anahtar ve asimetrik şifrelemeyi kullanır. Şifreleme, matematiksel bir fonksiyonla birbirine bağlı olan özel ve açık anahtarlarla yapılır. Bu anahtarlar birbirinin tamamlayıcısıdır, zira açık anahtar şifrelemeyi, özel anahtar ise doğrulamayı yapar. Açık anahtar, blok

⁴³² Demirbaş, s. 63.

⁴³³ Canlı Akbaş, s. 149.

⁴³⁴ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 166; Yılmaz, s. 62.

⁴³⁵ Demirbaş, s. 64.

⁴³⁶ Canlı Akbaş, s. 148.

zincir sisteminde paylaşılan ve herkesin görebildiği bir adresken, özel anahtar ise sadece kişiye özel bir şifre işlevi görmektedir.⁴³⁷ Bu nedenle özel anahtar, sahibine kripto para/varlık üzerinde tasarruf imkânı verir. Daha açık bir ifade ile özel anahtar kimde ise kripto para/varlık da o kişiye aittir. Şu hâlde, özel anahtar ile kripto para/varlık üzerindeki hak sahipliği ispat edilebilir.⁴³⁸

Bu noktaya kadar ki özellikleri dikkate aldığımızda kripto paranın “taşınır eşya” olarak kabul edilmesi pekâlâ mümkün olabilecektir. Ancak eşyaya ilişkin “cismani” olma özelliği yönünden kripto para değerlendirildiğinde, kripto para/varlığın elle tutulabilir bir maddi varlığa sahip olduğunu söylemek mümkün değildir.⁴³⁹ Ancak eşyaya ilişkin cismanilik özelliğini açıklarken de belirttiğimiz gibi TMK’da maddi bir varlığa sahip olmaması nedeniyle eşya olarak kabul edilmeyen bazı şeyler hakkında eşyaya ilişkin hükümlerin uygulanması kabul edilmiştir.⁴⁴⁰ Elbette bu noktada, yapılan düzenlemeler ile söz konusu varlıkların, eşya niteliğine kavuşturulmadığı, belirli ihtiyaçların karşılanması, ekonomik hayatın gereklilikleri dikkate alınarak, kanunda yapılan özel düzenleme ile eşyaya ilişkin kimi hükümlerin uygulanması yolunun benimsendiği gözden kaçırılmamalıdır. Ancak iş bu çalışmanın kaleme alındığı tarih itibarıyla ne yazık ki kripto para/varlıklar yönünden mevzuatımızda böyle bir düzenleme bulunmamaktadır. Doktrinde kripto para/varlık özelinde işlem güvenliğini sağlaması yönünden bu tür bir özel düzenleme yapılması

⁴³⁷ Demirbaş, s. 64.

⁴³⁸ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 67.

⁴³⁹ Kıran, s. 2042; Özdemir, G.: *Kripto Paraların Eşya Niteliği*, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2021, C.11, S.1, s. 299. (<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduhfd/issue/63393/938420>, Erişim Tarihi: 01.05.2023).

⁴⁴⁰ TMK 704. maddesi ile bağımsız ve sürekli hakların taşınmaz mülkiyetine konu olabileceği ve 998. madde ile bu hakların tapu siciline kaydedilebileceği, TMK 762. maddesi ile doğal güçlerin taşınır mülkiyetine konu olabileceği; TMK 794/1 ve 795/1. maddeler ile haklar ve alacaklar üzerine intifa hakkı kurulabileceği, TMK 954/1. maddesi ile başkasına devredilebilen alacak ve haklar üzerinde rehin hakkı kurulabileceği hüküm altına alınmıştır.

gerektiğini savunan görüşler olduğu gibi,⁴⁴¹ böyle bir düzenleme beklenmesine gerek olmaksızın TMK 762 madde hükmünün kripto para/varlıklar yönünden kıyasen uygulanmasının mümkün olduğunu ileri süren görüşler⁴⁴² de bulunmaktadır. Yine kimi yazarlar, kripto para/varlıkların TMK’nın yürürlüğe girmesinden sonra ortaya çıkan teknolojik gelişmelerin bir ürünü olduğuna işaret ederek ortada kanun koyucunun öngörmediği bir gelişmeden doğan gerçek bir kanun boşluğu bulunduğunu, bu boşluğun da hâkim tarafından doldurulması gerektiğini belirtmektedirler.⁴⁴³ Ayrıca doktrindeki bir görüşe göre; 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’un 3/1-h maddesinde mal kavramının “*Alışverişe konu olan; taşınır eşya, konut veya tatil amaçlı taşınmaz mallar ile elektronik ortamda kullanılmak üzere hazırlanan yazılım, ses, görüntü ve benzeri her türlü gayri maddi mallar*” olarak tanımlandığından yola çıkılarak, kripto paranın maddi mal olarak olmasa bile gayri maddi bir mal olarak kabul edilmesinin mümkün olduğunu savunmaktadır.⁴⁴⁴

Sonuç olarak, “cismanilik” niteliğini taşıması nedeniyle eşya olarak kabul edilmesi mümkün olmayan⁴⁴⁵, aksine bu yapısı nedeniyle “gayri maddi varlık” olarak değerlendirilen kripto varlıklara, taşınır veya taşınmaz eşyalara ilişkin herhangi bir hükmün uygulanmasına yönelik mevzuatımızda kanun bazında bir düzenleme bulunmadığı, aksine bu konuda bir kanun boşluğu bulunduğu açıktır.⁴⁴⁶ Kanun boşluğunun, hâkim tarafından doldurulması mümkün olmakla birlikte, 16.04.2021 tarihinde TCMB tarafından yayınlanan “*Ödemelerde Kripto Varlıkların*

⁴⁴¹ Canlı Akbaş, s. 149; Demirbaş, s. 63.

⁴⁴² Özdemir, s. 301; Sezgin, s. 73; Yılmaz, s. 61; Walter, A.: *Bitcoin, Libra und sonstige Kryptowährungen aus zivilrechtlicher Sicht*, NJW 2019, s. 3613 vd.

⁴⁴³ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 174-175.

⁴⁴⁴ Canlı Akbaş, s. 149.

⁴⁴⁵ Balıkcı, s. 285.

⁴⁴⁶ Turanboy, s.57.

Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” de “kripto para” yerine “kripto varlık” kavramı kullanılmış ve kripto varlık da “dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıklar” olarak tanımlanmıştır. Yönetmelikle kripto para/varlıkların bir ödeme ve değişim aracı olarak kullanılmasının yasaklanmasının amaçlanması karşısında, kanun boşluğunun doldurulması suretiyle kripto para/varlıkların taşınır veya taşınmaz eşyalara ilişkin hükümler çerçevesinde ticaret şirketlerine sermaye olarak konulmasının mümkün olmayacağı değerlendirilmektedir.

B-Kripto Para/Varlıkların Menkul Kıymetler Olarak Değerlendirmesi

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 3/1-o maddesine göre menkul kıymet; *“para, çek, poliçe ve bono hariç olmak üzere; paylar, pay benzeri diğer kıymetler ile söz konusu paylara ilişkin depo sertifikaları ile borçlanma araçları veya menkul kıymetleştirilmiş varlık ve gelirlere dayalı borçlanma araçları ile söz konusu kıymetlere ilişkin depo sertifikalarını”* ifade eder. Kanun, bu maddede menkul kıymetlere bir tanım getirmek yerine, sayma yöntemi ile hangi senetlerin menkul kıymet olarak kabul edileceğini belirtmiştir.⁴⁴⁷

Bir sermaye piyasası aracının menkul kıymet olarak kabul edilebilmesi için öncelikle o aracın sahibine ortaklık veya alacaklılık hakkı sağlaması, belli bir meblağı temsil etmesi, yatırım aracı olarak kullanılması, sahibine dönemsel bir getiri

⁴⁴⁷ Çağlak, M.: Sermaye Piyasası Araçlarının Haczi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s. 26; Demirbaş, s. 148.

sağlaması, misli nitelikte olması, seri halde çıkarılması, içerdği ibarelerin aynı olması gerekir.⁴⁴⁸

Bir menkul kıymet olan borçlanma araçlarının kapsamına ihraççıların Borçlanma Araçları Tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyerek ihraç ettikleri tahviller, paya dönüştürülebilir tahviller, değiştirilebilir tahviller, finansman bonoları, kıymetli maden bonoları ve Borçlanma Araçları Tebliği'nin 34. maddesi çerçevesinde niteliği itibari ile borçlanma aracı olduğu Sermaye Piyasası Kurulunca kabul edilen sermaye piyasası araçları girmektedir.⁴⁴⁹

Bir borçlanma aracı olan tahviller, devlet veya özel şirketlerin uzun veya orta vadeli fon ihtiyacını karşılamak için çıkartılır.⁴⁵⁰ Borçlanma Araçları Tebliği'nin (VII-128.8) 3/1-m maddesine göre tahvil; *“İhraççıların bu Tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip sattığı ve nominal değerinin vade tarihinde veya vade tarihine kadar taksitler halinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren, vadesi 365 gün veya daha uzun olan borçlanma aracını”*; 3/1-l maddesine göre paya dönüştürülebilir tahvil; *“İhraççı ortaklığın sermaye artırımını suretiyle çıkaracağı paylara veya izahnamede veya ihraç belgesinde belirtilen esaslar çerçevesinde temin edilen ihraççı paylarına dönüştürme hakkı veren borçlanma aracını”* ve nihayet 3/1-d maddesine göre değiştirilebilir tahvil de *“İhraççı tarafından çıkarılan ve payları borsalarda işlem gören diğer ortaklıklara ait paylarla değiştirme hakkı veren borçlanma aracını”* ifade eder. Tahvil, tahvil çıkarana her tahvil için belirlenen vade tarihinde tahvil sahibine belirli bir ödemede bulunma yükümlülüğü getirir. Tahvil

⁴⁴⁸ Demirbaş, s. 149,150.

⁴⁴⁹ Borçlanma Araçları Tebliği'nin (VII-128.8) 18.02.2017 tarih ve 29983 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan değişiklik ile değiştirilen m. 3/1-c.

⁴⁵⁰ Çağlak, s. 44; Demirbaş , s. 155.

alan ise bedelini ödediği andan itibaren anapara ve faiz alacağı hakkına sahip olur.⁴⁵¹

Tahvil alanın bunun dışında tahvil çıkarandan isteyebileceği başka bir hakkı yoktur.

Tahvil, tahvil alana yönetsel haklar tanımaz. Daha açık bir ifade ile sahibine herhangi bir ortaklık hakkı tanımaz.⁴⁵²

Borçlanma Araçları Tebliği'nin (VII-128.8) 3/1-b maddesine göre finansman bonusu;" *İhraççıların bu Tebliğ hükümlerine göre borçlu sıfatıyla düzenleyip sattığı ve nominal değerinin vade tarihinde veya vade tarihine kadar taksitler halinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren, vadesi 30 günden az 364 günden fazla olmayan borçlanma aracını*"; 3/1-ı maddesine göre kıymetli maden bonoları "*Kıymetli madenin işlem gördüğü borsalara üye olan kıymetli maden aracı kurumlarının belli miktarda kıymetli maden cinsinden ihraç ettikleri ve nominal değerinin vade tarihinde yatırımcıya geri ödenmesi taahhüdünü içeren, vadesi 30 günden az 364 günden fazla olmayan borçlanma aracını*" ifade eder.

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılarak 09.01.2014 tarih ve 28877 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Varlığa ve İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler Tebliği'nin (III-58.1) 3/1-ü maddesine göre varlığa dayalı menkul kıymetler, (VDMK), "*Varlık finansmanı fonu veya ipotekli varlık fonunun devralacağı varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen*" menkul kıymettir.

Menkul kıymetlerin, aynı sermaye yeterliliği noktasında elbette hareket noktamız TTK 127 maddede belirtilen "devredilebilirlik" ve "nakden değerlendirilebilirlik" kriterleridir. Menkul kıymetler aslında bir malvarlığı değeri olarak aslında "devredilebilme" ve "nakden değerlendirilebilme" niteliklerine

⁴⁵¹ Çağlak, s. 47.

⁴⁵² Demirbaş, s. 155.

sahiptirler.⁴⁵³ Bu başlık altında incelediğimiz borçlanma senetleri, kendisini çıkartan kurum veya şirkete, her borçlanma senedi için belirlenen vade tarihinde borçlanma senedi sahibine belirli bir ödemede bulunma yükümlülüğü getirirken, sahibine ise bedelini ödediği andan itibaren anapara ve faiz alacağı hakkı vermektedir. Daha açık bir ifade ile borçlanma araçlarının içeriğinde “bir alacak hakkı” bulunmaktadır. Bu noktada genel olarak ticaret şirketleri yönünden aynı sermaye olarak getirilmelerinde hukuki bir engel bulunmamakla birlikte TTK 342 ve 581.maddeleri çerçevesinde anonim şirketler ve limited şirketler yönünden vadesi gelmemiş alacakların aynı sermaye yeterliliğinin bulunmadığı ileri sürülecektir, zira borçlanma senetleri doğal yapıları gereği bir vade içermektedir.

Bu noktada, bir menkul kıymet olarak borçlanma senetlerinin “sermaye piyasası aracı” olma niteliğinden de bahsetmek yerinde olacaktır. 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’nun 3/1-ş maddesine göre sermaye piyasası araçları *“Menkul kıymetler ve türev araçlar ile yatırım sözleşmeleri de dâhil olmak üzere Kurulca bu kapsamda olduğu belirlenen diğer sermaye piyasası araçlarını”* ifade eder. Kanunun 2. maddesine göre *“Sermaye piyasası araçları, bu araçların ihracı, ihraççılar, halka arz edenler, sermaye piyasası faaliyetleri, sermaye piyasası kurumları, borsalar ile sermaye piyasası araçlarının işlem gördüğü diğer teşkilatlanmış piyasalar, piyasa işleticileri, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği, Türkiye Değerleme Uzmanları Birliği, merkezî takas kuruluşları, merkezî saklama kuruluşları, Merkezî Kayıt Kuruluşu ve Sermaye Piyasası Kurulu bu Kanun hükümlerine tabidir.”* Yine 1 maddeye göre bu kanunun amacı *“sermaye piyasasının güvenilir, şeffaf, etkin, istikrarlı, adil ve rekabetçi bir ortamda işleyişinin ve*

⁴⁵³ Çağlak, s. 100.

gelişmesinin sağlanması, yatırımcıların hak ve menfaatlerinin korunması için sermaye piyasasının düzenlenmesi ve denetlenmesidir.” Şu durumda menkul kıymetler, sadece alacak hakkını içeren senetler değil, aynı zamanda bir yatırım aracıdır. Bir yatırım aracı olmaları nedeniyle de menkul kıymet borsalarında da işlem görmektedirler. Bu durumun menkul kıymetlere “kolayca nakde çevrilebilme” niteliği sağladığı açıktır. Borsada işlem gören bir menkul kıymetlerin, sadece alacak haklarına ilişkin hükümlere tabi tutulması ve TTK 342 ve 581. maddelerinde yer alan” vadesi gelmemiş alacak” yasağı gereğince aynı yeterliliğinin olmadığı kabul edilmesi, bu niteliklerinin göz ardı edilmesi sonucunu doğuracaktır⁴⁵⁴ ki bunun da TTK’nın 127 madde lafzına uygun olmadığını düşünmekteyiz. Alacak hakkı içeren⁴⁵⁵ menkul kıymetlerin, aynı zamanda birer yatırım aracı olmaları nedeniyle ekonomik olarak ayrı bir değere sahip oldukları, ayrıca kolaylıkla nakde dönüştürülebildikleri dikkate alınarak, içerdikleri alacak haklarından bağımsız olarak başka bir rejime tabi tutulmak suretiyle aynı sermaye yeterliliklerinin belirlenmesi gerekmektedir.⁴⁵⁶

Kripto para/varlıkların bir sermaye piyasası aracı olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceklerinin belirlenmesinden önce kripto para/varlıkların arzı üzerinde durulması gerekecektir. Kripto para/varlıkların arzı (ICO),⁴⁵⁷ belirli bir projeye sermaye sağlamak amacıyla oluşturulan kripto para/varlıkların, blok zincir sistemi üzerinden akıllı sözleşmeler kullanılmak suretiyle yatırımcılara sunulmasıdır.⁴⁵⁸ ICO, basit anlatımla bir fon toplama yöntemi olup, klasik fon

⁴⁵⁴ Çonkar, s. 308-310.

⁴⁵⁵ Bu ibare ile SPK 3/1-o maddesinin ikinci alt bendinde belirtilen menkul kıymetler kast edilmektedir.

⁴⁵⁶ Çonkar, s. 309.

⁴⁵⁷ İlk ICO Mastercoin’dir.

⁴⁵⁸ Demirbaş, s. 92.

toplama yönteminden farklı olarak burada kripto para/varlık kullanılmaktadır.⁴⁵⁹ Gerçekleştirilecek bir projeye sermaye sağlamak amacıyla çıkarılan kripto para/varlıklar yatırımcılara satılmaktadır.

Whitepaper, ICO için en önemli belge olup, sermaye sağlanan projeye ilişkin tüm ayrıntıların açıklandığı bir rehber adeta izahname ve hatta kamuyu aydınlatma belgesidir.⁴⁶⁰ *Whitepaper*, yatırımcıyı bilgilendiren bir belge olmakla birlikte kripto para/varlığın sermaye piyasası aracı olarak değerlendirilip değerlendirilmemesi aşamasında dikkate alındığı gözden kaçırılmamalıdır. ICO sürecinde, kripto para/varlık alma aslında bir yatırım kararı olup, bir projenin gelecek vaat ettiğine inanarak bunu bir yatırım fırsatı olarak değerlendirerek ICO aracılığıyla kripto para/varlık satın alarak bu sürece katılmaktadırlar.⁴⁶¹

Yatırımcılar ICO sürecinde kripto para/varlıkları ülke veya yabancı ülke parasıyla alabilecekleri gibi kripto para/varlıklar ile de alabilmeleri mümkündür.⁴⁶²

Önceki bölümde kripto para/varlıkların ekonomik/işlevsel açıdan ödeme, hizmet ve varlık tipi kripto para/varlıklar olarak sınıflandırıldıklarını, ancak bu sınıflandırmanın kesin ve net çizgilerle belirlenmiş bir sınırlandırma olmadığını, farklı hukuki düzenlemeler karşısında bu sınıflandırılmanın daralması ya da genişlemesinin mümkün olabileceği açıklanmıştı. Dolayısıyla, kripto para/varlıkların, menkul kıymet olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği konusu her bir kripto para/varlık özelinde ve menkul kıymetin unsurları dikkate alınarak her somut olaya göre yapılmalıdır.

⁴⁵⁹ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 337.

⁴⁶⁰ Demirbaş, s. 97.

⁴⁶¹ Demirbaş, s. 125; Fisch, C./Maslak, C./Vismara, S./Block, J.: *Motives and Profiles of ICO Inventors*, Journal of Business Research 2021, Vol.125, s. 564-576.

⁴⁶² Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 337.

Ödeme ve değişim aracı olarak kullanılan ödeme tipi kripto para/varlıklar, temelinde yatan ekonomik gerçeklik karşısında sermaye piyasası aracı niteliğini taşımazlar.⁴⁶³

Hizmet tipi kripto para/varlıklar ise belirli amaçları karşılamak için sistem üzerinde üretildikleri ve sahibine hizmet veya kullanım gibi belli bir edimden faydalanma imkanı sağlamak için oluşturuldukları için bu tür para/varlıkların menkul kıymet niteliğini gösterebilmesi mümkündür.⁴⁶⁴ Ancak tekrar hatırlatmak isteriz ki, kripto para/varlıklarının sermaye piyasası araçları yönünden değerlendirilmesinde kripto varlıkların işlevleri itibariyle bu şekilde sınıflandırılması tek başına yeterli olmamaktadır. Hukuk sistemlerinin menkul kıymete verdikleri tanımlar kapsamında kripto para/varlığın bu nitelikte olup olmadığının belirlenmesi gerekecektir. Yine bu belirlemenin de her bir kripto para/varlık özelinde ayrı ayrı yapılması gerektiği tartışmasızdır.

Ülkemiz hukuku açısından da kripto para/varlıkların menkul kıymet olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin belirlenmesi sürecinin, kripto para/varlıkların sınıflandırılmasından ayrı olarak, menkul kıymetin unsurlarından hareketle her bir kripto para/varlık özelinde ayrı ayrı yapılması gerektiği açıktır.

Bu noktada öncelikle Borçlanma Araçları Tebliği hükümleri (VII-128.8) dikkate alınarak kripto para/varlıkların, menkul kıymetlerden olan borçlanma aracı niteliğini taşıyıp taşımadığı üzerinde durmak gerekecektir. Borçlanma araçlarından olan tahvil ve bono yönünden yatırımcının karar alırken başvurduğu temel kaynak izahname olup bu izahnamede en yalın ifade ile yatırımcıda o tahvil veya bonoyu

⁴⁶³ Demirbaş, s. 172.

⁴⁶⁴ *Munche Inc.* davasında, üretilen kripto varlığın menkul kıymet niteliğine sahip olduğunun söylenmesinin yeterli olmadığı, ABD özelinde yapılan *Howey* testi çerçevesinde varlığın menkul kıymet niteliği gösterdiğinin kabul edilmesi halinde menkul kıymetlere ilişkin yasalardan faydalanabileceği belirtilmiştir. Demirbaş, s. 167-169.

alma motivasyonunu oluşturan temel bilgiler ve elbette ihraç edenin mali gücü ve finans geçmişine ait bilgiler bulunmaktadır. Bu durumda yatırımcının bir mali/finans okuryazarlığı yaparak elde ettiği bu bilgileri değerlendirmesi ve buna göre yatırım kararı alması gerekecektir. ICO'lar sürecinde ise izahnamenin bu işlevi *whitepaper* ile sağlanmaya çalışılmaktadır.⁴⁶⁵ Ancak, ICO'lar ile aslında henüz gerçekleşmemiş bir projeye sermaye sağlamak için kripto para/varlık oluşturulduğundan, elde edilen fon ile öncelikle bu projenin hayata geçirilmesi için kullanılacaktır. Doğal olarak, bu noktada ihraç edene ait geçmiş mali ve finans bilgileri yer almamaktadır. Yatırımcının, *whitepaper* üzerinden bir değerlendirme yapabilmesi için sadece mali ve finansal bir okuryazarlık yapması yeterli gelmeyecek aynı zamanda teknik bir okuryazarlık da yapabilmesi gerekecektir.⁴⁶⁶ Bu durumun klasik borçlanma araçlarına nazaran yatırımcı için daha büyük bir zorluk taşıdığı tartışmasıdır.

Borçlanma Araçları Tebliği'nin (VII-128.8) 4/2-a maddesine göre yurt içinde yapılacak ihraçlarda ihraç tavanı Türk lirası üzerinden, 4/2-b maddesine göre de yurt dışında yapılacak ihraçlarda ise ihraç tavanı Türk lirası ya da döviz üzerinden tespit edilecektir. Daha açık bir ifade ile borçlanma araçlarından olan bono ve tahvil, yurt içinde ülke parası ile yurt dışında ise ülke parası ya da döviz karşılığında ihraç edilebileceklerdir. Ülkemiz açısından kripto para/varlıkların ülke parası veya döviz olarak kabul edilmediği dikkate alındığında kripto para/varlık karşılığında bir bono veya tahvil ihraç edilmesi de mümkün olmayacaktır.

Tahvil ve bono gibi borçlanma araçlarında ihraç edenin bir geri ödemede bulunma yükümlülüğü bulunmaktadır. ICO'larda ise kripto para/varlıklar kullanıcılara satıldığından, burada teknik olarak kullanıcılardan bir borç alınması söz

⁴⁶⁵ Demirbaş, s. 198.

⁴⁶⁶ Demirbaş, s. 198.

konusu değildir.⁴⁶⁷ Bu nedenle ihraç edenin, belirli bir süre sonunda kripto para/varlıkları geri alma yükümlülüğü de yoktur.

Yine Borçlanma Araçları Tebliği'nin (VII-128.8) 8. madde hükmüne göre, yurt içinde ihraç edilecek borçlanma araçlarının MKK (Merkezi Kayıt Kuruluşu Anonim Şirketi) nezdinde elektronik ortamda kayden ihracı ve bunlara ilişkin hakların hak sahipleri bazında izlenmesi zorunludur. ICO ise tamamen blok zincir sistemi üzerinden akıllı sözleşmeler kullanılmak suretiyle yürütülen bir süreç olup kripto para/varlıklar cüzdan içinde saklanmakta, kripto para/varlık sahipleri de bu cüzdanlar üzerinden hesaplarını takip etmektedir. Dolayısıyla ICO sürecinde, herhangi bir merkezi otorite tarafından kripto para/varlık sahiplerinin izlenmesi söz konusu değildir.⁴⁶⁸ Ayrıca borçlanma araçlarının, yasal ve yetkili kuruluşlar tarafından ihraç edilmesi gerekirken, ICO sürecinde kripto para/varlıkları ihraç eden yönünden böyle bir koşul da aranmamaktadır.

Sonuç olarak ICO'lar aracılığıyla ihraç edilen kripto para/varlıkların, borçlanma araçları olarak kabul edilebilmesi için mevcut hukuki düzenlemeler ile getirilen koşulları sağlamadığı, bu nedenle borçlanma aracı olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı söylenebilir.

Yine konu ile ilgili olarak 27.10.2021 tarih ve 31641 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kitle Fonlama Tebliği (III-35/A.2) hükümlerinin de incelenmesi gerektiği düşünülmektedir. Anılan Tebliğin 4/1-m maddesine göre kitle fonlama⁴⁶⁹; *“Projenin ihtiyaç duyduğu fonu sağlamak amacıyla Kurul tarafından belirlenen esaslar dâhilinde Kanunun yatırımcı tazminine ilişkin hükümlerine tabi*

⁴⁶⁷ Demirbaş, s. 198.

⁴⁶⁸ Demirbaş, s. 199.

⁴⁶⁹ Doktrindeki tanımlar için bkz. Özer, Ş.: Sermaye Piyasası Kanununa Göre Kitle Fonlaması, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 50, 78 vd.

olmaksızın platformlar aracılığıyla halktan para toplanmasını” 4/1-n maddesine göre kitle fonlaması borçlanma aracı “Girişimci veya girişim şirketinin platformlar aracılığıyla sattığı, fonlanan şirketin borçlu sıfatını haiz olduğu ve nominal değerinin vade tarihine kadar taksitler halinde bilgi formunda açıklanan esaslar çerçevesinde yatırımcıya geri ödenmesi esasına dayanan menkul kıymetini” ifade eder. Tebliğin 12/1. madde hükmüne göre, pay dışında herhangi bir sermaye piyasası aracı karşılığında kitle fonlaması faaliyeti yürütülemez.

Bu tebliğ hükümleri karşısında ICO’lar tarafından ihraç edilen kripto para/varlıkların, yetkili otoriteler tarafından çıkarılmaması, borçlanma ilişkisini ve buna bağlı olarak bir geri ödeme taahhüdünü içermemesi nedeniyle bir kitle fonlama aracı olarak kabul edilmesinin söz konusu olmadığı söylenebilir.

Kripto para/varlıkların, varlığa dayalı menkul kıymetler yönünden⁴⁷⁰ değerlendirilmesi aşamasında önceki sayfalarda “kripto para/varlıkların işlevsel olarak sınıflandırılması” başlığı altında incelediğimiz “varlığa dayalı kripto para/varlık” kavramını da göz önünde bulundurmak gerekecektir.

Varlığa dayalı kripto para/varlıklar, blok zincir dışındaki bir malvarlığı değerine dayalı olarak oluşturulan, o malvarlığı değerini temsil eden ve o malvarlığı üzerinde sahiplik hakkı veren kripto para/varlıklardır. Bu kripto para/varlıklar, sistem üzerinden el değiştirebilmekle birlikte, burada el değiştiren gerçek dünyadaki malvarlığı değeri değil onu temsil eden kripto para/varlıktır. Bu nedenle burada en önemli husus, bu kripto para/varlığa bağlı hakların blok zincir sistemi içinde veya gerçek dünyada ileri sürülebilmesi için, kripto para/varlığın temsil ettiği gerçek

⁴⁷⁰ SPK tarafından çıkarılan “Varlığa ve İpoteğe Dayalı Menkul Kıymetler Tebliği’nin (III-58.1) “Kısaltmalar ve Tanımlar” başlıklı 3. maddesinin 1. fıkrasının (ü) bendine göre varlığa dayalı menkul kıymetler (VDMK), “Varlık finansmanı fonu veya ipotekli varlık fonunun devralacağı varlıklar karşılık gösterilerek ihraç edilen” menkul kıymettir.

hayattaki malvarlığı değerin belirl bir yerde ya da kişinin yedinde güvence altında olması gerekir.

Şu hâlde varlığa dayalı kripto para/varlıkların temelinde, bir malvarlığını temsil etme ve onun üzerinde bir sahiplik tanıma söz konusu olup, bir borçlanma ilişkisinden bahsedilemez.⁴⁷¹ Oysa varlığa dayalı menkul kıymetlerin temelinde yatan bir borçlanma ilişkisidir. Blok zincir sistemi içinde VDMK ihracına ilişkin örnekler bulunmakla⁴⁷² ve gelişen teknolojiyle birlikte teknik olarak blok zincir temelinde VDMK ihracı mümkün olmakla birlikte, mevcut hukuki düzenlemeler karşısında çalışmanın kaleme alındığı tarih itibariyle bu kripto para/varlıkların, menkul kıymet olarak nitelendirilmesi söz konusu değildir.⁴⁷³

C- Sermaye Şirketlerine Ait Paylar/Ortaklık Payları ve Kripto Para/Varlıklar

Sermaye şirketleri yönünden pay, temel bir kavramdır. Pay, şirketin kuruluşu aşamasında şirket sermayesinin önceden belirlenmiş bağımsız birimin parçasıdır.⁴⁷⁴ Pay, sahibinin şirkete yaptığı katkısı⁴⁷⁵, yaptığı bu katkının şirket sermayesine oranını, bunun doğal sonucu olarak pay sahibinin o şirketteki ortaklık durumunu ve bu ortaklıktan kaynaklanan hak ve alacaklarını ifade eder.

Sermaye piyasası hukuku açısından pay, SPK tarafından çıkarılan Pay Tebliği'nin (VII-128-1) 4/1/p madde hükmüne göre "*Ortaklığın sermayesini temsil*

⁴⁷¹ Demirbaş, s. 205; İmamoğlu, s. 101.

⁴⁷² Çin Zheshang Bankası tarafından Haziran 2020 tarihinde blokszincir sistemi üzerinden VDMK ihracı gerçekleştirilmiştir. Ayrıntılı açıklama için bkz. Demirbaş, s. 205.

⁴⁷³ Şahin, s. 1995; Turanboy, s.56.

⁴⁷⁴ Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 97.

⁴⁷⁵ Demirbaş, s. 151.

eden ve sahibine ortaklık hakkı veren menkul kıymeti” ifade eder. Tebliğin 4/1-o maddesine göre, ortaklık ifadesi ile kastedilen anonim şirketlerdir.

TTK 127 madde hükmü gereğince kural olarak devredilebilen ve nakden değerlendirilebilme niteliğine sahip olan sermaye şirketlerine ait ortaklık payları ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabilir. TTK hükümlerine göre sermaye şirketleri; anonim şirketler, limited şirketler ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler olup bu şirketlere ilişkin ortaklık paylarının aynı sermaye yeterliliği konusunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

TTK 127 maddede “sermaye şirketlerine ait paylar” denilmek suretiyle şahıs şirketlerine ait ortaklık paylarının aynı sermaye yeterliliğine sahip olmadığını söylemek kanımızca tek başına yeterli değildir, zira TTK 127/1-f maddeye göre devrolunabilen ve nakden değerlendirilebilen her türlü değerın aynı sermaye olarak getirilebileceğinin belirtilmesi karşısında, bu noktada ortaklık paylarının aynı sermaye yeterliliğinin tayini noktasında da bu iki kriterden yola çıkarak değerlendirme yapılması gerektiğini düşünmekteyiz.

Ancak kollektif şirketler yönünden öncelikle TTK 211 madde hükmünün dikkate alınması gerekecektir.⁴⁷⁶ Anılan madde hükmüne göre kollektif şirket, ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacıyla, gerçek kişiler arasında kurulan ve ortaklarından hiçbirinin sorumluluğu şirket alacaklılarına karşı sınırlanmamış olan şirkettir. Kollektif şirketin, gerçek kişiler arasında kurulabilecek bir ortaklık olması gerçekliği karşısında, bir ticaret şirketine, kollektif şirkete ait ortaklık payının aynı sermaye olarak konulması mümkün değildir. Komandit şirket

⁴⁷⁶ Çonkar, s. 146.

yönünden ise TTK 304 madde hükmüne göre⁴⁷⁷ bir tüzel kişinin, komandit şirkete, komanditer ortak olması mümkündür. Aynı durum adi şirketler için de geçerlidir. Dolayısıyla komanditer ortağın ortaklık payı ile adi şirkete ilişkin ortaklık payının, ticaret şirketlerine aynı sermaye olarak getirilmesi noktasında bu yönden bir engel bulunmamaktadır. Ancak “devrolunabilirlik” ve “nakden değerlendirilebilirlik kriterleri” ışığında konunun incelenmesi gerektiğinde, gerek komanditer ortağa ait şirket payı gerekse adi şirkete ait ortaklık payının “nakden değerlendirilebilme” yeteneği ile ilgili bir tereddüt bulunmamakla birlikte “devredilebilirlik” niteliği yönünden konunun biraz daha ayrıntılı değerlendirilmesi gerekecektir. TTK 315 maddeye göre, komanditer ortağın şirket payını başkalarına devredebilmesi diğer ortakların onayına bağlıdır. Diğer ortakların onay vermemesi halinde adi şirketlere ilişkin TBK 632 madde hükmünün uygulanması söz konusu olacaktır. Anılan madde hükmüne göre, adi ortaklığa yeni bir ortak alınması, bütün ortakların rızasına bağlıdır. Böyle bir rıza alınmaksızın, ortaklardan biri tek taraflı olarak üçüncü bir kişiye payını devretmesi halinde, üçüncü kişi ortak sıfatını kazanamayacaktır. Şu hâlde, komandit şirkette komanditer ortağın, adi şirkette adi ortağın payını üçüncü bir kişiye devretmesi diğer ortakların rızasına bağlıdır. Bu bilgiler ışığında, komanditer ortağın ortaklık payı ile adi şirket ortaklık payının “devredilebilirlik” niteliğinin ve dolayısıyla aynı sermaye yeterliliğinin, ancak “diğer ortakların bu devir işlemine rıza vermesi hali” ile sınırlı olduğunu kabul etmek TTK 127/1-a maddesinin lafzı ile de

⁴⁷⁷ TTK 304. maddesine göre; komandit şirket; ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacıyla kurulan, şirket alacaklılarına karşı ortaklardan bir veya birkaçının sorumluluğu sınırlandırılmamış ve diğer ortak veya ortakların sorumluluğu belirli bir sermaye ile sınırlandırılmış olan şirket türüdür. Bu şirkette sorumluluğu sınırlı olmayan ortaklara komandite, sorumluluğu sınırlı olanlara komanditer denir. Şirket yönünden komandite ortakların gerçek kişi olmaları gerekir. Tüzel kişiler ise ancak komanditer ortak olabilirler.

uyumludur.⁴⁷⁸ Ancak, şirket sözleşmelerinde payların devredilemeyeceğine ilişkin açıkça bir hüküm öngörülmüş olması halinde, artık devredilebilirlik unsurundan ve doğal olarak aynı sermaye yeterliliğinden söz edilmesi mümkün olmayacaktır.

TTK 127/1-a maddesi hükmü gereğince kanunda aksine hüküm bulunmadığı takdirde sermaye şirketlerine ait ortaklık paylarının aynı sermaye yeterliliğine sahip olduğu kabul edilmiştir. Bu yönde kanunda aksine bir hüküm bulunması halinde sermaye şirketlerinin paylarının da aynı sermaye olarak getirilmesi mümkün olmayacaktır. Bedeli tamamen ödenmemiş nama yazılı payların devrini şirketin onayına bağlayan TTK 494 maddesi, limited şirketlerde esas sermaye paylarının devir olunması aşamasında ortaklara ve şirkete, önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım hakları tanınmasına ilişkin TTK 577/1-b maddesi, esas sermaye payının devri için ortaklar genel kurulunun onayını arayan TTK 595/2 maddesi ve devralanın ödeme gücünün şüpheli görülmesi nedeniyle istenen teminatın verilmemesi halinde esas sözleşmede hüküm bulunması halinde dahi genel kurulun onay vermeyi reddedeceğine ilişkin 595/6 maddesi hükümlerinin bu kapsamda değerlendirilmesi gerekecektir. Ancak *Çonkar*, sermaye şirketi ortaklık paylarının asıl olarak devredilebilirlik niteliklerine sahip olduğunu, getirilen bu düzenlemelerin ortaklık paylarının bu niteliğini ortadan kaldırmayacağını, sadece bu hükümlerin varlığının onay noktalarında yarattığı belirsizlik nedeniyle sadece bir risk oluşturduğunu ileri sürmüştür. *Çonkar*'ın bu tespitleri genel olarak yerinde olmakla birlikte konunun “sermayenin korunması” ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini, bu noktada bu belirsizliklerin kuruluş aşamasında alınacak bazı tedbirler

⁴⁷⁸ Aksi yönde görüş için bkz. *Çonkar*, s. 147-148.

ile çözümlenmesinin mümkün olabileceğini düşünmekteyiz.⁴⁷⁹ Bu arada, esas sözleşmelerinde açıkça sermaye paylarının devredilemeyeceğine ilişkin hüküm bulunan sermaye şirketlerine dair ortaklık paylarının devredilebilirlik niteliği bulunmadığı için aynı sermaye olarak da konulmasının mümkün olmayacağı açıktır.

Bir şirketin ortaklık payının kripto para/varlık olarak oluşturulup oluşturulamayacağı ya da daha yalın bir ifade ile bir şirketin ortaklık payını kripto para/varlık olarak ihraç edilip edemeyeceğinin, devamında da kripto para/varlık olarak oluşturulan bir ortaklık payının başka bir ticaret şirketine aynı sermaye olarak konulup konulamayacağının değerlendirilmesinde öncelikle üzerinde durulması gereken temel konu, ortaklık hissesini kripto para/varlık şeklinde ihraç edilmesi halinde kripto para/varlığın sahibinin, geleneksel ortaklara ait olan haklara sahip olup olmayacağı noktasında toplanmaktadır.

Bilgili/Cengil; şirket payının kripto para/varlık olarak ifade edilmesinin (payın tokenizasyonu) kripto para/varlık ile şirket paylarının birleşmesi anlamına geldiğini, bu şekilde tokenize edilen paya sahip olanların, geleneksel pay sahipleri gibi şirket ortağı olacaklarını ve onlara tanınan tüm haklara da sahip olacaklarını savunmaktadır.⁴⁸⁰

Demirbaş'a göre ise; teknik olarak şirket ortaklarına tanınan haklara benzer haklar tanıyan bir kripto para/varlık tasarlanması mümkün olmakla birlikte, mevcut hukuki düzenlemeler kapsamında söz konusu kripto para/varlıkların şirket ortaklık

⁴⁷⁹ Bu aşamada alınabilecek tedbirler ve bu kapsamda yapılabilecek işlemler için bkz. Çonkar, s. 150-152.

⁴⁸⁰ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 330 vd; Maute, L.: "Kryptotoken in Rechtsverkehr", Rechtshandbuch Kryptowerte, Blockchain/Tokenisierung/Initial Coin Offerings (Hrsg: Maute, Philipp/Maute, Lena/Fromberger, Mathias), München 2020, s. 194; Crone, H.C./Monsch, M./Meisser, L.: "Aktien-Token", GesKR, 2019, s.6-9.

payı yerine ikame edilmesi söz konusu olmadığı söylenebilir⁴⁸¹, zira şirket ortaklık payları, senede bağlanmış olup olmadığına bakılmaksızın serbestçe devredilebilmektedir. Devir, nama yazılı paylarda ciro ve zilyetliğin devri yolu ile gerçekleşirken hamiline yazılı paylarda zilyetliğin devri ile mümkündür. Ancak devrin hüküm ifade edebilmesi için payı devralan tarafından MKK' ya bildirim yapılması zorunludur.⁴⁸² Equity Token'da⁴⁸³ ise pay devirleri, blok zincir sistemi içerisinde akıllı sözleşmeler aracılığı ile yapılmaktadır. Ancak burada devredilen ortaklık payı değil, ortaklık payına bağlı kazanımlar devredilmektedir. Equity Token denemesi olarak adlandırılan Neufond projesinde⁴⁸⁴, blok zincir sistemi içinde kripto para/varlık akıllı sözleşmeler aracılığı ile gerçekleşmekte, ancak daha sonra blok zincir sistemi dışında yapılan devir sözleşmeleri ile işlem yasal hale getirilmektedir.⁴⁸⁵ Yani pay devrine ilişkin şekli unsurlar, blok zincir sistemi içinde yerine getirilemediğinden, işlemin mevcut yasal düzenlemelere uyumluluğu sistem dışında yapılan devir sözleşmeleri ile sağlanmaktadır.

Kanımızca, *Demirbaş*'ın da belirttiği üzere, mevcut hukuki düzenlemeler çerçevesinde Equity Token'lerin, ortaklık payının devrine ve kaydına ilişkin şekli koşulları sağlamasının mümkün olmaması nedeniyle özellikle sermayenin korunması ilkesi de göz önünde bulundurulduğunda, kripto para/varlık şeklinde ihraç edilen ortaklık payının, geleneksel anlamda ortaklık payının yerine ikame edilebileceğini daha açık bir ifade ile ortaklık payını temsil edebileceğini kabul etmek mümkün

⁴⁸¹ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 141; Demirbaş, s. 192.

⁴⁸² 27.12.2022 Tarih ve 70262 Kanunu'nun 32. Maddesi ile Değişik TTK m.489.

⁴⁸³ Equity Token, şirket ortaklık paylarının kripto varlık şeklinde ihracı olarak tanımlanabilir.

⁴⁸⁴ Neufond, Alman hukukuna uyumlu olarak geliştirilen bir kripto varlık olarak lanse edilmektedir. Bloks-zincir sistemi dışında kurulmuş olan şirketin her bir hissesini temsilen 10.000 FTH kripto varlık ihraç edilmiştir. Ayrıntılar için bkz. Demirbaş, s. 194-197.

⁴⁸⁵ Demirbaş, s. 197.

değildir. Bu nedenle böyle bir kripto para/varlığın, başka bir ticaret şirketine aynı sermaye olarak getirilmesi de söz konusu olamayacaktır.

D- Alacak Hakları Yönünden Kripto Para/Varlıkların Değerlendirilmesi

TTK 127 madde hükmüne göre alacak hakları, ticaret şirketlerine aynı sermaye olarak getirilebilir. Alacak hakkı, bir borç ilişkisinde alacaklıya borçludan verme, yapma veya yapmama şeklinde belli bir edimi⁴⁸⁶ yerine getirmesini isteme yetkisi sağlayan haktır.⁴⁸⁷ Alacaklının, alacağını isteme yetkisine “talep hakkı” denilir.

Bir alacak hakkının ticaret şirketlerine aynı sermaye olarak getirebilmesi için, alacak hakkının devredilebilir ve nakden değerlendirilebilir özelliklerine sahip olması gereklidir. Bunun dışında TTK’nın 127 maddede alacak hakkının, şahsi bir edime veya maddi bir edime ilişkin olması aranmadığı gibi vadesi gelmiş (muaccel) veya vadesi gelmemiş (müeccel) bir alacak hakkı olup olmaması üzerinde de durulmamıştır. Önemli olan alacak hakkının devredilebilir ve nakden değerlendirilebilir nitelikte olmasıdır. Alacak hakkı yönünden nakden değerlendirilebilir ile kastedilen, alacak hakkının içerdiği edimin ekonomik bir değer arz etmesidir.⁴⁸⁸

Alacak hakkının içeriği maddi bir edime⁴⁸⁹ (verme) veya şahsi bir edime⁴⁹⁰ (yapma-yapmama) ilişkin olabilir.⁴⁹¹ Maddi edimler bir para borcunun ödenmesi

⁴⁸⁶ Borçlunun borcunun konusuna edim denir. Edim, borçlunun yerine getirmekle yükümlü olduğu davranıştır. Borçlunun davranışları, verme, yapma ve yapmama şeklinde ortaya çıkar. Oğuzman, M.K./Öz M.T.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 1.Cilt, 15. Baskı, 2017, s. 4.

⁴⁸⁷ Oğuzman/Öz, s. 14.

⁴⁸⁸ Çonkar, s. 189.

⁴⁸⁹ Maddi edimin konusu taşınır veya taşınmaz mal, para gibi maddi bir eşyadır. Maddi edimde, borçlu malvarlığından bir şey vermek suretiyle yerine getirir. Eren, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, 17. Baskı, 2014, s. 106.

olabileceği gibi kira sözleşmesinden kaynaklanan bir kullanma hakkına veya bir hakkın temlikine yönelik alacağa ilişkin maddi edimlerin de aynı sermaye olarak şirkete getirilmesi mümkündür.⁴⁹²

Konusu para olan bir alacak hakkının, nakdi sermaye olarak yani para olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. Zira bir para alacağının miktarı, her zaman onun gerçek değerini göstermez. Alacak hakkı alacaklısına, bir alacak hakkı, bu hakkı elde etmesini sağlayacak bir talep hakkı ve alacağını zamanında alamaz ise alacağını tahsil edebilmesini sağlamak amacıyla dava veya icra yoluna başvurma yetkisi verir.⁴⁹³ Alacak hakkının çekişmeli hale gelmesi, alacak hakkına karşı bir defa ileri sürülmüş olması, enflasyonun etkisi ile ödeme tarihinde değerinin azalmış olması ya da borçlunun ödeme güçlüğüne düşmesi nedeniyle tahsil kabiliyetinin azalması ya da tamamen ortadan kalkması gibi alacak hakkının niteliğinden doğabilecek durumlar, para alacağının nakit gibi değerlendirilmesi önündeki en büyük engellerdir.⁴⁹⁴ Bu nedenle konusu para olan alacak hakları, aynı sermaye niteliğindedir ve konusu para olan bir alacak hakkının sermaye olarak taahhüt edilmesi durumunda, aynı sermayeye ilişkin değerlendirme prosedürünün işletilmesi gerekecektir.

Kural olarak, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulacak alacak hakları vadesi gelmiş (muaccel) bir hak olabileceği gibi vadesi gelmemiş (müeccel) alacak hakkı da olabilir.⁴⁹⁵ Muacceliyet alacaklının borçludan ediminin ifasını isteyebileceği, gerektiğinde ifaya zorlamak amacıyla dava açabileceği ya da icra takibi yapabileceği; borçlunun da edimi ifa etmek zorunda olduğu zamanı ifade

⁴⁹⁰ Şahsi edim, borçlunun bedeni veya fikri bir güç ve emek sarfetmek suretiyle yerine getirdiği edimdir. Eren, s. 105.

⁴⁹¹ Anonim ve limited şirketlere ilişkin özellikli durum aşağıda ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

⁴⁹² Çonkar, s. 190.

⁴⁹³ Oğuzman/Öz, s. 17.

⁴⁹⁴ Çonkar, s. 165.

⁴⁹⁵ Anonim ve limited şirketler yönünden konu ayrıca aşağıda incelenecektir.

eder.⁴⁹⁶ Alacaklı, borç muaccel hale gelmeden borçludan bunun ifasını isteyemez. Temel ilke, bir borcun vadeye bağlanmamasıdır. Ancak borç bir vadeye bağlanmış ise alacaklı borcun ifasını ancak vadesi gelince talep edebilecektir. Borcun vadeye bağlanması, tarafların anlaşmasına veya işin niteliğine ya da kanun hükmüne dayanabilir.⁴⁹⁷ Kural olarak vade, muacceliyet gününü belirlemekle birlikte bazı hallerde alacağın doğduğu anı da belirleyebilir. Doğumu ve muacceliyeti vadeye bağlanan alacaklara vadeli (müccel) alacak denir.⁴⁹⁸

Kural olarak bir pay sahibi, borçlusu üçüncü bir kişi olan alacak hakkını ticaret şirketine aynı sermaye olarak getirebilir. Ancak bu noktada önemli olan, söz konusu alacak hakkının devredilebilir nitelikte olmasıdır. TBK'nın 183/1 madde hükmüne göre; *“Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.”* Şu hâlde, alacak hakkının devredilebilmesinde sözleşmeden, kanundan (TMK 25/4⁴⁹⁹, TBK 322/2⁵⁰⁰, 366/1⁵⁰¹, 380/2.⁵⁰² maddelerinde borçlunun rızasının alınması şartı aranmaktadır) veya işin niteliğinden kaynaklanan bir engel bulunması halinde, borçludan yazılı izin alınmadıkça söz konusu bu hakların devredilebilmesi mümkün olmadığından, bu alacak hakkının aynı sermaye yeterliliğine sahip olduğu söylenemeyecektir.

Borçlusunun bizzat pay sahibi olduğu bir alacak hakkının, aynı sermaye yeterliliği ise oldukça tartışmalı bir konudur. Alman hukukunda, pay sahibinin

⁴⁹⁶ Eren, s. 946.

⁴⁹⁷ Oğuzman/Öz, s. 316.

⁴⁹⁸ Arıcı, s. 320.

⁴⁹⁹ TMK 25/4. maddesine göre; *“Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez.”*

⁵⁰⁰ TBK 322/2. maddesine göre; *“Kiracı, konut ve çatılı işyeri kiralalarında, kiraya verenin yazılı rızası olmadıkça, kiralananı başkasına kiralayamayacağı gibi, kullanım hakkını da devredemez.”*

⁵⁰¹ TBK 366/1. maddesine göre *“Kiracı, kiraya verenin rızası olmaksızın kiralananı başkasına kiraya veremeyeceği gibi, kullanım ve işletme hakkını da başkasına devredemez. Ancak kiracı, kiralanda bulunan bazı yerleri, kiraya veren için zarar doğuracak bir değişikliği gerektirmemek koşuluyla kiraya verebilir.”*

⁵⁰² TBK 380/2. maddesine göre *“Ödünç alan, ödünç konusunu başkasına kullanıramaz.”*

malvarlığından şirkete devredilen bir malvarlığı değerinin olmayıp, borçlu tarafından yapılan işlemin şirkete karşı gelecekte bir ifada bulunma taahhüdü olduğu gerekçe gösterilerek bu tür alacak haklarının aynı sermaye yeterliliğine sahip olmadığı kabul edilmiştir.⁵⁰³ Doktrinde *Arıcı*; borçlusunun bizzat pay sahibi olduğu bir alacağın sermaye olarak taahhüt edilmesine bir engel durumun bulunmadığını ifade ederken⁵⁰⁴ *Çonkar* ise haklı olarak, borçlusunun bizzat pay sahibi olduğu, bir para borcunu içeren alacak hakkının sermaye olarak getirilmesinin esasında pay sahibi tarafından ortaklığa karşı bir miktar paranın muaccel olarak borçlanması, dolayısıyla nakdi bir sermaye koyması anlamına geldiğini, bu durumda da artık aynı bir sermaye konulması yerine nakdi bir sermaye konulmasından söz edilmesi gerektiğini, borçlusunun pay sahibi olduğu alacak hakkının konusunun paradan başka bir şeyin mülkiyetinin kazandırılması olması halinde de müeccel alacaklar yönünden TTK 342/1 maddede yer alan yasaklama karşısında ortaya çıkan durumun “bizzat alacağın konusunun ortaklığa getirilmesi” olarak nitelendirilmesi gerektiğini, borçlusunun bizzat pay sahibi olduğu alacak hakkının para veya paradan başka bir şeyin temliki dışındaki edimlere (örneğin pay sahibinin sahibi olduğu taşınmaz üzerinde ticaret şirketi lehine kullandırma borcu altına girmesi gibi) ilişkin olması halinde, bu alacak hakkının aynı sermaye olarak kabul edilebileceğini savunmaktadır.⁵⁰⁵ Kanımızca, borçlusunun bizzat pay sahibi olduğu bir alacak hakkının aynı sermaye yeterliliğine sahip olup olmadığını değerlendirirken, alacak hakkının konusu olan edimin niteliğine dikkat edilmelidir. Alacak hakkının konusunun para olması halinde, alacak hakkının aynı sermaye olarak konulmasından bahsedilemeyecektir. Alacak hakkının para veya bir eşyanın mülkiyetinin devri dışında bir edimi içermesi durumunda ise,

⁵⁰³ *Çonkar*, s. 183.

⁵⁰⁴ *Arıcı*, (Alacak), s. 61 vd.

⁵⁰⁵ *Çonkar*, s. 182-186.

alacak hakkının borçlusunun bizzat pay sahibi olmasının önünde hukuki bir engel olmadığı düşünülmektedir.

Borçlusunun şirket olduğu bir alacak hakkının başka bir ifade ile pay sahibinin şirketten olan bir alacağının, anonim şirkete sermaye olarak getirilmesi mümkündür, zira bu durumda, şirketin pasifinde yer alan bir unsur azalacak, bunun karşılığında aktifinde de aynı miktarda bir artış meydana gelecektir.⁵⁰⁶ Pay sahibinin şirketten olan alacağının sermaye olarak kabul edilmesiyle bir yandan şirket pay sahibine olan borcunu ödemekten kurtulmakta, pay sahibi de alacağını şirket sermayesine dönüştürmek suretiyle sermaye koyma borcunu ifa etmiş bulunmaktadır. Şirket borçlarının ya da pay sahibinin şirketten olan alacağının sermayeye dönüştürülmesi daha yalın bir ifade ile sermaye koyma borcunun takas yöntemi ile ödenmesinde çözümlenmesi gereken husus, şirketten olan alacağın nakdi sermaye mi yoksa aynı bir sermaye olarak mı nitelendirileceği noktasında toplanmaktadır, zira, şirketten olan alacağın aynı sermaye olarak nitelendirilmesi durumunda anonim ve limited şirketler yönünden değerlendirme süreci söz konusu olacaktır.

Altaş, bu alacakların aynı sermaye olarak nitelendirilmesi gerektiğini ileri sürerken,⁵⁰⁷ *Yüce* ise; sermaye koyma borcunun takas yoluyla bu şekilde ödenmesinin, nakdi sermaye veya aynı sermaye koyma suretiyle ödeme olarak nitelendirilemeyeceğini, bu ödemenin, nakdi ve aynı sermaye konulması yanında yer alan üçüncü bir ödeme şekli olduğunu savunmaktadır.⁵⁰⁸ *Çonkar* da; borçlusunun şirket olduğu bir alacak hakkının, aynı veya nakdi sermaye olarak

⁵⁰⁶ Çonkar, s. 169.

⁵⁰⁷ Altaş, S.: *Ortaklara Borçlar Anonim ve Limited Şirketlerin Sermaye Artırımında Kullanılabilir mi?*, Vergi Raporu 2014, S. 173, s. 111-116. (<https://www.vergiraporu.com.tr/upImage/org/2014-173-Ortak-Alacaklari-Anonim-Ve-Limited-Sirketlerin-Sermaye-Artiriminda-Kullanilabilir-Mi-Soner-Altas%20.pdf>, Erişim Tarihi: 01.05.2023).

⁵⁰⁸ Yüce, A.A.: *Anonim Şirketlerde Sermaye Borcunun Takas Yoluyla Ödenmesi “Şirket Borçlarının Şirket Sermayesine Dönüştürülmesi”*, Onikilevha Yayınları, İstanbul 2021, s. 55.

değerlendirilmesinin kendi içinde bir takım sorunları barındırdığına işaret ederek, şirket borçlarının sermayeye dönüştürülmesi kurumunun tüm yönleriyle kanunen düzenlenerek kendine özgü bir rejime kavuşturulması gerektiğini ileri sürmektedir.⁵⁰⁹

Pay sahibinin şirketten olan alacağının, şirkete sermaye olarak konulması sürecinde uygulamada yaşanan sorunlar üzerine Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından 15.07.2013 tarihinde hazırlanan görüşte, bu tür alacakların aynı sermaye niteliğinde olduğu ve bu nedenle TTK 343 madde hükmüne göre değerlendirme prosedürüne tabi olduğu belirtilmiştir. Bakanlık İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından 27.09.2013 tarihinde çıkarılan genelgede konu bir kez daha ele alınmış ve bu kez daha açık bir ifade ile pay sahibinin şirketten olan alacağının aynı sermaye niteliğinde olduğu, pay sahibinin şirketten olan alacağının başka bir şirketin kuruluş ve pay artırım sırasında sermaye olarak getirilmek istenmesi halinde TTK 343 madde hükümlerine göre değerlendirme prosedürünün uygulanmasının gerektiği, pay sahibinin şirketten olan alacağının yine aynı şirkette sermaye artımı sırasında aynı sermaye olarak kullanılmak istenmesi halinde ise TTK 343 madde hükmüne göre hazırlanacak bilirkişi raporunun yanı sıra yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir raporu ya da denetime tabi şirketlerde görev yapan denetçinin raporunun da yeterli olduğu belirtilmiştir.⁵¹⁰ Konu ile ilgili olarak farklı uygulamaların varlığının tespit edilmesi üzerine Bakanlık bu kez 02.01.2014 tarihinde Ticaret Sicil Müdürlüklerine gönderdiği yazıda, pay sahibinin şirketten olan alacağının, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir raporu ya da denetime tabi şirketlerde görev yapan denetçinin raporu ile sermaye artırımına konu edilebilmesi için, alacağın şirkete nakit olarak verilen borçtan kaynaklanması ve

⁵⁰⁹ Çonkar, s. 169.

⁵¹⁰ Çonkar, s. 171-172.

ibraz edilecek raporda da bu alacağın nakdi borçlanmadan kaynaklandığının açıkça belirtilmesinin gerektiğini, bunun dışında kalan alacaklar bakımından ise TTK 343 madde hükmüne göre işlem yapılması gerektiğine işaret etmiştir.

Yapılan bu düzenlemenin uygulamada yaşanan sorunları pratik ve ivedi bir şekilde çözme amacına yönelik olduğu anlaşılmakla birlikte konuya ilişkin olarak idare tarafından kaleme alınan bir görüş veya genelgeyle düzenleme yapılmasının normlar hiyerarşisine açıkça aykırı olduğu izahtan uzaktır. Genelgenin düzenlenmesine duyulan ihtiyaç, bu konuda kanunda açık bir boşluk olduğunu ve bu boşluğun da hâkimler/mahkemeler tarafından ne yazık ki doldurulamadığını göstermektedir. Kanaatimizce sorunun çözümü bu konu hakkında yapılacak etraflı bir kanun düzenlemesi ile mümkün olabilecektir.

Bir alacak hakkının, anonim ve limited şirketlere ayni sermaye olarak konulabilmesi için, hakkın devredilebilir ve nakden değerlendirilebilir olmasının yani sıra, hakkın maddi bir edime ilişkin olması, ayrıca üzerinde sınırlı bir ayni hak, haciz veya tedbir bulunmaması da gereklidir.

TTK 342 ve 581 madde hükümlerine göre hizmet edimleri ve kişisel emeğin, anonim şirketler ile limited şirketlere sermaye olarak getirilmesi hukuken mümkün olmadığından, ayni sermaye olarak getirilmek istenen alacak hakkının kural olarak şahsi bir edime ilişkin olmaması gerekmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken “şahsi edim” ile “kişisel emek” kavramının içeriğinin aynı olup olmadığı, bu iki kavramın birbirinin yerine kullanılıp kullanılamayacağıdır. Bir borçlar hukuku terimi olarak “şahsi edim”, aslında borçlunun bedeni veya fikri bir emek sarf etmek suretiyle yerine getirdiği edimdir. Şahsi edim, kendisini yapma-yapmama davranışları şeklinde gösterir. Şahsi edimde, borçlunun kişiliği edimin ifasında önem

arz eder. TTK 342 ve 581 maddelerinde yasaklanan, pay sahibinin ya da üçüncü bir kişinin emeğinin anonim ve limited şirketlere sermaye olarak konulmasıdır. Maddelerde yer alan “kişisel emek” kavramı, aslında yine aynı maddelerde yer alan “hizmet edimleri” kavramıyla birlikte değerlendirilmelidir.⁵¹¹ Bu noktadan bakıldığında, “şahsi edim”; “kişisel emek” ve “hizmet edimleri” kavramlarını kapsayan bir üst kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak TTK 342 ve 581 maddelerinde yasaklanan şeyin “hizmet sözleşmesine ilişkin/hizmet sözleşmesinden kaynaklanan” şahsi edimlerin sermaye olarak konulması olduğu kabul edilecektir. Şahsi edimin bu içerikte kabul edilmesi halinde eser sözleşmesinden kaynaklanan bir edimin de anonim ve limited şirketlere sermaye olarak getirilmesi mümkün olacaktır.

Öğretide yapmama edimini içeren bir alacak hakkının aynı sermaye yeterliliği konusunda tartışmalar bulunmaktadır. Bazı yazarlar; yapmama edimini içerir alacak hakkının devredilebilir ve nakden değerlendirilebilir nitelikte olması koşuluyla, bu hakların aynı sermaye olarak yeterli kabul edilmesinde herhangi bir engel bulunmadığını savunurken⁵¹², bazı yazarlar da şahsi edim niteliğindeki yapmama edimine (örneğin şirketle rekabet etmeme) ilişkin alacakların sermaye olarak getirilemeyeceğini ileri sürmektedirler.⁵¹³ Kanımızca, yapmama edimlerinin özellikle sözleşmeden doğan yapmama edimlerinin daha çok ekonomik faaliyetlerin sınırlandırılması sonucunu doğurduğu⁵¹⁴ dikkate alındığında, şirketle rekabet etmeme edimi içerir alacak hakkı sahibi yönünden bu durumun ekonomik bir değer ifade etmesi karşısında, ekonomik bir değer içeren böyle bir alacak hakkının da aynı

⁵¹¹ Çonkar, s. 192.

⁵¹² Çonkar, s. 193.

⁵¹³ Kaya, s. 33.

⁵¹⁴ Eren, s. 103.

sermaye yeterliliğine sahip olduğu düşünülebilirse de, TBK'nın 183/1 madde hükümleri karşısında bu sözleşmeden doğan alacak hakkının devredilebilir olma niteliğinden yoksun olması nedeniyle hakkın aynı sermaye olarak kabul edilmesi mümkün olmayacaktır.

TTK 342 ve 581 maddeleri, TTK 127 maddeden farklı olarak, anonim ve limited şirkete sermaye olarak konulmak istenen alacak hakkının vadesi gelmiş bir alacak hakkı olması koşulunu getirmiş, vadesi gelmemiş alacakların anonim ve limited şirketlere sermaye olarak getirilemeyeceğini açıkça hükme bağlamıştır. Öğretide bu konuda aksi görüşler bulunmakla birlikte⁵¹⁵ kanunun bu açık hükümleri karşısında, vadesi gelmemiş alacakların anonim ve limited şirketlere aynı sermaye olarak getirilmesi hukuken mümkün değildir.

Bir alacak hakkına dayalı olarak bir kripto para/varlığın oluşturularak ihraç edilmesi ve hatta ikincil piyasada da bu kripto para/varlığın devredilebilmesi mümkündür. Devir sözleşmesinin niteliği ise, devir karşılığı alınan şeye göre değişir. Devir karşılığı fiyat para alınmış ise bir satım sözleşmesinden, başka bir eşya ya da kripto para/varlık alınmış olması halinde ise trampa sözleşmesinden bahsedilecektir. Alacak hakkının kripto para/varlığa bağlanması hali genellikle hizmet tipi kripto para/varlıklarda ve yatırım tipi kripto para/varlıklarda söz konusu olur.

⁵¹⁵ Arıcı, nakit dışı bir sermayenin bütün özelliklerini taşıyan vadeli alacağın özel bir kanun hükmü ile sermaye olarak konulmasının yasaklanmasının hukuk politikası açısından yerinde olmadığı gibi, kaynak kanunlarda da bu yönde bir yasaklama bulunmadığını, vadeli alacağın vade tarihinde tahsil edilememe riskinin nakdi sermaye borcunun vadeye bağlanması durumunda var olan riskten farklı olmadığını, işin niteliği gereği tatmini zamana yayılan bir kısım hakların (faydalanma ve kullanma gibi) sermaye olarak konulmasına izin verilip vadeli alacakların yasaklanmasının tutarlı olmadığını ve son olarak değerlendirme prensipleri açısından da vadeli alacağın değerini takdir etmenin mümkün olduğunu belirterek, söz konusu yasaklamanın yerinde olmadığını savunmaktadır. Arıcı, s. 334-335; Yine Çonkar da, devredilebilir ve nakden değerlendirilebilirliği noktasında karakteristik bir engel taşımayan bir malvarlığı değeri olarak vadesi gelmemiş alacakların, aynı sermaye yeterliliğinin reddedilmesinin haklı bir gerekçesi olmadığını belirterek Arıcı ile benzer eleştirilerde bulunmuştur. Çonkar, s. 157-164.

Alacağa bağlanan kripto para/varlıklarda, alacak hakkı ile kripto para/varlık, kripto para/varlık üzerinde birleşmez. *Bilgili/Cengil'e göre*; bu tür kripto para/varlıklarda, alacak hakkı ile kripto para/varlık birbirinden bağımsız olarak yan yana durur. Kripto para/varlık ve alacak, kendi kurallarına göre devredilir. Bu nedenle bu kripto para/varlıklar bir tür alacak senedi olarak da açıklanabilir. Adi senet, teşhis senedi veya ibraz senedi şeklinde oluşturulabilecek bu kripto para/varlıklar kıymetli evrak niteliğinde olmadıkları için, kural olarak kripto para/varlığın bağlı olduğu alacak hakkı, kripto para/varlıktan bağımsız olarak devredilir. Ancak, bunun aksinin kararlaştırılması yani alacak hakkının devrinin, kripto para/varlığın devri koşuluna bağlanması mümkündür. Kripto para/varlıkların blok zincir sistemi üzerinde oluşturulması ve sıklıkla el değiştirmesi gerçekliği karşısında kripto para/varlık piyasasında, kripto para/varlığın dayanağı olan alacak hakkının kripto varlığın devri ile gerçekleşmesi yönünde örtülü bir anlaşmanın varlığı kabul edilmektedir.⁵¹⁶ Bu halde alacağa bağlı kripto para/varlığın ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilmesi önünde bir engel bulunmayacaktır. Aksi durumda ise “sermayenin korunması” ilkesi karşısında, aynı sermaye olarak nitelendirilmesi mümkün görünmemektedir.

E-Fikri Mülkiyet Hakları Yönünden Kripto Para/Varlıklar

Fikri mülkiyet hakkı, maddi nitelikte olmayan varlıklar üzerinde kurulabilen ve özel hukukta doğan mutlak haklardan bir haktır.⁵¹⁷ Ancak fikri mülkiyet hakkı bir diğer mutlak hak olan mülkiyet hakkından farklı olarak, tescili tekrar edilmek

⁵¹⁶ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 154, Maute,135-136.

⁵¹⁷ Kılıçoğlu, A.M. Fikri Haklar, Turhan Kitapevi, Ankara 2018, 4. Baskı, s. 1-2.

şartıyla marka hariç olmak üzere geçerliliği belli bir süre ile sınırlandırılmış haktır.⁵¹⁸

Daha açık bir ifade ile fikri mülkiyet haklarında esasen sınırlı bir koruma süresi söz konusudur.⁵¹⁹ Fikri mülkiyet hakları, belirtilen süreler içinde korunur; yani bu süreler içinde geçerlidirler. Bu haklar inhisarı nitelikte olup kullanılması sahibinin iznine tabidir.⁵²⁰

Fikri mülkiyet hakkının konusu, maddi varlık olmayan fikir, ürün ya da çaba yani gayri maddi varlıktır.⁵²¹ Fikri mülkiyet hakları⁵²² telif hakları ve sınai haklar olmak üzere iki ana gruba ayrılır.⁵²³

Telif hakları⁵²⁴ ile kastedilen fikir ve sanat eserleri⁵²⁵ üzerindeki haklardır. Fikir ve sanat eseri olarak kabul edilen eserler; ilim ve edebiyat eserleri⁵²⁶, musiki eserleri, güzel sanat eserleri, sinema eserleri, ile işlenme⁵²⁷ ve derlemelerdir. Eser sahibi, o eseri meydana getirendir. İşleme ve derlemenin sahibi ise, asıl eser sahibinin hakları saklı kalmak kaydıyla onu işleyendir.

⁵¹⁸ Suluk, C./Karasu, R./Nal, T.: Fikri Mülkiyet Hukuku, Seçkin Yayınevi, 6. Baskı, Ankara 2022, s. 2.

⁵¹⁹ Kılıçoğlu, s. 3.

⁵²⁰ Tekinal, Ü.: Fikri Mülkiyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, 5. Baskı, İstanbul 2012, s. 5; Suluk/Karasu/Nal, s. 3.

⁵²¹ Pınar, H.: *Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye*, İstanbul Ticaret Odası, Y.No: 2004-71, İstanbul 2004, s. 15. ([https://kutuphane.ito.org.tr/yordam/?p=1&dil=0&fq\[\]=kunyeKurumYayini_str:%22X%22&fq\[\]=kunyeYayinTarihi_str:%222004%22&fq\[\]=kunyeYazar_str:%3A%22Pinar%2C+Hamdi%22](https://kutuphane.ito.org.tr/yordam/?p=1&dil=0&fq[]=kunyeKurumYayini_str:%22X%22&fq[]=kunyeYayinTarihi_str:%222004%22&fq[]=kunyeYazar_str:%3A%22Pinar%2C+Hamdi%22), Erişim Tarihi: 23.07.2023); Tekinalp, s. 6.

⁵²² Bu kavram bir üst kavram olup fikir ve sanat eserlerine (bilgisayar programları ve veri tabanları dahil) marka, patent, faydalı model, tasarım, coğrafi ad ve işaretler, entegre devre topografyaları ve ıslahçı haklarını içermektedir. Tekinalp, s.3.

⁵²³ Suluk/Karasu/Nal, s. 1.

⁵²⁴ Tekinalp, s. 10.

⁵²⁵ 5846 sayılı FSEK 1/B-1-a maddesine göre fikir ve sanat eseri “*Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsullerini*” ifade eder.

⁵²⁶ FSEK 2/1 maddesine göre her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bunların hazırlık tasarımları ilim ve sanat eseri olarak kabul edilir. Pınar, s. 63.

⁵²⁷ FSEK 6 maddesine göre bir bilgisayar programının uyarlanması, düzenlenmesi, yapılması ve yine belli bir maksata göre ve özel bir plan dâhilinde verilerin ve materyallerin seçilip derlenmesi sonucu ortaya çıkan ve bir araçla okunabilen veya diğer biçimdeki veri tabanları da işlenme olarak kabul edilir. Pınar, s. 63.

Eser sahibinin eserler üzerinde mali⁵²⁸ ve manevi⁵²⁹ hakları vardır. 5846 sayılı Kanuna göre eser sahibi olmamakla birlikte, eser sahibinin mali ve manevi haklarına zarar vermemek ve eser sahibinin izni alınmak kaydıyla bağlantılı hak sahiplerinin⁵³⁰ de eser sahibinin sahip olduğu bazı hakları⁵³¹ kullanabilecekleri düzenlenmiştir.

Eser sahibine ve bağlantılı hak sahiplerine tanınan manevi haklar, eser sahibinin veya bağlantılı hak sahibinin eserle olan manevi bağına ilişkindir.⁵³² Eser sahibinin ve bağlantılı hak sahibinin ölümü halinde, manevi haklar miras yoluyla intikal etmez, ancak bunların kullanma yetkisi intikal eder (FSEK m.19). Bu noktada, eser sahibi veya bağlantılı hak sahibinin, manevi hakları kullanma yetkisini bir üçüncü kişiye devretmesinin önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır.⁵³³ Ancak, manevi haklar nitelikleri itibariyle, rehin, hapis ya da cebri icra konusu olamazlar (FSEK m. 62).

Eser sahibi ve bağlantılı hak sahiplerine tanınan mali haklar ise; eser sahibinin veya bağlantılı hak sahibinin eserle olan ekonomik bağlarına ilişkindir.⁵³⁴ Bu haklar, ekonomik bir getirisi olan hak olmaları nedeniyle malvarlığına dahil haklar olup eser sahibinin veya bağlantılı hak sahibinin ölümü ile miras yoluyla mirasçılara intikal

⁵²⁸ İşleme hakkı (FSEK m. 21), çoğaltma hakkı (FSEK m. 22), yayma hakkı (FSEK m. 23), temsil hakkı (FSEK m. 24), yayımlama hakkı (FSEK m. 25) ve satış bedelinden pay talep hakkı (FSEK m. 45); Tekinalp, s.10.

⁵²⁹ Umuma arz yetkisi (FSEK m. 14), eser sahibi olarak tanıtılma yetkisi (FSEK 1 m. 5), eserde değişiklik yapılmasını yasaklama yetkisi (FSEK m. 16) ve eser sahibinin zilyet ve malike karşı ileri sürebileceği haklar (FSEK m. 17); Tekinalp, s.11.

⁵³⁰ Bir eseri özgün bir biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan veya çeşitli biçimlerde icra eden icracı sanatçıların, fonogram yapımcıların ve radyo-televizyon kuruluşlarını ifade eder. Tekinalp, s.13

⁵³¹ İracı sanatçıların sahip olduğu manevi haklar; adının belirtilmesini isteme, icrada değişiklik yapılmasını menetme, icracı sanatçının haklarının kişiliğini zedeleyecek şekilde kullanılması yasağı; mali hakları ise icranın tespit edilmesine izin verme, icrayı çoğaltma, yayma, temsil, umuma iletim, kamunun erişimine sunma; fonogram yapımcısının mali hakları, çoğaltma yayma, temsil ve umuma iletim hakkı; radyo ve televizyon kuruluşlarının yayınlar üzerindeki hakları ise tespit, çoğaltma, yayma, temsil, umuma iletim hakkıdır. Kılıçoğlu, s. 269-278.

⁵³² Kılıçoğlu, s. 235; Tekinalp, s.10.

⁵³³ Suluk/Karasu/Nal, s. 113; Aksi yönde görüş için bkz. Kaya, s. 50

⁵³⁴ Kılıçoğlu, s. 235; Tekinalp, s.10.

edebileceği gibi (FSEK m.63) eser sahibi veya bağlantılı hak sahipleri bu hakları bir başkasına da devredebilirler (FSEK m.48). Eser sahibi veya bağlantılı hak sahibi kendisine tanınan tüm mali hakları bir başkasına devredebileceği⁵³⁵ gibi sadece kullanım hakkını da devredebilir (Asli iktisap).⁵³⁶ Eser sahibinden bu şekilde bir mali hak veya kullanım hakkını iktisap eden kişi de ancak eser sahibinin yazılı izni ile bu mali hakkı veya kullanma yetkisini bir başkasına devredebilir. Eser sahibinin kullanım yetkisini bir başkasına da verebilme hakkını kendisinde tuttuğu hallerde basit ruhsat (ki bu halde hasılat kirasına ilişkin hükümler uygulanacaktır) münhasıran bir kişiye kullanım yetkisinin devri halinde ise tam ruhsat (bu halde de intifa hakkına ilişkin hükümler uygulanacaktır) söz konusu olacaktır.⁵³⁷

Mali haklar, birbirinden bağımsız haklar olup bu haklardan her biri ayrı bir sözleşme ve tasarrufa konu edilebilir ve bu durum diğer hakla ilgili sözleşme veya tasarrufu etkilemez.

Telif haklarını, mülkiyet haklarından ayıran en önemli özellik, bu hakların sağladığı korunmanın belli bir süreyle sınırlandırılmasıdır. FSEK 26 maddeye göre, eser sahibine tanınan mali haklar zamanla sınırlıdır. Manevi haklar yönünden ise bir korunma süresi getirilmemiştir. Eser sahibine tanınan mali haklara ilişkin koruma süresi eser sahibinin yaşadığı sürece ve ölümünden itibaren yetmiş yıl devam eder.⁵³⁸

Bu noktada aynı sermaye yeterliliği yönünden eser sahibinin ve bağlantılı hak sahiplerinin sahip olduğu manevi ve mali hakları irdelediğimizde, manevi hakların “nakden değerlendirilebilme” yeteneğine sahip olmadıkları gibi kural olarak devredilebilir olmadıkları dikkate alındığında, manevi hakların aynı sermaye olarak

⁵³⁵ Tekinalp, s. 11.

⁵³⁶ Suluk/Karasu/Nal, s. 114.

⁵³⁷ Kılıçoğlu, s. 236.

⁵³⁸ Tekinalp, s. 11.

getirilmesinin mümkün olmadığını söyleyebiliriz⁵³⁹. Ancak, manevi hakların kullanım yetkisinin devrinin mümkün olması karşısında, bu hususun aynı sermaye olarak değerlendirilebileceği söylenebilir.

Mali haklar, sahibine isteği tarz ve şekilde eserden ekonomik olarak yararlanma ve bu hakkını üçüncü kişilere karşı ileri sürebilme imkânı tanıyan mutlak bir hak⁵⁴⁰ olup doğası gereği “nakden değerlendirilebilme” yeteneğine sahip olduğu ve ayrıca bir başkasına devredilebilme imkanının da bulunması nedeniyle, eser sahibine ait mali hakların ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilmesi mümkün olacaktır. Bu haklar ile tanınan korumanın süreye tabi olması ise bu aynı sermayenin “değerlendirme sürecinde” göz önünde tutulması gereken bir husus olup bu durumun aynı sermaye yeterliliği ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Yine aynı sermaye olarak getirilecek mali hakkın bizzat eser sahibine ait olması da gerekli değildir. Bu hakkı, eser sahibinden devir alan kişi tarafından da hakkın ticaret şirketlerine aynı sermaye olarak konulması mümkündür. Bu noktada eser sahibinin yazılı izninin aranması gerektiği hususu dikkate alınmalıdır.

Yine kullanım hakkı, ruhsat sözleşmesinden kaynaklanan mutlak bir hak niteliğinde olup⁵⁴¹ üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebileceğinden bu hakkın ticaret şirketlerine aynı sermaye olarak konulabileceği kabul edilmelidir. Bu noktada ruhsatın tam veya basit ruhsat olması ya da kullanım hakkının sınırları ve süresi gibi hususlar, kullanım hakkının aynı sermaye yeterliliğine değil, aksine kullanım hakkının aynı sermaye olarak biçilecek değerine ilişkin konulardır.⁵⁴²

⁵³⁹ Yusufoglu, s. 27.

⁵⁴⁰ Yusufoglu, s. 71.

⁵⁴¹ Dinç, s. 73; Kaya, s. 50.

⁵⁴² Çonkar, s. 142, *Kaya*’ya göre fonogram yapımcılarının hakları aynı sermayeye konu olamaz. Bknz. Kaya, s. 49.

Bağılantılı eser sahiplerinin sahip olduğu mali haklarının sermaye yeterliliği konusunda TTK 342 madde gerekçesinde tereddütlü bir ifade bulunmakla birlikte aynı sermaye yeterliliğine ilişkin “nakden değerlendirilebilme” ve “devredilebilme”⁵⁴³ kriterlerine sahip olmaları nedeniyle kural olarak bu hakların da aynı sermaye olarak getirilmesi mümkündür.⁵⁴⁴ TTK 342 madde gerekçesinde yer alan husus bu hakların değerlendirme sürecine ilişkin sorunlar olup, değerlendirme zorluğunun aynı sermaye yeterliliğine engel oluşturması kabul edilemez.

Sınai haklar, sanayi, ticaret ve endüstride kullanılmak üzere fikri bir çaba sonucu yaratılan ürünler üzerindeki haklardır.⁵⁴⁵ 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu’nun “2/1-ı maddesine göre sınai mülkiyet hakkı” *Markayı*⁵⁴⁶, *coğrafi işareti*⁵⁴⁷, *tasarımı*⁵⁴⁸, *patent*⁵⁴⁹ ve *faydalı modeli*⁵⁵⁰” ifade eder.

SMK, sınai haklar konusunda mevzuatımızda yer alan tek kanun değildir. Gerçekten 5147 sayılı Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanun ile orijinal niteliğe sahip entegre devre topoğrafyaları⁵⁵¹ ile 5042 sayılı Yeni Bitki

⁵⁴³ FSEK 80/1 .maddesi ile icracı sanatçıların haklarının devredilebileceği, Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar yönetmeliğinin 23. maddesi ile komşu hak sahiplerinin haklarının devri ve intikali FSEK hükümlerine göre yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

⁵⁴⁴ Aksi görüş için bkz. Kaya, s. 49.

⁵⁴⁵ Kılıçoğlu, s. 5.

⁵⁴⁶ SMK 4 maddesine göre marka, “bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerin diğer teşebbüsün mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini ve sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek nitelikteki işaretlerdir.”

⁵⁴⁷ SMK 34/1 maddesine göre coğrafi işaret “belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş ürünü gösteren” işarettir.

⁵⁴⁸ SMK 55/1 maddesine göre tasarım; “Ürünün tümü veya bir parçasının ya da üzerindeki süslemenin çizgi, şekil, biçim, renk, malzeme veya yüzey dokusu gibi özelliklerinden kaynaklanan görünümüdür.”

⁵⁴⁹ SMK 82 maddesine göre, teknolojinin her alanındaki buluşlara yeni olması, buluş basamağı içermesi, sanayiye uygulanabilir olması şartıyla patent verilir.

⁵⁵⁰ SMK 142 maddesine göre, yeni olan ve sanayiye uygulanabilen buluşlar da faydalı model olarak korunabilecektir.

⁵⁵¹ 5147 sayılı Kanunun 2/1-a maddesine göre entegre devre “Elektronik bir işlevi veya bunun gibi diğer işlevleri yerine getirmek üzere tasarlanmış, en az bir aktif elemanı olan ve ara bağlantılarından bir kısmının ya da tümünün bir parça malzeme içerisinde ve/veya üzerinde bir araya getirilmiş ara veya son formdaki bir ürünü”, entegre devre topoğrafyası ise “Entegre devreyi oluşturan tabakaların üç boyutlu dizilimini gösteren, üretim amacıyla hazırlanmış ve herhangi bir formatta sabitlenmiş görüntüler dizisi olup, her görüntü entegre devrenin üretiminin herhangi bir aşamasındaki yüzeyinin tamamının veya bir kısmının görünümünü” ifade eder.

Çeşitlerine Ait Islahçı Hakların Korunmasına İlişkin Kanunla ıslahçı hakları⁵⁵² tescil belgesi verilerek korunmaktadır.

Sınai hakların, ekonomik bir değere sahip olup bu hali ile aynı sermaye yeterliliği yönünden “nakde değerlendirilebilme” kriterine uygun olduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. “Devredilebilirlik” kriteri yönünden ise konunun SMK 148, 5147 sayılı Kanun’un 17 ve 5042 sayılı Kanun’un 49 madde hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekecektir. SMK 148/1 maddesine göre *“Sınai mülkiyet hakkı devredilebilir, miras yolu ile intikal edebilir, lisans konusu olabilir, rehin verilebilir, teminat olarak gösterilebilir, haczedilebilir veya diğer hukuki işlemlere konu olabilir. Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı hakkı; lisans, devir, intikal, haciz ve benzeri hukuki işlemlere konu olamaz ve teminat olarak gösterilemez.”* Yine 5147 sayılı Kanun’un 17 maddesinde entegre devre topoğrafyası başvurusu ve tescilden doğan hakların, başkasına devredilebileceği⁵⁵³, rehin ve haciz konusu olabileceği hüküm altına alınmış; 5042 sayılı Kanun’un 49 maddesinde de benzer hükümlere yer verilmiştir.

Sınai hakkın devri, sınai hakkın kendisine ilişkin olabileceği gibi kullanım hakkına da ilişkin olabilir. Patent hakkı, entegre devre topoğrafyaları ile 5042 sayılı Kanuna tanınan haklar yönünden, tescil için başvuru hakkının da devri mümkündür. Ayrıca sınai haklar ticari işletmeden bağımsız olarak da devredilebilecektir.⁵⁵⁴

⁵⁵² 5042 sayılı Kanunun 2/1-c maddesine göre, Yeni bir bitki çeşidini ıslah eden veya bulan ve geliştiren kişiye “ıslahçı” denir.

⁵⁵³ Suluk/Karasu/Nal, s. 368.

⁵⁵⁴ Dinç, s. 76.

Sınai hakları kullanım yetkisinin başkasına devri lisans⁵⁵⁵ olarak adlandırılmakta olup⁵⁵⁶ sınai haklar lisans sözleşmesine konu olabilmektedir. Ancak, sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça lisans sahibi (sınai hakkın kullanım hakkını devir alan kişi), bu hakkını bir başka kişiye devredemez. Şu hâlde, coğrafi işaretler ve geleneksel ürünler dışındaki⁵⁵⁷ sınai hakların “devredilebilirlik⁵⁵⁸” niteliğini taşımaları nedeniyle aynı sermaye yeterliliğine de sahip olduklarını kabul etmek gerekecektir.⁵⁵⁹ Telif haklarında belirttiğimiz üzere sınai haklar ile tanınan korumanın belirli bir süreye tabi olması⁵⁶⁰, hakkın aynı sermaye yeterliliğine sahip olmaması sonucunu doğurmayacak, bu durum değerlendirme aşamasında dikkate alınacaktır.

Sınai hak üzerindeki kullanım hakkının (lisans hakkının), aynı sermaye yeterliliği konusunu tayin ederken, bu hakkın sahibine sağladığı yetkilerin göz önünde bulundurulması gerekecektir. Doktrinde bu konuda farklı görüşler bulunmakla birlikte⁵⁶¹, kanunlarda yer alan düzenlemeler ile lisans sahibinin haklarının mutlak bir hak niteliğinde olduğu kabul edilmese dahi SMK ile lisans sahibine tanınan hak ve yetkilere ve nihayetinde bu hak ve yetkilerin belirli koşullar

⁵⁵⁵ Markalar yönünden SMK 24, tasarımlar yönünden SMK 75, patent başvurusu ve patent yönünden SMK 125, faydalı model yönünden SMK 145.maddesi, entegre devre topografyaları yönünden 5147 sayılı Kanunun 18,5042 sayılı Kanunun 50.maddesi; Suluk/Karasu/Nal, s. 369.

⁵⁵⁶ Bu halde de fikri haklardaki tam ruhsat basit ruhsat ile benzer bir durum olarak inhisarı ve inhisarı olmayan lisans söz konusudur. İnhisarı olmayan lisans sözleşmelerinde sınai hak sahibi hakkı kendisi kullanabileceği gibi üçüncü kişilere de kullanım yetkisi verebilir. İnhisarı lisans sözleşmelerinde ise sınai hak sahibi sınai hakkın kullanımını başkasına veremeyeceği gibi bu hakkını devir esnasında açıkça saklı tutmadıkça kendisi de sınai hakkını kullanamaz.

⁵⁵⁷ Kaya, s. 48.

⁵⁵⁸ Sarı, O: Patent Lisans Sözleşmeleri, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 31.

⁵⁵⁹ Dinç, s. 72-79; Uzunallı, S.: Marka Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 104-105.

⁵⁶⁰ Coğrafi işaretler için tanınan koruma süreye tabi olmamakla birlikte tescilli bir markanın koruma süresi başvuru tarihinden itibaren on yıl olup bu süre onar yıllık dönemler halinde yenilenir. Tescilli bir tasarımın koruma süresi ise başvuru tarihinden itibaren beş yıl olup bu süre beşer yıllık dönemler halinde yenilenmek suretiyle toplam yirmibeş yıla kadar uzatılabilir. Koruma süreleri patent için yirmi yıl, faydalı model için on yıl, entegre devlet topografyaları için on yıl ve ıslahatçı hakları için yirmibeş yıl (ağaçlar, asmalar ve patates için otuz yıl) olup bu süreler uzatılamaz.

⁵⁶¹ Doktrinde bu hakkın nisbi hak niteliğinde olduğunu belirten yazarlar olduğu gibi mutlak hakkı olduğunu belirten yazarlarda bulunmaktadır. Bknz. Çonkar, s. 127; Kaya, s. 55; Sarı, s. 58-60.

altında üçüncü kişilere karşı sürülebilme imkânını düzenleyen hükümlerinin de göz ardı edilmemesi gerekecektir.⁵⁶² Ancak SMK 148/5 maddesi hükmüne göre, sınai haklara ilişkin hukuki işlemlerin (bu arada lisans sözleşmesinin) üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi için sicile tescil edilmesi gereklidir. Şu hâlde, sınai haklara ilişkin lisans haklarının aynı sermaye olarak kabul edilebilmesi için lisansın sicile kaydedilmiş olması zorunludur. Lisansın basit ya da inhisarı olması aynı yeterliliği yönünden önemli olmamakla birlikte bu hususun değerlendirilme sırasında göz önünde bulundurulması gerekecektir.⁵⁶³ Lisans hakkı, bir pay sahibinin sahip olduğu bir sınai hak üzerinde ticaret şirketi lehine lisans hakkı tanınması suretiyle sermaye olarak getirilebileceği gibi bir pay sahibi, lisans hakkını da sermaye olarak getirebilir. Ancak bu son halin söz konusu olabilmesi için, lisans sözleşmesinde lisans hakkının üçüncü bir kişiye devredilebileceğine dair açık bir hüküm bulunması gerekir.⁵⁶⁴ Coğrafi işaretler ve geleneksel ürünler dışındaki sınai hakların ve bunların kullanım haklarının anonim ve limited şirketlere sermaye olarak getirilebilmesi için ayrıca bu haklar üzerinde sınırlı aynı hak, haciz ve tedbirin de bulunmaması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.

Fikri mülkiyet haklarının niteliği dikkate alınarak, kripto para/varlıkların fikri mülkiyet hakları yönünden değerlendirilmesinin kripto para/varlığın bir türü olan NFT (*Non-Fungible Token*) üzerinden yapılması gerektiği düşünülmektedir. NFT, Türkçe'ye "eşsiz, benzersiz ve değiştirilemeyen kripto varlık" olarak çevrilebilir.

Blok zincir sisteminde işlem gören bir kripto para/varlık olan NFT, dijital veya gerçek varlıkların sistem içinde temsil edilmesini sağlayan, onların benzersiz

⁵⁶² Çonkar, s. 128; Kaya, s. 55.

⁵⁶³ Çonkar, s. 133; Kaya, s. 55.

⁵⁶⁴ Markalar yönünden SMK 24, tasarımlar yönünden SMK 75, patent başvurusu ve patent yönünden SMK 125, faydalı model yönünden SMK 145.maddesi, entegre devre topografyaları yönünden 5147 sayılı Kanunun 18, 5042 sayılı Kanunun 50.maddesi.

olduğunu ve üzerindeki sahipliği kanıtlayan bir tür sertifika niteliğindedir. NFT, kendine özgü içerikleri ve eşsiz olmaları nedeniyle diğer kripto para/varlıklardan ayrılır.

NFT'nin içeriğini fotoğraf, resim, oyun karakteri, gif, hikâye⁵⁶⁵, belge, tweet, video, karikatür⁵⁶⁶, resim, müzik, konser bileti, hatta dizi film⁵⁶⁷ gibi her türlü fiziki ya da dijital şeyler oluşturabilir. Son yıllarda NFT'lerin sanatla birlikte anıldığı dikkate alınarak fikri mülkiyet hakları yönünden NFT'lerin değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Fikri mülkiyet haklarından olan telif hakkı, fikir ve sanat eserleri üzerindeki haklar olup, fikir ve sanat eseri ise *“Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsullerini”* ifade eder. NFT ise, fiziki veya dijital varlıkların blok zincir sisteminde temsilini sağlayan bir veridir. NFT'nin telif hakkının konusu olabilmesi için, temsil ettiği içeriğin FSEK 1/B-1/a maddesi kapsamında fikir ve sanat eseri niteliğinde olması gerekir. Ancak bu durumda da FSEK kapsamındaki mali ve manevi telif haklarından faydalananacak olan NFT değil, NFT'nin içerdiği eserin sahibidir. Çünkü eserin meydana getirilmesi ile telif hakları ve bu haklardan

⁵⁶⁵ Galatasaray Kulübü, kulüp hikayelerinin görsellerle paylaşıldığı ve kulüp tarihinin en değerli anılarını dijital ortamda toparlayarak *Shirtum* ve *Blockchain* teknolojisi yolu ile oluşturarak satışa sunduğu Ali Sami Yen NFT Koleksiyonu 59 saniyede satılmıştır. (<https://t24.com.tr/haber/galatasaray-da-tarihe-gecen-nft-satisi-59-saniyede-tukendi,982591>, Erişim tarihi: 23.04.2023).

⁵⁶⁶ Sanatçı Cem Yılmaz kendi çizimlerinden oluşan NFT'leri 2021 yılının Ekim ayında 15 gün içinde satarak 76.28 Ethereum, yani 2.940.000 TL gelir elde ettiği ileri sürülmüştür. (<https://www.haberturk.com/cem-yilmaz-in-nft-hali-magazin-haberleri-3560833-magazin>, Erişim tarihi: 23.04.2023).

⁵⁶⁷ Sanatçı Nurgül Yeşilçay'ın senaryosunu yazdığı ve yönetmenliğini üstlendiği, yapımcılığı da Necati Kocabay'ın yaptığı *“Poz”* isimli dizinin NFT olarak yayınlanması projesi mevcuttur. 8.600 Amerikan doları karşılığında NFT müzayede evi *OpenSea*'da yayınlanacak diziyeye yalnızca 50 kişi sahip olabilecektir. (<https://webrazzi.com/2021/10/15/nurgul-yesilcay-in-nft-projesinin-detaylari-belli-oldu/>, Erişim tarihi: 23.04.2023).

kaynaklanan koruma kendiliğinden doğmaktadır.⁵⁶⁸ Bu nedenle NFT'nin içerdiği eser yönünden söz konusu olan telif hakları ile bir kripto para/varlık olarak NFT üzerindeki mülkiyet hakkı birbirinden ayrı olduğundan⁵⁶⁹, kural olarak eser içeren bir NFT'nin üzerindeki mülkiyet hakkının devri, NFT'nin içerdiği eserden kaynaklanan telif haklarının devri sonucunu doğurmayacağından, bu hakların sahipleri de farklı kişiler olabilir.⁵⁷⁰ Bir eser içeren NFT'nin, kripto para/varlık olarak NFT üzerindeki mülkiyet hakkı ile birlikte eserden kaynaklanan bu mali hakların da devri isteniyor ise FSEK 52 maddede belirtilen koşulları taşıyan yazılı bir devir sözleşmesinin de yapılması gerekecektir.

NFT'nin içerdiği eserin sahip olduğu mali haklar, nakden değerlendirilebilme yeteneğine sahip olduğu ve ayrıca bir başkasına devredilebilme imkanının da bulunması nedeniyle, bu hakların ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilmesi mümkün olacaktır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, sermaye olarak getirilen şey bir kripto para/varlık olan NFT'nin kendisi değil, NFT'nin içerdiği eserden kaynaklan mali haklardır. NFT'lerin, FSEK hükümleri çerçevesinde bir eser içermemesi halinde herhangi bir telif hakkından da söz etmek mümkün olmayacaktır.

Konunun sınai haklar yönünden değerlendirilmesine gelince, bir NFT'nin sınai bir hak içermesi halinde, içerdiği sınai hak nedeniyle bu hakka ilişkin korumalardan faydalanabilecektir. Örneğin, bir markanın bir NFT'de kullanılması halinde⁵⁷¹ söz konusu NFT markadan kaynaklanan korumadan yararlanabilecektir. Yine, NFT'nin patentli bir buluş içermesi halinde NFT patentten kaynaklanan korumadan

⁵⁶⁸ Tekinalp, s. 12.

⁵⁶⁹ Özdemir, s.72.

⁵⁷⁰ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 299.

⁵⁷¹ Dünyaca ünlü “Hermes” markasının “Birkin” modeli çantalarının görünümünün NFT'ye çevrilerek “Meta-Birkin” çantaları şeklinde satışa sunulması üzerine marka hakkının ihlal edildiği gerekçesi ile Hermes markası tarafından dava açılmıştır. Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 305.

faaydalanabilecektir.⁵⁷² Ŗu hâlde, bir marka veya patent içeren NFT'lerin aynı sermaye yeterliliğine sahip olduğu söylenebilir. Ancak, burada da sermaye olarak getirilen Ŗeyin NFT değil, NFT'nin içerdiği sınai hak olduğunu gözden kaçırmamak gerekecektir.

IV-KRİPTO PARA/VARLIKLARIN SERMAYE OLARAK KÖNULMASI USULÜ

A-Ticaret Ŗirketlere Sermaye Koyma Usulü

Sermaye taahhüdü, niteliği itibariyle pay sahibini/ortağı borçlandırıcı bir işlemdir. Pay sahibi, sermaye taahhüdünde bulunmakla şirkete karşı borçlanmış olur. Sermaye taahhüdü, ortaklığa katılma iradesini koyan bir katılım sözleşmesi ile sermaye taahhüdünün nasıl ve ne şekilde yerine getirileceğini gösteren ifa anlaşması şeklindeki iki hukuki işlemi bünyesinde bulundurur.⁵⁷³ Sermaye olarak getirilmesi taahhüt edilen unsurların nakdi veya aynı olmasına göre, sermaye koyma borcunun yerine getirilmesi usulü ve zamanı da farklılıklar göstermektedir.

⁵⁷² Teknoloji firması SONY “oyun platformları arasında dijital varlıkların aktarılması ve kullanılması için NFT çerçevesi” başlıklı bir patent başvurusunda bulunmuştur. (<https://www.coinkolik.com/sony-nft-hizmeti-icin-patent-basvurusunda-bulundu/>, Erişim Tarihi: 23.07.20230).

⁵⁷³ Kaya, s. 319.

1-Nakdi Sermaye Koyma

Nakdi sermaye, ortağın şirkete belirli bir miktar para ile katılımını ifade eder.⁵⁷⁴ Ticaret şirketine nakdi sermaye olarak getirilmesi taahhüt edilen miktarın esas sözleşmeye yazılması ile ortaklar nakdi sermaye taahhüdünde bulunmuş olurlar.

Nakdi sermaye borcunun ödeme zamanı ve şekli kural olarak şirket esas sözleşmesinde belirtilir.⁵⁷⁵ Şirket esas sözleşmesinde bu konuya ilişkin özel bir düzenleme bulunmaması halinde TTK hükümlerinin uygulanması söz konusu olacaktır.

Kollektif şirketler ve adi komandit şirketler yönünden nakdi sermaye koyma usulü yönünden TTK da özel bir düzenleme mevcut değildir. Konu genel hüküm niteliğinde bulunan TTK 128 madde hükümleri çerçevesinde çözümlenmesi gerekecektir.

Ancak TTK'da anonim şirketlere ilişkin özel düzenlemeler getirilmiş olup, anonim şirketler yönünden esas sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin yüzde yirmi beşinin tescilden önce şirketin açtığı blokeli⁵⁷⁶ bir hesaba ödenmesi gereklidir.⁵⁷⁷ Sermayenin geri kalan bölümü ise tescili izleyen yirmi dört ay içinde⁵⁷⁸ peşin olarak veya taksitler halinde ödenebilir. Bakiye kısım için ödemeler tüzel kişiliğe yapılır.⁵⁷⁹ Ancak halka açık anonim şirketler yönünden taksitle ödeme söz konusu değildir.⁵⁸⁰ Zira SerPK'nın 12/1 maddesi

⁵⁷⁴ Pulaşlı, s. 61.

⁵⁷⁵ Pulaşlı, s. 290.

⁵⁷⁶ Şener, s. 326.

⁵⁷⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 395; Pulaşlı, s. 290.

⁵⁷⁸ Çebi, s. 273.

⁵⁷⁹ Kaya, s. 114.

⁵⁸⁰ Kaya, s. 105.

hükmüne göre halka açık anonim şirketlerde pay bedelinin nakden ve defaten ödenmesi zorunludur.

TTK'nın 346 maddesinde kuruluş sermayesinin halktan temin edilmesi yöntemi düzenlenmiş olup, bu halde sermaye borcunun en az yüzde yirmibeşinin tescilden ödenmesi zorunluluğuna bir istisna getirilmiştir.⁵⁸¹ Maddeye göre, TTK 346 maddesi hükmüne göre, esas sözleşmede şirketin tescilinden itibaren en geç iki ay içinde halka arz edileceği taahhüt ve garanti edilen nakdi pay karşılığı şirketin tescilinden önce değil, bu payların satışından elde edilen gelirle ödenir. Bu hükmün, kuruluş aşamasında halka açık olmayan ancak esas sözleşmede iki ay içinde paylarının halka arz edileceği belirtilen şirketler yönünden uygulanacaktır.

TTK 585 madde hükmüne göre, esas sermaye bedellerinin ödenmesi, ödeme yeri, ifa borcu ve ifa etmemenin sonuçları konularında anonim şirketlere ilişkin hükümler limited şirketlere de uygulanacaktır. Ancak 7099 sayılı Kanun'un 25.maddesi ile maddeye eklenen cümleye göre, limited şirketler yönünden nakden taahhüt edilen payların itibarın değerinin en az yüzde yirmibeşinin tescilden ödenmesi şartı uygulanmayacaktır.⁵⁸²

Nakdi sermaye borcu, konusu para olan borçlardan olup kural olarak para borçlarının ülke parası ile ödenmesi gerekir. Ancak, taraflar ödemenin yabancı ülke parasıyla ödenmesini de kararlaştırabilirler.⁵⁸³ Yabancı para, borcun ifa edileceği ülkenin yasal para birimi dışındaki parayı ifade eder.⁵⁸⁴ Tarafların aralarındaki sözleşmede “aynen ödeme”, “efektif olarak ödeme” veya bu anlama gelen bir

⁵⁸¹ Demir, s. 185; Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 348.

⁵⁸² Şener, (Limited Ortaklıklar), s. 119.

⁵⁸³ Bilgili/Demirkapı, s. 54.

⁵⁸⁴ Yanık, E.: Yabancı Para Borçları, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s. 20.

ifadenin bulunması durumunda borçlu ödemeyi yabancı ülke parası ile yapacaktır.⁵⁸⁵

Ancak sözleşmede böyle bir ifade bulunmaması durumunda ise borçlunun kanundan doğan⁵⁸⁶ seçimlik bir hakkı vardır. Bu halde borçlu ödemeyi yabancı ülke parası ile yapabileceği gibi (aynen ödeme) isterse yabancı ülke parasının ödeme günündeki rayiç üzerinden ülke parasıyla da ödeyebilecektir.

Nakdi sermaye getirme borcu, pay sahibinin şirkete karşı olan borcudur. Ancak, pay sahibinin şirketten alacağının bulunması halinde nakdi sermaye taahhüdünün takas yolu ile yerine getirilebilmesi mümkün müdür?

TBK 139/1 maddesine göre, iki kişi karşılıklı olarak birbirlerine para veya buna eş değer bir edim borçluysa, bu kişilerden her biri alacağını borcuyla takas edebilir. Taraflar arasındaki karşılıklı borçların bu şekilde takas edilebilmesi, borçların benzer olması ve vadelerinin gelmiş bulunmasına bağlıdır. Şu hâlde takas, muaccel olan aynı cins iki borcun sözleşme veya tek taraflı irade beyanıyla sona erdirilmesini sağlayan bir hukuki işlemdir.⁵⁸⁷

Anonim şirketlerin kuruluş aşamasında nakden taahhüt edilen payların itibari değerlerinin yüzde yirmibeşinin tescilden önce peşin olarak ödenmesi zorunludur. Şu hâlde, peşin olarak ödenmesi zorunlu olan bu kısmın takası hukuken mümkün değildir.⁵⁸⁸ Ancak bakiye kısmın takas yoluyla ödenmesini engelleyen herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. TTK 459/3 maddesi ile sermaye artırımlarında da bedellerin ödenmesi konusunda TTK 344 ve 345 madde hükümlerinin kıyas yoluyla uygulanacağını belirtilmesi karşısında, sermaye artırımlarında da peşin ödenmesi gereken kısımlar yönünden takasın söz konusu olmayacağını kabul etmek

⁵⁸⁵ Ekinci, s. 62.

⁵⁸⁶ Yanık, s. 117.

⁵⁸⁷ Yüce, (Anonim), s. 5.

⁵⁸⁸ Yüce, (Anonim), s. 77.

gerekecektir.⁵⁸⁹ Nakdi sermaye koyma borcunun takas yoluyla ifa edilebilmesi için TBK 139 maddedeki koşulların sağlanması gerektiği açıktır.

Nakdi sermaye koyma borcunun, kambiyo senedi verilmesi suretiyle ifası, esas sözleşmede böyle bir düzenleme yapılmış olması koşuluna bağlıdır. Ancak esas sözleşmede böyle bir düzenleme olmamakla birlikte pay sahibinin nakdi sermaye koyma borcunun ifası için kambiyo senedi vermesi ve şirketin de bu ödemeyi kabul etmesi durumunda borç ifa edilmiş sayılmalıdır.⁵⁹⁰ Burada dikkat edilmesi gereken husus, kambiyo senedi ile ifa imkânının peşin ödenen kısımlar için değil, bakiye kısımlar için söz konusu olabileceğidir.

Nakdi sermaye borcu karşılığında kambiyo senedi verilmesi durumunda, borç senedin tahsil edildiği anda ifa edilmiş olacaktır. Nakdi sermaye borcunun kambiyo senedi verilmek suretiyle ödenmesi ile bir kambiyo senedinin aynı sermaye olarak konulması birbiri ile karıştırılmamalıdır. Zira ikinci husus, aynı sermaye konulmasına ilişkin prosedüre tabidir.

2-Aynı Sermaye Koyma

Bir ticaret şirketinin kuruluşunda, şirkete aynı sermaye taahhüt edilmesi halinde sermayenin korunması ilkesi gereğince kuruluş aşaması daha karmaşık ve uzun soluklu bir prosedürle gerçekleşmek zorunda kalır. Çalışmamızda bu süreç “aynı sermaye taahhüdü”, “değerleme”, “şerh, kayıt ve tevdi koşulu” ve “ifa süreci” başlıkları altında incelenecektir.

⁵⁸⁹ Yüce, (Anonim), s. 80.

⁵⁹⁰ Kaya, s. 119.

a) Ayni Sermaye Taahhüdü

TTK 128/1 madde hükmüne göre her ortak, usulüne göre düzenlenmiş ve imza edilmiş şirket sözleşmesiyle taahhüt ettiği sözleşmeden dolayı şirkete karşı borçlanmış olacaktır. Bu nedenle kuruluş aşamasında, ortakların şirkete sermaye olarak koymayı taahhüt ettiği unsurların, bunların değerlerin ve bu unsurlar karşılığında sahip olunacak ortaklık payı miktarının şirket sözleşmesinde gösterilmesi gerekmektedir. Telif haklarının ayni sermaye olarak taahhüt edilmesi durumunda, bu hakların sicile kaydının zorunlu olmadığı dikkate alınarak, sadece eserin belirtilmesi yeterli olmayıp, hangi mali hakkın ayni sermaye olarak taahhüt edildiğinin ayrıntılı bir şekilde belirtilmesi gerekir.⁵⁹¹

b) Değerleme

Ayni sermaye taahhüt edilmesi sürecinde öncelikle yapılması gereken iş ayni sermaye unsurlarının parasal değerlerinin⁵⁹² tespit edilmesi olacaktır. Ayni sermaye olarak getirilecek unsurların değeri, kollektif ve komandit şirket yönünden ortaklar⁵⁹³ tarafından belirlenirken,⁵⁹⁴ (TTK m. 213/1-f, m. 305 ve m. 306) anonim ve limited şirketler yönünden ise; şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince⁵⁹⁵ atanan ortaklıktan bağımsız⁵⁹⁶ bilirkişiler tarafından tespit edilir.⁵⁹⁷

⁵⁹¹ Yusufoglu, s. 168.

⁵⁹² Çonkar, s. 316.

⁵⁹³ Dinç, sadece sermaye şirketleri yönünden değil, şahıs şirketleri yönünden de değerlemenin bilirkişiler tarafından yapılması gerektiğini savunmaktadır. Dinç, s. 110.

⁵⁹⁴ Çonkar, s. 317; Şener, s. 210.

⁵⁹⁵ TTK'nın 343. maddesi "Konulan ayni sermaye ile kuruluş sırasında devralınacak işletmelere ve aynılara, şirket merkezinin bulunacağı yerdeki asliye ticaret mahkemesince atanan bilirkişilerce değer biçilir. Değerleme raporunda, uygulanan değerlendirme yönteminin somut olayın özellikleri bakımından herkes için en adil ve uygun seçim olduğu; sermaye olarak konulan alacakların gerçekliğinin,

Bilirkişinin sayısına ve kimlerin bilirkişi olacağına mahkeme karar verir.⁵⁹⁸ Bilirkişi atanmasına ilişkin talepler HMK yönünden çekişmesiz yargılaya ilişkin hükümlere tabi olup ilgili olan herkes tarafından bilirkişi atama talebinde bulunulabilir.

Bilirkişi raporunda, uygulanan değerlendirme yönteminin⁵⁹⁹ somut olay özelinde⁶⁰⁰ herkes için adil ve uygun bir yöntem olduğu, sermaye olarak konulan unsurların geçerli ve Kanunun aradığı şartlara uygun olduğu, tahsil edilebilirlikleri ile tam değerlerinin⁶⁰¹ ne olduğu, aynı sermaye olarak getirilen her bir unsur karşılığında

geçerliğinin ve 342. maddeye uygunluğunun belirlendiği, tahsil edilebilirlikleri ile tam değerleri; aynı olarak konulan her varlık karşılığında tahsis edilmesi gereken pay miktarı ile Türk lirası karşılığı, tatmin edici gerekçelerle ve hesap verme ilkesinin icaplarına göre açıklanır. Bu rapora kurucular ve menfaat sahipleri itiraz edebilir. Mahkemenin onayladığı bilirkişi kararı kesindir" hükmünü haizdir. Davacı şirket, dava dışı şirketlerden olan alacağının tespiti istemiyle işbu davayı açmış olup, madde gerekçesinden de anlaşılacağı üzere, yasa koyucu alacakların gerçekliğinin ve tahsil edilebilirliğinin mahkeme kararıyla yapılacak inceleme ile tespitini öngörmüş bulunmaktadır. Yarg. 11 HD, T. 18.03.2014, E. 2013/17225, K. 2014/5211. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 29.04.2023).

⁵⁹⁶ Çonkar, s. 316.

⁵⁹⁷ Çamoğlu, s. 27; Çebi, s. 117; Pulaşlı, s. 739.

⁵⁹⁸ Şener, s. 320.

⁵⁹⁹ *Dinç'e göre*, değer biçme kriterleri sentetik ve analitik olarak iki başlık altında incelenebilir. Bir mala gelirine göre değer biçme yöntemine analitik, mala pazar fiyatlarına göre değer biçen yöntemine de sentetik değer biçme yöntemi denir. Bir malın değerini biçmede genellikle malın cinsi, değer biçmenin amacı ve Pazar durumuna en uygun olan kriter esas alınırken fikri mülkiyet hakların değerlendirilmesinde farklı kriterler de dikkate alınmalıdır. Marka değerlemesi yapılırken de çoğunlukla isim haklarından kurtulma yöntemi (markaya sahip olunmayıp, markanın kullanımı karşılığında ödendiği varsayılan bedelin esas alınması) veya fiyat primi yöntemi (markalı bir ürünün markasız olması olasılığıyla kıyaslanarak aradaki farkın çıkarılarak, farkın oransal olarak hesaplanmasından sonra bu oranın gelecek yıllara yönelik tahmini satışlarla çarpılması sonucu bulunan tutarın güncel değere getirilmesi suretiyle yapılan hesaplama) kullanılmaktadır. Dinç, s. 113

⁶⁰⁰ *Dinç'e göre* fikri haklar özelinde bir eserin değeri belirlenirken; eser sahibinin ünü, eserin orijinal olması, eser bir güzel sanat eseriye geçişinin bilinmesi, eserin konusu, eserin ender bulunması, eserin kalitesi, eser sahibinin tipik bir ürün olması, eser sahibinin başarısı veya en fazla talep edilen döneminde yapılmış olması, eserin büyüklüğü, eserin korunma durumu ve o eser türünün piyasadaki gidişatının dikkate alınması gerekir. Dinç, s. 114.

⁶⁰¹ Tam değer ifadesi ile kast edilenin tayini noktasında doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. *Manavgat*, değer biçmenin, fiyat tespitinden farklı olduğunu, zira değer öze ilişkin olup anlık piyasa koşullarından etkilenmeyeceğini, fiyatın ise bir varlığa belli bir anda üçüncü kişiler tarafından verilen önemi yansıttığını, bu nedenle aynı sermaye olarak konulacak varlığın belirli bir andaki fiyatının, varlığın değerinin altında veya üzerinde olabileceğini, TTK 343. maddesi gereğince bilirkişi tarafından değerlendirme yapıldığı andaki koşullarda oluşan fiyatın değil, söz konusu varlığın değerinin esas alınması gerektiğini, "tam değer" kavramı ile de fiyatın değil değer tespit edilmesini ifade ettiğini savunur. Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 352-353; Çonkar ise; sabit ve objektif bir büyüklük olmayan değer her zaman fiyattan bağımsız bir büyüklüğü de ifade etmediğini, onun dolaylı bir biçimde de olsa piyasa koşullarından ve diğer faktörlerden etkilenebileceğini, değer malın özüne ilişkin bir nitelik olmadığını, aslında objektif ve sübjektif faktörlerin bir sonucu olduğunu, bir malın ihtiyacını karşılayabilme yeteneğinin objektif faktörü, değerlendirmeyi yapmak durumunda olanın göz önünde bulundurduğu kişisel ilişkilerinin de sübjektif faktörü oluşturduğunu, neticeten değerlendirme

elde edilecek pay miktarı ile bunun Türk lirasından karşılığı tatmin edici gerekçelerle ve hesap verme ilkesinin gereklerine uygun olarak açıklanır. (TTK m. 343 ve m. 578)⁶⁰² Bilirkişiler tarafından hazırlanan rapor itiraza tabi olmakla, itiraz üzerine yapılan inceleme sonucunda mahkeme tarafından onaylanan bilirkişi raporları kesin hale gelir.⁶⁰³

c) Şerh, Kayıt ve Tevdi Koşulu

TTK 128/2 maddesinde, aynı sermaye taahhüdü ile şirketin tüzel kişilik kazanması ve aynı sermaye unsurlarının şirkete intikaline kadar geçen süre içerisinde, aynı sermayeye konu edilen unsurları korumak amacına yönelik birtakım tedbirlere yer verilmiştir. Buna göre, aynı sermaye olarak bir taşınmazın veya fikri mülkiyet hakları ya da diğer değerlerin konulmak istenmesi halinde, taşınmazlar yönünden tapu kaydına şerh, fikri mülkiyet hakları ile diğer değerler yönünden ise bunlara ilişkin özel sicillere kayıt konulması zorunludur. Bu şerh ve kaydın amacı, üçüncü kişinin iyi niyetini ortadan kaldırmak suretiyle sermayenin korunmasını

sürecinin esasen matematiksel bir hesaplama süreci olmayıp, sabit ve keskin bir rakama ulaşmanın mümkün olmaması nedeniyle daha ziyade bir kanaat ve his meselesi olduğunu iddia etmiştir. Çonkar, s. 318-319; *Yusufoğluna* göre, gayri maddi hakkın değeri sermaye olarak konulduğu andaki değeridir. Bu hakların zamanla değer kazanmaları veya kaybetmeleri sermaye taahhüdü aşamasında yapılan değerlendirmenin sonucunu etkilemez. Ancak değerlendirme yapılırken söz konusu hakkın gelir elde etme potansiyelinin de göz önünde bulundurulması gerekir. Nitekim gelir elde etme potansiyeli bulunmayan bir hakkın da değerinin olması beklenemez. Yusufoğlu, s. 186.

⁶⁰² Çamoğlu, s. 27.

⁶⁰³ Dava, TTK'nın 343. maddesi gereğince şirkete sermaye olarak konulmak istenen adi ortaklığın değerinin biçilmesi istemine ilişkindir. Mahkemece, yazılı şekilde alınan bilirkişi raporu doğrultusunda karar verilmiş, TTK'nın 343. maddesinin son cümlesi gereğince mahkemenin onayladığı bilirkişi kararı kesindir Yarg. 11 HD, K. 2016/724-2017/3110. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 29.04.2023).

sağlamaktır.⁶⁰⁴ TTK 128/2 maddede öngörülen şerh, kayıt ve tevdi işlemleri, taahhüt edilen unsurun aynı sermaye olarak kabul edilmesinin koşuludur.⁶⁰⁵

Fikri mülkiyet hakları yönünden özel sicillerine aranan kayıt zorunluluğunun, söz konusu hakkın sicile kayıtlı olup olmamasına göre bir ayırım yapılarak incelenmesi gerekir.

Sınai hakların korunması tescil esasına dayanır. Yani bir sınai hak sahibi olabilmek için TPE nezdinde tutulan sicile kayıt gereklidir.⁶⁰⁶ Şu hâlde TTK 128/2 maddesindeki kayıt koşulu, sınai haklar yönünden bu sicile yapılacak kayıt ile sağlanacaktır.

Kural olarak telif hakkı, eserin doğmasıyla oluşan bir hak olup, bu hakların kazanılması eserin bir sicile tescil edilmesi koşuluna bağlı olmadığı gibi eser üzerindeki hakkın korunması için de ruhsat alınmış olması zorunlu değildir.⁶⁰⁷ Bu kuralın istisnası ise 5846 sayılı FSEHK 13/2 maddesinde düzenlenmiştir. Maddede yer alan “*Filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcıları ile seslerin ilk tespitini gerçekleştiren fonogram yapımcıları, hak ihdas etmek amacı taşımaksızın, sahip oldukları hakların ihlâl edilmemesi, hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve malî haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilmesi maksadıyla, sinema ve müzik eserlerini içeren yapımlarının kayıt ve tescilini yaptırırlar.*” hükmü ile “sinema ve müzik eserleri” yönünden kayıt ve tescil yükümlülüğü getirilmiştir. Yine madde “*Aynı maksatla, eser sahiplerinin talebi üzerine, bu Kanun kapsamında korunan tüm eserlerin kayıt ve tescili yapılabilir, malî haklara ilişkin yararlanma yetkileri de kayıt altına alınabilir*” şeklindeki

⁶⁰⁴ Çamoğlu, s. 25; Pulaşlı, s. 64.

⁶⁰⁵ Çonkar, s. 404.

⁶⁰⁶ Dinç, s. 128.

⁶⁰⁷ Dinç, s. 128.

hükmü ile zorunlu olmamakla birlikte eser sahiplerinin isteği üzerine kayıt ve tescil yapılabileceği kabul edilmiştir. Ancak bu kayıt ve tescil “*hak ihdas etmek amacı taşımaksızın, sahip oldukları hakların ihlâl edilmemesi, hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve malî haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilmesi*” amacına yöneliktir. Kayıt ve tescilin usul ve esasları 17.06.2006 tarih ve 26171 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik⁶⁰⁸ ile düzenlenmiştir.

Yapılan bu düzenleme ile getirilen kayıt ve tescil, sınai haklara ilişkin tescilden farklıdır. Sınai hakların korunması tescil koşuluna bağlı iken, bu düzenleme ile öngörülen kayıt ve tescil “hak ihdas etme” amacına yönelik olmayıp, mali ve manevi hakların ihlalini önlemek ve ispat kolaylığı sağlamaktır.

Şu hâlde fikir ve sanat eserleri üzerinde mali hakların aynı sermaye olarak taahhüt edilmesi halinde TTK 128/2 maddesinde öngörülen kayıt koşulu aranacak mıdır? Doktrinde bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. *Yusufoğlu*, sicile kayıt edilmesi zorunlu olan sinema ve müzik eserleri yönünden TTK 128/2 maddesi gereğince kayıt yapılmasının zorunlu olduğunu, sicile kayıt edilmeyen eserler yönünden böyle bir kaydın bulunmasının aranmaması gerektiğini, sicile kayıt edilmesi zorunlu olmadığı halde isteğe bağlı olarak kayıt edilen eserler yönünden ise TTK 128/2 maddesi gereğince kaydın yapılmasının faydalı olmakla birlikte asla bunun bir aynı sermaye kabul edilme koşulu olarak kabul edilmemesi gerektiğini

⁶⁰⁸ Yönetmeliğin amacı 1. maddede “... fikir ve sanat eserlerini içeren yapımlar üzerinde hak ihdas etmek amacı taşımaksızın mali ve manevi hak sahiplerinin söz konusu haklarının ihlâl edilmemesi, hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilebilmesi amacıyla eserlerin ve yapımların kayıt ve tescilinin yapılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.” şeklinde açıklanmıştır.

savunurken,⁶⁰⁹ *Dinç*, hak doğurucu fonksiyonu bulunmayan sadece maddi ve mali hakları koruma ve ispat amacına yönelik olan bu sicilin TTK 128/2 maddesinde belirtilen sicil konumunda olmadığını, bu nedenle fikri hakların aynı sermaye olarak taahhüt edilmesi halinde, şirket sermayesinin korunması amacıyla TTK 128/8 maddesinde öngörülen ihtiyati tedbir hükümlerinden faydalanılmasının mümkün olduğunu ifade etmiştir.⁶¹⁰ *Çonkar* da sicilin niteliğinden yola çıkarak, mülkiyet hakkına yönelik hiçbir işlevi olmayan ve aleni nitelikte bulunmayan bu sicile yapılan kayıtlarının, üçüncü kişinin iyi niyetini ortadan kaldırıcı bir etkiye sahip olmaması nedeniyle, fikri haklar yönünden TTK 128/2 maddesindeki kayıt yükümlülüğünün söz konusu olmadığını ileri sürmüştür.⁶¹¹ Kanımızca, 5846 sayılı FSEHK de öngörülen tescilin “hak ihdas etme” işlevinin bulunmaması, tescilin sadece hakların korunması ve ispatını kolaylaştırma amacına yönelik olması ve sınai haklara ilişkin sicillerin aksine⁶¹² aleni olmaması karşısında, sicile yapılan kayıtların üçüncü kişilerin iyi niyetini ortadan kaldırıcı bir etkiye sahip olmadığı açıktır. Bu hali ile TTK 128/2 maddesinde aranan amacı gerçekleştirme elverişli olmayan bir kaydın, aynı sermaye kabul edilme koşulu olarak değerlendirilmesi söz konusu olamaz.

Bir taşınırın sermaye olarak konulmak istenmesi halinde ise bu taşınırın güvenilir bir kişiye tevdi gereklidir. Güvenilir kişinin kim olacağı konusunda takdir hakkı kuruculara ait olup, ortaklardan birinin hatta şirketi temsile yetkili kişinin güvenilir kişi olması mümkündür.⁶¹³

⁶⁰⁹ Yusufoglu, s. 180.

⁶¹⁰ Dinç, s. 129.

⁶¹¹ Çonkar, s. 411-413.

⁶¹² 6769 sayılı SMK'nın 2/1-i maddesine sicil, “Sınai mülkiyet hakları ile geleneksel ürün adlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı kayıt ortamını” ifade eder. Anılan Kanunun 22, 41, 65 ve 106.maddelerine göre sicil alenidir.

⁶¹³ Çonkar, s. 408.

TTK 128/2 maddesi hükmü karşısında, ticaret sicili memurları, şirketin tescil işlemini gerçekleştirmeden önce “şerh” “kayıt” ve “tevdii” yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediğini incelemek ve denetlemekle görevlidir.⁶¹⁴

d) İfa Süreci

Aynı sermaye taahhüdünün yerine getirilmesi yani ifası konusunda TTK’da bir süre öngörülmemiş olmakla birlikte bu konuda genel hüküm niteliğindeki TTK 128 maddesi hükmünün göz önünde bulundurulması gerekir. TTK 128/2 maddesi hükmüne göre, taşınmazlar tapuya şerh verildiği, fikrî mülkiyet hakları ile diğer değerler ise varsa özel sicillerine kaydedildiklerinde, taşınırılar güvenilir bir kişilere tevdi edildikleri takdirde aynı sermaye olarak kabul edilmektedirler. Ancak bu aynı sermaye borcunun ifa edildiği anlamına mı gelmektedir?

Doktrinde *Akdağ Güney/Gümüş*⁶¹⁵; özellikle taşınırılar yönünden tevdi ile birlikte aynı sermaye borcunun ifa edilmiş olduğunu, *Yusufoğlu*⁶¹⁶; taşınırılarının güvenilir kişiye tevdi şartı yerine getirilmişse, şirketin tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte şirketin TMK 979. maddesi gereğince teslim şartı aranmaksızın havale yoluyla zilyetliği kazanacağını⁶¹⁷, *Bahtiyar*⁶¹⁸ da, şirketin tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte taşınırılarının mülkiyetinin teslimsiz yani zilyetliğin devrine gerek kalmaksızın kazanılacağını, taşınır teslim edilmemiş olsa bile mülkiyet şirkete geçeceğinden, burada bir teslimsiz kazanımın söz konusu olduğunu savunurken, *Kırca/Şehriali*

⁶¹⁴ Darı, A.: Ticaret Sicili Müdürünün İnceleme Görevi ve Yetkisi, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 96.

⁶¹⁵ Güney Akdağ, N./Gümüş, M.A.: “Taşınırılarının Anonim Şirkete Esas Sermaye Olarak Getirilmesi”, İstanbul Ticaret Odası Regasta 2013/3, C.3, S.3, s. 21; Fikri mülkiyet hakları yönünden aynı yöndeki görüş için bkz. Dinç, s. 118.

⁶¹⁶ Yusufoğlu, s. 203.

⁶¹⁷ Aynı yöndeki görüş için bkz. Coşgun, s. 338.

⁶¹⁸ Bahtiyar, s. 50.

*Çelik/Manavgat*⁶¹⁹ ise, sadece usulüne uygun aynı sermaye taahhüdünü yeterli görmeyen Kanun koyucunun bir kısım özel koruma sistemleri getirdiğine işaret ederek şerh, kayıt ve tevdi işlemlerini ifa değil, ancak aynı sermaye taahhüdünün tamamlayıcı işlemleri olarak nitelendirmekte, bunun sonucu olarak şerh, kayıt ve tevdi işlemleri gerçekleşmedikçe, taahhüt edilen bu varlıklar aynı sermaye olarak kabul edilemeyeceklerini ileri sürmektedirler.⁶²⁰ *Çonkar*⁶²¹ ve *Kaya da*⁶²² TTK 128/2 maddesinde öngörülen şerh, kayıt ve tevdi ile sermaye taahhüdünün ifa edilmiş sayılamayacağını, zira TTK 128/4 maddesinde şirketin tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte şirketin, şerh, kayıt ve tevdi edilen bu aynı sermaye değerleri üzerinde malik sıfatıyla tasarrufta bulunabileceği kararlaştırılmış ise de pay sahiplerinin söz konusu değerler üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlayan herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiş olduğuna dikkat çekerek yapılan işlemin ifa değil, sermaye taahhüdünün tamamlanması için yerine getirilmesi gereken bir koşul olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Bizim de katıldığımız bu görüş kapsamında bir taşınır eşyanın sermaye olarak konulması durumunda, sermaye koyma borcunun ifa edilmiş olabilmesi için taşınırın fiilen şirkete teslim edilerek zilyetliğinin şirkete devredilmiş olması gerekir.⁶²³ Ancak TTK 128/2 maddesi gereğince tevdi, bir üçüncü kişiye değil bizzat şirkete yapılmış olması halinde, şirketin tescili ile taşınırın mülkiyetinin de şirkete geçeceği açıktır.

Fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakların şirkete sermaye olarak getirilmesi halinde, taahhüdün esas sözleşmeye yazılması ile bu haklar şirkete intikal etmiş olur.

⁶¹⁹ Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 354.

⁶²⁰ Benzer düşünce için bkz. Bahtiyar, s. 47; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, (*Ortaklıklar Hukuku I*), s. 224.

⁶²¹ Çonkar, s. 433.

⁶²² Kaya, s. 122.

⁶²³ Çonkar, s. 485.

Dolayısıyla şirket, tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte bu hakları üzerinde malik sıfatıyla doğrudan hareket edebilir.⁶²⁴

Sınai haklar yönünden ise durum farklı olacaktır. SMK hükümlerine göre ortak marka ve garanti markası⁶²⁵ dışındaki diğer sınai hakların devri için sicile tescil zorunlu olmamakla birlikte, fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakların aksine sınai hakların korunması sicile tescil koşuluna bağlıdır. Doktrinde farklı görüşler⁶²⁶ olmakla birlikte kanımızca, şirketin gerçek bir hak sahibi olarak bu haklarını kullanabilmesi için sicile tescil edilmiş olması gerekecektir.

Taşınmaz veya diğer bir aynı hakkın sermaye olarak konulması halinde, şirketin bu değerler üzerinde tasarruf edebilmesi için tapu siciline tescil edilmiş olmaları gereklidir.⁶²⁷ Tescil talebi kural olarak TMK 1013/2 madde hükmüne göre taşınmaz mal maliki tarafından yapılması gerekmekte ise de şirketler hukuku yönünden TTK 128/6 maddesi ile bu kurala bir istisna getirilmiştir. Buna göre, ticaret şirketine aynı sermaye olarak konulmak istenen taşınmaza ilişkin tescil talebi, ticaret sicili müdürü tarafından ilgili tapu sicil memurluğuna yapılır. Ayrıca şirketin de tescil talebinde bulunma hakkı saklıdır.

⁶²⁴ Kaya, s. 132; Yusufoğlu, s. 200.

⁶²⁵ 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunun 148/7.maddesine göre ortak marka ve garanti markasının devri ancak Türk Patent Kurumu nezdinde tutulan marka siciline kayıt ile mümkündür.

⁶²⁶ Aynı yöndeki görüş için bkz. Dinç, s. 128; Çonkar, şirketin tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte şirketin TTK 128/4.maddesi gereğince şirketin söz konusu hakları iktisap edeceğini, ancak tescil ile birlikte sermaye koyma borcunun ifa edilmiş olacağını ifade eder. Çonkar, s. 495-499; Yusufoğlu ise şirketin tescil edilmesiyle birlikte şirketin, haklar üzerinde malik sıfatıyla tasarrufta bulunabileceklerini, TTK 128/5.maddesinin kıyas yoluyla uygulanmasının söz konusu olmadığı ileri sürmüştür. Yusufoğlu, s. 211; Kaya, garanti ve ortak mallar yönünden tescille iktisap kurallarının geçerli olduğunu, bunun dışındaki sınai haklar yönünden tescilsiz iktisabın söz konusu olduğunu, ancak gerçek bir ifadan bahsedebilmek için sicile tescilin yapılması gerektiğini savunmaktadır. Kaya, s. 131-132.

⁶²⁷ Bahtiyar, s. 49; Bilgili/Demirkapı, s. 56; Coşgun, s. 337; Kırca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 356; Özdamar, M.: *Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Taşınmazların Taahhüt Edilmesi*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. X, S.12, Y. 2006, s.107; Şener, (Limited Ortaklıklar), s. 121; Tekinalp, Ü.: *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020, s. 193.

31.10.2012 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan “Şirketlerde Yapılan Değişikliği ve Aynı Sermaye Konulmasında Siciller Arası İşbirliğine İlişkin Tebliğin” 4/5 maddesine göre, şirket tescil işlemlerini yürütecek olan Ticaret Sicil Müdürü, ticaret şirketine aynı sermaye olarak konulan tapu, gemi, fikri mülkiyet hakları ve benzeri sicillerde kayıtlı bulunan mal ve hakların şirket adına tescilinin gecikmeksizin yapılmasını temin amacıyla, şirketin tescili ile eş zamanlı olarak ilgili sicillere;

- Mülkiyet değişikliğine konu olan mal ve hakların ilgili sicillerdeki kayıtlarına ilişkin bilgileri,
- Mülkiyet değişikliğine konu olan mal ve hakların mahkemece atanan bilirkişi tarafından tespit edilmiş değerini,
- Şirketin kuruluşunun tescil edildiği, şirketin unvanı, adresi, ticaret sicili numarası, ortaklık yapısı ile şirketi temsile yetkili olanların adı, soyadı ve T.C. kimlik numarasını,

Yazılı şekilde bildirir. Bildirimlere, yine hak sahibin şirketin sözleşmesi ile değerlendirme raporu da eklenir.

Buna göre, aynı sermaye olarak konulan bir taşınmazın şirket adına tescil edilmesi için taşınmaz adına kayıtlı olan pay sahibinin ya da şirket yetkilisinin tapu sicil memuruna ayrıca bir tescil talebinde bulunmasına gerek yoktur. Ancak şirketin, tescil isteme hakkı saklıdır ve bu hak herhangi bir süreye de tabi değildir.

Ticaret sicil müdürünün talebi üzerine tapu sicil memuru gerekli tescil işlemlerini yapmakla yükümlüdür. Ancak bu noktada tescil için gerekli olan harç ve masrafların ödenmesi sorunu söz konusu olacaktır. Nitekim Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü 06.02.2013 tarihinde yayınladığı 2013/7 sayılı Genelgede, harç ve

masraflardan bağışıklık bulunmaması halinde tescil için mutlaka harç ve masrafların ödenmesi bunun için de ilgililerin başvurusunun gerektiği belirtilmiştir. Şu hâlde Şirketlerde Yapılan Değişikliği ve Aynı Sermaye Konulmasında Siciller Arası İşbirliğine İlişkin Tebliğ ile anılan genelge hükümlerinin çeliştiği görülmekle birlikte, TTK 128/6 maddesi hükmü çerçevesinde söz konusu genelge hükümlerinin kanuna aykırı olduğu açıktır.

Yine Tebliğin 4/6.maddesi hükmüne göre, ticaret sicili müdürlüğünün tescil talebini alan tapu sicil memuru, tapu sicilinde mevcut şerhe rağmen söz konusu taşınmazın bir başkasına devredildiği veya üzerinde sınırlı bir ayni hak tesis edildiğini tespit etmesi halinde durumu derhal ilgili ticaret sicili müdürlüğüne bildirecektir. Bu bildirim üzerine ilgili ticaret sicil müdürlüğü bu gerekçe ile şirketin tescil işlemini reddedecektir. Ancak tebliğin bu hükmü yine TTK 128/2 ve 128/4 maddelerindeki düzenlemelerin amacına aykırıdır.

Alacak hakkının sermaye olarak konulması durumunda da şirket tüzel kişilik kazanması ile alacak hakkı üzerinde malik sıfatıyla hareket etme imkanına sahip olur. Ancak bu durum pay sahibinin sermaye taahhüt borcunu ifa ettiği anlamına gelmez, zira TTK 130/1 maddesine göre, sermaye olarak konulan bu alacak tahsil edilmediği sürece pay sahibi sermaye koyma borcundan kurtulamaz.⁶²⁸

Sermaye olarak konulan alacak vadesi gelmiş bir alacak ise, şirket sözleşmesi veya esas sözleşme tarihinden itibaren bir ay içinde bu alacak şirket tarafından tahsil edilmelidir. Anonim ve limited şirketler dışındaki şirketler yönünden vadesi gelmemiş bir alacağın sermaye olarak konulması durumunda, bu alacak şirket sözleşmesinde aksi kararlaştırılmadıkça vade tarihinden itibaren bir ay içinde şirket

⁶²⁸ Kaya, s. 134.

tarafından tahsil edilmelidir. Sermaye olarak konulan alacağın bu süre içinde tahsil edilememesi durumunda, şirketin tazminat hakkına hanel gelmemek şartıyla, temerrüde düşen pay sahibi, sürenin bitiminden itibaren geçen her gün için de temerrüt faizi öder. Bir aylık süre içinde alacağın kısmen tahsil edilmesi durumunda, tahsil edilmeyen kısım hakkında temerrüt faizi ödenir.

B-Kripto Para/Varlıkların Sermaye Olarak Konulması Usulü

Kripto para/varlıkların sermaye olarak konulması usulünün belirlenmesi, kripto para/varlığın nakdi mi yoksa aynı sermaye olarak getirilebileceğine yönelik kabule bağı olmakla birlikte, “Nakdi Sermaye Olarak Kripto Para/Varlıklar” başlığı altında ayrıntılı olarak açıkladığımız üzere mevcut hukuk düzenimiz çerçevesinde, itibari/fiyat para, ülke parası, yabancı ülke parası ve elektronik para olarak kabul edilmesi mümkün olmayan kripto para/varlıkların, ticaret şirketlerine nakdi sermaye olarak konulması söz konusu olamayacaktır.

Kripto para/varlıkların aynı sermaye yeterliliğine sahip bir değer olarak kabul edilmesi halinde ise aynı sermaye konulmasına ilişkin usulün kripto para/varlık yönünden de yerine getirilmesi gerekecektir.

Eşyaya ilişkin “cismanilik” niteliğine sahip olmaması nedeniyle, kripto para/varlıkların TMK kapsamında eşya olarak kabul edilemeyeceklerini önceki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde açıklamıştık. Ancak TMK’da maddi bir varlığa sahip olmaması nedeniyle eşya olarak kabul edilmeyen bazı şeyler hakkında eşyaya ilişkin hükümlerin uygulanmasını mümkün kılan bazı hükümlerin varlığı⁶²⁹ karşısında,

⁶²⁹ TMK 704.maddesi ile bağımsız ve sürekli hakların taşınmaz mülkiyetine konu olabileceği ve 998. Madde ile bu hakların tapu siciline kaydedilebileceği, TMK 762. Maddesi ile doğal güçlerin taşınır

ekonomik hayatın gerekleri dikkate alınarak kripto varlık/paralar yönünden de böyle düzenlemelerin yapılması ya da söz konusu hükümlerin kıyas yoluyla kripto para/varlıklara uygulanmasının kabul edilmesi halinde, TMK 128 maddede belirlenen “şerh, kayıt ve tevdi” ile “değerleme” prosedürlerinin yerine getirilmesi gerektiği açıktır.

Kollektif ve komandit şirketlere aynı sermaye olarak getirilen kripto para/varlığın değeri ortaklar tarafından belirlenir. Anonim ve limited şirketler yönünden kripto para/varlığın değeri ise, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince atanacak bilirkişiler tarafından tespit edilecektir. *Bilgili/Cengil’e* göre kripto para/varlıklar yönünden “en muhtemel değere” ulaşabilmek için kripto para borsalarında ya da pay sahibinin kendi cüzdanında bulunan kripto para/varlıkların değerinin Türkiye’deki kripto para/varlık borsalarındaki değerlerinin aritmetik ortalaması dikkate alınmalıdır.⁶³⁰ Kripto para/varlığın değeri, bilirkişinin göreve başladığı tarihten sonraki zaman dilimi içinde ulaştığı değerdir.⁶³¹

Kripto para/varlıklar hakkında taşınır eşyaya ilişkin hükümlerin uygulanması halinde “tevdi” sürecini Bitcoin özelinde açıklamak gerekirse, tevdi şekli Bitcoin’in pay sahibinin şahsi cüzdanı içinde bulunup bulunmamasına göre değişkenlik gösterecektir. Bitcoin’in pay sahibinin şahsi cüzdanı içinde bulunması halinde, cüzdana ait özel anahtarın üçüncü bir kişiye verilmesiyle⁶³² veya üçüncü kişinin hesabına Bitcoin transfer edilmesiyle tevdi süreci yerine getirilecektir. Bitcoin’in kripto para/varlık borsasının uhdesinde bulunması durumunda ise, tevdi süreci, pay

mülkiyetine konu olabileceği; TMK 794/1 ve 795/1.maddeler ile haklar ve alacaklar üzerine intifa hakkı kurulabileceği, TMK 954/1.maddesi ile başkasına devredilebilen alacak ve haklar üzerinde rehin hakkı kurulabileceği hüküm altına alınmıştır.

⁶³⁰ Değerleme yönündeki farklı görüşler için bkz. Şahin, s.1993; Yatağan Özkan, s.77.

⁶³¹ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 322.

⁶³² Özel anahtarın verilmemesi halinde yaşanılacak sorunlara ilişkin bkz. Yatağan Özkan, s.78.

sahibi tarafından söz konusu borsaya verilen talimat üzerine Bitcoin'in üçüncü kişinin hesabına geçirilmesiyle tamamlanmış olacaktır.⁶³³ Kripto para/varlıkların tevdi, tek başına şirketin onlar üzerinde tasarrufta bulunmasını sağlamaz. Ancak, kripto para/varlıkların içinde bulunduğu cüzdanın şirkete teslimi veya kripto para/varlıkların şirket hesabına transfer edilmesiyle taahhüt borcu ifa edilmiş olacağından, tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte kripto para/varlıklar üzerinde malik sıfatıyla doğrudan tasarrufta bulunabilecektir.

NFT'lerin şirkete aynı sermaye olarak konulması durumunda "değerleme" ve "şerh" prosedürü söz konusu olacaktır. Ancak burada aynı sermaye olarak getirilen şeyin bir kripto para/varlık olan NFT'nin kendisinin değil, NFT'nin içerdiği telif hakkı veya sınai hak olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Kollektif ve komandit şirketler yönünden NFT'nin değeri ortaklar tarafından belirlenirken, anonim ve limited şirketler yönünden bu değerlendirmenin mahkemece atanacak bilirkişi tarafından tespit edileceği açıktır. Bilirkişi tarafından uygulanacak değerlendirme yönteminin somut olayın özelinde⁶³⁴ herkes için adil ve uygun bir yöntem olması gerekir. Korumanın süreye tabi olması durumu değerlendirme sürecinde göz önünde tutulmalıdır.

"Şerh, Kayıt, Tevdi" başlığı altında ayrıntılı bir şekilde açıkladığımız üzere fikri ve sanat eseri içeren bir NFT'nin aynı sermaye olarak kabul edilebilmesi için

⁶³³ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 324; Şahin, s.1995.

⁶³⁴ *Dinç'e* göre fikri haklar özelinde bir eserin değeri belirlenirken; eser sahibinin ünü, eserin orijinal olması, eser bir güzel sanat eseriye geçmişinin bilinmesi, eserin konusu, eserin ender bulunması, eserin kalitesi, eser sahibinin tipik bir ürünü olması, eser sahibinin başarısı veya en fazla talep edilen döneminde yapılmış olması, eserin büyüklüğü, eserin korunma durumu ve o eser türünün piyasadaki gidişatının dikkate alınması gerekir. Marka değerlemesi yapılırken de çoğunlukla isim haklarından kurtulma yöntemi (markaya sahip olunmayıp, markanın kullanımı karşılığında ödendiği varsayılan bedelin esas alınması) veya fiyat primi yöntemi (markalı bir ürünün markasız olması olasılığıyla kıyaslanarak aradaki farkın çıkarılarak, farkın oransal olarak hesaplanmasından sonra bu oranın gelecek yıllara yönelik tahmini satışlarla çarpılması sonucu bulunan tutarın güncel değere getirilmesi suretiyle yapılan hesaplama) kullanılmaktadır. *Dinç*, s. 113 -114.

TTK 128/2 maddesi gereğince bir kayıt yükümlülüğü bulunmamaktadır. Sınai hak içeren bir NFT yönünden ise durum farklı olacaktır. Zira mevcut yasal düzenleme çerçevesinde sınai hakların korunmasının tescil koşuluna bağlanması karşısında sınai hak içeren NFT'ler yönünden TTK 128/2 maddesindeki kayıt koşulunun yerine getirilmesi mümkün görünmemektedir.

Alacağa bağlanan ve bir tür alacak senedi olarak kabul edilebilecek olan kripto para/varlıkların ticaret şirketine sermaye olarak konulması durumunda, yine kripto para/varlık için “tevdî” ve “değerlendirme” süreçlerinin söz konusu olacağı gözden kaçırılmamalıdır.

V-SERMAYE KOYMA BORCUNUN YERİNE GETİRİLMEMESİ

A- TTK’ daki Düzenlemeler

Sermaye koyma borcu, pay sahibinin asli borcudur. Ticaret şirketleri için sermayenin eksiksiz ve süratli bir şekilde oluşturulması temel amaç olup, bu amacın yerine getirilmesi pay sahibinin sermaye koyma borcunu zamanında ve eksiksiz bir şekilde yerine getirmesine bağlıdır. Pay sahiplerinin sermaye koyma borçlarını ifadan kaçınmalarının önlenmesi amacıyla TTK ile birtakım önlemler düzenlenmiştir.

TTK’nın 128/7 maddesi hükmüne göre, şirket ortakların sermaye koyma borcunu yerine getirmesini isteyebileceği ve dava açabileceği gibi, borcun zamanında yerine getirilmemesi nedeniyle uğradığı zararın tazminini de isteyebilecektir. Yine TTK 129 maddesinde, nakdi sermaye koyma taahhüdünün

zamanında ifa edilmemesi halinde şirketin tescili anından itibaren temerrüt faizinin ödeneceği hükme bağlanmıştır. Ancak şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede bu durumun aksinin kararlaştırılması mümkündür. Anonim şirketler yönünden ayrıca bir düzenleme yapma gereği duyan Kanun koyucu TTK 482 maddesinde, süresi içinde sermaye koyma borcunu yerine getirmeyen pay sahibinin herhangi bir ihtarata gerek kalmaksızın temerrüt faizini ödemekle yükümlü olacağını hüküm altına almıştır. Yine yönetim kurulu, sermaye koyma borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibini, iştirak taahhüdünden ve yaptığı kısmi ödemelerden doğan haklarından yoksun bırakabileceği gibi söz konusu payı satıp yerine başkasını alabilir ve verilmiş bir pay senedi varsa bunları da iptal edebilir. Ayrıca şirketin esas sözleşmesinde, temerrüt halinde sözleşme cezası ödememe zorunluluğu getirilebileceği hüküm altına alınabilir. Tüm bu hakların yanında ayrıca şirketin tazminat hakları da saklıdır. Anonim şirketlere ilişkin bu hükümler TTK 585. maddesinin açık hükmü gereğince limited şirketler hakkında da uygulanabilecektir.⁶³⁵

Belirtmek isteriz ki TTK da yapılan bu düzenlemeler sadece nakdi sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi halinde değil, bünyesine uygun düştüğü ölçüde aynı sermaye borçlarının ifasında temerrüde düşülmesi durumunda da uygulanacaktır.⁶³⁶

⁶³⁵ Çamoğlu, s. 112-113.

⁶³⁶ Çonkar, s. 578.

B-Sermaye Koyma Borcunun İfası Bakımından Temerrüt ve Temerrüdün Sonuçları

Esas sözleşmede veya sözleşmede belirtilen ifa tarihi itibarıyla sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi halinde, pay sahibi herhangi bir ihtara gerek kalmaksızın temerrüde düşer.⁶³⁷ Esas sözleşmede veya sözleşmede, pay sahiplerinin sermaye borcunu ödeyecekleri vadelerin kesin ve net olarak belirtilmemiş ise pay sahibinin temerrüde düşürülmesi için ihtar gereklidir.⁶³⁸

Anonim şirketler yönünden, pay sahibinin şirketin kuruluş aşamasında esas sözleşmenin tescil edilmesinden önce peşin sermaye borcunu ödeme yönünden temerrüde düşmesi söz konusu olamaz. Zira, nakdi sermaye koyma borcu yönünden, pay bedelinin en az yüzde yirmibeşinin peşin olarak ödenmemesi halinde şirket tescil edilmeyecektir.

Temerrüdün sonuçları sermaye borcunun ifası için dava hakkı, temerrüt faizi, zararın tazminini isteme hakkı, anonim ve limited şirketler yönünden ayrıca cezai şart ve ıskat (şirketten çıkarma) olarak sıralanabilir.⁶³⁹

1-Sermaye Borcunun İfası Davası

Sermaye borcunun ifası davası genel hüküm niteliğinde bulunan TTK 128/7 maddesinde hüküm altına alınmıştır. Anonim şirketlere ilişkin TTK 482 ve 483 maddelerinde böyle bir davaya ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Öğretide bu konuda tartışmalar bulunmakla birlikte, kanımızca anonim şirketlere

⁶³⁷ Pulaşlı, s. 596.

⁶³⁸ Tekinalp, s. 390.

⁶³⁹ Şener, (*Limited Ortaklıklar*), s. 129.

ilişkin özel düzenlemenin, genel hüküm niteliğindeki TTK 128/7 maddesinin uygulanmasını engellemeyeceğinden, anonim şirketler ve TTK 585 maddesinin açık hükmü karşısında limited şirketler yönünden sermaye borcunun ifası davasının açılabilecektir.

Nakdi veya ayni⁶⁴⁰ sermaye borcunun yerine getirilmemesi halinde, şirketin yetkili organları, borcu yerine getirmeyen ortak hakkında icra takibi başlatabileceği gibi bu konuda bir ifa davası da açabilecektir.⁶⁴¹ Şirketin iflas etmesi halinde dava ve takip yetkisi iflas masasına, tasfiye halinde ise tasfiye memuruna aittir.⁶⁴² Şahıs şirketlerinde ortakların da şirketten bağımsız olarak takip ve dava açmak yetkisi bulunmaktadır.⁶⁴³

2-Zararın Tazmini

Pay sahibinin nakdi veya ayni⁶⁴⁴ sermaye borcunu yerine getirmemesi halinde, şirket ve şahıs şirketleri yönünden ayrıca ortaklar, sermaye borcunun yerine getirilmesinde yaşanan bu gecikme nedeni ile şirketin uğradığı zararların tazminini mütemerrit ortaktan isteyebilecektir. Ancak bunun için, ihtar şarttır.

Tazmini istenecek zararın kapsamına, ihtar masrafları, dava ve takip giderleri de dâhildir. Zararın tazminine ilişkin dava şirket tarafından açılabileceği gibi diğer ortaklar tarafından da açılabilir. Zararın varlığını ispat yükü alacaklı şirkete aittir.

⁶⁴⁰ Çonkar, s. 578.

⁶⁴¹ Şener, s. 611.

⁶⁴² Dinç, s. 133.

⁶⁴³ Bahtiyar, s. 51.

⁶⁴⁴ Dinç, s. 134.

Nakdi sermaye borcunun yerine getirilmemesi nedeniyle tazmini istenecek zarar, temerrüt faiziyle karşılanmayan miktar içindir.⁶⁴⁵

Sermaye borcunun yerine getirilmemesi nedeniyle uğranılan zararın tazmininin istenebilmesi için mütemerrit pay sahibinin kusurlu olması, mütemerrit ortağa ihtar gönderilmesi, meydana gelen zarar ile pay sahibinin temerrüdü arasında nedensellik bağının bulunması gerekir.⁶⁴⁶

3-Temerrüt faizi

Nakdi sermaye borcunu süresi içinde yerine getirmeyen pay sahibi, esas sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadığı sürece, ödenmeyen nakdi sermaye için şirketin tescil edildiği tarihten itibaren temerrüt faizi ödemekle yükümlü hale gelir. Ancak esas sözleşmede nakdi sermayenin, anonim şirketler yönünden ise nakdi sermayenin bakiye kısmının ödeme zamanları belirlenmiş olabileceği gibi bu konuda yönetim kuruluna yetki de tanınmış olabilir. Bu hallerde temerrüt faizi, esas sözleşmede veya yönetim kurulu kararında belirtilen tarihten itibaren işleyecektir.⁶⁴⁷

Temerrüt faizinin istenebilmesi için, pay sahibinin temerrüde düşmekte kusurlu olmasına ya da bundan dolayı şirketin zarara uğramasına da gerek yoktur.

Temerrüt faizi, ancak nakdi sermaye koyma borcunda temerrüde düşülmesi halinde söz konusu olur. Aynı sermaye koyma borcunun ifasında temerrüde düşülmesi halinde temerrüt faizi istenmesi söz konusu olamaz. Ancak *Bilgili/Cengil*, kripto para/varlıkların ancak aynı sermaye olarak getirilebileceğini kabul etmekle birlikte, kripto para/varlıkların giderek para/değişim aracı olarak işlem görmesi ve

⁶⁴⁵ Dinç, s. 134.

⁶⁴⁶ Dinç, s. 135.

⁶⁴⁷ Kirca/Şehriali Çelik/Manavgat, s. 357.

bazı kripto para/varlıkların yüksek sirkülasyon ve likitlik niteliğinin bulunması nedeniyle ticaret şirketlerine sermaye olarak konulan kripto para/varlıkların zamanında ifa etmeyerek temerrüde düşen pay sahibinden temerrüt faizinin talep edilebileceğini ileri sürmektedir.⁶⁴⁸ Kanımızca Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik hükümleri karşısında, kripto para/varlıkların zamanında ifa edilmemesi halinde TTK 129 madde hükmünün uygulanması söz konusu olamayacaktır.

4-Cezai Şart

Cezai şart, anonim ve limited şirketler yönünden düzenlenmiştir. Anonim ve limited şirket esas sözleşmelerinde öngörülmüş olması koşuluyla⁶⁴⁹, nakdi veya aynı sermaye borcunu ödemede temerrüde düşen pay sahibi cezai şart ödemekle yükümlü olur. Esas sözleşme ile getirilen bu cezai şart niteliği itibariyle ifaya eklenen cezai şart olacağından, cezai şartın talep edilmesi bakiye sermaye borcunun ödenmesinin istenmesinden vazgeçilmesi anlamına da gelmez.⁶⁵⁰ Cezai şart talep edilebilmesi için, temerrüt nedeniyle şirketin zarar görmüş olması zorunlu değildir.

Esas sözleşmeyle öngörülen cezai şart, bir miktar nakdin ödenmesi şeklinde olacaktır. Cezai şartın talep edilebilmesi için TTK 483 maddesinde öngörülen ve ıskat başlığı altında ayrıntılı bir şekilde açıklanan prosedürünün yerine getirilmesi gerekir.

⁶⁴⁸ Bilgili/Cengil, (Blockchain ve Kripto), s. 326.

⁶⁴⁹ Bozkurt, s. 454.

⁶⁵⁰ Dinç, s. 138; Şener, s. 605.

5-Iskat

Anonim ve limited şirketler yönünden pay sahibinin nakdi veya ayni⁶⁵¹ sermaye koyma borcunu yerine getirmemesinin bir diğer sonucu da ıskat yani temerrüde düşülen paylara ilişkin haklardan yoksun kalınmasıdır.⁶⁵² Iskat, pay sahiplerinin sermaye koyma taahhütlerini yerine getirmesini sağlamak amacıyla kabul edilmiş bir düzenlemedir.⁶⁵³

Iskat; kendi içinde belli bir prosedürü içeren bir hukuki işlemdir. Iskatın usul ve şartları TTK 483 maddesinde emredici kurallarla düzenlenmiştir.⁶⁵⁴ Belirtilen kurallara uyulmaması ıskatın geçersiz olması sonucunu doğurur.⁶⁵⁵

Iskat, pay bedelini ödemede temerrüde düşen pay sahibinin, temerrüde düştüğü paylar yönünden pay sahipliğinin düşürülmesini ifade eder.⁶⁵⁶

Bir pay sahibinin ıskat edilebilmesi için öncelikle temerrüde düşürülmesi gerekir.⁶⁵⁷ Bunun için de yönetim kurulunun sermaye borcunu yerine getirmeyen ortağa, sermaye borcunu yerine getirmesi için bir çağrı ve ihtarda bulunması gerekir.⁶⁵⁸ Uygulamada bu çağrıya “Apel” adı verilmektedir.⁶⁵⁹ İhtarda, pay sahibine sermaye borcunu bir ay içinde ödemesi, aksi halde paylara ilişkin haklarından yoksun bırakılacağı ve sözleşme cezasının isteneceği belirtilir.

⁶⁵¹ Çonkar, s. 583.

⁶⁵² Çebi, s. 274.

⁶⁵³ Çelik, A.: Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2016, s. 89.

⁶⁵⁴ Değirmenci, C.: Anonim Ortaklıkta Iskat, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006, s. 10.

⁶⁵⁵ Bozkurt, s. 455; Şener, s. 611.

⁶⁵⁶ Tekinalp, s. 390.

⁶⁵⁷ Çelik, s. 100.

⁶⁵⁸ “...sermaye borcunu ödemeyen bir pay sahibinin ıskat edebilmesi için öncelikle temerrüde düşürülmesi gerekir. Temerrüdün söz konusu olabilmesi için de bakiye sermaye borcunun ödenmesi konusunda yetkili organın bir karar alması ve bunu sözleşmede öngörülen usul ve şekilde talep etmesi, uygulamadaki ifade ile, apel işlemini yapması gerekir.” Yarg. 11 HD, E. 2009/13842, K. 2011/8718. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 29.04.2023).

⁶⁵⁹ Pulaşlı, s. 596.

Çağrı ve ihtar Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ve esas sözleşmede öngörülen şekilde ilan yoluyla yapılır. Ayrıca şirketin internet sitesinde de çağrı ve ihtar mesaj olarak yayınlanır. Nama yazılı pay sahiplerine ise ilan yerine, iadeli taahhütlü bir mektup ile çağrı ve ihtar yapılır; yine bu halde de çağrı ve ihtar şirketin internet sitesinde de mesaj olarak yayınlanır.

Çağrı ve ihtarda belirtilen süre içinde, pay sahibi tarafından sermaye koyma borcunun yerine getirilmemesi halinde, pay sahibi temerrüde düştüğü paylarla ilgili olarak⁶⁶⁰ pay sahipliği sıfatını ve pay sahibi olmaktan kaynaklanan haklarını örneğin o paya ilişkin oy hakkını, kar ve tasfiye payları haklarını yitirir.⁶⁶¹ İskat edilen pay sahibinin, ıskat edilen paya ilişkin daha önceden yaptığı kısmi ödemeler de şirkete kalır. İskat, paya ve pay sahipliğine ilişkin olup⁶⁶², pay ve pay sahipliği de şirketin tescili ile oluştuğundan, şirket tescil edilmemiş ise ıskat işlemi uygulanamaz. İskatın, temerrüde düşülen paylarla ilgili olması nedeniyle, bedeli ödenmiş paylar yönünden ortağın pay sahipliği yani ortaklık sıfatı devam eder.⁶⁶³ İskat ile, sadece ıskat edilen ortağın ıskat edilen paya ilişkin pay sahipliği sona ermektedir. Yoksa ıskat edilen payın temsil ettiği pay sahipliği halen devam etmektedir. Bu nedenle yönetim kurulu, bu şekilde ıskat edilen ve sahipsiz kalan⁶⁶⁴ payları bir üçüncü kişiye satmaya yani şirkete yeni bir ortak bulmaya yetkilidir.⁶⁶⁵

Anonim şirkete ilişkin peşin sermaye bedeli ödendiği halde usulüne uygun yapılan ihtira rağmen bakiye sermaye bedeli ödenmez ise, temerrüde düşen ortak,

⁶⁶⁰ Çelik, s. 165.

⁶⁶¹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, s. 442; Pulaşlı, s. 597; Şener, s. 606.

⁶⁶² Şener, s. 606.

⁶⁶³ Pulaşlı, s. 597.

⁶⁶⁴ Çamoğlu, s. 116.

⁶⁶⁵ Çelik, s. 170; Şener, s. 607.

ödediği paya ilişkin haklarından yoksun bırakılmak suretiyle şirketten ıskat edilebilir; bu halde bu pay sahibinin şirketle ilişkisi kesilmiş olur.

Temerrüde düşmesi nedeni ile ıskat edilen pay sahibine, temerrüde düştüğü ve bunun sonucunda ıskat edildiği paylarla ilgili olarak pay senedi verilmiş ise yönetim kurulu bu pay senetlerini iptal edebilir. İptal için mahkeme kararına ya da kıymetli evraka ilişkin hükümlerin uygulanmasına gerek yoktur. İptal edilen pay senetlerinin ele geçirilememiş olması halinde yönetim kurulu iptal kararını Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ve esas sözleşmede öngörölen şekilde ilan eder.

SONUÇ

Sermaye, ticaret şirketlerinin ekonomik kazanç sağlama amacını sağlayan en önemli unsurdur. Şirket ortakları, kendi malvarlığında bulunan bazı değerleri şirkete katılım payı olarak getirmekle yükümlü olup, her ortağın katılım payı olarak şirkete getirmeyi taahhüt ettiği değerlerin toplamı da ticaret şirketinin sermayesini oluşturur.

TTK 127 maddesine göre kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça ekonomik bir değeri olan, devredilebilen ve nakdi olarak değerlendirilebilen her türlü değer sermaye yeterliliğine sahiptir. Kanun koyucu, anonim ve limited şirketler yönünden ise ayrıca “malvarlığı unsuru olma” ve “üzerlerinde sınırlı bir ayni hak, haciz ve tedbir bulunmama” koşullarını getirmiş ve devamında hizmet edimleri, şahsi emek ve ticari itibar ile vadesi gelmemiş alacakların da sermaye olarak konulmasının mümkün olmadığını hükme bağlamıştır.

Kripto para/varlıkların, ticaret şirketlerine sermaye olarak konulabilecek bir değer olup olmadığının belirlenebilmesi, kripto para/varlığın hukuki niteliğinin tayini ile mümkündür. Bunun için de kripto para/varlığın ortaya çıkışı ve gelişim süreci, oluşturulma amacı ve kullanım alanlarının da göz önünde bulundurulması gerekecektir.

Malın malla değiştirildiği takas sisteminden, malın herkesçe kabul edilen bir şeyle değiştirilmesi fikri ile insanlık tarihinde yerini alan para, teknolojinin gelişmesi ile yaşanan internet çağının doğal bir sonucu olarak dijital paralara evrilmiştir. Kripto para/varlık dijital paranın bir alt türü olup temelinde kriptoloji bilimi yer almaktadır. Bu durum onu diğer dijital paralardan ayıran en önemli özelliktir. Bir kamu otoritesi

tarafından ihraç edilmediği gibi denetime de tabi olmayan kripto para/varlıklar, kontrol ve denetimden uzak, âdem-i merkeziyetçi bir yapıya sahiptirler. Blok zincir temeline dayalı olan kripto para/varlık sisteminde, geleneksel para sistemlerinin aksine işlemler merkezi yapıya sahip olmayan bu sistemde herhangi bir aracıya ihtiyaç duymaksızın kullanıcıdan kullanıcıya şifreli bir şekilde gerçekleştirilir.

Bitcoin ile başlayan NFT'ler ile devam eden kripto para/varlığın gelişim süreci devam etmekte olup, halen dünya üzerinde 21.058 adet kripto para/varlık bulunmaktadır.⁶⁶⁶

İnternet çağının bir ürünü olan kripto para/varlıkların bu baş döndürücü ve önlenemez gelişimine rağmen, kripto para/varlıkların hukuksal zeminini oluşturma, hukuk sistemindeki kurum ve yapılarla ilişkisini düzenleme yönündeki çalışmalar son derece ağır ve aksak bir şekilde yürütülmektedir. Kripto para/varlıkların âdem-i merkeziyetçi yapıya sahip olmasından kaynaklanan endişeler hukuki düzenleme ihtiyacını artırmakla birlikte hukuk dünyasında üzerinde uzlaşmış bir tanımının dahi olmaması, ona tanınacak “hukuki statünün” de belirlenmesini zorlaştırmıştır. Bunda elbette ülkeler arasında var olan siyasal ve ekonomik yaklaşım farklılıklarının etkisi olduğu gibi aynı ülkedeki kurum ve kuruluşların da işlevlerine bağlı olarak bir öncelik belirlemeleri ve bu önceliklerine göre bir tanımlama çabası içine girmeleri de önemli bir rol oynamıştır. Bunun doğal sonucu olarak kripto para/varlıklar, bazı ülkelerce “ülke parası” olarak kabul edilirken, aynı ülkenin bir kurumu tarafından “mülk”, bir başka kurumu tarafından “değer” olarak nitelendirilebilmiştir.

Ülkemiz yönünden de “hukuki zemin” arayışı öncelikle “bir tedbir alma” refleksi ile başlamış, BDDK 25.11.2013 tarihli basın açıklaması ile kripto

⁶⁶⁶ Coin Market Cap'in verilerine göre Bitcoin, Ethereum, XRP, Bitcoin Cash başta olmak üzere 21.058'ün üzerinde kripto para bulunmaktadır. (<https://www.salomonstore.sk/kac-tane-kripto-para-borsasi>, Erişim Tarihi: 23.07.2023)

para/varlıkların elektronik para olarak kabul edilmediği özellikle belirtildikten sonra, kripto para/varlıkların âdem-i merkeziyetçi yapısından kaynaklanan risklerine dikkat çekilerek kamuoyu uyarılmıştır. SPK 27.11.2017 tarih ve 43 sayılı toplantısında ülkemizde bir düzenleme ve tanımlama bulunmadığı, bu kapsamda SPK türev araçlara dayanak teşkil edecek unsurlar içinde yer almadığından bahisle, sanal para birimlerine dayalı olarak spot ve türev işlem yapılmamasına karar verilmiştir. Ülkemizin resmî kurumlarının kripto para/varlıklara yönelik “uyarı” niteliğindeki yaklaşımları hızını kesmemiş Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı 11.01.2018 tarihinde, SPK ise 27.09.2018 tarihinde kripto para/varlık satışlarının kendilerinin düzenleme ve gözetimleri dışında kaldığını ifade etmişlerdir. Yapılan bu uyarılara rağmen, kripto para ve varlıklara ilişkin herhangi bir yasal düzenleme yapılmamış, süreç 16.04.2021 tarihinde yayınlanan “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” ile “yasaklayıcı” bir yaklaşımla yürütölmeye devam etmiştir. Anılan Yönetmelik ile “kripto para” yerine “kripto varlık” ibaresi kullanılması tercih edilmiş, akabinde kripto varlığın itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilemeyeceğine özellikle vurgu yapıldıktan sonra kripto varlıkların, ödemelerde kullanılması, ödeme hizmetlerinde sunulması ve elektronik para ihracında doğrudan veya dolaylı olarak kullanılması, ödeme ve elektronik para kuruluşlarının kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık etmesi yasaklanmıştır.

Bir malvarlığı unsuru olduğundan kuşku bulunmayan kripto para/varlıkların ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilmesinin mümkün olup olmadığının

belirlenmesi noktasında kripto para/varlıkların nakdi sermaye ve ayni sermaye yeterliliğine sahip değerler yönünden irdelenmesi gerekecektir.

Nakdi sermaye ile kastedilen itibari/fiyat paradır. Bir kamu otoritesi tarafından ihraç edilmeyen, kontrol ve denetimden uzak, âdem-i merkeziyetçi bir yapıya sahip olan kripto para/varlığın, değerini kendisini tedavüle çıkartan devletten alan ve çıkarılan yasalarla korunan itibari/fiyat paradan farklı olduğu açıktır. Kaldı ki Yönetmelik hükümleri ile kripto para/varlığın itibari para olarak nitelendirilemeyeceği de hükme bağlanmıştır. Her ne kadar bazı ülkelerce kripto para, ülke parası olarak kabul edilmişse de kripto para/varlığın, itibari/fiyat para olarak nitelendirilememesi karşısında, yabancı ülke parası olarak da değerlendirilmesi mümkün olmayacaktır. Niteliği gereği kripto para/varlığın yine, ülke para biriminin elektronik karşılığı olan elektronik para olarak değerlendirilmesi mümkün olmadığı gibi Yönetmelikte de bu konuda açıkça yasaklayıcı hüküm bulunmaktadır. Şu hâlde, itibari/fiyat para, yabancı ülke parası ve elektronik para olarak nitelendirilemeyen kripto para/varlıkların, ticaret şirketlerine nakdi sermaye olarak taahhüt edilmesi mümkün olmayacaktır.

Kripto para/varlıkların ticaret şirketlerine ayni sermaye olarak getirilmesinin mümkün olup olmadığı, elbette kripto para/varlığın, ayni sermaye yeterliliğine sahip olduğu kabul edilen bazı değerler karşısındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi ile tespit edilebilecektir.

Kripto para/varlıkların eşyaya ilişkin “kişi ve hayvan dışında bir varlık olma”, “ekonomik bir değer taşıma”, “sınırlandırılmış olma” ve “üzerinde fiili ve hukuki hakimiyet kurma” özelliklerini taşıması nedeniyle özellikle taşınır eşya olarak değerlendirilmesi düşünülebilir ise de kripto para/varlığın eşyaya ilişkin “cismanilik”

özelliğini taşımadığı dikkate alındığında, taşınır eşya olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığını söylemek gerekecektir. Her ne kadar “cismanilik” özelliğini taşınamaması nedeniyle eşya olarak kabul edilmedikleri halde TMK da yer alan özel düzenlemeler ile hakkında eşyaya ilişkin hükümlerin uygulanmasının kabul edildiği bazı varlıklar bulunmakta ise de iş bu çalışmanın kaleme alındığı tarih itibariyle kripto para/varlıklar hakkında TMK’nın eşyaya ilişkin hükümlerinin uygulanabileceğine ilişkin herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bu halde özellikle doğal güçlere ilişkin TMK 762 madde hükümlerinin kıyasen kripto para/varlıklar hakkında uygulanabileceği ileri sürülebilir ise de Yönetmelik hükümleri ile kripto para/varlıkların bir değişim/ödeme aracı olarak kullanılmasının yasaklanması karşısında, ekonomik hayatın gereklilikleri dikkate alınarak kripto para/varlıkların ticaret şirketlerine sermaye olarak konulması yoluyla ekonomik sisteminin içine etkin bir şekilde dahil edilebilmesi için, kripto para/varlıklar hakkında taşınır eşyaya ilişkin hükümlerin uygulanabilmesine imkan veren yasal bir düzenleme yapılmasının elzem olduğu açıktır.

Kripto para/varlıkların arzı (ICO) da belli bir projeye sermaye sağlamak amacıyla oluşturulan kripto para/varlıkların blok zincir sistemi üzerinden akıllı sözleşmeler aracılığıyla yatırımcılara sunulmasıdır. Burada, kripto para/varlık alma, aslında bir yatırım kararı olup, yatırımcı projenin iyi bir fırsat olduğunu değerlendirerek ICO aracılığı ile kripto para/varlık satın almaktadır. Ancak bu süreç, klasik borçlanma araçlarının aksine yatırımcının bir tür izahname işlevi gören *whitepaper* üzerinden değerlendirme yapabilmesi için finansal ve mali okuryazarlık dışında ayrıca teknik bir okuryazarlık yapabilmesini de gerektirmektedir. Ayrıca, Borçlanma Araçları Tebliğine (VII-128.8) göre borçlanma araçlarından olan bono ve

tahvil, yurt içinde ülke parası, yurt dışında ise ülke parası veya döviz karşılığında ihraç edilebilecektir. Mevcut hukuk düzeni içerisinde kripto para/varlıkların, ülke parası veya döviz olarak kabul edilmesi söz konusu olmadığından, kripto para/varlık karşılığında bir bono veya tahvil ihraç edilmesi de mümkün olamayacaktır. Yine ICO sürecinin, yasal ve yetkili kuruluşlar tarafından ihraç edilme ve herhangi bir kamu otorite tarafından izlenme koşullarını barındırmaması nedeniyle mevcut hukuki düzenlemeler karşısında kripto para/varlıkların bir borçlanma aracı olarak kabul edilmesinden söz edilemeyeceği gibi bunlara ek olarak borçlanma ilişkisini ve buna bağlı bir geri ödeme taahhüdünü içermemesi nedeniyle kitle fonlama aracı olarak da nitelendirilemeyecektir.

Blok zincir dışındaki bir malvarlığı değerine dayalı olarak oluşturulan, o malvarlığı değerini temsil eden ve o malvarlığı üzerinde sahiplik hakkını veren varlığı dayalı kripto para/varlığın temelinde bir borçlanma ilişkisi söz konusu olmadığı için bu tür kripto para/varlıkların da varlığa dayalı menkul kıymet olarak değerlendirilmesi söz konusu olamayacaktır.

Mevcut hukuki düzenlemeler ve elbette Yönetmelik hükümleri çerçevesinde, kripto para/varlığın bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmesi mümkün olmadığından, bir menkul kıymet olarak aynı sermaye yeterliliğine sahip olduğu da söylenemeyecektir.

Kripto para/varlığın, şirket ortaklık payına ikame edilebilmesi, devir sürecine ilişkin yasal prosedürün (halka açık olmayan şirketler yönünden nama yazılı paylar yönünden ciro ve zilyetliğin devri, hamiline paylarda zilyetliğin devri yoluyla, halka açık şirketler yönünden ise MKK nezdinde izlenen kayıtlara göre) usulüne uygun olarak yerine getirilmesine bağlıdır. Şirket ortaklık paylarının kripto para/varlık

şeklinde ihracı olarak tanımlanabilen Equity Token sürecinde, pay devirleri blok zincir sistemi içinde akıllı sözleşmeler aracılığıyla yapılmakla birlikte, burada devredilen ortaklık payı değil, bu paya bağlı kazanımlardır. Bir Equity Token denemesi olarak kabul edilen Neufond Projesinde, blok zincir sistemi içinde akıllı sözleşmeler yoluyla gerçekleştirilen işlemler, blok zincir sistemi dışında yapılan devir sözleşmeleri ile yasal hale getirilmektedir. Mevcut hukuki düzenlemeler çerçevesinde Equity Token’lerin, ortaklık payının devrine ilişkin şekil koşullarını sağlayabilmesi mümkün olmadığından özellikle sermayenin korunması ilkesi de gözetilerek ortaklık payını temsil ettiği kabul edilemeyeceğinden bu tür bir kripto para/varlığın, bir başka ticaret şirketine sermaye olarak taahhüt edilmesi de söz konusu olamayacaktır.

Bir alacak hakkına dayalı olarak bir kripto para/varlığın oluşturularak ihraç edilmesi ve bu kripto para/varlığın devredilebilmesi mümkün olmakla birlikte kural olarak alacağa bağlanan kripto para/varlıklarda, alacak hakkı ile kripto para/varlık, kripto para/varlık üzerinde birleşmez. Burada alacak hakkı ile kripto para/varlık birbirinden bağımsız oldukları için her ikisi de birbirinden bağımsız olarak kendi kurallarına göre devredilir. Bunun aksinin kararlaştırılması yani alacak hakkının devrinin, kripto para/varlığın devri koşuluna bağlanması mümkün olup, ancak bu halde bu tür bir kripto para/varlığın aynı sermaye yeterliliğine sahip olduğu kabul edilebilecektir. Aksi durumda ise “sermayenin korunması” ilkesi karşısında, aynı sermaye olarak kabul edilmesi söz konusu olmayacaktır.

Bir kripto para/varlık olan NFT’nin bir telif hakkının konusu olabilmesi temsil ettiği içeriğin FSEK kapsamında bir eser niteliğinde olmasına bağlıdır. Ayrıca burada FSEK ile tanınan mali ve manevi haklardan faydalanacak olan NFT değil, NFT’nin

temsil ettiği eserin sahibidir. Zira, telif hakları eserin meydana getirilmesi birlikte kendiliğinden doğmaktadır. Bu nedenle NFT'nin temsil ettiği eserden kaynaklanan telif hakkı ile bir kripto para/varlık olan NFT üzerindeki mülkiyet hakkı birbirinden ayrıdır ve kural olarak NFT'nin devri, temsil ettiği esere ilişkin telif hakkının devri sonucunu doğurmaz. Ancak FSEK 52 maddede belirtilen koşulları sağlamak kaydıyla, NFT'nin içerdigi bir esere ilişkin mali hakların ticaret şirketine aynı sermaye olarak getirilmesi mümkündür. Fakat burada aynı sermaye olarak taahhüt edilen şey, NFT'nin kendisi değil, NFT'nin içerdigi eserden kaynaklanan mali haklardır. Yine marka veya patent içeren bir NFT de sınai hakkın devrine ilişkin yasal prosedürün yerine getirilmesi koşuluyla ticaret şirketlerine aynı sermaye olarak getirilebilecektir. Ancak burada da sermaye olarak taahhüt edilen şey NFT'nin kendisi değil, içerdigi sınai hak olacaktır.

Kripto para/varlıkların, aynı sermaye yeterliliğine sahip unsurlar olarak kabul edilmesi/oluşturulması halinde, ticaret şirketlerine aynı sermaye konulmasına yönelik usulün yerine getirilmesi gerekecektir. Bu kapsamda, kripto para/varlıklar hakkında taşınır eşyaya ilişkin hükümlerin uygulanacağını kabul edilmesi halinde “tevdî” ve “değerleme” prosedürleri eksiksiz bir şekilde yerine getirilecektir. Kollektif ve komandit şirketlere aynı sermaye olarak kripto para/varlık taahhüt edilmesi halinde kripto para/varlığın değeri ortaklar tarafından belirlenecektir. Anonim ve limited şirketler yönünden ise bu değerlendirme, şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesince atanacak bilirkişi tarafından yapılacaktır. Değerleme, taahhüt edilen kripto para/varlıkların değerinin Türkiye'deki kripto para/varlık borsalarındaki değerinin aritmetik ortalaması alınmak suretiyle yapılacaktır. Tevdî süreci de kripto para/ varlığa ait özel anahtarın üçüncü bir kişiye verilmesi veya üçüncü bir kişinin

hesabına kripto para/varlık transfer edilmesi suretiyle gerçekleştirilecektir. Tevdi, taahhüt borcunun ifası anlamına gelmez. Taahhüt borcu, kripto para/varlığın içinde saklandığı cüzdanın şirkete teslimi veya kripto para/varlıkların şirket hesabına transfer edilmesiyle ifa edilmiş olacaktır.

NFT'lerin içerdiği telif veya sınai hakların aynı sermaye olarak taahhüt edilmesi halinde de “değerleme” ve “kayıt” prosedürü işletilecektir. Telif hakkı içeren bir NFT'nin aynı sermaye olarak kabul edilebilmesi için TTK 128/2 madde hükmü kapsamında sicile kayıt yükümlülüğü bulunmamakla birlikte, sınai hak içeren bir NFT'nin aynı sermaye olarak kabul edilebilmesi için sicile kayıt koşulunun yerine getirilmesi gerekecektir.

Kripto para/varlığa ilişkin aynı sermaye borcunun yerine getirilmemesinde temerrüde düşülmesi halinde de şirketin, borcun ifası için dava hakkı, zararın tazmini isteme hakkı, anonim ve limited şirketler yönünden ayrıca cezai şart isteme ve temerrüde düşen ortağı ıskat hakkı bulunmaktadır. Ancak TTK 129 madde hükümlerine göre temerrüt faizi söz konusu olamayacaktır.

KAYNAKÇA

Akkuş, B.: Kaydî Sermaye Piyasa Araçlarını Konu Edinen Aynî Teminatlar, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2020.

Aksu, H.: Küresel Boyutta Kripto Paralar ve Bunların Türkiye’de Vergilendirilebilirliği Üzerine Bir Değerlendirme, Adalet Yayınevi, Ankara 2022.

Alkin, E.: İktisat, Filiz Kitapevi, İstanbul.

Alpago, H.: *Bitcoin’den Selfcoin’e Kripto Para*, IBAD Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi 2018, C.3, S.2, s. 411-428.

Altaş, S.: *Ortaklara Borçlar Anonim ve Limited Şirketlerin Sermaye Artırımında Kullanılabilir mi?*, Vergi Raporu 2014, S. 173, s. 111-116.

Aluç Demirel, R.: Kripto Paralar Kullanılarak İşlenen Suçlar ile Bilişim Sistemleri Kullanılarak İşlenen Sermaye Piyasası Suçları (*Edt. Kulular İbrahim, Merve Ayşe*), Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

Arıcı, M.F.: Alacak Hakkının Anonim Ortaklığa Sermaye Olarak Taahhüdü, Beta Yayınları, İstanbul 2003 (Alacak).

Arıcı, M.F.: *Sermaye Şirketleri Hukukunda Vadeli Alacağın Sermaye Olarak Konulması Yasağı*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 2015, C.LXXIII, S. 1, s. 319-337.

Arkan, S.: Ticari İşletme Hukuku, 26. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2020.

Armknrecht, F./Karame, G.O./Mandal, A./Youssef, F./Zenner, E.: Ripple, Overview and Outlook, 2015.

Arslan, R./Yılmaz E./Taşpınar Ayvaz, S./Hanağası, E.: İcra ve İflâs Hukuku, 5. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.

Arslan, R./Yılmaz E./Taşpınar Ayvaz, S./Hanağası, E.: Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.

Aydın, M.: Haczedilemeyen Mal ve Haklar, Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

Ayhan, R./Çağlar, H./Özdamar, M.: Ticari İşletme Hukuku Genel Esaslar, 13. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Ayhan, R./Çağlar, H./Özdamar, M.: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021 (Şirketler Hukuku).

Bahtiyar, M.: Ortaklıklar Hukuku, 16. Baskı, Beta Yayınları, İstanbul 2022.

Balcı, M./Çakır, K.: Kripto Para ve Elektronik Para Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

Balıkçı, E.: *Dava ve Takip Konusu Olabilmesi Bakımından Kripto Paralar*, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2021, C.16, S.2, s. 273-312.

Bhatia, R./Kumar, P./Bansal, S./Rawaat, S.: Blockchain The Technology of Crypto Currencies, 2018 International Conference on Advances in Computing and Communication Engineering (ICACCE-2018), France 2018.

Biçkici, A.: Taşınmazların Anonim Şirketlere Sermaye Olarak Konulması, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.

Bilgili, F./Cengil, M. F.: Blockchain ve Kripto Para Hukuku, 2. Baskı, Dora Yayınları, Bursa 2022 (Blockchain ve Kripto).

Bilgili, F./Cengil, M. F.: *Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Eşya Niteliği Sorunu.* (https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3432713, Erişim Tarihi: 19.11.2022)

Bilgili, F./Cengil, M. F.: *Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesi,* Ankara Hacı Bayram Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2019, C. XXIII, Sayı. 3, s. 3-23 (Ticaret).

Bilgili, F./Demirkapı, E.: Şirketler Hukuku Dersleri, Dora Yayıncılık, Bursa 2021.

Boehm, F./Pesch, P.: *Bitcoins: Technische Herausforderungen einer virtuellen Wahrung – Eine erste juristische Einordnung,* MMR 2014, s.75-79.

Bora, A.: Temel Ekonomi (Edt. Dikkaya, Mehmet/Özyakışır, Deniz), 5. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2018.

Bozkurt, T.: Şirketler Hukuku, 15. Baskı, Yetkin yayınları, Ankara 2023.

Bozkurt Yüksel, E.: *Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları'na Hukuki Bir Bakış,* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 2015, C.LXXIII, S.2, s. 173-220.

Bülbül, F. M.: Anonim Şirketlere Ayni Sermaye Olarak Konulabilecek Malvarlığı Unsurları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.

Canlı Akbaş, A.: Kripto Para Basımı ve Devlet Otoritesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2020.

Clayton, G.E.: Economics: Principles & Practices, USA 2008.

Crone, H.C./Monsch, M./Meisser, L.: “Aktien-Token”, GesKR, 2019, s.1-17.

Crosby, M./Nachiappan/Pattanayak, P./Verma, S./Kalyanamaran, V.:
“Blockchain Technology: Beyond Bitcoin”, Sutardja Center for
Entrepreneurship & Technology Technical Report, California 2015.

Çağlak, M.: Sermaye Piyasası Araçlarının Haczi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.

Çamoğlu, E.: Limited Ortaklıklar Hukukunun Genel İlkeleri, Vedat Kitapçılık,
İstanbul 2023.

Çarkacıoğlu, A.: Kripto-Para Bitcoin, SPK Araştırma Dairesi Araştırma Raporu,
2016.

Çebi, H.: Şirketler Hukuku, Seçkin Yayınları, Ankara 2020.

Çelik, A.: Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi,
Ankara 2016.

Çonkar, M.H.: Anonim Ortaklıkta Ayni Sermaye, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul
2016.

Dabrowski, M./Janikowski, L.: “Virtual Currencies and Central Banks Monetary
Policy: Challenges Ahead”, Requested by the European Parliament’s
Committee on Economic and Money, Brussels June 2018.

Darı, A.: Ticaret Sicili Müdürünün İnceleme Görevi ve Yetkisi, Adalet Yayınevi,
Ankara 2019.

Değirmenci, C.: Anonim Ortaklıkta Iskat, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2006.

Demir, K.: Şirketler Hukuk Temel Bilgiler, Lykeion Yayıncılık, Ankara 2023.

Demir, O./Odabaşı, H.: *Merkez Bankası Para Sisteminin Avantaj ve Dezavantajları Neler Olabilir?*, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2021, S.61, s. 199-222.

Demirbaş, A.A.: Kripto Varlıkların Sermaye Piyasası Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.

Dinç, H.: Fikri Mülkiyet Haklarının Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Konulması, Seçkin Yayınları, Ankara 2016.

Dinler, K.: İktisat, 13. Basıkı, Ekin Yayınları, Bursa 2021.

Dinler, Z.: İktisada Giriş, 24. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa 2018 (İktisata Giriş).

Durdu, E.: Kripto Para Birimi Olarak Bitcoin ve Ceza Hukuku, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2018.

Durmush, G.: Kripto Para ve İcra Hukuku Yönünden Düşündürdükleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2019.

Durmuş, A. N.: Türk Ticaret Kanunu Kapsamında Anonim Şirketlerde Sermayenin Kaybı ve Borca Batıklık, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

Dülger, M. V.: *Dijital Çağda Dijital Ödeme Aracı, Bitcoin ve Dijital Para*, Hukuk +Plus Dergisi 2019, S.7, s.4-9.

Eggen, M.: “Was ist token?”, Aktuelle juristische Praxis 2018, Vol.27(5) s. 558-567.

Ekinci, H.: Anonim Şirketlerde Sermaye Koyla Borcunun Yerine Getirilmemesinin Hukuki Sonuçları, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2010.

Eren, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara 2014.

European Banking Authority: “EBA Opinion on “Virtual Curriencies”, 2014/08, London 4 July, 2014.

European Central Bank: Virtual Currency Schemes, Frankfurt am Main October 2012.

Eryiğit, H.: 6102 Sayılı Ticaret Kanunu Çerçevesinde Anonim Ortaklıklarda Sermayenin Korunması İlkesi, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2020.

Financial Action Task Force (FATF), Virtual Currencies – Key Definitions and Potential AML/CFT Risks, 2014.

Fisch, C./Maslak, C./Vismara, S./Block, J.: *Motives and Profiles of ICO Inventors*, Journal of Business Research 2021, Vol.125, s. 564-576.

Foundation for Economic Education (FEE), Cryptocurrency & Bitcoin, 2018.

Fortnow M./Terry, Q.: The NFT Handbook: How to Create, Sell and Buy Non-fungible Tokens, John Wiley & Sons, New Jersey 2021.

Gazioğlu A./Özen, A.: *NFT’ nin Gelişimi ve Vergilendirilmesi Üzerine Genel Bir Değerlendirme*, İzmir Sosyal Bilimler Dergisi 2022, C. 4, S.1, s. 23-33.

Göle, C.: *Anonim Ortaklıklarda Nakdi Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcu İfade Temerrüt*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 1976.

Güney Akdağ, N./Gümüş, M.A.: “*Taşınırın Anonim Şirkete Esas Sermaye Olarak Getirilmesi*”, İstanbul Ticaret Odası Regasta 2013/3, C.3, S.3, s. 3-30.

Halaburda, H./Sarvary M.: *Beyond Bitcoin, The Economics of Digital Currencies*, London 2016.

Hamburger, J.: *Bitcoins vs. State Money Transmission Laws: Protecting Consumers or Hindering Innovation*, Journal of Law, Economics and Policy 2015, C.11, S.2, s. 229-253.

Ison, S./Wall S.: İktisat Giriş (Çev. Çakmak, Ahmet/Oktar, Suat/Şişman, Mehmet/Yavuz, Suat), 3. Baskı, Bilim Teknik Yayınevi, İstanbul 2013.

İçel, K./Ünver, Y./Öz, K.: *Kripto Para ve Ceza Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.

İmamoğlu, D. A.: *Kripto Para Birimleri ve Türk Hukukunda Düzenlemesi*, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.

Kahraman, A.: *Türk ve Avrupa Birliği Düzenlemeleri Işığında Elektronik Para*, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

Kaplanhan, F.: *Kripto Paranın Türk Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi* “*Bitcoin Örneği*”, Vergi Sorunları Dergisi 2018, C.41, S.353, s. 105-123.

Karakaş Eker, H.: *Bitcoin ve Kripto Paraların Hukuki Yönden Değerlendirilmesi*, Bursa Barosu Dergisi 2019, C.43, S.107, s. 102-111

Karaman Coşgun, Ö.: *Anonim Şirketlerde Sermaye Kavramı ve Ayni Sermaye Değerinin Belirlenmesi*, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı 2012, C.18, S.2, s. 333- 348.

Karamanlioğlu, A.: *Son Gelişmeler Işığında Kripto Paraların hukuki Niteliği ve Kripto Para Borsalarına Dair Tespit ve Öneriler*, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Bülteni, 2021.

Karsch, G.M.: *Bitcoin, The Law and Emerging Public Policy: Towards A 21st Century Regulatory Scheme*, Florida A&M University Law Review 2014, C.10, S.1, s. 193-243.

Kaya, A.E.: Anonim Şirkete Sermaye Koyma Borcu ve Bu Borcun Yerine Getirilmemesinin Hukuki Sonuçları, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2021.

Kendigelen, A./Kırca, İ.: Şirketler Hukuku, 1. Cilt, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021.

Kılıçoğlu, A.M.: Fikri Haklar, 4. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2018.

Kıran, S.: *Kambiyo Senetlerinde Bedelin Kripto Para Olarak Belirlenmesi*, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2021, Vol.0, No.2, s. 2029-2069.

Kırca, İ./Şehirali Çelik, F. H./Manavgat, Ç.: Anonim Şirketler Hukuku, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2013.

Koç, A.: Elektronik Para ve Para Politikası Üzerindeki Etkileri, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak 2006.

Kolber, A.J.: *Not-So-Smart Blockchain Contracts and Artificial Responsibility*, Stanford Technology Law Review 2018, Vol.21, s.198-234.

Kulular İbrahim, M. A.: Kripto Paralar Kullanılarak İşlenen Suçlar ile Bilişim Sistemleri Kullanılarak İşlenen Sermaye Piyasası Suçları, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

Kuhlmann, N.: *Bitcoins, Funktionsweise und rechtliche Einordnung der digitalen Währung*, CR 2014, s.691-696.

Kuru, B.: İcra ve İflas Hukuk El Kitabı, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, 2013 (İcra İflas).

Kuru, B.: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, Legal Yayınları, İstanbul 2016.

Kuru, B.: Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Legal Yayınları, İstanbul 2016.

Lewis, A.: The Basics of Bitcoins and Blockchains: An Introduction to Cryptocurrencies and the Technology that Powers Them, Mango Publishing, 2018.

Lin, I-O./Liao, T-C.: “A Survey of Blockchain Security Issues and Challanges”, International Journal of Network Security, C.19, S.5, s. 653-659.

Maute, L.: “Kryptotoken in Rechtsverkehr”, Rechtshandbuch Kryptowerte, Blockchain/Tokenisierung/Initial Coin Offerings (Hrsg: Maume, Philipp/Maute, Lena/Fromberger, Mathias), München 2020.

Murad, A.: *The Nature of Money*, Southern Economic Journal 1943, C.9, S.3, s. 217-223.

Mutluoğlu, D.: Kripto Para Birimleri ve Suçtan Kaynaklanan Malvarlığı Değerlerini Aklama Suçu, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Mülazimoğlu, M.: Anonim Şirketler Hukukunda Sermayenin Korunması İlkesi, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2020.

Müller, M.: *Bitcoin, Blockchainund Smart Contracts*, ZfIR 2017, s.600-612.

Nakamoto, S.: Bitcoin: Peer to Peer Electronic Cash System, 2008.

Oduncu, S.: *NFT, Kripto Sanatı ve Türkiye'deki Yansımaları*, SDÜ ART-E, Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi 2022, C.15, S.29, s.195-224.

Oğuzman, M.K./Çelici, Ö./Özdemir Oktay, S.: Eşya Hukuku, 21. Baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul 2018.

Oğuzman, M.K./Öz, T.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 15. Baskı, Vedat Kitapçılık 2017.

Özdamar, M.: *Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Taşınmazların Taahhüt Edilmesi*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2006, C. X, S.12, s.93-117.

Özdemir, G.: *Kripto Paraların Eşya Niteliği*, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2021, C.11, S.1, s. 289- 306.

Özdemir, M.: Fikri Mülkiyet Hukuku Çalıştayı Bildiriler Kitabı, Türkiye Adalet Akademisi 2020.

Özdemir, S.S.: *Sanat Eserlerinin Menkul Kıymetleştirilmesinde Bir Araç Olarak Gayri Misli Sanal Jetonlar (NFT) ve Sahiplerine Sağladıkları Fikri Hakların Değerlendirilmesi*, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 2021, C.37, S.3, s.45-91.

Özer, Ş.: Sermaye Piyasası Kanununa Göre Kitle Fonlaması, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.

Özgüven, A.: İktisat Bilimine Giriş, 9. Baskı, Filiz Kitapevi, İstanbul 2011.

Özsoy, İ. M.: Kripto Para Haczi, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.

Öztürk, N.: Para, Banka, Kredi, 5. Baskı, Ekin Yayınları, Bursa 2021.

Öztürk, N./Koç, A.: *Elektronik Para, Diğer Para Türleriyle Karşılaştırılması ve Olası Etkileri*, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi 2006, C.6, S.11, s.207-243.

Perçin, Ö.(Edt.)/Deregözü, R./İlik, H./Varlı, A.T./Eren, E./Erçetin, P./Gürses, D./Öztürk, A.A.: Sorularla Fintek: Elektronik Para Kuruluşları ve Ödeme Araçları-Açık Bankacılık-Kripto Para ve Kripto Para Alım Satım Platformları, Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021.

Pınar, A./Erdal, B.: Para, Banka Kredisi ve Para Politikası, 14. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara 2021.

Pınar, H.: *Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye*, İstanbul Ticaret Odası, Y.No: 2004-71, İstanbul 2004.

Pirinçci, A.E.: *Yeni Yüzyılda Sanal Para Bitcoin'in Değerlendirilmesi*, International Journal of Economics Politics Humanities and Social Sciences 2018 , Vol.1, s. 45-52

Poroy, R./Tekinalp, Ü./Çamoğlu, E.: Ortaklıklar Hukuku II, 13. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.

Poroy, R./Tekinalp, Ü./Çamoğlu, E.: Ortaklıklar Hukuku I, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021 (Ortaklıklar Hukuk I).

Poroy, R./Tekinalp, Ü.: Kıymetli Evrak Hukuku Genel Esasları, 24. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2021.

Proctor, C.: *Mann on The Legal Aspect of Money*, Oxford University Press, 6th Ed., 2005.

Pulaşlı, H.: Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 7. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

Sarı, O.: Patent Lisans Sözleşmeleri, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.

Sezgin, G.: Takibin ve Haczin Konusu Bakımından Kripto Paralar, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

Sidim, M. F.: Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

Singhal, B./Dhameja, G./Panda, P.S.: Beginning Blockchain, Apress, Newyork 2018.

Sirmen, L.: Eşya Hukuku, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.

Suluk, C./Karasu, R./Nal T.: Fikri Mülkiyet Hukuku, Seçkin Yayınevi, 6. Baskı, Ankara 2022.

Suratkar, S./Shirole, M./Bhirud S.: “Cryptocurrency Wallet: A Review”, 4th Conference on Computer, Communications and Signal Processing (ICCCSP), 2020, s.1-7.

Şahin, A.: “Bitcoin” Örneği Üzerinden Kripto Varlıkların Anonim Şirketlere Sermaye Getirilme Olanağı, Terazi Hukuk Dergisi Ekim 2021, C.16, S.182, s.1984-1998.

Şener, O.H.: Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.

Şener, O.H.: Yargıtay Kararları Işığında Limited Ortaklıklar Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2017 (Limited Ortaklıklar).

Şener, O. H.: *E-cash Sisteminde Üretilen Elektronik Paranın (Nakdi) Para Kavramı Bakımından Değerlendirilmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (2007), S.9, s. 455-490 (E-cash).

Raskin, M.: *The Law and Reality of Smart Contracts*, Georgetown Law Technology Review 2017, C. 1, S. 2, s. 305-341.

Tandulwadikar, A.: “Blockchain in Banking: A Measured Approach”, Cognizant Reports 2016.

Tanış, V.N./Berikol, B. Z.: Meslek Yükseokullara Yönelik Genel Muhasebe, 6. Baskı, Karahan Kitapevi, Adana 2018.

Tekinalp, Ü.: Fikri Mülkiyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, 5. Baskı, İstanbul 2012.

Tekinalp, Ü.: Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 5. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020.

Tomanbay, M./Gümüş, T.: Genel Ekonomi, 3. Baskı, Gazi Kitapevi, Ankara 2004.

Topsoy, F.: Şirketler Hukuku Ders Notları, Legal Yayıncılık, İstanbul 2019.

Turan, Z.: *Kripto Paralar, Bitcoin, Blockchain, Petro Gold, Dijital Para ve Kullanım Alanları*, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2018, C.11, S.13, s.1-5.

Turanboy, A.: *Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukuki Nitelikleri*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Eylül 2019, C.35, S.3, s.47-61.

Tüfek, B.Ü.: *Elektronik Ödeme Araçları ve Geleceğin Yaklaşımı Kripto Para*, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2017.

Uzunallı, S.: *Marka Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

Ülgen, K.: *Elektronik Para: Türkiye ve Dünya Uygulaması*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2010.

Ünsal, E.M.: *Makro İktisada Giriş*, 4. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara 2014.

Üstün, E.S.: *TBK Kapsamında Geleneksel Sözleşmeler İle Mukayeseli Olarak Akıllı Sözleşmeler*, Blokzincir Teknolojisi, Seçkin Yayınları, Ankara 2021.

Üzer, B.: *Sanal Para Birimleri*, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeter Tezi, Ankara 2017.

Verma A.K./Garg, A.: “*Blockchain: An Analysis On Next-Generation Internet*”, International Journal of Advanced Research in Computer Science, Vol.8, No.8, September-October 2017, s.429-432.

Walter, A.: *Bitcoin, Libra und sonstige Kryptowährungen aus zivilrechtlicher Sicht*, NJW 2019, s. 3609-3614.

Yaga,D./Mell,P./Roby, N./Scarfone, K.: *Blokchain Technology Overview*, Natiionaal Institute of Standarts and Technology Internal Report-8202, 2018.

Yarg. 11. HD, T. 09.10.2017, E. 2016/1756, K. 2017/5174.
(<https://karararama.yargitay.gov.tr>, Erişim tarihi: 01.05.2023).

Yarg. 6. HD, T. 12.10.2022, K. 2022/3529-4699. (LEXSPERA, Erişim tarihi: 31.01.2023).

Yarg. HGK, T. 20.05.2021, E. 2017/1796, K. 2021/607 (LEXSPERA, Erişim tarihi: 31.01.2023).

Yarg. 11. HD, K. 2016/724-2017/3110 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 29.04.2023).

Yarg. 11. HD, E. 2009/13842, K. 2011/8718. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 29.04.2023).

Yatağan  zkan,  .: *Kripto Paraların Ticaret şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesine İlişkin Düşünceler*, Terazi Hukuk Dergisi Haziran 2023, S.202, s. 69-81.

Yıldırım, A. N.: *Türk Borçlar Hukukunda Akıllı Sözleşmeler*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022 (Akıllı Sözleşmeler).

Yıldırım, F.: *Kripto Paralar, Blok Zinciri Teknolojisi ve Uluslararası İlişkilere Muhtemel Etkileri*, Medeniyet Araştırmaları Dergisi 2015, C. 2, S. 4, s. 81-97.

Yılmaz, A.: *Türk Sermaye Hukuku Açısından Kripto Para Birimi, Bitcoin*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2023.

Yılmaz, E.: *Hukuk Muhakemeleri Kanunu şerhi*, Genişletilmiş 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.

Yusufoğlu, F.: *Anonim şirketlerde Gayri Maddi Hakların Sermaye Olarak Konulması*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.

Yüce, A.A.: Anonim Şirketlerde Sermaye Borcunun Takas Yoluyla Ödenmesi
“Şirket Borçlarının Şirket Sermayesine Dönüştürülmesi, Onikilevha
Yayıncılık, İstanbul 2021 (Anonim).

Yüce, A.A.: Şirketler Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

Zheng, Z./Xie, S./ Dai, H-N./Chen, X.: An Overview of Blockchain Technology:
Architecture, Consensus and Future Trends, IEEE 6th International Congress
on Big Data 2017.

